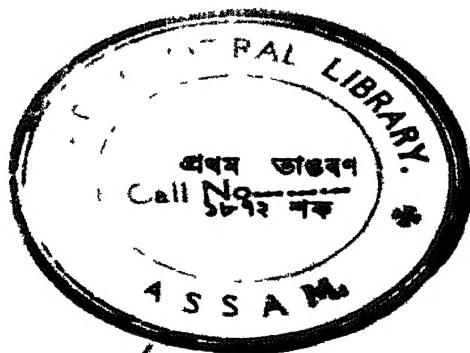

শ্রীশ্রীবংশীগোপালদেৱৰ চৰিত্ৰ

বমানন্দ হিৰু বৰুৱা

শ্রীমহেশ্বৰ মেণ্ডল এম. এ.
অধ্যাপক, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
সম্পাদিত

শ্রীশ্রীশঙ্কৰদেৱ লাইব্ৰেৰী
পৰ্বতী আশ্রম, পো: টিবিউন
গুৱাহাটী : অসম

অধ্যাপক শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগৰ

সম্পাদিত পুৰণি সাহিত্য :

শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ ভক্তি-প্ৰদীপ

কবি পীতাম্বৰ দ্বিজৰ উষা-পৰিণয়

ভূৰ্গাবৰী গীতি-ৰামায়ণ

হৰিবৰ মিশ্ৰৰ বত্ৰবাহনৰ যুদ্ধ

গুৰু-চৰিত :

শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ

সাধুকথা :

ডাৱৰৰ সিপাৰে ধনৌষা দেশ

—শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ লাইব্ৰেৰীৰ দ্বাৰা প্ৰচাৰিত—

প্ৰিণ্টাৰ—শ্ৰীপ্ৰকাশচন্দ্ৰ চক্ৰৱৰ্তী

কাৰ্য্যায়মলী ৰেজিম, কোলকাতা

৩৩১, শিৱনাৰায়ণ দাস ৰোড, কলিকতা—৬

Please handle the book carefully.

“গোবিন্দ” আৰু “মিত্ৰ শুক কলমেৰে লিখা গল্প”ৰ
একান্ত মেৰক
স্বৰ্গীয় মানিকচন্দ্ৰ মেণ্ডল
দেউতাব পত্ৰিত্ৰ স্থাপিত

প্ৰকাশকৰ নিবেদন

—:(.):—

শ্ৰীশ্ৰীবংশীগোপালদেৱৰ চৰিত্ৰখনি ছপা কৰা কথাটি পোনতে আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰধান অধ্যাপক ডক্টৰ শ্ৰীযুত বাণীৰাম কাকতি ডাঙৰীয়াৰপৰা ওলায়। তেখেতৰ দিহামতে অধ্যাপক শ্ৰীযুত মহেশ্বৰ নেওগে পুথিখনি সম্পাদনা কৰি আমাক প্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে দিয়ে। সেই বাবে দুয়োজনা অধ্যাপক আমাৰ বিশেষ শলাগৰ পাত্ৰ। তদুপৰি কামৰূপ অল্পসন্ধান সমিতিয়ে তেওঁলোকৰ হাতত সংৰক্ষিত চৰিত্ৰৰ সাঁচিপতীয়া নকলটি ধাৰলৈ দি সম্পাদকক সহায় কৰি দত্তবাদাৰ্হ হৈছে। আমি আশা কৰিছো, ভৱত-বৈষ্ণৱগণে পুথিখনি আদৰ কৰিব।

গুৱাহাটী

৩ আষাঢ়, ১৮৭২ শক

শ্ৰীপ্ৰসন্ননাৰায়ণ ভাগৱতী

STATE CENTRAL LIBRARY
Call No.

Call No.

पश्चिमगती ३ महानुक्त

চৰিত্ৰকাৰৰ পৰিচয়—এই চৰিত্ৰখনিৰ ৰচক ৰমানন্দ দ্বিজ।
আমাৰ চৰিত-সাহিত্যত আৰু এজন ৰমানন্দ দ্বিজ আছে। সেইজন
হ'ল ভৱানীপুৰীয়া গোপাল আতাৰ শিষ্য শ্ৰীৰামদেৱ “ভাটী আতা”ৰ
পুত্ৰ, আঁহতগুৰি সত্ৰৰ অধিকাৰ। তেওঁ শঙ্কৰ মাধৱৰ এখনি আৰু
ভৱানীপুৰীয়া গোপালৰ এখনি চৰিত ৰচৈ। তেওঁ আৰু আমাৰ বংশী-
গোপালদেৱৰ চৰিত লিখোঁতা ৰমানন্দ দ্বিজ একেজন মানুহ নহয়।

বংশীগোপালে কাঁহীকুচিত সত্ৰ কৰি থাকোঁতে বিষ্ণুভাবতী নামে
এজন ব্ৰাহ্মণে তেওঁত শৰণ লয়হি। ভাৰতীয়ে বংশীগোপালৰ সাহচৰ্য্য
কৰাৰ বাবে “বোধ”ই তেওঁক প্ৰাণে মাৰিব খোজাত গোপালদেৱে তেওঁক
জকাইচুকৰ বৰলক্ষৰ তত্বাবধানত ৰখাব লগীয়া হৈছিল। এই
ভাৰতীয়েই ৰমানন্দ দ্বিজৰ পিতামহ। কাঁহীকুচ-কলাবাৰী এৰি
বংশীগোপাল ভেবেৰাপাৰলৈ ঘাওঁতে বাটতে ৰমানন্দৰ মাতামহ হৃদীকেশে
তেওঁক বহুত শিল্পেৰে সৈতে লগ ধৰিছিল। বিষ্ণুভাবতী আৰু হৃদীকেশ
দুয়োজনেই বংশীগোপালৰ বিশেষ প্ৰিয়পাত্ৰ আছিল। বংশীগোপালৰ
অনুগ্ৰহতে হৃদীকেশ “ধৰ্ম্মধাৰী মহন্ত” হয়।

ৰমানন্দৰ পিতৃ পদ্মপাণিও বংশীগোপালৰ শিষ্য। এওঁ বৰ কৰ্ম-চতুৰ
আছিল আৰু শুকৰ কামত থাকি কাৰ্য্যেৰে তেওঁক পৰিতুষ্ট কৰিছিল।
শুকজন স্বৰ্গী হোৱাৰ পিছত মিশ্ৰ গোসাঁয়ে এওঁকেহে অন্তৰ্জাল কৰা গাঁতৰ
ওপৰত ভেঁটি বান্ধি ঘৰ সাজিবলৈ দিছিল।

গোপালদেৱৰ মৃত্যুৰ সময়ত ৰমানন্দ ল'ৰা মানুহ। শেষ কালত
শুকজনৰ অস্থখ হৈ মূৰ ঘূৰাই পৰিবৰ সময়ত নানা শুকতে হেঁচা মাৰি
ধৰি ল'ৰা ৰমানন্দক আধা-হৰা কৰিছিল, এজনে হাতেৰে সাৰটি ধৰিহে
বেচেৰাক বন্ধা কৰিলে। বংশীগোপালে একান্তভাৱে যত্ন চিন্তেৰে
মাধৱদেৱ, জগদেৱ, কবীৰ আদি সত্ৰৰ চৰিত কোৱা ৰমানন্দই নিজ কাণে
ভনিছিল আৰু নিজ চকুৰে দেখিছিল। খাগটিয়া নামে আতাই ৰমানন্দক

গোপালৰ ওচৰত পদ পঢ়িবলৈ দিয়ে আৰু বমানন্দৰো পৰিচিত হৈ তেওঁক প্ৰাণ-পুৰ মানি লয়। বংশীগোপালৰ ভতিজাক জয়হৰিমেৰে বমানন্দক অৰক্ষাস্তত পঢ়িবলৈ পঠায় আৰু বনহালীমেৰে লগতো কিছুকাল থয়। বমানন্দই জয়হৰিমে একেলগে ভাগৱতৰ বস পান কৰিছিল আৰু গোপালৰ সত্ৰলৈ আহি ত্ৰীভাগৱত কয় অৰ্থাৎ সত্ৰৰ ভাগৱতী হয়। এওঁ কেইবা খনিও পুথি ৰচনা কৰিছে—পদ্মপুৰাণৰ উত্তৰাংশও, বৈকুণ্ঠমুণ্ডৰ গোবিন্দ-স্তোত্ৰ আৰু ভাগৱতৰ প্ৰথম স্কন্ধৰ চাৰি অধ্যায়ৰ পদ আৰু আন গ্ৰন্থ। চৰিতৰ এঠাইত তেওঁ কৈছে—

শঙ্কৰ মাধৱ কথা

পদ-বন্ধে লিখি আছে।

দেখি যত্ৰি আত নকহিলো। ১২৭৪

বমানন্দৰ এই পুথিবোৰ এতিয়াও আমাৰ দৃষ্টি-গোচৰলৈ অহা নাই। কিন্তু তেওঁৰ নিজা বিৱৰণৰপৰা আৰু লিখাৰ ধৰণৰপৰা :ক'ৰ পাৰি, তেওঁ গোপালদেৱ চৰিত ৰচিবৰ বাবে অতি উপযোগী লোক হৈছে। তেওঁ নায়কৰ জীৱনৰ অনেক কাৰ্য্য-কথা নিজে দেখিছে-শুনিছে আৰু আনবোৰ বিৱৰ্ত্ত জনা-বুজা “বৃদ্ধ সঙ্গীসহ” কোৱাৰপৰা লৈ চৰিত ৰচনা কৰিছে। তেওঁ নিজে চৰিতখনিৰ প্ৰাণ-বন্ধৰ মাজত সোমাই পৰা বাবে সি কবিস্বৰূপ হৈ উঠিছে। সেই সময়ৰ ধৰ্ম্ম সমাজ আদিৰ ছবি দাঙি ধৰাৰ উপৰিও চৰিতখনিৰ বিশেষ বিৰূতি হ'ল শঙ্কৰী সম্প্ৰদায়ৰ বিস্তাৰৰ অকুণ্ঠিত বিৱৰণ। কোনো কোনো চৰিত-ৰচকৰ বিভ্ৰম-ভাৱে বমানন্দৰ মূলি মনস্ত ঠাই পোৱা নাই।

হৰিবৰ বিপ্ৰ—বংশীগোপালৰ পিতামহ হৰিবৰ বিপ্ৰ (বৰজোৱাৰ ওচৰত ?) ব্যাঘ্ৰপিত্তা গাৱঁৰ গ্ৰাম্যেবৰ (ভৃঞা) আৰু সকলো পণ্ডিতৰ অগ্ৰগণী। তেওঁৰ বেনেটক একালে হাতী-ৰোঁবা আদি অশেষ সম্পত্তি, আন ফালে তেনেটক তেওঁ “ভাৱত পুৰাণ পদ কৰিছা বিস্তৰ।” হৰিবৰ বিপ্ৰৰ ভণিতা থকা দুখন পদ-পুথি আছে—জৈমিনীয় অৰবেধপৰ্ক মহাভাৱতপৰা।

লিখা “বক্রবাহনব যুদ্ধ” আৰু বামায়ণবৰণা গ্ৰন্থিত “লব-কুশব যুদ্ধ”।
 ১ শিবনাথ ভট্টাচাৰ্য্যৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত “বক্রবাহ-পৰ্ব”ত বিপ্ৰ হৰিহৰ
 বুলি ছপা হ’লেও পুথিখনিৰ বচকৰ প্ৰকৃত নাম হৰিবৰ বিপ্ৰহে হ’ব
 লাগে। এই হৰিহৰ বিপ্ৰই গোপালৰ পিতামহ। এওঁ কামৰূপ-
 কমতাৰ ৰজা তুল্লভনাৰায়ণৰ সমসাময়িক।—

জয় জয় নৃপতি

তুল্লভনাৰায়ণ ৰাজা

কামপুৰে ভৈল বীৰবৰ।

সপুত্ৰবান্ধৱে নিতে

স্থখে ৰাজ কৰন্তোক

জীৱন্তোক সহস্ৰ বৎসৰ ॥

ত্ৰাহান ৰাজ্যত থিত

সাধুজন মনোনীত

অৰ্থমেধ বিৰচিত সাৰ।

বিপ্ৰ হৰিবৰ কই

গৌৰীৰ চৰণ সেই

পদবন্ধে কৰিলো প্ৰচাৰ ॥১২২॥ ১

“লব-কুশব যুদ্ধ” বিষয়-বস্তব ফালবৰণা “বক্রবাহব যুদ্ধ”ৰ লগত একে
 ধৰণৰ—তুইখনিতে অৰ্থমেধ ৰজা-প্ৰসক্ত পিতৃ-কুলৰ লগত পুত্ৰব যুদ্ধৰ
 বৰ্ণনা দিয়া আছে। “লব-কুশব যুদ্ধ”ৰ এঠাইত এই তুল্লনাৰ ইঙ্গিতো দিয়া
 আছে।—

জয় মুনি বধতি স্থনিয়ো অস্ত্ৰিজয় ,

ৰামঠৈৰ বাপুতৰ এহি যুদ্ধচয় ॥

ৰামক জিনিলা জেন লব কুস সৰে ॥

অৰ্জুনক জিনিলাক যণিপুৰবৰে ॥১৩॥ ২

কামৰূপ অতুলসন্ধান-সমিতিত সংৰক্ষিত, ‘কেশৱকান্তসিংহ যুগবাক্য
 পত্নী ৰানী মাহিষী দেৱীবৰণা পোতা, বিতোপনঠৈ চিত্ৰিত “লব-কুশব

১। কামৰূপ অতুলসন্ধান সমিতিৰ সঁচিপত্ৰীয়া পুথি।

২। কামৰূপ অতুলসন্ধান সমিতিৰ সঁচিপত্ৰীয়া পুথি।

যুদ্ধ" পুথিখনি অসম্পূৰ্ণ। তাৰ ভিত্তবত্ত হৰিবৰ বিগ্ৰ নামটোৰ বাহিৰে কবিতা আন পৰিচয় নাই। এই পুথিত শ্রীকৃষ্ণৰ বৃগব বিশেষ বৈয়াকৰণিক ৰূপ ইব'-যুক্ত অৱতীত। * ব্যৱহৃত হৈছে।—

সিধিবাৰ সবচয় লাকলিৰো বণে। ২৭১

সনাইবাৰ সবে তাৰ মাথা নিলা কাটি। ৩০২

ইয়াৰপৰা “লহ-কুশৰ যুদ্ধ” শ্রীকৃষ্ণৰ বচনা বুলি, আৰু সেই পুথি “বৰুৱাহৰনৰ যুদ্ধ”ৰ কবি একেজন হৰিবৰ বিগ্ৰ বুলি অনুমান কৰিব পৰা যায়। তেওঁৰ ৰচিত “পুৰাণ পদ”ৰ বিষয়ে অৱশ্যে একো জনা নাযায়।

গোপালৰ জন্ম ৰাজ্যকাল—হৰিবৰ আচাৰ্য্যৰ মাজু পুত্ৰৰ নাম ধৰ্ম্মাট, ধৰমাই, বলভদ্ৰ বা বলদেৱ। “আচাৰ্য্য” (১) হিছাপে এওঁৰ বহুতো “শিষ্য” আছিল। চুক্লেণ্ড্‌গ গড়গঞা ৰজাৰ দিনত ১৪৬৮-৬৯ শকত নবনাবায়ণৰ কোচ সৈন্তই চিলাৰায়ৰ সেনাপতিত্বত সোণকোষ, টেমনি, বোটা, বাৰদলাইদি আগ বাঢ়ি অসম ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে। চিলাৰায় বৰ পৰাক্ৰমেৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ তাখোলবাৰী পৰ্য্যন্ত পায়গৈ। পিছলৈ নৈৰ পাৰৰ গড়ৰ যুদ্ধত কোচ সেনা আটোমৰ হাতত পৰাস্ত হৈ ছেদেলি ভেদেলি হৈ পলায়। এনে সময়তে শত্ৰুদেৱ আদিয়ে আহোম ৰাজ্য এৰি কামৰূপলৈ গতি কৰে। * এই সময়তে বৰদোৱা টেমনিৰ জুঞা আৰু তুঞাৰ অধীনৰ লোক ৰজাই উজনিৰ নানা ঠাইলৈ তুলি নিয়ে। বলভদ্ৰও প্ৰায় সৰ্বস্বান্ত হৈ ভাৰ্য্যা যমুনাদেৱীৰে এই আপাহতে উত্তৰ লখীমপুৰৰ (ধুৰাহাটাৰ ওচৰৰ ?) মালীপুৰ নামে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰৰ এডোখৰ ঠাইত ব'লগৈ। তাতে ১৪৭০ শকত কাঙনী

৩। Dr B. Kakati Assamese—its Formation and Development, pp 24, 796.

৪। শ্রীমহাবৰ নেওগ-লিখিত “শ্রীশ্রীশত্ৰুদেৱ”, ৪২ ছেদ চাওক।

পূৰ্ণিমাৰ দিনা বৃহস্পতিবাৰে যমুনাৰ গৰ্ভত গোপালৰ জন্ম হয়। জন্মৰ দুমাহৰ পিছতে গোপালে পিতাকক আৰু তাৰো কিছু দিন পিছত মাতৃদেৱীক হেৰুৱায়, আৰু বায়েকৰ যত্নত থাকি ডাঙৰ-দীঘল হয়। অসমীয়া জন বিশ্বাসমতে বৰখেকেৰা আৰু কুঁৱেলতাৰ ফুল আৰু মেকুৰীৰ শিং দেখা পালে মানুহৰ বাজ-সম্পদ মিলে। গোপালেও সৰুতে গৰু চৰাই ফুৰোঁতে সেইবিলাক দেখা পাইছিল, বায়েকে পাছে কিবা অমঙ্গল হয় বুলি ভায়েকৰ গাত ঔষধ ঘঁহি বন্ধা-মন্ত্ৰ বান্ধি দিছিল। দুখীৰ দুখী অৱস্থাবে গোপালে এজন ব্ৰাহ্মণৰ ওচৰত পঢ়ি গীতা পৰ্য্যন্ত শিক্ষা লাভ কৰে।

শঙ্কৰদেৱেৰে সাক্ষাৎকাৰ—ধন নিমিলে বিয়া কৰিবলৈ বামুণৰ ছোৱালী নাপায়, সেই কাৰণে ধন ঘটিবলৈ গোপালে নাৱেৰে বৈশাখ কৰি ফুৰা কেইজনমান মূদৈৰ নাৱত উঠি ভটীয়াই যায়। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ মতে ধূৰাঁহাটৰ এই মূদৈসকলে উজ্জনিত ভক্তি-ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অৰ্থে এজন বিশিষ্ট ভক্ত বিচাৰি পাটবাউসীত থকা শঙ্কৰদেৱৰ কাষ চাপে।^১ সেই ছলতে শঙ্কৰ আৰু গোপাল দুয়ো দুইৰো প্ৰতি বৰকৈ আকৃষ্ট হয়। শঙ্কৰৰ লগতে থাকিবলৈ ইচ্ছা কৰাতো মূদৈসকলে গোপালক ঘৰলৈ ঘূৰাই লৈ যায়। গুৰুজনে গোপালক উপদেশ দিলে পিছত ধৰ্ম ল'বলৈ। কথা-গুৰুচৰিতত আছে, বামৰায়, মাধৱদেৱ, নাৰায়ণ ঠাকুৰ আদি ভক্তসকলে শঙ্কৰদেৱক ভক্তি-ধৰ্মৰ তত্ত্বিয়াতৰ কথা সোধাত তেওঁ কৈছিল, 'বোলে মোৰ বৰাপোত : দুই নাতিত : আবাসবৰ আজ্ঞা দহ বাহুজনেও ধৰিব : জ্ঞানশিকাবোধ লৈ অনেক তৰিব তৰাব : বোলে বৰাপো আৰু পুৰ

১। "শঙ্কৰদেৱ আৰু জীৱাধৰদেৱ", পৃষ্টি ১১২—১১৩। বৰ্তমান চৰিত্তত শঙ্কৰদেৱক "বৰদা প্ৰাণ"ত দেখা বুলি লিখিছে। "সুত সম্ভাৱা কথা"তহে আকৌ যোতালোভ (ধূৰাঁহাট) এই সাক্ষাৎ হয়। দুইটা উক্তি সত্য নহয়।

দেশবন্ডে দুই ব্রাহ্মণ আমার পাচে আহিব : জাহ্নু পবাই জ্ঞান কবা :
আজ্ঞম নিবাজ্ঞম ভাগবতি ধর্ম প্রবর্তাই জিব নিস্তাবিব : আক বেলগাছে
ধূরাহটাত মদনগোপাল থৈ আহিচো কৈ দিবা তানে আজ্ঞা লৈ অনেক
সাখা বাঢ়িব ॥” * ইয়াত বংশীগোপালৰ কথাকে কোৱা হৈছে।

বংশীগোপালৰ সম্প্রদায়-জাত—নিজ দেশলৈ ঘূৰিলেও গোপালৰ
মন চিত্ত সকলো শব্দৰ লগতে থাকি গ’ল। বাই-ভিনিহি আৰু বন্ধু-
বান্ধৱক কৈ বিধাৰ প্ৰস্তাবৰপৰা নিষ্কৃতি লাভ কৰি তেওঁ কিছুদিন বামদাস
নামে বৈষ্ণৱ (মাধৱদেৱৰ বৈনায়েক বামদাস নহয়) সজ লৈ হৰি-কথা চৰ্চি
থাকিল। বামদাস তাৰপৰা আন ঠাইলৈ গ’লত তেওঁ বাহী বজাই নাম
গাই ফুৰে, তেতিয়াৰপৰাই গোপালৰ নাম বংশীগোপাল হয়। এই সময়ত
“বৌধ”সকলে তেওঁক বৰ আহুকাল কৰে। বংশীগোপালে শৰীৰক কষ্ট দি
ভক্তি-ভাব সজাগ ৰাখিবৰ যত্ন কৰিছিল। তেতিয়াবা গাঁও খানি তাত
সোমাই নাম লৈ আছিল, তেনে কৰোঁতে মিছিমি বামুণে চাউল-পাত দি
তেওঁৰ যতন লৈছিল। তেতিয়াও ভক্তি ধৰ্মৰ বাই ঢলে স্পৰ্শ নকৰা অসম
অঞ্চলত প্ৰযুক্তিৰ দাস, অন্ন-ঘোনিৰ বিচাৰ নথকা ব্যভিচারী “ভকত” দেখি-
শুনি বংশীগোপালে পছিমৰ মহন্তসকলৰ সজলৈ যাবলৈ বাঞ্ছা কৰে আৰু
লুইতৰ চাভিনৌ ঘাটত ভাটী মুৰা মূদৈ নাবত উঠি বৰপেটাৰ মাধৱদেৱৰ
থানত উপস্থিত হ’লগৈ, আৰু জনালে, সেই থান আৰু দামোদৰৰ সজলৈকে
তেওঁ আহিছে। “শ্ৰীভাগৱত শাস্ত্ৰ শব্দৰবো মত”— ইয়াকে গ্ৰহণ কৰাই
তেওঁৰ উদ্দেশ্য। মাধৱে থান মান দি বংশীগোপালক ৰাখিলে। কিছু
দিনৰ পিছত তেওঁ তাৰপৰা দামোদৰৰ সজলৈ গ’ল আৰু সম্ভৱ সম্প্রদায়, শবণ-
ভজন ভক্তি প্ৰাৰ্থনা কৰাত দামোদৰদেৱে ক’লে, “ওবেয়া বান্ধৱেৰ নামে সম্ভ,
ভাঙে হস্তে কৃষ্ণ দেৱ বুলি জানিলো। ভক্তিৰ ক্ৰম নজানিলো। আবে
শ্ৰীশব্দ হস্তে আজ্ঞা পায় ভাগৱত-মত শবণ-ভজন ভক্তি জানিলো।

মালা মন্ত্ৰকো মোক দিলা । এতেকে মোৰ গুৰু শত্ৰুবে জানিবা । ভোগ্যাক
দৃঢ় কৰি কহিলো । তুমিও ত্ৰিশঙ্কৰমত অৱগ-কীৰ্ত্তন কৰা ।” ১
ত্ৰিশঙ্কৰৰ লগত দামোদৰৰ কোনো ভেদ নাই, ত্ৰিশঙ্কৰে “মোৰ দামোদৰ”
বুলিহে দামোদৰদেৱৰ কথা কৈছিল । এতিয়া, দামোদৰে গোপালক শৰণ-
ভঞ্জন ভক্তি “শঙ্কৰ-মত প্ৰমাণি কহিলা ।” ইয়াৰ পিছত গোপাল মাধৱৰ
খানত সাত বছৰ থাকি ত্ৰিশঙ্কৰৰ ধৰ্ম-নীতি-বিবৰণ শিক্ষা লাভ কৰে আৰু
লোকসকলে কিভাবে শঙ্কৰৰ অনন্যশৰণ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছিল তাকো মাধৱৰ
মুখে শুনি ল’লে । তেওঁৰ জীৱনৰ লগত মাধৱ আৰু দামোদৰৰ নাম জড়িত
হ’ল ।

ইহ পৰলোকে মোৰ দেৱ দামোদৰ গুৰু
জানিবাহা সকলে ভকত ।

বিচাৰ যুগুতি কথা কহো আমি যথা তথা
তাক পাইলো আতা মাধৱত ॥৮১০

অসম ৰাজ্যত একশৰণীয়া সন্ত সন্ত্ৰাদায়ক প্ৰসাৰ—অসম
ৰাজ্যত ধৰ্ম-প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে এজন উপযুক্ত লোক পঠিয়াবলৈ পূৰ্বতে
গুৰুজনেই কৈছিল, তাকে হুঁৱৰি মাধৱদেৱে দামোদৰদেৱেৰে আলোচনা
কৰি গোপালদেৱক উজনিলৈ যাবলৈ আজ্ঞা কৰে । উজনি দেশত পোৱা
মনোহৰ হুঁৱৰি কিন্তু গোপাল কিছু দিন টলকা মাৰি থাকিল । মাধৱে
বাৰে বাৰে কথাটো কৈ থকাত গোপালে অগত্যা অসমলৈ যাত্ৰা কৰিলে ।
কিন্তু বোধৰ উপদ্ৰৱত পুনৰ বৰপেটালৈ ঘূৰিল । ইফালে পিছে উজনিৰ
কৃষ্ণাসকলে ধৰ্ম দিওঁতা গুৰু বিচাৰি মাধৱদেৱৰ কাষলৈ খেদা পঠালে ।
সিয়ানতো গোপাল ত্ৰীক্ষেত্ৰলৈ যাওঁ বুলিহে ওলাল । কিছু দূৰ যোৱাৰ
পিছত বাটতে অস্থ হ’ল আৰু স্বপ্নত জগন্নাথেও তেওঁক অসম দেশলৈ
গৈ ধৰ্ম প্ৰৱৰ্ত্তাই থাকিবলৈ আদেশ কৰিলে ।—

দামোদৰ মাধৱ শ্ৰমুখো বৈষ্ণৱ ।

আজ্ঞা যি শুনিলি সিটো মোহোৰ মনৰ ॥ ২০৪

গোপাল যুৰি আহি পোনতে দামোদৰৰ সত্ৰতে সোমাল । দামোদৰ
শুকৰে ক'লে,

কৃষ্ণৰ ইচ্ছাত আমি মাধৱে সহিতে ।

যিখানি বুলিছো তাক লাগয় কৰিতে ॥ ২২০

মাধৱ দাসৰে মোৰে নাহি কিছু ভেদ ।

মাধৱেও গোপালক ৭১২ মহা আনন্দ লাভ কৰিলে আৰু এইবাৰ
যদুমণি নামে আন এজন ব্ৰাহ্মণ ভক্তকো লগত দি গোপালক পুনৰ
অসমলৈ পঠালে মহাপুৰুষ শব্দৰ “মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম লোকত দেখাই” মিলি-
প্ৰীতিৰে থাকিবলৈ ।

অসম দেশত যদুমণিদেৱে আধলিয়া গাৱঁত সত্ৰ পাতিলে, বংশী-
গোপালে পোনতে নানা ঠাইত যুৰি (উঠৰ লখীমপুৰৰ ?) কাঁহীকুচি
গাৱঁত সত্ৰ পাতি ব'ল । ভৃগুসকলে আদৰ-সাদৰ কৰি ধন দি মাটি
কিনি, পুখুৰী খানি, ঘৰ বাৰী কৰি দিলে । বোধসকলে তেওঁত শৰণ ল'বলৈ
ঘোৱা মাতৃহক হাক দি বাথিব নোৱাৰি তেওঁলোকৰ লগবীয়া এক কপটা
ব্ৰাহ্মণেৰে যোগ হৈ গোপালক বিহু খুৱাই আৰু খুঁচি কাটি মাৰিবলৈ
চেষ্টা কৰিছিল । তাকে শুনি বৰমলৈ, তামূলী মলৈ আমি বাবভৃগুসকলে
কলাবাৰী গাৱঁত সত্ৰ সজাই তেওঁক আডম্বৰেৰে ডাতে ধাপিলেগৈ ।
ভাগৱত-চৰ্চ্চা, পদ-পাঠ, শীত গান, শুভা-পালিৰে গোপালে ভক্তি-ধৰ্ম
মনোমোহা কৰি তুলিলে । তেতিয়া বোধসকলেও তেওঁত শৰণ ল'লেহি
দুৰী-দৰিত্ৰবেপৰা বক্ৰা-পণ্ডিত-লৈকে সকলো আকৃষ্ট হ'ল ।

ডেৰেবাণাৰ সত্ৰ; আহোম বিষয়াৰ লছান—কলাবাৰীত
ভৰুৱাৰ ভৱ দেধি শ্ৰীমন্ত গোপালে লুইতৰ কোষ চাই ডেৰেবাণাবত সত্ৰ-
শাল পাতে । এই কাৰ্য্যত ভ'বালী পোহাঁই আৰু হুন্দৰ (সোন্দৰ)

গোহাঁই নামে দুগ্ধন আহোম বিষয়াই সহায় কৰিছিল। খোবাবজাৰ দিনত ১৪৮৫ শকত চিলাবায়ৰ যুদ্ধত আহোম সৈন্য পৰাজিত হোৱাত এই সোন্দৰ বা আপচু গোহাঁই আন কেইজনমানেৰে কোচবেহাৰলৈ গুলকপে যাব লগা হৈছিল। ১৫২৪ শকত প্ৰতাপসিংহ বজা হোৱাৰ পিছত এওঁলোকক নবনাবায়ণে মুক্তি দিয়ে। এইজনা বজাৰ দিনত হোৱা কছাৰী-যুদ্ধত সোন্দৰ গোহাঁই সততে নিযুক্ত হৈছিল। ১৫৩৭ শকত সাতগাঁওত কছাৰীয়ে এওঁক শেলেৰে খুঁচি মাৰে। ১৫৩৫ শকৰ ফাগুন মাহত প্ৰতাপসিংহ বুঢ়া বজাৰ আজ্ঞাৰে লাকুৰ বৰপাতৰ আৰু ভঁৰালী গোহাঁই ডফলাৰ লগত যুঁজিবলৈ যায়। ডফলাই বহুত বগুয়া কাটিলত দুইকো হ'হকি আহিবলৈ কোৱা হ'ল। এই সময়তে ১৫৩৫-৩৭ শকমানত ডেবেবাণাৰ সত্ৰ পতা হয় বুলি ধৰিব পাৰি। ১৫৫৬ শকত ৰূপ এচক, সোণ এচক দি বুঢ়াবজাক বৰা উত্তৰকোলাৰ বাবড়ুঞাসকলক ভাঙি দক্ষিণ কোলাত পতা হয় আৰু ডফলাগড় বন্ধাই ডফলাৰ পাল-সেৱাৰ নিয়ম বিহা হয়। সেই বছৰতে ভঁৰালী গোহাঁইৰ পুতেকহঁতে বাইজৰ জাত-কুল মৰা অভিযোগত তেওঁক পুত্ৰ সমষ্টিতে বধ কৰিবলৈ বুঢ়াবজাই আদেশ দিয়ে। ৮

হেঙুলীয়া যদুমণি আৰু ভূঞা-পো। অনিৰুদ্ধ—বৰ্ত্তমানখনি চৰিত্ত আছে, হেঙুলীয়া যদুমণিয়ে গীত মাত আৰু ভূঞাৰ পো অনিৰুদ্ধই প্ৰসঙ্গৰ পদ গাই গোপালৰ কলাবাৰী সত্ৰতে আছিল। সকলো ডেবেবা-পাবলৈ ঘোৱাৰ পিছত দুয়োজনে একাদেশীত মাছে-ডাতে খোৱা বুলি আৰু “আৰু পুত্ৰ কিবা বৌধবাদ বড়ে” বুলি গোপালদেৱে দুইকো ত্যাগ কৰে। এই কথাৰ প্ৰমাণ আমি আন পুথিবৰপৰা পোৱা নাই। মাহাত্ম্যবীৰ্য্যসকলৰ আদি-গুৰু অনিৰুদ্ধৰ চৰিত্তত তেওঁ বংশীগোপালৰ সত্ৰত থকা কথাৰ ফুটকৈ নাই। চতুৰ্ভুজ কাঃস্ব-বচিত্ত যদুমণি-বৰ্মানন্দ চৰিত্তমতে যদুমণি

৮। “অসম বুৰঞ্জী”, অসম বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতন বিভাগ (১৯৫৫), ২৩, ৮২, ১৪৭, ১৫০ ছেদ, কামিনাথ তামূলী কুন্স, “অসম বুৰঞ্জী”, পৃষ্টি ৩২।

কিছুদিন ডেবেবাপাবত আছিল, তেহে' এংতোলা সোণ দি জগন্নাথৰ পাণ্ডাবপৰা গোবিন্দ ঠাকুৰৰ মূৰ্ত্তি আনি বংশীগোপালক দিয়ে, আৰু গোপালে পূৰ্ব্বতে মাধৱদেৱৰ ওচৰত লগোৱা একেবি মূৰ্খৰ বাবে (বেজবৰুৱাই উল্লেখ কৰামতে মাধৱদেৱক উজনিলৈ নিবলৈ নাও নপঠোৱাব, মূৰ্খনেকি, চৰিতত কোৱা হোৱা নাই।) তেওঁ বহুমণিৰ হতুৱাই ঠাকুৰ আতা আদি পছিমৰ ভক্ত-সমাজৰ ক্ষমা মগাই নিয়ে। এই আপাহতে বহুমণিয়ে “কথাৰ সাগৰ” ভৱানীপুৰীয়া গোপাল আতাক লগ পাই তেওঁৰ ভক্ত-চৰ্চাৰ দ্বাৰা বিশেষভাবে প্ৰভাৱান্বিত হয়। তেওঁ পুনৰ বংশীগোপালৰ সত্ৰলৈ প'লত দুইবোৰ মাজত ‘কৃপা’ আৰু ‘পুৰুষাৰ্থ’ৰ ভিতৰত কোনটি প্ৰেৰণ, এই লৈয়ে তৰ্ক-বাদ হয়। ইমানতে বহুমণিয়ে বংশীগোপালৰ সত্ৰ এৰি ভৱানীপুৰীয়া গোপালক বিচাৰি ওলায়।”

জয় মুকুন্দ মহন্ত, অনন্ত মহাজন, বংশীগোপালদেৱ— বুৰঞ্জীত আছে, বুচাবজাৰ দিনত “মুকুন্দ গোহাঞিএ বিধি এৰি নাম পাই লগুণ দিয়াই বিয়া কৰাই কুৰিছিল। পাছে মহা ৬দেহে বোলে,—“বিধি এৰিযে প্ৰবৰ্ত্তে মোক মহিমা দেখাওক।’ এই বুলি বন্দী কৰি থৈছিল। একো মহিমা নাপালত লয় ধৰি মুকুন্দ গোহাঞিক মাৰিলে।” ১০ বৰ্ত্তমান চৰিততথনিত বংশীগোপালৰ শত্ৰুৱী পন্থৰ বাহিৰে সমগাময়িক আন দুটি ‘পন্থ’ৰ কথা আছে। বুৰঞ্জীত উল্লিখিত মুকুন্দ গোহাঞিয়ে চৰিত্তৰ জয়মুকুন্দ। এওঁৰ খান গৰাকামৰৰ গোবিন্দপুৰ। এওঁ ১৬শ-শতাব্দীৰ বিবাহ ৰীতি, ব্ৰাহ্মণৰ লগুণ, পুৰণি-প্ৰতিষ্ঠা, সকলো খণ্ডন কৰি হৰি-নাথকে সাৰ কৰিছিল, অনন্ত মহাজনে শৌচ স্নান ভোজনৰ আচাৰ-বিচাৰ এৰি যোল নাম জন কৰে। বংশীগোপালে নীতি-সংগ্ৰাহে মঙ্গলময় নাম-ধৰ্ম্মক প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰোৱালে।

৯। চকুহুঁলু কাষৰ, বহুমণি-বহানন্দ চৰিত্ত, পৃষ্ঠা ৪—১০ (হস্তত লিখা)।

১০। “অসম বুৰঞ্জী” (১৯৪৫), ১৪৮ ছেদ।

জয়ন্ত গোপাল আৰু গোবিন্দ ঠাকুৰ মূৰ্ত্তি—শতবৰ্ষেৰে পুৰীহাটত থাকোঁতে এবাৰ কৰলা বাটৰে হতুঙ্গা মদনগোপাল নামে এটি কাঠৰ মূৰ্ত্তি গঢ়াইছিল। আৰু অসম ৰাজ্য এৰিবৰ সময়ত গেইটি বেলগছ এছপিব ওপৰতে তুলি থৈছিল। সেই মূৰ্ত্তিটি আৰু জগন্নাথ-ক্ষেত্ৰৰপৰা দৌল গোবিন্দৰ মূৰ্ত্তি অনাই বংলীগোপালে ডেবেৰাপাৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰে।

ৰাজ-লিগ্ৰহ—এনেতে বংলীগোপালৰ ডেবেৰাপাৰ, তেওঁৰ আজ্ঞাপৰ জয়হৰিনন্দৰ পুৰীৰোল আৰু জয়মুকুন্দৰ গোবিন্দপুৰ থানৰ ওপৰত বজাঘৰৰ বোম-দৃষ্টি পৰিল। ১৫৩৭ শকত সাতগাঁওত সোন্দৰ গোহাঁইক কছাৰীয়ে (চৰিতত যাক কিৰাত বোলা হৈছে) হত্যা কৰে। বণ-পলবীয়া আহোম সেনাই গোবিন্দপুৰত আশ্ৰয় বিচাৰি নাপাই বজাত লগালেগৈ, সোন্দৰ গোহাঁই বণত মৰা নাই, সত্ৰীয়া ভকতেই পলুৱাই লৈ ফুৰাইছে। বুঢ়া বজাই তুবন্ধে তিনিওখন সত্ৰলৈ নাৰেৰে চোংখা পঠালে। তিনিওখন সত্ৰ ভাঙি দিয়া হ'ল, বহুত ভকতক মৰা হ'ল, বহুতক বন্দী কৰি ৰাজধানীলৈ লৈ যোৱা হ'ল। বংলীগোপালো বন্দী হৈ গ'ল কিন্তু বলভদ্ৰ আতা নামে এজনে নিজে বংলীগোপাল বুলি চিনাকি দি গুৰু হৈ যবণক সাবটি ল'লে। গোপালদেৱে কিছু দিন নগৰত থাকি পিছত বাবধন ঠাইত বাবধন "পলবীয়া সত্ৰ" কৰি ঘূৰি ফুৰে। এবাৰ অসম ৰাজ্য এৰি কামৰূপলৈকে যাবলৈ ওলাইছিল; তাকে জানিবলৈ পাই কুমৰ গোহাঁয়ে (চুৰম্কা কোঁৱৰ ?) সলা-শিঙবিৰ ফাটৰ চকিয়ালক সাৱধান কৰি দি গোপালদেৱক ৰাজ্যৰ ভিতৰতে ৰাখে।

মিশ্ৰ গোসাঁই, কুৰুৱাবাহী সত্ৰ, বংলীগোপালৰ বৈকুণ্ঠ-প্ৰসাদ—“পলবীয়া সত্ৰ”বোৰৰ ভিতৰত বাই, সৌৰাণিত থকাতে বাঘ কন্দলি নামে এজন ভকতই গোপালৰ হাতত নিজ পুত্ৰ হৰিচৰণক প্ৰতাই দিয়েহি। হৰিচৰণক নানা ঠাইত শিক্ষা দিয়াই ভাগৱত মিশ্ৰ নাম দিয়া হয়। ধোৰাচুবুৰীৰ পলবীয়া সত্ৰত থাকোঁতেই গোপাল গুৰুৱে এওঁক

সত্ৰৰ অধিকাৰ পাতে আৰু কৰ্ম্মাইব নাতি জয়হৰিকে। তেওঁৰ লগতে ধৰ। কাঁহীকুচি, কলাবাৰী, ভেবেবাণাৰ, এই তিনিখন ভাল সত্ৰ হ'লেও থাকিবৰ অসুপযুক্ত হোৱাত গোপালদেৱে জল-পথ আৰু বাজ-পথে ঢুকি নোপোৱা অথচ ঢুকালে লুইতলৈ মুখ কৰা ঠাই চোৱাই ধনৰিবি নৈৰ ওচৰৰ লুইতৰ চাপৰিত কুকুৰাবাহী নামে ঠাইত সত্ৰ খাপনা কৰে। এনেতে ১১৪ বছৰীয়া গোপালদেৱৰ ব'হাগমহীয়া 'বায়ুকাই' বা বসন্ত-চাপ বৃদ্ধি হৈ অসুখ হ'বলৈ ধৰে। চৰিতমতে সেই বছৰতে শাওণ মাহত আণোম বজাই লুইতৰ উত্তৰ কুলৰ মানুহ ভাঙি দক্ষিণত পাতে। ' মাঘ মাহত গোপাল-দেৱৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ঘটে।

বাজবোষত মিজ্জদেৱৰ মৃত্যু—বংশী গুৰুৰ মৃত্যুৰ পিছত মিজ্জ গোসাঁই, জয়হৰিদেৱ, বনমালীদেৱ কুকুৰাবাহীতে থাকে। “অসম-বৃক্ষী”ত আছে, বংশীগোপালক ‘মহা ৬মেৰেও স্বপ্ন দেখি বিচাৰ কৰি আনি কুকুৰাবাহীত মঠ-মণ্ডপ কৰি নিৰ্ভয় কৰি থলে। কতদিন থাকি বংশীগোপালে দেহ এৰিলত মিজ্জ গোসাঁই সত্ৰৰ অধিকাৰ হ'ল। গোসাঁইও মহাৰাজাৰ পুত্ৰ দুজনক ভকত কৰালে। সিবোৰেও ভকত হই কুকুৰাবাহীত ভাস্কৰকৈ সত্ৰ পাতি দিলে। পাচে কতোদিন থাকি সতাই মিজ্জ গোসাঁইৰ সত্ৰৰ ভকত আছিল। অন্তকতীয়া পাই সত্ৰবপৰা খেদিলে। সি আহি বজাত গোচৰ দিলে, বোলে,—‘পিতলৰ, সোণৰ শিকলান, ইয়াক বাজা হলেহে লব পাই। তাকে লৈ মিচিৰ বাপু বাজা হল।’ পাচে সতাইৰ কথাকে লৈ মহা ৬মেৰে মিজ্জ গোসাঁইক মাৰিলে।” এই সতাই, “সতাই নবকী,” “কথা সতাই” বা সন্তানজাই হেনো মিজ্জদেৱৰ কস্তা কনকান্তীক বিয়া কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিছিল, কিন্তু গোসাঁয়ে বিয়া

১১। বংশীগোপালৰ জন্ম-শক ১৪৭০ আৰু চৰিতমতে তেওঁ ১১০ বছৰ বীৰিত আছিল। বৃক্ষীমতে ১৪০০ শকত উত্তৰ কুলৰ মানুহ বি দক্ষিণ কুলত জন্ম হব। দুইটা উক্তি অফিল হৈ পৰিছে।

নিদিষ্ট আক, গোসাঁইৰ ডকত বজায়ে নিন্দা কৰা বাবে, সতায়ৈ বুঢ়াবজাক সত্ৰৰ বিৰুদ্ধে কয়গৈ। এই চৰিতমতে কুকৰাবাহীৰ ফাগুযাত্ৰাৰ দৌলৰ ওপৰত লগোৱা মগৰ আৰু গোসাঁইক বিচা ম'ৰা-পাখিৰ কথাৰে “অজ্ঞানী”য়ে বজা খিতাপৰ দৌলা-মাৰি আৰু মুকুটৰ পাখি বুলি বজাব আগত কয়। পৰীক্ষিত বকৰাই মগৰ-ম'ৰাপাখি নি বজাব আগত দিলে। ১৫৬৬ শকৰ জ্যৈষ্ঠত কুকৰাবাহী সত্ৰ ভাঙি পেলোৱা হয়। মিশ্ৰদেৱ পলাই ফুৰোঁতে দেৱগাৰ্ৱৰপৰা তেওঁক পত্নী আৰু কেঁচুৱা পুত্ৰ বামকৃষ্ণ সমন্বিতে পৰীক্ষিত বকৰাই ধৰি নিয়ে। শোধ নো হওঁতেই নৰিয়া পৰি মিশ্ৰদেৱৰ মৃত্যু হয় আঘোণমহীয়া। “সন্ত-সম্প্ৰদা কথা”মতে তেওঁৰ “বন্দ শালত প্ৰাণ গৈলা।”

জয়হৰিদেৱৰ ৰাজ-অজুগ্ৰহ লাভ—লাড গোসাঁই জয়হৰিদেৱে বামকৃষ্ণ আৰু মিশ্ৰ পত্নীক লৈ লুকাই ফুৰিছিল। এনেতে ৰাণ-বোম শাম কটা যেন দেখা গ'ল আৰু ১৫৭১ শকৰ ভাদ্ৰ প্ৰত্যপনিত স্বৰ্গদেৱ ঢুকাল। তেওঁৰ বৰপুত্ৰ চুবম্কা বজা হৈ কুকৰাবাহী সত্ৰ পুনৰ্ভাৰিত কৰিলে। ডাঙৰীয়াসকলে এওঁক ভাঙি ভায়েক চুতিয়াক বজা পতিলে, তেওঁকো ওচাই পুতেক অক্ষয়ক ৰাজপাটত তুলিলে। এইজনী বজাই মিশ্ৰ গোসাঁইৰ পুতেকত শৰণ লৈ নতুন সত্ৰ পাতি দিবলৈ ওলোৱাত সত্ৰৰ পাঠক নিবন্ধন বাপুহে আগ বাঢ়ি গ'ল। ইফালে জয়হৰিদেৱেও মৃত্যুৰ সময় (ফাগুন, শুক্লা অষ্টমী) অহা দেখি ঘৰৰ ল'ৰা লক্ষ্মীনাৰায়ণ (পৰবাহীৰ পৰিনাতি) আৰু বামকৃষ্ণক সত্ৰ নিদি নিবন্ধনকে কুকৰাবাহীৰ ভাৰ দিলে। “সন্ত-সম্প্ৰদা কথা”মতে জয়হৰিয়ে দুইটি শিশুক পাঠক দেউৰ কোলাত দি ক'লে, “জানা পাঠক আতা, তোমাক দুই ভেকা সঘন্নিতে সঙ্গলতা দিলো। তুমি পঢ়াই শুনাই জ্ঞান কৰি অধিকাৰী পাতিবা। তুমি শুভকৰ্মে থাকিবা।”

আউলীআৰ্টি সত্ৰ—অক্ষয় বজাই গালপোৰা বাটত বজা কৰাওঁতে

গোবিন্দ মূৰ্ত্তিয়ে সৈতে নিবন্ধন পাঠকক নিষাধ আৰু তেওঁতে শৰণ লৈ ১৫৭৬ শকত ভূমি-ভূমি, দেউৰী-ভাগভী, যোগনীয়া-সমসীয়া দি মাজুলীত আউনী পাণৰ আটি কাটি গোবিন্দ ঠাকুৰে সৈতে আউনীআটি সত্ৰ পাতি দিয়ে। ইংৰাজী ২৪।৫.০৪ তাৰিখে (১৮২৭ শক, ১১ জেঠ) আউনী-আটিৰ সত্ৰাধিকাৰে এণ্ডগ্ৰাফিৰ ছুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্টলৈ পঠোৱা বিবৃতিমতে ১৫৭৬ শকত এই সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠিত হয়। বুৰঞ্জীমতে সেই শকতেহে এইজন্য বজা হয়। ১

বনমালীদেৱ দামোদৰৰ সত্ৰত, দক্ষিণপাট সত্ৰ—বনমালীৰ জন্ম ১৪২৮ শকত কলাবাৰীত। ছবছৰ বয়সতে তেওঁ আনৰ মূখৰপৰা গুনি শাস্ত্ৰৰ টীকা-বাখ্যা-পদ আওৰাব পাৰিছিল। তেতিয়াৰেপৰা তেওঁ বংশীগোপালৰ লগত থাকে। গোপালৰ মৃত্যুত তেওঁ বজা আৰু ভক্ত-সমাজৰ ওত্থমতি লৈ বেহাৰলৈ যায় আৰু দামোদৰদেৱৰ বৈকুণ্ঠপুৰ সত্ৰত বলৰামদেৱ আৰু ৰাধানিৰ্দ্দেউ পৰমানন্দৰ লগত বয়গৈ। তেওঁলোক ভক্তনৰ মৃত্যুত বনমালী সত্ৰৰ অধিকাৰ হ'ল। তাতে থাকি তেওঁ জগন্নাথৰপৰা যাদৱৰায় মূৰ্ত্তি কিনাই আনে আৰু প্ৰাণনাৰাণ্যৰ বেহাৰ ত্যাগ কৰিবলৈ ঠিক কৰে। ইফালে অসমৰ জয়ধ্বজ বজায়ো তেওঁক মাতি পঠিয়ায়। জয়ধ্বজে তেওঁক পোনতে কলিয়াবৰৰ জখলাবছাত, পিছত মাজুলী আইতগুৰিৰ জতকৰাত আৰু শেষত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণে বাঙলী বাহৰত বৈকুণ্ঠপুৰ (দক্ষিণপাট) সত্ৰ পাতি বনমালীক বহুৱায়। ১০

গড়মুৰ সত্ৰ—নিবন্ধন পাঠকে কুকাৰাহীৰ গোবিন্দক নি বজাৰ মহাজুগ্ৰহ লতি বৰখিতাপেৰে সত্ৰ পতা দেখি বামৰু আৰু লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ মনত অসন্তোষ ওপজে। বিশেষতে বংশীগোপালেও মিত্ৰদেৱক কৈ গৈছিল,

১২। শ্ৰীমহেশ্বৰ বেওপ, "শ্ৰীশ্ৰীপদমহেশ্বৰ", প্ৰকাশনা। এখন আখ্যাতব্যক্তিৰ বুৰঞ্জীমতে (কৃষ্ণ বি. অম্বলিপি) ১৫৭১ শকৰ বহাগৰ ন দিন বাৰ্ভতেই জয়ধ্বজ বজা হয়।

১০। 'শ্ৰীশ্ৰীপদমহেশ্বৰ', প্ৰকাশনা।

গোবিন্দ ঠাকুর মূৰ্ত্তি আৰো ভাগবত ।

মদনগোপাল সমে থাকে যিখানত ॥

সেহিসে আমাৰ সত্ৰ তাহাত থাকিবা ।

“সন্ত-সম্প্রদায় কথা”মতে জয়ধ্বজে নিবঞ্জনদেউক সত্ৰ পাতি দিয়াত “পাচে বাজাত কৈধা লক্ষ্মীনাৰায়ণদেৱে একভাগ মূৰ্ত্তি, ভাগবত, ভক্ত, আউনীআটীক আনিয়া মদনগোপাল সমে এককালে বামকৃষ্ণক দিলা । পাচে ভক্ত সমে আলোচনা কৰি ভয় দেখাই লক্ষ্মী গোসাঁইক খেদি তেওঁৰে আপোনাৰ নাতি কেশবদেৱক সত্ৰ দি দেহ এবিল । পাচে লক্ষ্মীনাৰায়ণ গোসাঁইৰ শাপক ভয়ে জয়ধ্বজ বাজা যাত্ৰী পঠাই জগন্নাথ হস্তে বংশীবদনক আনি গড়মূৰত সত্ৰ কৰি দিলা ।” কুৰুৱাবাহী আৰু গড়মূৰৰ সত্ৰাধিকাৰে ১২০৪ ছনত চৰকাৰক দাখিল কৰা বিবৃতিমতে জয়ধ্বজ বজাই দিব খোজা মাটি পাইক-সত্ৰ গ্ৰহণ নকৰিলে । তেওঁৰ মৃত্যুত তেওঁৰ ভতিজাক জয়বামদেৱক শিৱসিংহ বজাই ত্ৰিশ হাজাৰ পুৰা নিকৰ মাটি আৰু বাৰ শ ঘৰ পাইক দি গড়মূৰত থাপনা কৰে ।

বংশীগোপালে পতা মেধি—“সন্ত-সম্প্রদায়”ত আছে (১) বেলসিধীয়া নিত্যানন্দ বাপু, (২) চাৰিঙত ব বাগী বাপু, (৩) দেবগাঁৱত ভাৰথি বাপু, (৪) ঢাপকটাত বনমুকুন্দ বাপু, (৫) জিয়াঁমৰাত লিখক জয়বাম বাপু, (৬) কলিয়াবৰত কৃষ্ণ শ্ৰবণ, (৭) কুৰুবাৰুটাত নাৰায়ণ বাপু, (৮) শলশুৰিত বিষ্টে বাপু, (৯) তিতামত গোবিন্দ বাপু, (১০) বতাবগঞ চতুৰ্ভুজ বাপু, (১১) দ্বাৰকায়াত কামদেউ বাপু, (১২) কলবৰীয়াত চিহানন্দ, (১৩) ঢাপলীয়া ভৱানন্দ, (১৪) পাতকটীয়া নিত্যানন্দ, (১৫) তুলহিছানত মনোহৰ (১৬) বতনপুৰত পূৰ্ণানন্দ, (১৭) দিঠৈত কৃষ্ণচৰণ, (১৮) মূৰীয়াত হৰি মিশ্ৰ, (১৯) তামোলবাৰীত লক্ষণ কৰুণা, (২০) কাঁড়ী গাঁৱত শ্ৰীধৰ ভাগৱতী, (২১) ধৰঙিত কৃষ্ণানন্দ, (২২) বান্ধৰখেলত নিবঞ্জন, (২৩) কৃষ্ণকলীয়াত বৰবাপু,

(২৪) মিহাজ্জাউত সিদ্দাল মিশ্র, (২৫) কেলিয়ালত মোহন বাপু, (২৬) মণিপুৰত দয়াল বাপু, (২৭) চিনাতলীয়া হৰিচৰণ, (২৮) লিছুৱাত হৰি বাপু, (২৯) ঢকুৱাখনাত অৰ্জুন দেউৰী, (৩০) কৰাই খোৱাত ৰুছি বাপু, (৩১) কাঁহীকুচিত অনন্ত কন্দলি, (৩২) হৰি মিশ্র, (৩৩) ৰাম মিশ্র, (৩৪) গঙ্গধৰ বাপু, (৩৫) গোবিন্দবাপু, (৩৬) গোপাল বাপু, (৩৭) কাটিকদাল ৰামচৰণ বাপু, (৩৮) দিখৌমুখত বসুপতি বাপু, (৩৯) কঁকিলা গৈমাক্তিত হৰিচৰণ বাপু আৰু সাতজন — “দেৱ গোপালে এই পকলিছ মেধি পাতিয়া। এহি মেধিসৰ ঠাকুৰদেৱৰ আজ্ঞাৰ আশি অসম ৰাজ্যত সত্ৰ কৰিল। সেইকালে দেৱ গোপালে বৈষ্ণৱসৰক দেশে দেশে পাকিলা, যাতো, দেৱৰ একো ভিত্তি চলনা নাই।”

বংশীগোপালৰ “অম্প্ৰদা” — “মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম” — বংশীগোপাল দামোদৰদেৱৰ শিষ্য আৰু তেওঁ মাধৱদেৱৰপৰা তত্ত্ব বিচাৰ-কথা নিবহ-নিপানীকৈ লাভ কৰিছিল। মাধৱৰ আজ্ঞাবেই (দামোদৰৰো অনুজ্ঞা লৈ) আহোম ৰাজ্যলৈ তেওঁ শৰবী ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ কাৰণে ওলায়। সেই সময়ত অসমীয়া বৈষ্ণৱ ধৰ্মক “মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম” বুলিহে জনা গৈছিল—

বংশীগোপালে

মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম থাপিয়া লোকত ।

দেহ এড়ি বহিলন্ত বৈকুণ্ঠ পুৰত ॥১১

মাধৱে গোপাল যত্নমণিক কৈছে —

মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম লোকত দেখাই ।

একে প্ৰীতি থাকিবাহা কালক পৰাই ॥১২

বংশীগোপালে মিশ্ৰদেৱক কৈছে—

মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম যেমনে ৰংয় ।

তেমনে প্ৰৱৰ্ত্তি সদা থাকিব লাগয় ॥১৩

“মহাপুৰুষ” শব্দৰ অৰ্থ মহাপুৰুষ শব্দৰদেৱ বা পৰমপুৰুষ বাহুদেৱ কৃষ্ণ হ’ব পাৰে। এটো দুটা অৰ্থতেই তাৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়।

(১) দামোদৰদেৱে কৈছে—

পূৰ্বে মহাপুৰুষে কৰিলা দশকল্প।

কৌৰ্ত্তন শুটিম’ ছবি দুপড়ি সুছন্দ ॥

— বামৰায় দ্বিজ, গুৰুলীলা ৩৩৮

(২) পৰাক্ৰিতৰ প্ৰতি গুৰুৰ উক্তি—

তদহং তেহুধিষ্যামি মহাপৌৰুষিকো ভৱান্।

— শ্ৰীমদ্ভাগৱতম্ ২।১।৭

তোমাত কহিবো সেহি শাস্ত্ৰ

তুমি তাক গুনিবাৰ পাত্ৰ

মহাপুৰুষৰ সেৱক তুমি সম্প্ৰতি — নামঘোষা ৬৩৭

বৰ্ত্তমান চৰিতৰ ‘মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম্ম’ শব্দৰী ধৰ্ম্মই। শব্দৰদেৱৰ ধৰ্ম্মৰ অৰ্থত অসমৰ সমস্ত বৈষ্ণৱ সম্প্ৰদায় ‘মহাপুৰুষীয়া’। কোনো লোকে দামোদৰদেৱৰ আত্মাৰ সত্ৰসমূহক এই মহাপুৰুষীয়াৰপৰা বেলেগ কৰি “দামোদৰীয়া” বোলে, কিন্তু ই ঐতিহাসিক যুক্তি বিৰুদ্ধ আৰু ভেদ-ভাবৰপৰা ওপজা কথা। এনে সঙ্কীৰ্ণ বিচাৰেৰে চায়ে বংশীগোপালৰপৰা বঢ়া কুৰৱাবাহী, আউনীআটি, আৰু গড়মূৰক (বংশীগোপালৰ শিষ্য বনমালীয়ে বেহাৰত থকা দামোদৰৰ সত্ৰৰপৰা আহি পতা গুণে) ‘দামোদৰীয়া’ দক্ষিণপাটৰপৰা পৃথক কৰে ধৰা হয়। কিন্তু এইবোৰ কৃত্ৰিম ভেদ-ভাবক বংশীগোপালৰ উদাৰ সেৱক, চৰিতকাৰ ৰমানন্দ দ্বিজে প্ৰশ্ৰয় দিয়া নাই। তেওঁ শঙ্কৰ, মাধৱ, দামোদৰ, গোপালৰ কোনো পাৰ্থক্য দেখা নাই। দেৱ দামোদৰ আৰু “শ্ৰীশঙ্কৰবো ভেদ নাই দুইহৃদয় ॥” বংশীগোপালক দামোদৰে “এতেকে শঙ্কৰ মত প্ৰমাণি কহিলা।” মাধৱদেৱেও “অসম দেশৰ প্ৰজাৰ নিব্বল জীৱন” সাৰ্থক কবিতৰ হকে “শ্ৰীমদ্ভগৱত মত শ্ৰীভাগৱত”

প্রচাৰ কৰিবলৈহে গোপালদেৱক পঠাইছিল। ১০ বংশীগোপালেও অসমিত “শঙ্কৰ-মাধৱ দামোদৰ-প্ৰসাদৰ” কথাৰেহে স্মৃতিৰিছিল। পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ, দামোদৰদেৱ আৰু গোপালদেৱৰ অময়া প্ৰীতিৰ কথা এই চৰিতখনিয়ে মনোবশকৈ বৰ্ণাইছে। দামোদৰে কেইবাঠাইতো কৈছে, শঙ্কৰ-মাধৱেৰে তেওঁৰ ভেদ নাট। আই-গোসানী আৰু ঠাকুৰে গোপালৰ আৰু সন্ত-সম্প্ৰদায়ৰ মঙ্গল কামনা কৰিয়ে উম্বা চাউল আৰু আমিষ খোৱাৰ শিক্ষা দিয়ে। গোপালেও দামোদৰৰ সন্ত-শাল আৰু ঠাকুৰৰ থানলৈ প্ৰীতি-সন্দেশ পঠাই আছিল আৰু উত্তৰাধিকাৰী নিয়োগ আদি গুৰু বিষয়ত দুয়ো ঠাইৰপৰা অহুমোদন আনিছিল। গোপালৰ সম্প্ৰদায় শঙ্কৰী “সন্ত-সম্প্ৰদায়”ই।

অন্য দেৱ-নিৰপেক্ষ এক-শৰণ—শঙ্কৰী ধৰ্মৰ মূল নাম “এক-শৰণ নাম-ধৰ্ম”—সেই ধৰ্মত অন্ত দেৱৰ ভজনা পৰিহাৰ কৰি একমাত্ৰ পৰম-পুৰুষৰ মূৰ্ত্ত স্বৰূপ বাহুদেৱ কৃষ্ণত প্ৰেম-ভক্তি আৰোপ কৰি তেওঁৰ গুণ কীৰ্ত্তি গাব লাগে। এই ধৰ্মৰ শিক্ষা গোপালে মাধৱৰপৰাই পাইছিল।

অন্ত দেৱ পৰিহৰি

যিবা জনে যেন কৰি

ভকতি লভিলে যেনমত ১১৬৪

গোপালে দেৱগাঁৱৰ শিৱ-মন্দিৰৰ বিগ্ৰহক “হৰি হৰ একে আত্মা মানিয়া মনতে” প্ৰেমত আলিঙ্গন কৰিছিল। ভৈৰৱী (ভবলী) নদীৰ ওচৰৰ হলেখৰ শিৱৰ সমুখত বনমালীদেৱেও নিজৰ “একশৰণ” বন্ধা কৰি

১০। ‘পূৰ্ণ মাধৱে বোলয়—জানি শুক, তুমি সেই দেশক বোৱা। সেই দেশ জন্ম-ভূমি, একত্বে পীতা-ভাসৱত বস শঙ্কৰ-সম্প্ৰদায়-ভক্তি লোকত প্ৰৱৰ্ত্তবা তেবে শঙ্কৰ-আজ্ঞা কৰ।’
—সন্ত সম্প্ৰদায় কথা, পাত্ৰ ৭।

হৰি বুদ্ধি কৰি তাক কৰিলন্ত সেৱ ।

নমো নমো লক্ষ্মীপতি ভগৱন্ত দেৱ ॥

—শ্ৰীশ্ৰীবনমালীদেৱ চৰিত্ৰ ৩০৪

বংশীগোপালৰ মৃত্যুৰ পিছত ভাগৱত মিশ্ৰয়ো ভক্তসকলক ইয়াকে উপদেশ দিছিল—

অন্ত দেৱাদিক এৰি শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন কৰি

মহানুখে সকলে লভিবা ॥১০২২

গীতাৰ “মামেকং শৰণং ব্ৰজ”ই শঙ্কৰ, মাধৱ, দামোদৰ, ভট্টদেৱ, বংশী-গোপালৰ আদৰ্শ। মাধৱে গোপালক অসম-ৰাজ্যলৈ পঠাওঁতে তেওঁ আপত্তি কৰিছিল—“সিনেশ ধৰ্ম্মত বতি নাই, অন্ন ঘোনি বিচাৰ নাই, অজ্ঞাদেৱ ভজ্ঞন, জ্ঞাতি অজ্ঞাতি ভেদ নাই।” সেই অসম দেশতে একশৰণ ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ ভাৱ তেওঁ গ্ৰহণ কৰিলে জীৱৰ পৰিত্ৰাণৰ হকে।

পুখি-পূজা—অসমৰ বৈষ্ণৱসকলে থাপনাত পুখি ধৈ প্ৰায় বিগ্ৰহ হেন জ্ঞান কৰি সেৱা কৰে। বৰ্ত্তমান চৰিত্তত দামোদৰে শালগ্ৰামৰ পৰিত্ৰৰ্ত্তে পুখি-পূজা কৰা কথা আছে। কোচবিহাৰত থাকোঁতে এদিনাখন দামোদৰৰপৰা পূজাৰ শালগ্ৰামটি এজনে খুজি নিলে।

পাছে দেৱ দামোদৰে মণিকুট অভ্যন্তৰে

পুস্তকতে পূজা কৰিলেক ॥২৩৮

সত্ৰ-সংগঠন, প্ৰসঙ্গ—চৈধ্য প্ৰসঙ্গ, সত্ৰীয়া বিষয় আৰু বিষয়াৰ শ্ৰেণী-বিভাগ শঙ্কৰদেৱৰ দিনতে হোৱা নাছিল। সত্ৰাধিকাৰ বাবৰ দাবণাটোও তেওঁৰ দিনত ওপজা নাছিল। শঙ্কৰো সত্ৰাধিকাৰ নহয়, মাধৱো নহয়। কীৰ্ত্তন-ঘৰ, ভকতৰ বহা, হাটী আদি প্ৰথমৰেপৰা আছিল, কিন্তু মাধৱদেৱৰ হাতত সিৰোৰ প্ৰণালীস্বৰূপ হৈ পৰে। দামোদৰদেৱেও একে সময়ত প্ৰসঙ্গ আৰু বিষয়াৰ নিয়ম কৰে। গোপালদেৱে কুৰুৱাবাহীত সত্ৰ

পাতিবৰ সময়ত উত্তৰ-দক্ষিণা কৰি সাত-খুটীয়া কীৰ্ত্তন-ঘৰ সজাই পূবে আৰু পছিয়ে দুখন দুৱাৰ দিয়াইছিল, তাৰ চাৰিকাষে ডকুৰ বহা-হাটী আছিল। সত্ৰ-নিৰ্মাণত এই নিয়মেই চলে। চাৰিকাষে চাৰিহাটীৰ মাজত নামঘৰ আৰু মণিকূট। আউনীআটি সত্ৰৰ নামঘৰৰ উত্তৰে সত্ৰাধিকাৰ থকাৰ নিয়ম। সেই সত্ৰত এতিয়াও চৈধ্য প্ৰসঙ্গ চলি আছে। বিশেষ বিশেষ লোকৰ ওপৰত প্ৰসঙ্গৰ কোনো কোনো বিষয় দাখিল থাকে। গোপালদেৱ কলাবাৰীত থাকোঁতে

বহুতকৰ কন্দলিয়ে পঢ়ে ভাগৱত।

ভঞা-পুত্ৰ অনিৰুদ্ধ পদৰ পাঠক ॥

হিঙ্গুলীয়া যতুমণি গীত লগাবয়।

জগন্নাথ সমে অই বৈষ্ণৱে ধৰয় ॥৩১

মুৰাৰি বোলয় পদ পাঠি ছয়জন।

তিনি বেলা তিনি ওয়া নামৰ কীৰ্ত্তন ॥

সত্ৰৰ বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ বিষয়ৰ ভিত্তিত কেইপ্ৰকাৰনামৰ নাম এই চৰিত্তত পোৱা যায়। গোপালদেৱ প্ৰসঙ্গৰ নিয়ম কৰি পাঁচজন “শ্ৰৱণি” পাতে, এওঁলোকৰ কাম পদ-ভাগৱত শ্ৰৱণ কৰা (পদ ৮০২-১৩)। “ভঁৰালী” সকলক বংশীদেৱে চাউল, লোণ, তেল, খাৰ আদি বেহানি বধাৰ নিয়ম-শিক্ষা দিছিল (৮৭৭-৮০)। মদনগোপাল মুষ্টি আৰু গোবিন্দ ঠাকুৰৰ পূজাৰ ভাৰ “বৰদেউৰী”ৰ হাতত—

বৃহত দেৱী নাম শ্ৰীচৰি গোসাঞি।

ভেহে পূজা কৰে নিতে সন্তাৰ মিলাই ॥৩৪

“পাঠকে” পদ-পাঠ কৰে, নিবন্ধনদেৱ পোনতে এনে পাঠক আছিল।

কুহুৱাহাৰী, আউনীআটি, দক্ষিণপাট, গডুৰ—এই চাৰি সত্ৰৰ প্ৰত্যেকৰ বিষয়-ববীয়া আজি কালি এশ ডেৰলগো ওপৰ হ’ব। তেওঁ-

লোকক বৰমনীয়া, মাজুমনীয়া, সৰুমনীয়া—এই তিনি মানত শ্ৰেণীবদ্ধ কৰা হয়। বৰমনীয়াসকলক “সাত বৰমানভগীয়া” বোলে। বিষয়-ববীয়া-সকলৰ নামৰপৰাই তেওঁলোকৰ বাব বুজিব পৰা হয়—বৰভাগতী (আউনীআটিৰ বাগীশ), ছবলীয়া-ভাগতী, বৰপাঠক, ছবলীয়া পাঠক, পাঠক, বৰজ্জৰণি, জ্জৰণি, বৰনামলগোৱা, ছবলীয়া নামলগোৱা, বৈবাগী নামলগোৱা, সৰুনামলগোৱা, গায়ন, পালিগায়ন, বায়ন, পালিবাযন, গুজা, পালি, আশীৰ্বদীয়া, নামঘৰীয়া, চ’ৰামচীয়া, বৰদেউৰী (দক্ষিণপাটৰ বৰপূজাৰি), ছবলীয়া পূজাৰি, পূজাৰি, দেউৰী, সহস্রনামগোৱা, অঙ্গমলীয়া বা মলীয়াবৰা, চাউলভ’বালী, ধানভ’বালী, মিঠৈভ’বালী, ধনভ’বালী, (দক্ষিণপাটৰ বৰভাগাৰী), লোণভ’বালী, বৰ আলধৰা (দক্ষিণপাটত সাধাৰণ বিষয়া, বাকী তিনি সম্ভৱত গোঁসাইঘৰীয়া বিষয়া), বৰগুৱাকটা, পানীতোলা, নিশাকুৰা, ৰাজমেধি, পাঁচনি, হাটীমতা, ইত্যাদি, ইত্যাদি। বজ্জাৰ ঘৰৰ লগত সম্বন্ধ ৰাখিবৰ বাবে বৰখাটনিয়াৰ, সৰুখাটনিয়াৰ আছিল। সত্ৰৰ বাহিৰৰ চহৰত ফুৰি বা থাকি সত্ৰৰ শিষ্যসকলৰ লগত সম্পৰ্ক ৰখা আৰু কৰ-কাটল তোলা আদি কামত ৰাজমেধি, বৰমেধি, কুকুৰামেধি, মেধি, ৰাজপাঁচনি, পাঁচনি আদি বিষয়-ববীয়া থাকে।

ত্যাগৰ আদৰ্শ—গোপালদেৱ ভক্ত আৰু ভগৱন্তৰ হকে ত্যাগৰ এক জলন্ত আদৰ্শ। তেওঁৰ মহিমা-বিভূতি লোক সমাজত জনাজাত হ’লত যেতিয়া জুমে-জুমে লোক আহিল শৰণ ল’বলৈ, তেতিয়া সম্পত্তিৰ বৃদ্ধি দেখি তাক তেওঁ বিপত্তি বুলিহে মানিছিল। সোণ ৰূপ, তাম-কাঁহ, তামোল-চাউল, কল কুঁহিয়াৰ আদি যত বস্তু আহিছিল, সকলোধিনি ভকতক দি এসম্বা মাথোন আঠৈ চাউলৰ ভাত ঘিট দি ভোজন কৰিছিল, ভকতৰ সমাজত কঠত বহে, নিশাও টোপনি আহিলে নাম ল’ব নোৱাৰিব বুলি দীঘে-পথানিয়ে হুহাভ ঈৰ্ষুৱা তৰি হাতত মালা ধৰি মাটিত বা

ঢকুৰাত বহি আছিল। (৭২৮০ পিঠি।) এই কঠোৰ নীতি-নিয়ম দেখি মাহুহে ভক্তি নধৰিব বুলিয়ে পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ আৰু শঙ্কৰ পত্নী আই-গোদানীয়ে তেওঁক আমিষ গ্ৰহণ কৰিবলৈ শিকায়। ঠাকুৰৰ কথামতে ভক্তসকলে বুদ্ধ গোপালদেৱক তুলা দি ডলিচা এখনি কৰি শুবলৈ দিছিল, তাকে তেওঁ মহাত্মেবেহে গ্ৰহণ কৰিছিল। সেইহে গোবিন্দ দাসে লিখিছে, “হেন দেৱ গোপাল সম সাধু পূৰ্বেও নাছিল, পাচক লাগিও নহৈব।”

বোধবাদ—শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ পূৰ্বৰ আমাৰ দেশৰ অৱস্থা বৰ্ণাঙতে “সন্ত সন্ত্ৰাণ-কথা”ত গোবিন্দ দাসে কৈছে—“ই দেশত পূৰ্বে লোকসবে কাক হৰি বোলে, হৰিকথাও নজানিলে। অন্তদেৱ দেৱীকে ভজিল। কতোসবে বোধমতে প্ৰৱৰ্ত্তিল।” শঙ্কৰ গুৰুৰ চৰিত আৰু তেওঁৰ বচনাত এই বোধমতৰ কথা পাওঁ। তেওঁ ধুবীহাট বেলগুৰিত থাকোঁতে দুটা বোধমতীয়া টাটকীয়াই (বাজীকৰ) ভক্তসকলক আহ্বান কৰিছিল। কীৰ্ত্তনত গুৰুজনে এই বোধসকলৰ প্ৰতিয়ে কটাক্ষপাত কৰিছে :—কন্দিৰে “সবাকৈ মাৰিব বোধগণ যত আছে।” মাধৱদেৱৰ নামঘোষাতো এওঁলোকৰ কদাচাব গুণবত দুৰ্নিৰণৰ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা হৈছে। এই বোধসকল হ’ল পিছৰ যুগৰ বৌদ্ধ পন্থৰপৰা বিগলিত হৈ ওলোৱা বামাচাৰ-সম্পন্ন বৌদ্ধ তান্ত্ৰিক। এওঁলোকেহে “বামানয় শাস্ত্ৰে মুহি আছা সৰ্বজন”, বুদ্ধদেৱে নহয়। বাম সবম্বতীৰ “ব্যাসাশ্ৰম” কাব্যত বোধ মতাত্মলবী কলিৰ ব্ৰাহ্মণৰ “বামানয় বিধি শাস্ত্ৰ” লৈ তৰ্কবাদ কৰা, ‘বৈকল্প বেষ’ ধৰা, ‘গ্ৰাম্য পীত সোণ্য জ্ঞান বুলি’ কোৱা, ‘তাম্ৰ কান্ত দাকময় কতো যুতিকাৰ’ পুতলা লৈ টাটকীয়াৰ দৰে ‘টাটক কৰা’ কথা স্পষ্টকৈ উল্লেখ কৰিছে। এঠাইত কাটিলে সাত ঠাইত প্ৰজা বহুকণী বোধসকলৰ আন কণ পিছৰ যুগৰ বাতিখোৱা সন্ত্ৰাণ আদি। “সন্ত-সন্ত্ৰাণ-কথা”ত (৮, ১০ পাত),

বৰ্ত্তমান চৰিত্ৰতো (পদ ৩০৫) বোধক “বান্ধকৰা” বোলা হৈছে, বাতিথোৱা সম্পদায়ৰ সেৱাত আৰ্জিও “বাৰ বৈষ্ণৱ” আপন পতা হয়।

বংশীগোপালে সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ আগলৈকে বোধহঁতৰ উপদ্ৰৱ সহ কৰিব লগীয়া হৈছিল। বিয়াৰ ভাব এৰি তেওঁ পোনতে বৈষ্ণৱ-ভাব অৱলম্বন কৰোঁতেই তেওঁলোকে আলকাল দিবলৈ ধৰে।

ই দেশত কতো কতো ভকত আছয়।

ব্যভিচাৰ মতে দেখা সৰে প্ৰবৰ্ত্তয় ॥১১৩

অন্ন-যোনি বিচাৰ-আচাৰ কিছো নাই।

প্ৰৱৃত্তিক চাহিলে পাষণ্ড সমুদায় ॥

ই বোধ ভকতৰে কথা। মাধৱদেৱৰ আদেশত গোপালদেৱ অসম ৰাজ্যলৈ গৈও বোধৰ অভ্যাচাৰত পুনৰ কামৰূপলৈ ঘূৰিছিল। তেওঁ কাঁহাকুচিত সজ্ঞ পাতি লোকৰ শৰণ ভজন দিয়া দেখি তাত ব্যাঘাত ওপজাবলৈ যত্ন কৰিছিল, তেওঁক বিহ খুৱাই মাৰিবলৈও চাইছিল। এজন বোধৰ নাম চৰিত্তত দিয়া হৈছে — বাহুদেৱ বোধ। শেহান্তৰত বোধৰ মাজৰ অনেকেই ভক্তি পথ ল’লে আৰু “বোধ পাষণ্ড কুপথ” নষ্ট হ’বলৈ ধৰিলে। বোধৰ লক্ষণ ঠায়ে ঠায়ে বৰ্ণোৱা হৈছে—

মহামুখ অধম কহয় স্বেচ্ছায়ত।

নামানে তুলসী শালগ্ৰাম ভাগৱত ॥ ১০২

প্ৰাক্ষ বিধি একাদশী কিছু নমানয়।

হৰিব নিৰ্ম্মাণ্য পদ জল প্ৰসাদক।

হৰি-পূজা যুক্তি দণ্ডতক গীতাক ॥ ১১২

ইসব প্ৰমুখ্যে আনো হৰিব সেৱাক।

নিন্দা কৰি হুবে ঘিটো সেহি বোধৱাক ॥

ধন্য-ধাৰ্ম্মিক-নিন্দা ৰাহে চাউল-কাৰি ॥ ১১৩

মহামূৰ্খ অজ্ঞানী লোকৰ মাথোঁ যাই।

সত্ৰকাৰ লই কুৰে মহন্ত বোলাই ॥

“বাসাশ্রম”ৰ এঠাইত আছে, বোধই “শ্লেছসকলৰ” মাজত বিশেষ প্ৰতিপত্তি লাভ কৰিছিল। ই জনজাতীয় লোকৰ মাজত বোধসকলৰ বিশেষ প্ৰচাৰৰ ইঙ্গিত হ’ব পাৰে। বাতিখোৱা আদি ৰূপত বোধসকলে শব্দবী ধৰ্ম্মক আক্ৰমণ কৰিছিল, তাৰ সন্মত এঠাইত আছে—

আৰু বুলিলন্ত পুহু শুনিযো শব্দৰ।

তয়ু মত বোলাই বোধ হইবেক বিস্তৰ ॥ ২৩৩

মিছিমি ব্ৰাহ্মণ—সন্ত-সম্প্ৰদায়-প্ৰাপ্তিৰ আগতে বংগীসোপালে বিষয়ৰ ভোগ পৰিহাৰ কৰি কায়-কষ্ট ব্ৰত ধৰি গাঁত খানি তাত সোমাই হৰিনাম লৈছিল। চৰিত্তত আছে,

নিতে নিতে তাতৈ গৈয়া মিছিমি ব্ৰাহ্মণে।

তঙুলাদি দ্ৰব্য দিয়া পুখিলা যতনে ॥ ১১০

“মিছিমি ব্ৰাহ্মণ”ৰ এই উল্লেখ চকুত লগা। কোনোৱে কয়, ইয়াৰ শুদ্ধ পাঠান্তৰ হ’ল “নিচিনা ব্ৰাহ্মণ”। কিন্তু সেই যুগৰ পুৰণি অসমীয়া পদ-ভাষাত ‘নিচিনা’ৰ নিচিনা আধুনিক শব্দ-গঢ় দেখা নাযায়, বৰ্ত্তমান পুথিৰ বিশ্বাসযোগ্য পাঠ দলিয়াই পেলাবৰ কাৰণো নাই, তদুপৰি ১৮২১ শকত আউনীআটিৰ জ্ঞান-মহিমামন্ত অধিকাৰ ৬শ্লোকসমূহৰ গোন্ধায়ী প্ৰভুৰ উদ্ভোগত প্ৰকাশিত কথাত লিখা চৰিত্তত “মিছিমি ব্ৰাহ্মণবিলাক” বুলিহে উল্লেখ আছে। আমাৰ দেশৰ উত্তৰ-পূব সীমান্তৰ জনজাতীয় অঞ্চলত অতীজ কালৰপৰা আৰ্য্য হিন্দু সভ্যতাৰ বিস্তাৰ হৈছিল বুলি অনুমান কৰিবৰো ধল আছে। ‘‘ তদুপৰি পাৰ্ৱত্য জাতিৰ মাজৰ “ব্ৰাহ্মণৰ” বিষয়ত মণিপুৰী সকললৈকে আঙুলিয়াব পাৰি। চৰিত্তৰ “মিছিমি ব্ৰাহ্মণ”

কথাটোৱে মিছিমি জনজাতিৰ মুক্তি ভাণ্ডাৰ্হ আদি দেওৰ পূজাৰ পুৰোহিত ৰূপে কাৰ্য্য কৰা অতি বিৰল লোক-শ্ৰেণীকে বুজাইছে, সম্ভৱ। ১০

সাম্ৰাণ—এইখনি আমাৰ দেশৰ এগৰাকী আদৰ্শস্থানীয় ত্যাগী পুৰুষৰ জীৱন চৰিত। শঙ্কৰী ধৰ্ম্মৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ আৰু তাৰ বিকাশ, আৰু সেই যুগৰ ৰাজনৈতিক-সামাজিক ইতিহাসৰ অনেক তথ্য এই পুথিত সবলভাৱে সন্নিবিষ্ট কৰা আছে। ৰমানন্দ দ্বিজৰ কবিশূলভ অমৃতভূতিৰ যাজেদি সেই সকলো কথা নিমজ পদত প্ৰকাশিত হৈছে। এনে এখনি মূল্যবান পুথি ডকত-বৈষ্ণৱ আৰু সংস্কৃতিৰ সেৱকসকললৈ আগ বঢ়াবলৈ পাই ধন্য মানিছোঁ আৰু আমাৰ সম্পাদনাৰ বঢ়া-ছটা আদি দোষৰ বাবে ক্ষমা মাগিছোঁ।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

গুৱাহাটী, অসম

৪ আষাঢ়, ১৮৭২ শক

শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগ

শ্ৰীশ্ৰীবংশীগোপালদেৱৰ চৰিত্ৰ

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ ॥ শ্ৰীগোপালায় নমঃ ॥

নান্দী

জয় জয় কৃষ্ণ ইষ্ট দেৱ নাৰায়ণ ।
প্রঃ ভগৱন্ত পূৰ্ণ ব্ৰহ্ম সনাতন ॥
মংস কৃষ্ণ আদি যাৰ অংশ অৱতাৰ ।
ব্ৰহ্ম মহেশাদি বহু বিভূতি যাতাৰ ॥ ১
হেন কৃষ্ণ-পদে কোটি কোটি নমস্কাৰ ।
কৰে তুৱা পদে ভক্তি ৰহোক আমাৰ ॥
নমো ব্ৰহ্মা তব বাস শুক নাৰদক ।
নমো সাংখ্যায়ন চাৰি সিদ্ধ বিহাৰক ॥ ২
নমো পৰাশৰ পৰীক্ষিত অনন্তক ।
মৈত্ৰেয় যে নৱ সিদ্ধ প্ৰহ্লাদ যনক ॥
কপিল শৌনক বলি মনুক সূতক ।
প্ৰণামো কৃষ্ণৰ প্ৰিয় ভক্ত পাণ্ডৱক ॥ ৩
নমো পৃথু ক্ৰৱ দশ-প্ৰচেতাঙ্গক ।
নমো বৃথ প্ৰিয়ব্ৰত জড ভৰতক ॥
নমো নল নীল হনুমন্ত সুগ্ৰীৱক ।
জাম্বৱন্ত বিভীষণ নমো লক্ষ্মণক ॥ ৪

ନମୋ ବନ୍ଧୁଦେବ ନନ୍ଦ ଯଶୋଦା ଦେବକୀ ।
 ଦାକକ ଅକ୍ରୁଷ୍ଟ ଯହ୍ନ ଉଦ୍ଧବ ସାତ୍ୟକି ॥
 ନମୋ ବ୍ରଜ-ବାସୀ ଗୋପ-ଗୋପୀଗଣ ଯତ ।
 ନମୋ ଯହ୍ନ-ବଂଶୀ ଆନୋ କୃଷ୍ଣତ ଭକତ ॥ ୧
 କବିଗୀ ଶ୍ରୀମୁଖ୍ୟ କୃଷ୍ଣ-ପତ୍ନୀଗଣ ଯତ ।
 କୁନ୍ତୀ ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଦି କୃଷ୍ଣତ ଭକତ ॥
 ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉଗ୍ରସେନ ଜନକ ଭୀଷ୍ମକ ।
 ଆନୋ ଚନ୍ଦ୍ର-ସୂର୍ଯ୍ୟ-ବଂଶୀ ବାଜା ଭକତକ ॥ ୨
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦେବ ଆଦି ହରି-ଭକତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।
 ହରି-ଭକ୍ତ ବିପ୍ର-ପତ୍ନୀ ନାଗ-ପତ୍ନୀଗଣ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦେବ ହରି-ଭକ୍ତ ଆଦି ମନ୍ତ୍ରୁଗଣ ।
 ଆନୋ ଯତ ପ୍ରାଚୀନ ଭକତ ବଞ୍ଚିତନ ॥ ୩
 ଚୈତନ୍ୟ କରାବା ନାମ କପ ସନାତନ ॥
 ଅହାବନ୍ଧା ଜୟଦେବ ଆଦି ସାଧୁଗଣ ॥
 ଶ୍ରୀମହା ଶଙ୍କର ମହାପୁରୁଷ ସୁନ୍ଦର ।
 ସାଧବ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ସାମ ଦାମୋଦର ॥ ୪
 ପରମ ଆନନ୍ଦ ଯହ୍ନଗି ନିବଞ୍ଚନ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଦି ଯତ ଯତ ମହାଜନ ॥
 ବଳଦେବ ଗୋପାଳ କୁପାଳ ଶୁଣ୍ଢଶାଳୀ ।
 ମିତ୍ରଦେବ ଜୟହରିଦେବ ବନମାଳୀ ॥ ୫
 କୃଷ୍ଣ ଚରଣ-ପଦ୍ମେ କବିସା ଆଶ୍ରୟ ।
 ଶୁକ ନାୟକାଦି କବି ଯତ ସାଧୁଘେୟ ॥

একেবারে সমস্তকে স্বৰি প্রণামিয়া ।
 বৈষ্ণৱসত্ত্বৰ আজ্ঞা মনে আদৰিয়া ॥ ১০
 দীন হীন বমানন্দ বিজ্ঞ মন্দ-মতি ।
 বৈষ্ণৱসত্ত্বত প্রীতি সাধিবাক প্রতি ॥
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ কথা পদ-নিরুদ্ধত ।
 কৰিবোহো যিবা সিদ্ধি হোক আবিস্তত ॥ ১১
 পুখু পুখু কৃষ্ণ বংশীগোপালদেৱৰ ।
 চৰণে শৰণে পশি কৰোহো কাঁতৰ ॥
 হে কৃষ্ণ বংশীধৰ তমু গুণগণ ॥
 কিছো শুনিছোহো তাকে কৰিবো কীৰ্ত্তন ॥ ১২
 তাক তুমি ভক্ত সম কৰিয়ো স্বীকাৰ ।
 হোক পদ তমু পদ প্রসাদে প্রচাৰ ॥
 শুনা সভাসদ পদ গোপাল-চৰিত্র ।
 এহিমে পৰম ধন্য হৃদ্যোৰ কলিত ॥ ১৩
 বিষ্ণু-বৈষ্ণৱৰ নাহি কিঞ্চিতে অমৃত ।
 দুয়ো কথা কৰে মহা শুদ্ধি জগতৰ ॥
 এতেকে মহন্তে কহে শাস্ত্রৰ সাধক ।
 হৰি ভক্তি হৰি-নাম হৰি-ভকতক ॥ ১৪
 তিনিহু বিনাই আন নাই নাই নাই ।
 সকলে শাস্ত্রৰ সাৰ এহি অভিপ্রায় ॥
 শুক পৰীক্ষিতৰ সত্বাদ ভাগৱত ।
 ইহাক কহয় দেখি বাহুয় কঙ্কত ॥

ମନ୍ତ୍ର କୃପା ବିନେ ନାହିଁ ହରିତ ଭକତି ।
 ପୁଣ୍ୟ ଶୁପଞ୍ଜୟ ବିଷୟତ ବିଷକତି ॥ ୧୫
 ଏତେ'କ କୃଷକ କଥା ମମେ ମିଶଳାହି ।
 ମନ୍ତ୍ର ଚରିତ୍ର ଗାୟ ଶୁନି ଠାହି ଠାହି ॥
 ପୁରୁଷେ କବୟ ଯତ ଯତ ପୁରୁଷାର୍ଥ ।
 ମନ୍ତ୍ର-ମାଧୁ କଥା ଶୁନିଲେମେ ପରମାର୍ଥ ॥ ୧୬
 ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ଗୋପାଳଦେବ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଧାନ ।
 ଯିବା ଶୁନି ଆଛା କିଛି ଚରିତ୍ର ତାହାନ ॥
 ଯିବା ବଂଶେ ଜନ୍ମି ଯଥା କୃଷକ କୃପାମୟ ।
 କ୍ରୌଡିଲା ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତି କରି ଠାହି ଠାହି ॥ ୧୭
 ମଦନ-ଗୋପାଳ ଆକ ଗୋବିନ୍ଦ-ଠାକୁର ।
 ସେମନେ ଲଭିଲା ବୈଳ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ।
 ସେନ ମତେ ହରି-ଭକ୍ତି ପଥ ପ୍ରଦତ୍ତୁଛି ।
 ଆଛିଲକ୍ଷ୍ମ ସତ୍ର କରି ଯିଟୋ ଯିଟୋ ଠାହି ॥ ୧୮
 ମହାପୁରୁଷର ଧର୍ମ ଥାପିଯା ଲୋକତ ।
 ଦେହ ଏଡି ବହିଲକ୍ଷ୍ମ ବକୁଳ ପୁରତ ॥
 ମଂଜୁପ୍ରସାଦେ କିଛି କହିବୋ ମକଳ ।
 ଜୟ ଜୟ କୃଷକ ବୁଲି ଶୁନା ବୋହୁଲେ ॥ ୧୯

ବିପ୍ର ହରିବର, ପୁତ୍ର ବଳଭଦ୍ର ବା ଧର୍ମାହି ଶୁକ

କୁଣ୍ଡଳ ଗୋଷ୍ଠିତ ଜାତ ପୁରୁଷ ମୁନ୍ଦର ।
 ବାସୁଧିପତି ଗ୍ରାମେଶ୍ବର ମୁଖ୍ୟ ପଣ୍ଡିତର ॥

যব গৃহ-ভাৰে জলে গজ-বাজীচয় ।
 বিপ্র হৰিবৰ খ্যাতি যাহাক কহয় ॥ ২০
 ভাৰত পুৰাণ পদ কৰিছা বিস্তৰ ।
 আৰ এক কথা পণ্ডিতালি শ্ৰমাণৰ ॥
 এক মহাগুটী বহু লোকক মাতিয়া ।
 আনি আছে বহু অন্ন বন্ধন কৰিয়া ॥ ২১
 অকস্মাতে এক কুতা এক গ্ৰাম নিল ।
 দেখি সমস্তে মনে অশ্রুখ মিলিল ॥
 বিপ্র হৰিবৰে বোলে এড়া অসন্তোষ ।
 নৰো শুদ্ধ অন্ন ভুক্তিয়োক নাহি দোষ ॥ ২২
 পুৰুষৰ বলে অন্ন পাচি এক ধৰি ।
 দৰে পেলাই অন্ন দৌল বৃশে শাস্তি কৰি ॥
 খুৰাইলা সৰ্বাকো শুনি বাজা মাতি নিল ।
 পুছিয়া কিসক লোকে ছুৱাক ভুঞ্জিল ॥ ২৩
 সকলে পণ্ডিতে বোলে আৰ শুদ্ধি নাই ।
 'বিপ্র হৰিবৰে কেনে কৰয় অত্যাৱ ॥
 শুনি শাস্ত্ৰ মেলি পাছে দিলন্ত সিদ্ধান্ত ।
 শুনি বাজা প্রজা পণ্ডিতও ভৈলা শাস্ত ॥ ২৪
 নোন সম অন্ন শাইলে শুদ্ধি আছে তাৰ ।
 নৈল বুলি অন্ন যদি পুৰুষতো চাৰ ॥
 ভৈলন্ত তাহানে পুত্ৰ পণ্ডিত তৃতয় ।
 কস্মাট ধৰ্ম্মাই পৰমাই যাক কয় ॥ ২৫

তিনিও সম্পত্তি সুখে আনন্দে আছিল ।
 পিতৃৰ সম্পত্তি পাছে তিনিতো টুটিল ॥
 ধৰমাই গুৰুবেসে বলভদ্ৰ বুলি ।
 তাক ৰাজ্য সমে য়েছে চাটিল সমূলি । ২৬
 বৰদৰা টেমনিৰ প্ৰজাক আনিয়া ।
 থানে থানে অসমে পাতিল বিভাগিয়া ॥
 বলভদ্ৰ বৈল মালীপুৰ প্ৰদেশত ।
 অসংখ্যাত গৰু বস্তু পৰিল লুডত ॥ ২৭
 দামী দাস বহু পৰিজন মৰি গৈল ।
 শ্ৰীশৰে তথা ধুঁৱাৰোলে বৈল ॥
 অসম মৰাণ দুখ বিস্তৰ লভিলা ।
 তথাপি বিশেষে হৰি-ভকতি ধৰিলা ॥ ২৮

বংশীগোপালৰ জন্ম, বাল্যকাল আৰু শিক্ষা

ভৈল নষ্ট বলভদ্ৰ গুৰুৰ সম্পত্তি ।
 আসিল সঙ্গত যিটো পত্নী গভীৰতী ॥
 সেহি ভাৰ্যা ভাগৱতী যমুনা দেৱীত ।
 ফাল্গুনত গুৰুবাৰে পূৰ্ণিমা তিথিত ॥ ২৯
 শুভক্ৰমে দিবসত ভৈলেক বালক ।
 সম্ভাৰ মিলিয়া বিপ্ৰে কৰাইল জাতক ॥
 দৈৱজ্ঞ পণ্ডিতসৱে গণি কহিলেক ।
 ইহান খ্যাতিয়ে সৱে বংশ তৰিবেক ॥ ৩০

ভৈল আৰু তোমাৰ বংশৰ জীৱ সীমা ।
 এহি বালকতে মাত্ৰ বাঢ়িব মহিমা ॥
 অসিদ্ধ গোপাল নাম থাকিব ইহানে ।
 এহি বুলি বিপ্ৰগণ গৈলা থানে থানে ॥ ৩১
 মালীপুৰ দেশে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ তীৰত ।
 মৰিলন্ত বসন্তৰ ভাত্ৰৰ মাসত ॥
 যমুনা সতীও কতো দিনে মৰিলন্ত ।
 নিজ ভগিনীয়ে গোপালক পালিলন্ত ॥ ৩২
 থাকিগৈ গোপাল নিজ ভগিনী-সঙ্গত ।
 বাঢ়িল কুশলে মালীপুৰ প্ৰদেশত ॥
 পুৱা বেলা শিশু সঙ্গে ফুৰা ক্ৰীড়া কৰি ।
 পৰবেলা গৰুক চাউন্ত লডু ধৰি ॥ ৩৩
 এক দিনা বৰ থৈকৰতে সৰ্ব্ব ডালে ।
 লাগিছে বিস্তৰ পুষ্প দেখিলা গোপালে ॥
 তাত পাছে দেখিলন্ত কুমৈ লতা ফুল ।
 ছুয়ো ক'ণ দেখি হাঁসি নভৈল আবুল ॥ ৩৪
 অশ্চৰ্য্যক পাছে ভগিনীতে কহিলন্ত ।
 মহাভয় হয় সতী গুণিলা মনত ॥
 আন জাতি ভৈল ৰাজ-সম্পত্তি মিলয় ।
 ব্ৰাহ্মণে লভিলে কিবা বিঘিনি মিলয় ॥ ৩৫
 এহি বুলি পুঙ্খনী-জলক তুলি আনি ।
 গোপালক বুলিলন্ত হেন স্তম্ভি-বানী ॥

বক্ষা-মন্ত্ৰ বাঞ্ছিলন্ত ঔষধক ঘষি ।

গোপালৰ সকলে আপদ যাওক নশি । ৩৬

নাহিকয় বুদ্ধি স্থিৰ স্বতসে অজ্ঞান ।

নজানিলে গোপালৰ মহিমা যিমান ।

আৰো এক দিনা দেখি মাৰ্জ্জাবীৰ শৃঙ্গ ।

কি ভৈল কি ভৈল বুলি হাঁসি দিলে বিদ্র ॥ ৩৭

তাক শুনি ভগিনীয়ে বিস্ময় মনত ।

কাতো নকহিবা বুলি দিলন্ত শপত ॥

এহিমতে আনো অদভুত স্মৃঙ্গল ।

দেখি দেখি কাতো নকহিলা মহাবল ॥ ৩৮

এক ব্রাহ্মণৰ মুখে পঢ়িৱ সাধৰ ।

গীতা পাঠ কৰি লৈলা মুখান্বৰ্ত্ত কৰি ॥

মহা গুভাস্বিত আতি সুবুদ্ধি সুগিৰ ।

বালকতে গুণৱন্ত কপৱন্ত হীৰ ॥ ৩৯

যথা তথা যাচ দেখি দেখি সৱে নৰে ।

বিস্ময়তে কপ মনে মনে নপাসৰে ॥

বেহাৰ ছলেৰে শঙ্কৰ গুৰুৰে সাক্ষাৎকাৰ

ভগিনী ভগিনীপতি হুয়ো আলচিয় ।

কেনমতে গোপালৰ বিবাহ হোৱয় ॥ ৪০

শ্রীমন্তৰ বংশ হয় নপাইলন্ত ধন ।

সকলে মৰিল বাপ মাত পৰিজন ॥

হা হা কিনি। বিধিৰ বিপাক আমি ভৈল।
 বিপ্ৰ হৰিবৰৰ সম্পত্তি কৈক গৈল। ৪১
 যাব নাতি গোপাল ভৈলেক একেৰ।
 আমিমে পালিয়া ভাগ্য লভিলো বিস্তৰ ॥
 এৰে আমাৰাত আৰো ধন নাহিকয়।
 ধনক নপাইলে কেহো কল্যা নেদিয় ॥ ৪২
 এহিমতে তুমি প্ৰাণী আলোচন কৰি।
 মূঢ় কৰি গোপালক বুলিলা সাদৰি ॥
 কিছো ধন দিঞা আমি হাতত লৈয়োক।
 সদাগৰ লগে ফুৰি ধন বেহায়োক ॥ ৪৩ -
 গোপালে বোলন্ত ভাল লগ লগাই দিয়া।
 যেমনে আমাক ঘটাই নাময় এড়িয়া ॥
 এহি বুলি সদাগৰ সহিতে ফুৰিল।
 একদিনা বৰদহা গ্ৰামত পলিল ॥ ৪৪
 সেই বেলি ক্ৰীশঙ্কৰক দেখিলন্ত।
 তৰি-কথা তুলিয়া আসনে বসিহন্ত।
 পাছে গোপালক দেখি শঙ্কৰে পুছিল।
 কোন থানে থাকা তুমি কি কামে আসিলা ॥ ৪৫
 কোন কোন তোমাৰ আছয় তাক কহা।
 নাম বা তোমাৰ কিবা ঐতে আজি বহা ॥
 শুনি শঙ্কৰে হেন মধুৰ বচন।
 অমৃত পিলেক হেন গোপালৰ মন ॥ ৪৬

প্রেমে হাঁসি প্রশংসা কবিল। বাবদ্বাৰ ।
 কিনো ভাগ্য কিনো ভাগ্য মিলিল আমাৰ ॥
 আজি জানো আৰ্মাত প্রসন্ন নাৰায়ণ ।
 এতেকেমে ভৈল আজি তযু দৰ্শন ॥ ৪৭
 শুনিয়োক আবে যঞি কহিবো কথাক ।
 বিপ্র হৰিবৰ-নাতি বোলয় আমাক ।
 বাপ-মার নাহি কোনো থাকে পৰ ঘৰে ।
 গোপাল বুজিয়া মোক মাতে সরে নৰে ॥ ৪৮
 মালীপুৰ দেশে থাকি বহিনী-ভরনে ।
 কহা কৰিবাক যুৰো ধনৰ কাৰণে ॥
 যুদ্ধক কৰন্তে যেন বাজি মিলয় ।
 তযু দৰ্শনে জানো মোৰো সেহি নয় ॥ ৪৯
 শঙ্কৰ বদতি আৰে শুনিয়ো গোপাল ।
 আমাৰ সঙ্গত তুমি থাকা কতো কাল ॥
 কিনো নিসিজিবে তযু আমাৰ সঙ্গত ।
 মোৰ মন বাঞ্ছা তুমি পূৰিযো সাম্প্ৰত ॥ ৫০
 তোমাক দেখিয়া মোৰ আনন্দ মনত ।
 থাকিবা কি নাথাকিবা কহা অভিমত ॥
 গোপালে বোলন্তু আমাৰেমে মহা ভাগ ।
 থাকিবাক প্রতি যদি পাঞো তযু লাগ ॥ ৫১
 হৰি-সেৱা কৰি আমি থাকিবো ইঠাই ।
 সঙ্গীসহ বহিনীত কহিবাহা যাই ॥

সদাগৰসৱে বোলে ইমত নোহয় ।
 যদি ইঠাৱত তুমি থাকিব লাগয় ॥ ৫২
 আমিও এখনে যাঞো উত্তৰ কূলক ।
 বিকা-কিনা কৰি যিবা পাৱাছো ধনক ॥
 তাক সম ভাগ কৰি বিভাগি লৈবোহো ॥
 তোমাক ভগিনী হাতে শোখায়া দিবোহো ॥ ৫৩
 আমাক ভংসিব তযু বহিনীয়ে পাঈ ।
 মোৰ ভাতৃ মাৰিয়া আসিলি কোন ঠাই ॥
 এতেকে এৰিবে আমি নপাৰো তোমাক ।
 আমাৰ শপত য়েৰে বাধা কৰা বাক ॥ ৫৪
 ত্ৰিশঙ্কৰৰো মনে আতি অশুখ মিলিল ।
 সঙ্গীসকলেসে আন্ধ থাকিব নৈদিল ॥
 উত্তম ব্ৰাহ্মণ এন্তে হৈবেক মহন্ত ।
 শৰীৰত অনেক লক্ষণ খৰিছন্ত ॥ ৫৫
 এমন ব্ৰাহ্মণ মঞি নহু দেখো আগে !
 আভিসি দেখিলো কত উপস্তাৰ ভাগে ।
 কৈব ছুষ্ট সঙ্গীসৱ আসিল লগতে ।
 তাতেসে ইহাঙ্ক সঙ্গ নপাইলো সাম্প্ৰতে ॥ ৫৬
 যায়েক গোপাল তুমি এখনে ফিৰিয়া ।
 থাকিবা ইখানে পাছে উলটি আসিয়া ॥
 যদিবা বিধিনি-বশে আসিব নপাহা ।
 তথাপিহো মোহোৰ মনত থাকিবাহা ॥ ৫৭

হৰিৰ ভকতি পথ ধৰিবাৰা ডাটি ।
 কিকিৰ্ত্তেকো তোমাৰ মুহিকে ধৰ্ম্ম ঘাটি ॥
 এহি বুলি হাত তুলি মলটি লোহক ।
 তেজিলা কোঁকাৰ চায়া গোপাল-মুখক ॥ ৫৮
 ঘনে ঘনে শ্রীশঙ্কৰৰ মুখ চাই ।
 আছিল গোপাল অৱনত কৰি কায় ॥
 কৰযোৰ কৰি বোলে শুনিয়েক বাপ ।
 তমু মুখ দেখি মোৰ হৰিল সন্তাপ ॥
 নজানোহো কিছো তমু মহা গুণচয় ।
 তথাপি আমাত তুৱা স্নেহ-দৃষ্টি : য ॥ ৫৯
 মহন্ত পুৰুষ হইলে স্বভাৱ এনয় ।
 দীন হুখিতক দায়া সুবুদ্ধি দিৱয় ।
 দিয়োক বিদায় মোত হৈয়োক প্ৰসন্ন ।
 দেহে মাত্ৰ চলে ঐতে থাকে প্ৰাণ-মন ॥ ৬০
 এহি বুলি কৰযোৰে চ'ললা প্ৰেমত ।
 শঙ্কৰেও বৰ স্নেহে থাকিলা থানত ॥
 শুনিলাহা সভাসদ ভাৱক সন্তৰ ।
 অকস্মাতে গোপালক দেখি শঙ্কৰ ॥ ৬১
 ভৈলেক বহুত স্নেহ দেখি চিহ্ন গাৱে ।
 সৰ্পে দেখয় যেন সৰ্প চলে পাৱে ।
 শ্রীমন্ত শঙ্কৰ মহাপুৰুষ ভূষণ ।
 দেখিলন্তে জ্ঞানৈ যেন হুইব যিটো জন ॥ ৬২

অল্প বয়সতে দেখি দেৱ গোপালক ।
 যতেক বুলিলা মানে সৱে ঘটিলেক ।
 চাৰি পাঞ্চ দণ্ড মাত্ৰ দেখিয়া আছিল ।
 এতেকতে দুইহস্তৰো স্নেহ উপজিল ॥৬১
 এতেকে সন্তৰ অনুগ্ৰহ আশা কৰি ।
 সভাসদ ডাক ছাৰি বোলা হৰি হৰি ॥

মালীপুৰত গোপালদেৱ : মনত অশান্তি

তুলড়ি

এহিমতে যাই গোপালে তুনাই
 মল্লিকাপুৰত বহি ।
 শঙ্কৰৰ যত গুণক স্নেহত
 ভ'গনীৰ আগে কহি ॥ ৬৪
 সদাগৰসৱে কহিলা সকল
 যতেক ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ ভৈল ।
 ধন বিভাগিয়া ভাগে ভাগে লৈয়া
 সৱে গৃহে গৃহে গৈল ॥
 পাছে একদিনা বসিয়া গোপালে
 বিচাট কৰি মনত ।
 যুগুতিক দিয়া দুইকো সন্মুখিয়া
 বুলিলা বাক্য আগত ॥ ৬৫

শুনিয়ে বহিনী শুনিবা ভিনিসি
কিবা কবে মোৰ মন ।

শ্রীশঙ্কর বাক্যক স্নেহক
সুমঝোহো যেতিঞ ॥

পিতৃ পিতামহ সম্পত্তি যি ভৈল
দেখিলাহা সর্বজন ।

মোৰ বংশচয় মৰি ভৈল ক্ষয়
অলসে আছে এখন ॥ ৬৬

এতেকে আমাৰ বিবাহ কথাৰ
ইচ্ছা নযায় জানি ।

কহো সমুদায় দিয়োক বিদায়
থাকিয়োক দুই প্রাণী ॥

জীৱন চঞ্চল পদ্য-পত্র-ভল
কৈত কেতিঞে যাই ।

এৰা মোৰ আশা তেজি তযু বাসা
যাইবো শঙ্কর ঠাই ॥ ৬৭

শুনি দুইহস্তৰ মনত বিস্তৰ
ভৈলেক শোক-সস্তাপ ।

দুঃখ কৰি আতি বুলিলা কাকূতি
শুনিয়ে গোপাল বাপ ॥

ভোমাক লভিয়া সবে পাসৰিয়া
আছোহো আমি সকলে ।

ইটো বচনক

জানি জনয়ক

দহিয়া অগনি জলে ॥ ৬৮

বালকবেপবা

তোমাৰ বদন

দেখিলে সম্ভাপ হবে ।

আছোক আমাৰ

পৰ পথকেও

দেখি আৰ নপাসবে ॥

উলটি পাগটি

তোমাকেসে চাবে

আনন্দত সৰ্ব্ব জনে ।

লাকত বহয়

বালক এনয়

জানি নেজানোক মনে ॥ ৬৯

সদাগবসবে

তোমাৰ মহত

আমাৰ আগে কহিছা ।

শ্রীশঙ্কৰেও

দেখিল মাত্ৰকে

তোমাক কবিলে ইছা ॥

আমি পুণ্ডু সদা

বালকবেপবা

সঙ্গতে থাকি তোমাৰ ।

যতক দেখিছো

মনত ধৰিছো

নকহঞো তাক আৰ ॥ ৭০

এখনে আমাক

ভেজিয়া যাইবাহা

যদি তুমি ইছা কবা ।

তবে আমাৰ

মাথে দিয়া ডাক

জীৱন্ততে আমি মৰা ॥

গোপালৰ স্বপ্ন আৰু বিবাহৰ প্ৰস্তাৱবৰণা নিচ্ছতি ১৭

হা হা অন্ন-ভাগ নপাঞ পুহু লাগ

কৃষে কিনো কৰিলন্ত ॥

এহি বুলি বহি থাকিলা তথা

প হে বিবাহক প্ৰতি ।

ভগিনী-পতিয়ে ভগিনী সতীয়ে

যতন কৰয় আতি ॥ ৭৪

গোপালৰ স্বপ্ন আৰু বিবাহৰ প্ৰস্তাৱবৰণা নিচ্ছতি

এক দিনা পাছে শয়্যা মাজে আছে

গোপাল শয়ন কৰি ।

তাক দায়াতৰে বুলিলা ঈশ্বৰে

ব্ৰাহ্মণৰ বেশ ধৰি ॥

শুনিয়ে গোপাল কহো কথা ভাল

কৰিব কি নকৰিব ।

তুমি মহাভাগে সত্য কৰি আগে

তেৱেসে বাক্য ধৰিবি ॥ ৭৫

গোপালে উঠিয়া চৰণে পৰিয়া

নমস্কাৰ কৰি চাই ।

কৃতজ্ঞলি কৰি বুলিলা সাদৰি

অৱনত কৰি কায় ॥

হে বিপ্ৰবৰ তুমি চৰণৰ

ধূলি পাইলো কত ভাগে ।

আতো কবি চাৰ কিনো আছে আৰ
 মোক প্রতি যদি লাগে ॥ ৭৬
 কিন্তু তবু কাৰ্য্য কৰিবে লাগয়
 শুনিবো কৰ্ণক ভৰি ।
 বিপ্রে বোলে তঞি আগে সত্য কৰ
 তেৱে কহো নিষ্ট কৰি ॥
 বুলিলা গোপালে সত্যে সত্যে ভাল
 দিবো আবে কহিয়োক ।
 বিপ্রে বোলে হাসি মাগিলোহো আমি
 কহাখানি দিয়ো মোক ॥ ৭৭
 বিবাহ নকৰি ভজিয়োক হৰি
 সয়ে সুখ হইবে তোৰ ।
 আনন্দ-বসত ফুৰিবি সন্তত
 সুমৰিবি বাক্য মোৰ ॥
 এহি বাক্য বুলি বিপ্ৰ গৈলা চলি
 গোপালে চেতন পাই ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ি শয্যাভ বাগৰি
 নমিলা পৰি দুনাই ॥ ৭৮

ছবি

শুনিয়োক সভাসদ গোপাল-চৰিত্ৰ পদ
 ছবিৰ চৰিত্ৰ সম্বিভ ।

পৰম দায়ালু হৰি ভকতক কৃপা কৰি
 যুৰন্ত আপুনি চিন্তি হিত ॥
 সন্তোষ লোকৰ হিত চিন্তি যুৰা প্ৰতি নিত
 বাপ মাত্ৰ মাথৰে বান্ধয় ।
 দেৱ গোপালতে ইটো ছয়ো কথা ঘটি আছে
 প্ৰত্যক্ষতে দেখিয়ো নিশ্চয় ॥ ৭৯
 হে কৃষ্ণ ৰংশীধৰ তবু পদ-পঙ্কজৰ
 নিকটে দিয়া মোক ঠাই ।
 তোমাৰ ভৃত্যৰো ভৃত্য হয় যেন প্ৰতি নিত
 থাকিবোহো তবু গুণ গাই ॥
 তুৱা পদ পৰিহৰি জন্মে জন্মে মৰি মৰি
 পাইলো মহা দুঃখ বহুতৰ ।
 আৰু নেদিবা এৰি থাইবেক ইন্দ্ৰিয়ে বেঢ়ি
 বাখা মোক সন্তত ভক্তৰ ॥ ৮০
 সহায় নাহিকে মোৰ হয় তৰ সেৱা-চোৰ
 নজানো স্বৰূপ বিৰকতি ।
 হে প্ৰাণবন্ধু হৰি আছে মই আশা কৰি
 কিছো কৃপা কৰা মোক প্ৰতি ॥
 পৰম কৃপালু জানি বুলিলো কাকূতি বাণী
 কৰা মোক যথোচিত কাম ।
 মোক আশীৰ্বাদ কৰি সন্তোষে সুখে ভৰি
 ডাক ছাড়ি বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৮১

. পদ

এহিমতে গোপালে কৃষ্ণৰ বাণী শুনি ।
 হৰি-কৃপা বিনে নহে জানিল আপুনি ॥
 স্নান কৰি আসি বসি গুণন্ত মনত ।
 কেমনে স্বপ্নৰ কথা কহিবো লোকত ॥ ৮২
 দেৱসৱে যিটো কথা কহয় স্বপ্নত ।
 কাতো নকহিলে সৱে ফলয় সাম্প্ৰত ॥
 বিপ্ৰকপে ঈশ্বৰেসে বুলিছা বচন ।
 পৰত কহিলে জানো সৱে হোৱে ছন্ন ॥ ৮৩
 নকহিলে বন্ধুগণে নেৰিবে আমাক ।
 অৱশ্যে ধৰিবে মোক বিহা কৰাইবাক ॥
 এতেকে কহিতে লাগে বন্ধুসকলত ।
 তেৱেসে ঈশ্বৰ-বাক্য বহয় নাম্প্ৰত ॥ ৮৪
 এহিমতে গুণি-গান্ধি থিৰ কৰি মন ।
 একস্থান কৰিলন্ত বিপ্ৰ-বন্ধুগণ ॥
 ফল-ফুল দ্ৰব্য দিয়া স্বপ্নক কহিলা ।
 হৰি-ধ্বনি কৰি সৱে ফলিতাক দিলা ॥ ৮৫
 উত্তম সপন ইটো পৰম বিশিষ্ট ।
 কৃষ্ণৰেসে কৃপা ইটো জানা নিষ্টে নিষ্টে ॥
 লক্ষণভে দেখি আঙ্ক কি কৈবে লাগয় ।
 কষ্টা বিহা কৰাইবাক আৰো যোগ্য নয় ॥ ৮৬

ইহান সঙ্গত নিস্তৰিবে বহু লোক ।
 পৰম আনন্দ পাইব এড়াই দুঃখ-শোক ।
 সেহিবেলা সিও বিপ্ৰে ধন আনি দিল ।
 নেদো কন্যা বুলি বিপ্ৰে জগৰ ভাজিল ॥ ৮৭
 পাছেসে স্বপ্নক শুনি খেদ কৰি গৈলা ।
 হা হা মোৰ পাপে এহে জমাই নঠৈলা ॥
 বহিনী প্রমুখ্যে যত বাক্য আছিল ।
 আগ্ৰহ এৰিয়া পাছে আনন্দ কৰিল ॥ ৮৮

গোপালৰ গৃহ-ত্যাগ

পটি শুনি গোপালে ফুৰিলা যথা স্মৃথে ।
 বাম কৃষ্ণ নামক নেতন্তু সদা মুখে ॥
 যৈতে যৈতে হৰিৰ ভকত থাকে মানে ।
 তৈতে তৈতে শাকিয়া ফুৰন্তু সার্বদানে ॥ ৮৯
 কাহাৰো প্ৰবৃদ্ধি মনে ভাল নমানন্তু ।
 শুক মানবাক প্ৰতি বিচাৰি নপান্তু ॥
 বামদাস শৈক্ষক সহিতে একে ঠাই ।
 ফুৰি ফুৰি তাতে আসি থাকন্তু সদায় ॥ ৯০
 বামদাস সন্মে সদা হৰি-কথা তুলি ।
 থাকয় বিষয়-স্মৃথ নমানে সমূলি ॥
 কাৰো হাতে অন্ন-পানী ভোজন নকৰে ।
 যিবা মিটো বস্তু দিয়া তাকো নস্বৰ্ণে ॥ ৯১

নিৰামিষ আপ্ত তঙুলৰ মাত্ৰ অন্ন ।
 একে সন্ধ্যা প্ৰাণ ৰাখি কৰন্তু ভোজন ॥
 বন্ধন কৰিয়া তাকো হৰিত অপিয়া ।
 ৰামদাস সমে ছয়ো ভোজন কৰিয়া ॥ ২২
 আজি ভাল নহে যদি বোলে ৰামদাসে ।
 দেৱৰ শৰীৰে কম্পি কম্পি জ্বৰ আসে ॥
 পাছে ৰামদাসে হাসি পৰশে শৰীৰ ।
 জ্বৰ গুচি তেখনে শৰীৰ হৱে থিৰ ॥ ২৩
 মহা ভক্ত ৰামদাস নিশা শয়নত ।
 হৰি-ৰসে বাগবয় মাটিত প্ৰেমত ॥
 শয়নৰ ছলে দেৱে শুনিয়া থাকয় ।
 নিতে দেখে পুৱা গাৱে মাটি লাগিছয় ॥ ২৪
 ৰামদাস গৈলা পাছে ভৈল! একেশ্বৰ ।
 হৰি মাত্ৰ সহায় নাহিকে আন নৰ ॥
 বংশীগুটি বজায় হৰিৰ গুণ গাৱে ।
 শুনি শুনি লোকে বৰ আনন্দক পাৱে ॥ ২৫
 বাৱা বাৱা বুলি কেহো পাৰ্শ্বয় হুনাই ।
 স্বৰ তুলি তুলি বজে থাকন্ত বজাই ॥
 তাৰপৰা ভৈল নাম বংশী-ষে-গোপাল ।
 প্ৰকৃতি দেখিয়া সৰ্ব লোকে বোলে ভাল ॥ ২৬
 বংশীগোপালেসে বৰ বৈষ্ণৱ উত্তম ।
 ৰূপে-গুণে সকলে প্ৰকাৰে মনোৰম ॥

এহি বুলি লোকে যদি মাতিয়া নিয়য় ।
 সভাত থাকিয়া হৰি-গুণক গায়য় ॥ ৯৭
 দখিলা নলৈয়া তাকো মাতিয়া আসয় ।
 নেদেখি হুখত লোকে বিষাদ কৰয় ॥

বৌধৰ উপদ্ৰৱ আৰু গোপালৰ নানা কান্ধ-কষ্ট

ইসৰ প্ৰকৃতি মানে বৌধ শুনিয়া ।
 বিধিনি কৰিবে লৈলা তাক নসহিয়া ॥ ৯৮
 আমাৰ অন্ন-পানী সৰুকো বৰ্জয় ।
 তাতেসে ইহাক সৰ্ব্ব লোকে প্ৰশংসয় ॥
 এহিবুলি নিতাস্তে পতিলা মাৰে আসি ।
 আলিঙ্গন ছলে শৰীৰকো ছোৱে হাঁসি ॥ ৯৯
 নিতে পতিলাক পেলাই পুত্ৰ স্নান কৰে ।
 ভোজনো নকৰে খণো স্নানিবাক ডৰে ॥
 নিতাস্তে পতিলা কিনিবাক নপাই ধন ।
 এবিলো ভোজন বুলি কখিলা শয়ন ॥ ১০০
 স্বপ্নত ব্ৰাহ্মণে বোলে খেদ নকৰিবি ।
 প্ৰভাততে কালি বৰ টেমিক লভিবি ॥
 তাকে বিকি বিস্তৰ পতিলা পাইবি তঞি ।
 সহায় আছোহো তেবে জানিবিহি মঞি ॥ ১০১
 চেতন লভিয়া পাছে পদূলিক যাই ।
 টেমিক দেখিয়া লৈয়া আসিলা ছনাই ॥

স্নান কৰি আসি হৰি-ৰূপ মনে স্মৰি ।
 ক্ৰন্দন কৰিয়া বহু হৰি-নাম ধৰি ॥ ১০২
 হে প্ৰাণ হৰি কৃষ্ণ তুমি কৃপাময় ।
 ভকত-বৎসল দেৱ দেখিলো নিশ্চয় ॥
 কৈব মই অধম পামৰ ছৰাশয় ।
 বোলা মই সহায় নাহিকো তাৰ ভয় ॥ ১০৩
 এহি মতে আনো নানা তুতি কৰি আছে ।
 শুনি সমীপক গৃহী আসিলেক পাছে ॥
 দেখি বংশীগোপালক নমস্কাৰ কৰি ।
 সমীপত বসিলন্ত তাহাক সাদৰি ॥ ১০৪
 গোপালে বৃতাস্ত কহি টেমি দিলা হাতে ।
 লৈলা তাক গৃহস্থে প্ৰণামি প্ৰণিপাতে ॥
 নয়াইবাহা প্ৰভু কৈতো আমাক তেজিয়া ।
 থাকিবো নিতান্তে আমি পতিলাক দিয়া ॥ ১০৫
 তুমি হেন বৈষ্ণৱক পাইবো কত ভাগে ।
 কহিবাহা আনো আনো যিবা বস্তু লাগে ॥
 এহিমতে তাহাৰ থানতে কতো কাল ।
 হৰি কথা কহি আছা বহি কত কাল ॥ ১০৬
 কানি-কমণ্ডলু বিনে আন ধন নাই ।
 বহি নিশা শয়নে থাকন্তে নাম গাই ॥
 কেশে বজ্জু লগায় উৰ্দ্ধত আঁৰি ধৰে ।
 নিদ্ৰা এৰি সদা বসি কৃষ্ণ নাম গাহে ॥ ১০৭

নাহি পাটী-কঠ-তৃণ মাটিত থাকয় ।
 প্ৰাৰ্থিয়া দিলেও নৰে ততো নলয় ॥
 শৰীৰৰ ভোগে ইন্দ্ৰিয়ৰ বল হয় ।
 ইন্দ্ৰিয়ৰ বল হৈলে ভক্তি নবাচয় ॥ ১০৮
 নঠৈল ভকতি কৃষ্ণ তুষ্ট নোহোৱয় ।
 এতেকে ভক্তক ধন কিছু নলাগয় ॥
 এতি বুলি গোপালে শৰীৰ ছুঃখ দিয়া ।
 ভোগ এৰি থাকে সদা হৰিক চিন্তিয়া ॥ ১০৯
 কতো দিন গৰ্ভ খানি তাতাত আছিল।
 হৰি-নাম মাত্ৰ সদা কীৰ্তন কৰিলা ॥
 নিতে নিতে তাতে গৈয়া মিছিমি ব্ৰাহ্মণে ।
 তঙলাদি দ্ৰব্য দিয়া পুষিলা যতনে ॥ ১১০
 এনয় প্ৰকাৰ আনো কথা অদভুত ।
 দেৱ বংশীগোপালৰ আছয় বহুত ॥

অসম দেশ এৰি বেপেকৰা নাৱত ভাটীলৈ যাত্ৰা

থাকোক সিসৱ কথা শুনা আত পৰে
 যেন মতে সম্প্ৰদায় পাইলা বংশীধৰে ॥ ১১১
 এহিমতে তথাত থাকিয়া পাছ গুণি ।
 পশ্চিম যাইবাক মন কৰিলা আপুনি ॥
 পশ্চিম দেশত বহু মংগু আছয় ।
 তাস্থাক পাইলে মোৰ সকলে সিজয় ॥ ১১২

কৃষ্ণৰ কৃপাত বুদ্ধি-বলে গুণ গাওঁ ।
 যিটো মহন্তৰ পথ তাকো নতু পাওঁ ॥
 ইদেশত কতো কতো ভকত আছয় ।
 ব্যভিচাৰ মতে দেখো সৰে প্ৰৱৰ্ত্তয় ॥ ১১৩
 অগ্ন-যোনি বিচাৰ-আচাৰ কিছো নাই ।
 প্ৰৱৃত্তিক চাহিলে পাষণ্ড সমুদায় ॥
 এতেকে ইদেশে আবে নেধাকিবো আমি ।
 যদি কৃপা কৰি মোক নিয়ে কৃষ্ণ স্বামী ॥ ১১৪
 এহি মতে গুণি-গান্ধি অস্বস্থ মনত ।
 বিচাৰি বিচাৰি লাগ নাপাইল লোকত ॥
 এক দিন মন-ছু থে কৰিলা শয়ন ।
 স্বপ্নত বুলিলা পাছে ভ্ৰাম্মণে বচন ॥ ১১৫
 শুনা শুনা গোপাল যি কথা কহো মই ।
 কালি প্ৰভাততে উঠি চলি যাইবি তঞি ॥
 চাক্ষিনীৰ বৰ ঘাটে লোহিত তীৰত ।
 তিনিধানি নৌকা আসি চাপিব কাছত ॥ ১১৬
 পাছৰ নৌকাত যিটো মনুষ্য থাকিব ।
 সেই তোক পৰম আদৰ কৰি নিব ॥
 তাৰ সঙ্গে কুশলে পশ্চিম যাইবি তঞি ।
 সকল বাঞ্ছিত পাইবি নিষ্টে কহো মঞি ॥ ১১৭
 এহি বুলি ভ্ৰাম্মণে শিৰত হস্ত দিলা ।
 নমস্কাৰ কৰো বুলি গোপাল উঠিলা ॥

দেখয় নাহিকে বিপ্ৰ স্বপ্নসে দেখিল।
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলি হৰিষ মিলিল ॥ ১১৮
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃষ্ণ প্ৰভু ভকত-বৎসল।
 এৱেসে সিবিব মোৰ বাঞ্ছিত সকল ॥
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ সহায় যাহাৰ।
 কোন কোঁচ বাঞ্ছা নিসিবিবে আসি তাৰ ॥ ১১৯
 উচ্চ কৰি আনো স্তুতি বিস্তৰ কৰিলা।
 সমীপতে সৱে কথা গৃহস্থে শুনিলা ॥
 তাৰ মুখে সিটো কথা লোকেও শুনিলা।
 বিশ্বয়তে গোপালক সৱে প্ৰশংসিলা ॥ ১২০
 কিবা দেৱ মানুষ চৰিত্ৰ বিপৰীত।
 ঈশ্বৰে সহিতে পাছে কহি প্ৰতি নিত ॥
 অহৰ্নিশে নাম গাই পাকে ঈশ্বৰৰ।
 হৰিও নেৰয় সঙ্গ বংশীগোপালৰ ॥ ১২১
 আনো ঠাই ঠাই শুনো বহু লোকে কয়।
 বংশীগোপালৰ বহু মহিমা আছয় ॥
 এহিমতে লোকে আনো প্ৰশংসা কৰিলা।
 শুনা পাছে বংশীধৰে যেমনে চলিলা ॥
 দেৱ বংশীগোপালে প্ৰাত্ৰে স্নান কৰি।
 দণ্ডৱতে ঈশ্বৰক প্ৰণামি সাদৰি ॥
 হৰি-নিবেদিত অন্ন ভোজন কৰিলা।
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলি আনন্দে লৰিলা ॥ ১২২

লোহিতৰ তীৰ পাই বসিয়া আছিল।
 দেখা দেখি কৰি তিনি নৌকাও চাপিলা ॥
 পাছে অহা নৌকাখানি সমীপতে বৈলা।
 তাৰ সমীপক পাছে লাসে লাসে গৈলা ॥১২৪
 নৌকাৰ গিৰীয়ে পুছিলেক প্ৰয়োজন।
 কি কাৰ্য্যে আসিল বাপু কহিয়ো কাৰণ ॥
 হাসি বংশীগোপালেও কাৰণ কহিলা।
 শুনি তাসম্বাৰ মনে আনন্দ মিলিলা ॥১২৫
 কিনো ধন্য কিনো ধন্য প্ৰভাত বজ্জনী।
 বিশিষ্ট বৈষ্ণৱগুটি আসিলা আপুনি ॥
 এহি বুলি উঠি সবে প্ৰণাম কৰিলা।
 আসন পাতিয়া নৌকা আগত তুলিলা ॥১২৬
 যাহান্তে পথত পুছিলন্ত পূৰ্ব্বাপৰ।
 সকলে কহিলা বংশীগোপাল বংশৰ ॥
 নৌকাৰ অধিপ যিটো শুনিয়া আছিল।
 ক্ৰন্দন কৰিয়া পাছে পাৱত পৰিলা ॥১২৭
 আমাঠেৰ বহুলোক শিশু তামৰাৰ।
 তৰ পিতৃ সেৱা কৰি আহো বাৰম্বাৰ ॥
 তানে দুই ভাতৃক জানোহো ভাল কৰি।
 শুনিছো তোমাক চিনিলোহো আজি ধৰি ॥ ১২৮
 নেৰিবো তোমাক আৰ নিবো মোৰ ঠাই।
 এহি মতে অশ্ৰো অশ্ৰো কথা কহি যাই ॥

পৰম আদৰ কৰি সদাগৰগণ ।
 অন্ন বন্ধাই অৱশেষ কৰিলা ভোজন ॥ ১২৯
 কতো দিনে পাইলা ক্ৰয়-বিক্ৰয়ৰ স্থান ।
 আনো সদাগৰগণে কৰিলেক মান ॥
 মৰিচৰ স্বৰ্ণ বস্ত্ৰ বস্ত্ৰ আদি কৰি ।
 পশ্চিম যাউবাক শূনি দিলেক সাদৰি ॥ ১৩০
 দিবে বংশীগোপালে সকলে মহন্তক ।
 ধন বেহাইবাৰ ফল মিলোক সাম্প্ৰত ॥
 মহন্তসৱক সেৱা কৰিয়া তুনাই ।
 আসিহাবা বাপু তুমি আমাৰ ঠাই ॥
 এহি বুলি পশ্চিমীয়া লোক বিচাৰিয়া ।
 পঠাইলেক ভালমতে নাৱত তুলিয়া ॥

বৰপেটাত মাধৱদেৱৰ খানত

পাছে বৰপেটা নগৰত উঠিলন্ত ।
 যাহাত শঙ্কৰ-দাস মাধৱ আছন্ত ॥ ১৩১
 তাহান খানত প্ৰৱেশিলা প্ৰথমতে ।
 ত্ৰিমন্ত মাধৱে তাক দেখিলা সাম্প্ৰতে ॥
 খান দিয়া আদৰি পুছিলা ভাল কৰি ।
 কিনো মোৰ আনন্দ মিলিল হৰি হৰি ॥ ১৩২
 উত্তম ব্ৰাহ্মণ তুমি দেখিয় খানতে ।
 কৈবপৰা আসি তুমি মিলিলা সাম্প্ৰতে ॥ ১৩৩
 কোন বা দেশৰ তুমি থাকা কোন ঠাই ।

কিবা নাম তোমাৰ কোনবা দেশে যাই ॥ ১৩৪
 মাধৱৰ অমৃত-সদৃশ বচনক ।
 শুনিয়া পাইলন্ত মহা প্ৰেম-আনন্দক ॥
 কতোক্ষণ আছি পাছে বুলিলা বচন ।
 তুমি মহা মহন্তৰো ভৈলো দৰিদ্ৰান ॥ ১৩৫
 শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ তুমি ধৰিছা ধৰ্ম্মক ।
 আমি আছো আসি আৰে এহিসে স্থানক ॥
 আক আছো যিটো বিপ্ৰ দেৱ দামোদৰ ।
 তাহাকো পাইবাক ইচ্ছা আছয় বিস্তৰ ॥ ১৩৬
 বিপ্ৰ হৰিবৰৰ পুত্ৰৰ পুত্ৰ মঞি ।
 নাম বংশীগোপাল ভাপত পৰো জ্ঞঞি ॥
 সংসাৰ তাপৰ পাৰ নপাৰি তৰিব ।
 আসি আছো মহন্তৰ পথক ধৰিব ॥ ১৩৭
 শুক আদি মহন্তৰ সম্প্ৰদায় যত ।
 শ্ৰীভাগৱত শাস্ত্ৰ শঙ্কৰৰো মত ॥
 তাক ধৰিবাক প্ৰতি আমাৰ আশয় ।
 যদি কৃষ্ণ দেৱতাৰ অনুগ্ৰহ হয় ॥ ১৩৮
 অসম দেশৰপৰা আসিলো এধন ।
 সকলে কহিলো আপোনাৰ প্ৰয়োজন ॥
 শুনি মাধৱৰ মনে আনন্দ মিলিল ।
 উৰ্দ্ধবাহু কৰি হৰি হৰি উচ্চৰিল ॥ ১৩৯
 কৃষ্ণদেৱে আজি কিনো আনন্দক দিলা ।
 ভকতি-পথৰ শুক পাত্ৰক আনিলা ॥

এহি বংশীগোপাল পৰম ধৰ্ম্ম-ধাৰী ।
 ইহান সত্ৰতে লোকে তৰিষাক পাৰি ॥ ১৪০
 এহিমতে মধুৰ বচনে প্ৰশংসিয়া ।
 ধান-মান দিয়া ৰাখিলন্ত সন্তোষিয়া ॥
 কণ্ঠ কোকিলৰ ধ্বনি সুশ্ৰৱ সৃঠান ।
 মাধৱে গায়ন্ত হৰি-গুণ বিস্তমান ॥ ১৪১
 শুনি শুনি গোপালদেৱৰ ৰস চড়ে ।
 আনন্দতে নয়নৰ লোভক নিগড়ে ॥
 হৰি-কথা-ৰস মহা সৰ্ব্বশ্ৰৱক পাই ।
 থাকন্ত মাধৱ সমে আলাপি সদায় ॥ ১৪২

দামোদৰদেৱৰ সত্ৰত ; শৰণ-ভজন ভক্তি-গ্ৰহণ

এক দিনা মাধৱৰ ধান হস্তে গৈলা ।
 দেৱ দামোদৰৰ সত্ৰত প্ৰৱেশিলা ॥
 আছে দামোদৰদেৱ প্ৰসঙ্গ কৰিয়া ।
 সেই সময়ত দেখিলন্ত প্ৰৱেশিয়া ॥ ১৪৩
 কৰে মালা ধৰিয়া হৰিৰ নাম স্মৰি ।
 ভাগৱত শুনি আছা একচিত কৰি ॥
 পৰম বৈৰাগী মহা মহন্ত প্ৰধান ।
 কৃষ্ণ-কথা-শ্ৰুতেসে যাব জীৱ-প্ৰাণ ॥ ১৪৪
 কৃষ্ণ পদ পঙ্কজত মন নিৱেশাই ।
 আনন্দতে মজি একো ভিত্তিকো নচাই ॥

বেলা অরসানে ভাগরত পাঠ থৈলা ।
 তেহে দেব গোপালক দর্শন ভৈলা ॥ ১৪৫
 দেখিল মাত্রকে বংশীগোপালে উঠিয়া ।
 নমস্কার কবিলন্ত পারত পৰিয়া ॥
 উঠি উঠি পুন্ন পুন্ন দণ্ডিতে পৰি
 আছিলন্ত কতো বেলি নানা স্তুতি বড়ি ॥ ১৪৬
 দামোদরদেহে তাক আশ্বাস কবিল ।
 আসনক দিয়া পুষ্প-চন্দনে পুজিল ॥
 যেমনে মাধবদেহে পুন্নক কবিল ।
 সেহিমতে দেব দামোদরও পুছিল ॥ ১৪৭
 দেব গোপালেও তথা সকলে কহিল ।
 দামোদরদেহে গুনি সন্তোষ লভিল ॥
 ভকতসব্ব মহা আনন্দ মনত ।
 দিনে দিনে অনুবাগ বাঢ়ে গোপালত ॥ ১৪৮
 কতো দিন আছি পাছে দামোদর-পাশে ।
 দণ্ডিতে পৰি পাছে গোপালে বিনাশে ॥
 হে প্রভু দামোদর হরোক সদয় ।
 যেমনে গুচিবে মোর ভব-বন্ধ-ভয় ॥ ১৪৯
 সুলভতো সুলভ সম্ভব সম্প্রদায় ।
 শরণ-ভজন-ভক্তি কহিয়ে বুঝাই ॥
 যত যত আছে মোর মনব সংশয় ।
 তাকে বৃণ্ডতিয়ে ছেদিবাক যোগ্য হয় ॥ ১৫০

পূর্ব জনমের মোহ আছে মহা ভাগ ।
 এতেকেসে ভোমাত পুহিবে পাইলো লাগ ॥
 তনি দেবদামোদরে পবম প্রেমত ।
 বোলন্ত শুনিয়ো তুমি মহা ভাগবত ॥ ১৫১
 যতেক পুছিলো তাক আপুনি জানাহা ।
 অনুস্তারনাতে মাত্র মোত পুছিলাহা ॥
 মঞি মহা মুখ বিপ্র নজানো হো কিছু ।
 তথাপি কহিবো আজি যিখানি জানিছো ॥ ১৫২
 ওষেবা দেশের বাসুদের বিপ্র-বেশ ।
 তাহাস্ত লভিছো জ্ঞান-ভক্তি-উপদেশ ॥
 গোমথা আতাত পাছে পুছিলো পূর্বত ।
 পবম অস্ত্রসা পথ ভাগবত মত ॥ ১৫৩
 জীমন্ত শঙ্করো পাছে কহিলো সাদরি ।
 অরুণ-কৌতন মাত্র জানা নিষ্ট কবি ॥
 বুলিলো অস্ত্রসা শুক শঙ্করে আঘাত ।
 আত কবি স্রুগম নাহিকে ধরিগাক ॥ ১৫৪
 পবম পণ্ডিত তেহে শাস্ত্রত তৎপর ।
 একে মাত্র পথ বাসুদের শঙ্কর ॥
 জাহি বুলি কৃষ্ণ পদ পঙ্কজ চিস্তিয়া ।
 শরণ ভজন ভক্তি কহিলো চিহ্নিয়া ॥ ১৫৫
 পবম বিশিষ্ট পাত্র দেব গোপালত ।
 বহুস্ত বিশ্বাস মানে কহিলো বেকত ॥

বিচাৰি বিচাৰি আনি সৰ্ব্ব শাস্ত্ৰ সাৰ ।

অত্যন্ত স্নেহত কহিলন্ত বাৰম্বাৰ ॥ ১৫৬

পৰম তেজস্বী সাধু দেৱ দামোদৰ ।

শ্রী শঙ্কৰৰো ভেদ নাহি ছুইহন্তৰ ॥

এতেকে শঙ্কৰ মত প্ৰমাণি কহিলা ।

আনো আনো সন্ত সাধু পথ প্ৰমানিলা ॥ ১৫৭

দেৱ বংশী গোপাল সকলে সাৰ পাই ।

দণ্ডৱতে পৰি পৰি নমিলা ছুনাই ॥

শুনা সভাসব পদ কৰি এক মন ।

দেৱ গোপালৰ কথা পৰম প্ৰধান ॥ ১৫৮

সন্তক শ্ৰৱয় হুহি সন্তো, বা শ্ৰৱয় ।

গৃহে সমে তেখনে সকলে শুদ্ধ হয় ॥

মহা ভাগৱত দেৱ গোপাল উত্তম ।

তাহান চৰিত্ৰ সকলৰে মনোৰম ॥ ১৫৯

দেৱ বংশী গোপাল কৃপাল গুণ-নিধি ।

তব পদ প্ৰসাদেমে মোৰ মন শুদ্ধি ॥

পূৰ্ব্বতো ধৰিছো তবু চৰণৰ ধূলি ।

ইহ-পৰলোকে যোক নেৰিবা সমূলি ॥ ১৬০

কৃষ্ণ গোপালৰ ভূত্য পদ শিৰে ধৰি ।

জনে বহমানন্দে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

ছবি

সন্ত ভূষণ বা এহিমতে বংশীধৰ সমে দেৱ দামোদৰ
ভবা আতাবে পৰম বহুস্ত সাৰ কহি ।

গোপালৰ অমিয়ত মোনে বৈলা আনন্দতে দেৱ গোপালৰ চিন্তে

থাকিলা সকলে কথা বহি । ১৬১

তিনিও প্ৰসঙ্গে যথা নাম ভাগৱত কথা

পদ-নাট ভটিয়া-গীতৰ ।

কীৰ্ত্তন যেমন ঠান শুনি থাকা বিস্তমান

মহা তুষ্ট লভিয়া চিন্তৰ ।

প্ৰতি নিত প্ৰসঙ্গৰ মধ্যে মধ্যে বিচাৰৰ

কথা যথা কবয় নিৰ্ণয় ।

পূৰ্বাপৰ সামঞ্জস্য কবন্তে যি মহা বস

বিভাগিয়া তাহাক কহয় । ১৬২

সন্ত ভূষণ নাম আছে যিটো মহাজন

লোহিতৰ দধিৰ কুলত ।

ভবা আতা বুলি যাক দেৱ দামোদৰ মাতা

তেহো আমি মিলিল সন্তত ।

দেৱ দামোদৰ বসি আনন্দ কৰিয়া হাঁসি

হুইহুস্তকো এক স্থান কৰি ।

হুয়ো শুদ্ধ মহাযশী যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী

সখিয়ত কবাইল সাদৰি । ১৬৩

আনো যত মহাজনে সেৱা কৰি বাক মনে
আঁঠৈ দেৱ দামোদৰ ঠাই ।

তাসহাৰ তেতিঞে মিলয় আনন্দ মনে
দেৱ গোপালক দেখি যাই ॥

এহি মতে বহু কথা ভৈল সিধানত যথা
তাক আসি কহিবো কতেক ।

অন্তো অন্তো সঙ্গপাই হৰি যশ বস গাই
বহু কাল ক্ষেণেকে গৈলেক ॥ ১৬৪

পুনৰ মাধৱদেৱৰ দামোদৰ চৰণক প্রণামি গোপালদেৱে
থানত সাত বছৰ মাধৱৰ স্থানক গৈলন্তু ।

আনন্দ কৰিয়া আতি হৰি-কথা দিনে ৰাতি
প্রসঙ্গ কৰিয়া ৰহিলন্তু ॥

মধ্যে মধ্যে প্রসঙ্গৰ কহন্তু মাধৱদেৱে
শ্রীশঙ্কৰৰ কথা যত ।

অন্য দেৱ পৰিহৰি যিবা জনে যেন কৰি
ভকতি লভিলা যেন মত ॥ ১৬৫

যিটো কৃত্য সিধানত যি কাৰণে যেন মত
কৰিলা শঙ্কৰে শ্লোক তুলি ।

আনো মহিমা দি গুণ শুনি গোপালৰ মন
প্রেমানন্দে মজিলা সমূলি ॥

পুহু পুহু হৰি লৱে আনন্দে মাধৱে কৰে
শ্রীশঙ্কৰৰ বন্দ-নীতি ।

অন্তো অন্তো হুইহন্তৰ বহুস্ত বিশ্বাস কথা
কহি শুনি নথন্তে তুপিতি ॥ ১৬৬

পুত্ৰ পুত্ৰ মহন্তৰ কথা বাৰ যথোক্তৰ
 তাহাৰো কহয় আনন্দত ।
 খনো নিৰঞ্জন * খানে হয়ো বসি সান্নিধ্য
 বিৰল বিচাৰ কৰে যত ।
 এহিমতে মাধৱৰ দেৱ বংশীগোপালৰ
 এক সঙ্গ সপ্তম বংশৰ ।
 বহি গৈল আনন্দতে কৃষ্ণ-কথা প্ৰসঙ্গতে
 মহা সুখ মিলন্ত মনৰ ॥ ১৬৭
 সপ্ত বংশৰ কথা ছয়া আছে যথা তথা
 তাক আমি কহিবো কতেক ।
 কৈবা পদ প্ৰচাৰয় গ্ৰন্থ বহুতৰ হয়
 সংক্ষেপেয়ো নকৰো বেকত ॥
 বহু গুণভৰতৰ দুইহস্তৰ প্ৰসঙ্গৰ
 কেন দেখা কথা বহুতৰ ।
 ইটো তিনি মহন্তৰ কথা সপ্ত বংশৰ
 সংক্ষেপতো গ্ৰন্থৰ বিস্তৰ ॥ ১৬৮
 পূৰ্বভো গোপাল দেৱে ইদেখ নাসিবো বুলি
 পশ্চিম দিশক প্ৰতি গৈলা ।
 যি কাৰণে যেন মতে পুত্ৰ ইদেখক প্ৰতি
 শুনা মহা সত্ৰ কৰি বৈলা ॥—

ହୁଳଡ଼ୀ

শুনা সভাসদ খণ্ডক আপদ

यथा माधु मयस्तुत ।

শ্রীমন্ত বাধব

আক দেৱ দামোদৰ । ১৬৯

তিনিয়ো পৰম মহন্ত প্রধান

समस्तवे उपकारी ।

তিনিষে চিত্র সমস্তে চিত্র

দেখিয়ে। মনে বিচারি ॥—

সমু সফলক সমু চৰিত্ৰক

শুনিবাক ঘাতি ইছা ।

শৌনক বিড়ম্ব পৰিকীৰ্ত আদি

সন্তুষ্ট বাক্যে দেখিছা ॥ ১৭০

আপুনি চক্ষুৰে দেখিলো গোপালে

ਸਤ੍ਰਬ ਘੋਸ਼ੈ ਵਸਿਯਾ ।

ଭାଗବତ କଥା **ସନ୍ଧ୍ୟାତ ଥାକନ୍ତୁ**

ମରୁବ କଥା ଭୁଲିଯା ॥

জয় দেব নমো

ଚୈତନ୍ୟ ଅନନ୍ତଶାସ

କମଳ ସନାତନ **ଆଦି କବି ଯନ୍ତ୍ର**

চবিত্ত কহে সবাৰ । ১৭১

পুত্ৰ পুত্ৰ কহি ক্ৰন্দন কৰিয়া
 অৰি থাকে তাসত্বাক ।
 বৈষ্ণৱ সত্ৰৰ মহানন্দ মিলে
 শুনিয়া সিটো কথাৰ ॥
 বিশেষতো আৰা আয়ৰা সত্ৰৰ
 পৰম বান্ধৱ হয় ।
 মহন্তৰ দৃষ্ট হৰি ভক্তি নিষ্ট
 পশ্চক দেখাই আছয় ॥ ১৭২
 সন্তে পিতা মাতা সন্তেদে দেৱতা
 সন্তেদে ইন্দ্ৰ দাতা ।
 ইবৰ বহন্ত উদ্ধৱত কৈলা
 আপুনি কৃষ্ণ দেৱতা ॥
 শঙ্কৰ মাধৱ ৰাম দামোদৰ
 বান্ধৱ গোপাল অৰি ।
 ভেবেসে নিস্তৰো চৰণত ধৰো
 ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ১৭৩

পদ

মাধবদেবে এহিমতে জীমন্তে মাধব সমষ্টিতে ।
 গোপালক থাকন্ত গোপাল দেহ হবি কথা মূতে ॥
 অসম খণো খণো থাকা দেহ দামোদর স্থানে ।
 দেশলৈ সদা থাকা মাধব সহিতে সার্বধানে ॥ ১৭৪
 পাচে ভক্ত সমে মাধব কবন্ত আলোচন ।

অসম দেশৰ প্রজা নিষ্ফল জীবন ॥
 জীমন্তশব্দৰ মত বা জীভাগবত ।
 কোন জন যাইবা আৰ দেখাইবে লোকত ॥ ১৭৫
 আনক পঠাইলে ইটো কাৰ্য্য নিসিদ্ধয় ।
 বংলী গোপালেসে আৰ অধিকাৰী হয় ॥
 পৰম বৈবাগী হয় গোপাল মহন্ত ।
 ইহাক পাঞ্চিলে কাৰ কিবা নকবন্ত ॥ ১৭৬
 এহিমতে আলচিয়া খিব কৰি মনে ।
 বুলিবে লাগিলা তাক মধুৰ বচনে ॥
 তুনিয়োক শুক মোৰ এখানি বচন ।
 ইদেশত আছে যত যত লোক-জন ॥ ১৭৭
 বিস্তবে ভজিয়া আছে হবিষ চৰণ ।
 আন পথে বিমুখেও আছে বড়ো জন ॥
 অসম দেশৰ প্রজা নপাইলে নুপথ ।
 নজানিলে নীতা ভাগবত মহা গ্রন্থ ॥ ১৭৮

শ্ৰীভাগৱত মন্ত দেখাইবাক প্ৰতি ।

চলিগোক তুমি আমি দিল অজুয়তি ॥

এক গুটি জীৱ ভাবি বি ফল লভয় ।

অন্ধাণু দানেও তাৰ বেণু-সম নয় ॥ ১৭৯

নকৰিবা হেলা হুথ নকৰিবা মনে ।

হৰি ভকতিৰ পথ দেখায়ো যতনে ॥

শ্ৰীশঙ্কৰৰো খেদ বিস্তৰ থাকিল ।

হৰি হৰি অসমৰ প্ৰজা নভবিল ॥ ১৮০

গোমাৰ জনম-ভূমি সেহি দেশে থান ।

মঞি আছিলোহো তাতে কতোদিনমান ॥

পাৰা যে মাধৱ তুমি মোহোৰ পাচত ।

একজন পাপি থৈবা অসম দেশত ॥ ১৮১

ইটো শঙ্কৰৰ আজ্ঞা মনত আছয় ।

কৰিবাক নতু পাৰো পাত্ৰ নাহিকয় ॥

ই ধানি কৰিলে বাক্য বহে শঙ্কৰৰ ।

কি কহিবো মই আৰ তোমাত বিস্তৰ ॥ ১৮২

যি কালত বৰদহা বিলম্ব গুণিত ।

আছিলোহা নও চাবি শঙ্কৰ সহিত ॥

তোমাক বাখিবে হুহু খুজিলা বহুত ।

নপাইলা থাকিবে সঙ্গীবেসে কাৰণত ॥ ১৮৩

ক্ৰন্দন কৰিলা বহু শঙ্কৰক চাই ।

পুত্ৰ আমিবালা বুলি দিলন্ত পঠাই ॥

ধৰ্ম্ম লভিকাণা তুমি বুলিলা বচন ।

সিসৱক আৰ ফল মিলিল এখন ॥ ১৮৩

দামোদৰদেৱৰ লৈলোহো অভিপ্ৰায় ।

বৈষ্ণৱসৱৰ বাক্য মত্ত সমুদায় ॥

শুনিয়া গোপালদেৱে দিলহু উত্তৰ ।

অসম দেশত তুংখ লভিছো বিস্তৰ ॥ ১৮৫

তোমৰা সবৰ সঙ্গ কালক গৰ্ৱাই ।

হৰি-কথা পান কৰি থাকিবো সদায় ॥

ইটো কথা শুনি মোৰ ভৈল অন্তোষ ।

বৈষ্ণৱৰ বাক্য নকৰিলে মহা দোষ ॥—১৮৬

কৰো কি নকৰো আবে কি কৰো উপায় ।

এক ভিত্তি গজ এক ভিত্তি মালাধাট ॥

গৈলে মন তুংখ বৈলে আত্মা-ছেদ হয় ।

কি কৰিবো আবে একো নাপাৰো নিশ্চয় ॥ ১৮৭

এহি বুলি বহিলন্ত নিশ্চয় নকৰি ।

বাৰম্বাৰে মাথৱে পাকয় মুহ কৰি ॥

গোপাল কতো দিন আছি পাছে আসিয়া গোপাল ।

কিছুদিন অসম দেশত আছিলহু কতোকাল ॥ ১৮৮

অসম দেশত বোধৰ নিমিত্তে পুহু পছিমক গৈল ।

থাপি মাথৱ সহিতে পুহু বছ দিন বৈল ॥

বৰপেটালৈ সবে ভূঞা পাছে বাহুদেৱক পঠাইলা ।

ঘৰে আক গঙ্গা-তেহে মাথৱত লোকে প্ৰৰ্থনা জনাইলা ॥ ১৮৯

তীৰ্থলৈ যায় শুনি আতা মাথৱে পাকিলা পুনৰ্বাৰ ।

যোৱা বাপু তুমি হিত চিন্তিয়ো প্রজাব ॥

দূত বাণী বোলে শ্রীমন্ত গোপাল ।

গঙ্গা কেত্ৰ ফুৰি আসো আঙ্গা ভৈলে ভাল ॥ ১১০

শুনি অসন্তোষ মনে দিলন্ত মেলানি ।

আসিবা কি নাসিবা কেমনে তাক জানি ॥

গঙ্গা-স্নান কৰি পুত্ৰ চান্দে মুখ চাই ।

অৱশ্যে আসিবা তুমি ইথানে ছনাই ॥ ১১১

ভাল বুলি সমস্তকে সন্তোষন কৰি ।

লভিলা গোপাল দেৱ জয় কৃষ্ণ শ্ৰীৰি ॥

শঙ্খ ধ্বনি কবিলন্ত বৈষ্ণৱসকল ।

আগ বঢ়াই থৈলা কৰি মহা শ্ৰৱঙ্গল ॥ ১১২

এহিমতে দেৱ দামোদৰৰ সত্ৰত ।

চাৰি দিন আঙ্গা মাগিলা সাম্প্ৰত ॥

আঙ্গা পুত্ৰ মাংসৰ সদৃশ ভৈলেক ।

পুনৰপি গৈয়া নমস্কাৰ কবিলেক ॥ ১১৩

তাৰাসেৱা শ্ৰৱঙ্গল শঙ্খ ধ্বনি কৰি ।

আগ বাঢ়ি থৈলা জয় জয় কৃষ্ণ শ্ৰীৰি ॥

এমন আনন্দে গৈয়া গোপাল মহন্ত ।

কতিপয় দিনে গঙ্গাতীৰ উঠিলন্ত ॥ ১১৪

সঙ্গে যোৱা বৈষ্ণৱসকল সমন্বিতে ।

কুশলে বহিলা পাছে গঙ্গাৰ তীৰতে ॥

হৰি-পদ-জল বুলি অত্যন্ত আদৰি ।

বিধিবতে গজাৰ জলত স্নান কৰি ॥ ১১৭
 যিটো ঘাটে গজাৰ জলৰ তীক্ষ্ণধাৰ ।
 সেহি মতে বংশীধৰ ঠৈলা পয়ো সাৰ ॥
 কটিতট মজয়ো ক্ষেপেক ভক্তি বৈলা ।
 তেবে জল ধাৰ পাক ফুৰিবাক লৈলা ॥ ১১৬
 ফুৰি ফুৰি নাভি চৰাই হৃদয়ক আসে ।
 দেখি হাঁসি তাৰক উঠিলা বৰ ত্রাসে ॥
 উঠিল মাত্ৰকে বহি গৈল পূৰ্ব্বতে ।
 তীব্ৰত থাকিয়া দেখি আছয় পূৰ্ব্বতে ॥ ১১৭
 বৈষ্ণৱসকলে বোলে গজাৰ মহিমা ।
 দেখিলা সাক্ষাতে আৰো কি কহিবো সীমা ।
 এহি বংশীগোপাল পৰম মহাজন ।
 লভিয়া গজাৰ ভৈল উদ্বাৰল মন ॥ ১১৮
 মহা মহা ভাগ্য আছে আমাৰ পূৰ্ব্বত ।
 গজা-স্নান কৰিলোহো আহান সঙ্গত ॥
 এহি মতে আনো নানা বিধ তুতি বডি ।
 পুষ্প পুষ্প অগামিণী দণ্ডৱতে পড়ি ॥ ১১৯
 কতিপয় দিন তৈতে থাকিয়া গোপাল ।
 ভুজাইলা ব্ৰাহ্মণগণ আনি ভাল ভাল ॥
 দানে-মানে সন্তোষ কৰিলা ব্ৰাহ্মণৰ ।
 বিপ্ৰ গণে আশীৰ্ব্বাদ দিলেক বিস্তৰ ॥ ২০০
 বাবে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য বহে ভারত তোমাৰ ।

থাকোক শোভন কীৰ্ত্তি লোকত প্ৰচাৰ ॥
 আনো তীৰ্থ-বাসীসহে মহিমা শুনিয়া ।
 প্ৰণামিলা পৰি পৰি আপুনি আসিয়া ॥
 গঙ্গা তীৰ হস্তে পাছে ক্ষেত্ৰক লভিলা ।
 তিনি দিন পথ মাত্ৰ ঘাইবাক পাবিলা ॥
 জামু হস্তে হুয়ো পদ বৰ উসসিল ।
 শৰীৰে উঠিল জ্বৰ তাপত পীড়িল ॥ ২০২
 মহা মন দুঃখ কৰি শয়ন কৰিলা ।
 স্বপ্নত ব্ৰাহ্মণে নিশা বুলিবে লাগিলা ॥
 শুন শুন গোপাল বহুত দুঃখ পাইলি ।
 বৈষ্ণৱৰ বাক্য এৰি দুঃখক লভিলি ॥ ২০৩
 দামোদৰ মাধৱ প্ৰযুথ্যে বৈষ্ণৱৰ ।
 আজ্ঞা যি শুনিলি সিটো মোহোৰ মনৰ ॥
 আমিহি কৰিলো আজ্ঞা তাসম্মাৰ মুখে ।
 নকৰিলি নিমিত্তে পাইলেক মহা দুঃখে ॥ ২০৪
 এখনো উলটি যাহা অসম দেশক ।
 প্ৰৱৰ্ত্তাইবা তুমি মোৰ ভকতি পথক ॥
 আপুনি ঘাইবো মঞি তোহোৰ স্থানক ।
 মোহোৰ স্মৃথক দেখি লভিবি স্মৃথক ॥ ২০৫
 যদি বোলা তম্বু স্থানে দেখি আসো ঘাই ।
 কৰিবো বিধিনি দুঃখ লভিবি ছনাই ॥
 যিটো স্থানে কৰে মোৰ অৰণ কীৰ্ত্তন ।
 সেইটো মোহোৰ থান থাকো সৰ্বক্ষণ ॥ ২০৬

এহি বুলি নাহি দেখে তথাতে আশ্রয় ।
 জাগি দেখে শয়নত দেখিলো সপন ॥
 ক্রন্দন কবিল মনে বহু দুঃখ কবি ।
 হা হা প্রভু কিসক বাধিলা মোক হবি ॥ ২০৭
 তোমার স্থানত থাকি সদায়ে তোমাক ।
 সেৱা কবিবাক মোর গুচাইলা বাঞ্ছাক ॥
 স্বপ্নৰ কথাক পাছে কহিলা ভক্তত ।
 তাসম্বার বহু দুঃখ লাগিল মনত ॥ ২০৮
 নবহবি নামে এক বৈষ্ণৱ আছিল ।
 স্বপ্নৰ কথাক শুনি বচন বুলিলা ॥
 স্বপ্ন হেন ইহাক দেখিব নলাগয় ।
 সাক্ষাতে কহিলা হেন কৃষ্ণ কৃপাময় ॥ ২০৯
 ইহাক কেমনে আসি বাধিবে যৱাই ।
 এতেকে উলটি খাইবো আমবা ছনাই ॥
 এহি বুলি জগন্নাথ ক্ষেত্র যি দিশত ।
 সি দিশক প্রণামিলা পৰি দণ্ডবত ॥ ২১০
 ত্রাহি ত্রাহি জগন্নাথ দেৱকী-নন্দন ।
 তুৱা পদ-পঙ্কজত পশিলো শৰণ ॥
 দেশ কাল পৰিহিয় নাহিকে তোমাৰ ।
 ভক্তো জগন্নাথ ক্ষেত্র প্রখ্যাতি বাহাৰ ॥ ২১১
 তাক দেখিবাক প্রতি আসিলোহো স্বামী ।
 নেদিল ঝাইবাক উলটিয়া বাঞা আমি ॥

ইহ পৰলোকে সদা নেৰিবা আমাক ।
যেমনে থাকিবৈ কৰি তোমাৰ সেৱাক ॥ ২১২

তজু আজ্ঞা পালিবো যথাত থাকি তথা ।
কিন্তু যদি যেন সত্য হৱে তুমি কথা ॥
এহিমতে স্তুতি-নতি কৰিয়া বিস্তৰ ।
আসিলা উলটি সেই মতে বংশীধৰ ॥ ২১৩

দামোদৰ- পুহু গঙ্গা-স্নান কৰি ব্ৰাহ্মণ ভূজাইলা ।
দেৱৰ সত্ৰত তৈৰপৰা আসি পুহু বৰপেটা পাইলা ॥
দামোদৰ- দামোদৰ দেৱৰ সত্ৰত প্ৰৱেশিলা ।
দেৱেও দামোদৰ পাৱে পৰি ক্ৰন্দন কৰিলা ॥ ২১৪
অস্মমলৈ দামোদৰদেৱে হাঁসি অশীৰ্বাদ দিলা ।
যাবলৈ পথৰ বৃত্তান্ত যত সমস্তে কহিলা ॥
অনুমতি শুনি দেৱ সানোদৰে প্ৰেমত মজিয়া ।

বুলিলন্তু কতোক্ষণে হৰিক শ্ৰৱিয়া ॥ ২২৫

পৰম ৰূপালু দেৱ কৃষ্ণ বিনে নাই ।
আপুনি চিন্তিয়া হিত সম্ভৱ সদায় ॥
এতেকে সম্বন্ধে মাত্ৰ কহয় যুক্তি ।
কৃষ্ণ-ৰূপা বিনে নোহে ভুক্তি-মুক্তি ॥ ২১৬

ভাল বুলিলন্তু কোটি জগত তাৰিত ।
পূৰ্ণ ব্ৰহ্মে অৱতাৰ ভৈলা দেৱকীত ॥
অজ্ঞানীয়ে বোলে শূন্য-হঃখ দেখা যত ।
আপুনি কৰিয়া পাছে আশৰ কৃষ্ণত ॥ ২১৭

কৃষ্ণ বিনে যত লোকে কি কৰিবে পাৰে ।
 সুখ-দুঃখ ফল-দাতা কৃষ্ণেৰে সৰাৰে ॥
 যেন অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ আদি সাধন সকলে ।
 নানা কাৰ্য্য প্ৰৱৰ্ত্তয় পুৰুষৰ বলে ॥ ২১৮

ব্ৰহ্মা আদি কৰি যত জীৱ জগতৰ ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰৰে সে সম জ্ঞানিবা কৃষ্ণৰ ।
 অজ্ঞান পালন সংহাৰণ কৰ্ম্ম কৰি ।
 লীলা প্ৰয়োজনে প্ৰৱৰ্ত্তন্ত পুৰুষ হৰি ॥ ২১৯

ইসৰ অৰ্থৰ সাথী দেখিবাক প্ৰতি ।
 নলাগে বিচাৰ দেখিলাহা মহামতি ॥
 কৃষ্ণৰ ইচ্ছাত আমি মাধৱে সহিতে ।
 যি খানি বুলিছো তাক লাগয় কৰিতে ॥ ২২০

মাধৱ দাসৰে মোৰে নাহি কিছু ভেদ ।
 আমাৰো সিদ্ধান্তে মাধৱৰো পৰিচ্ছেদ ॥
 আনো আনো কথা যিবা মাধৱে বোলয় ।
 তাতো মোৰ ভাল অনুমতিসে হয় ॥ ২২১

এতেকে যায়োক তুমি অসম দেশক ।
 হৰি ভকতিৰ পথ দেখায়ো লোকক ॥
 এহি বুলি আশ্বাসিয়া বাখিলা সত্তত ।
 কতো দিন আছিলন্ত আনন্দে মনত ॥ ২২২

মাধৱদেৱৰ পাছে এক দিনা দামোদৰ আক্ৰা ধৰি ।
 সত্ৰত মাধৱৰ সত্ৰে গৈয়া বহিলা সাদৰি ॥
 মাধৱদেৱৰ আগহি শুনিয়া কথা যাত্ৰীৰ মুখত ।
 আদেশত মাধৱৰ মহানন্দ মিলিছে মনত ॥ ২২৩
 গোপাল আসিবাৰ দেখি হাসি প্ৰসন্ন বদনে
 আৰু যতুমতি আশ্বাসিয়া পুছিলন্ত মধুৰ বচনে ।
 গুৰুৰ অসম ভৈল তীৰ্থ-স্থান গৈলা জগন্নাথ স্থান ।
 যাত্ৰা গজা-জল প্ৰসাদ আনিছা বিজ্ঞমান ॥ ২২৪

বাহিৰত তীৰ্থ কৃষ্ণ-কথা অন্তৰত ।
 হেন কজ-বাক্য কিবা ধৰিছা মনত ॥
 কৃষ্ণ কথা বিহীনৰ সিটো বাক্যচয় ।
 সংসঙ্গ শৃঙ্খক প্ৰতি কজে বুলিছয় ॥ ২২৫
 বুলিবা শঙ্কৰো কেন তীৰ্থ-ক্ষেত্ৰ গৈলা ।
 শুনা শঙ্কৰৰ মনে যেন কথা ভৈলা ॥
 আমি যেন মতে প্ৰৱৰ্ত্তিছো ভকতিত ।
 আনো সাধু এহি মতে লাগে জিজ্ঞাসিত ॥ ২২৬
 মঞি মাত্ৰ ধৰি আছো আনো ধৰা নাই ।
 কিবা এৱম্বিধ ভক্ত পাঞ ঠাই ঠাই ॥
 এহি শুনি জগন্নাথ ক্ষেত্ৰক গৈলন্ত ।
 বথ-যাত্ৰাসময়ত পায় বহিলন্ত ॥ ২২৭
 বহু পাণ্ডা বথ জৰী ধৰি আলোড়য় ।
 তথাপিতো পদ মাত্ৰ নিবে নপাবয় ॥

বথৰ পাণ্ডায়ো বোলে নটানিবি বথ ।
 সম্ভক দেখিতে বহিছন্ত জগন্নাথ ॥ ২২৮
 শঙ্কৰে বোলন্ত কিনো অমৃত মহন্ত ।
 যাক দেখিবাক জগন্নাথ বহিছন্ত ॥
 এহি শুনি একদৃষ্টি নিৰেখি আচয় ।
 দেখে এক স্নান কৰি পুৰুষ আসয় ॥ ২২৯
 কটি-সূত্ৰধাৰী আতি তেজস্বী ভূষণ ।
 নমস্কাৰ কৰে পড়ি পড়ি প্ৰজাগণ ॥
 নামত চৈতন্ত চন্দ্র-কাস্তি পূৰ্ণিমাৰ ।
 সৰ্বলোকে জানে যাক হৰি-অবতাৰ ॥ ২৩০
 পুৰুষ-লক্ষণ যুক্ত নাহিকে উপাম ।
 জয় জগন্নাথ বুলি কবিলে প্ৰণাম ॥
 পাছে যাই আপোনাৰ ধান পশি বৈলা ।
 জগন্নাথ বথ দডদড়ি চলি গৈলা ॥ ২৩১
 বথ এৰি শঙ্কৰে তাহান স্থান পাই ।
 চুটলিয়া গুটি তেস্তে কহিলা বুঝাই ॥
 চুটলিয়া কহিলেক চৈতন্তৰ আগৈ ।
 বোলে আজি যাউক কালি আসিবাক লাগৈ ॥ ২৩২
 এহি শুনি পাছ দিনা গৈলেক শঙ্কৰ ।
 লাগ পাই, সন্যাসকো কবিল্য হিন্তৰ ॥
 আক বুলিলন্ত হুহু শুনিয়ো শঙ্কৰ ।
 ডবু মত বোলাই বোধ হইবেক বিস্তৰ ॥ ২৩৩

তবু মত ধৰি নিস্তাৰিবে বহু লোক ।

তৰ শুদ্ধ যশ-কীৰ্ত্তি জগতে থাকোক ॥

এহি মতে আশীৰ্বাদ কৰিলা বিস্তৰ ।

নমস্কাৰ কৰি পুত্ৰ আসিলা শঙ্কৰ ॥ ২৩৪

সেহিমতে আনো দেশ ঘূৰিয়া আসিলা ।

ঠাৱে ঠাৱে সাধু পায়। পহু প্ৰমাণিলা ॥

এতেকে সংসজ বিনে ভকতি নপাই ।

সংসজ লভিলে ফুৰিবাক কাৰ্য্য নাই ॥ ২৩৫

এহি মতে গোপাল মাধৱ দুয়োজন ।

কতো দিন কথা-সুখে আছিল। সঘন ॥

পুত্ৰ পূৰ্ব্বৱতে তাক আদেশ কৰিলা ।

আসিবাক মনে এক জনক খুজিলা ॥ ২৩৬

মাধৱে বোলন্ত যত্নমণি শুক যৱা ।

কৃষ্ণৰ ভকতি পথ দুয়ো প্ৰৱৰ্ত্তৱা ॥

দুয়ো মহা বিশিষ্ট ব্ৰাহ্মণ ধৰ্ম্মশালী ।

থাকিবাহা হৰি-ভক্তি পথ প্ৰতিপালি ॥ ৩৩৭

মহা পুৰুষৰ ধৰ্ম্ম লোকত দেখাই ।

একে প্ৰীতি থাকিবাহা কালক গৱাঁই ॥

যেন মতে জগতৰ কুশল মিলয় ।

সুগম প্ৰকাৰে ভক্তি কহিবে লাগয় ॥ ২৩৮

সুগমতো সুগম লোকৰ হিতকৰ ।

মহা শুদ্ধ ধৰ্ম্ম দেখাই আহয় শঙ্কৰ ॥

থাকিবাব নিয়ম শুনিয়ে আৰে তৈত ।
 বংশীগোপাল গুৰু থাকা যৈতে তৈত ॥ ২৩৯
 তহিকে তহিকে প্ৰতি ভূমি আসিবাহা ।
 তুমিয়ে ইহাঙ্ক দেখি মাগু কৰিবাহা ॥
 কদাচিতো যত্নমণি গুৰুৰ থানক ।
 নয়াইবাহা আগ বাঢ়ি বাখি মোৰ বাক ॥ ২৪০
 অন্তো অন্তে ভেদ ভাৱ অসূয়া মংসৰ ।
 নেদিবা কৰিবে দুইহস্তৰো ভকতৰ ॥
 ভেবে সমস্তৰে ছুইবে পৰম কুশল ।
 লভিবে ভকতি সুখ মহা স্নানিৰ্মল ॥ ২৪১
 যিটো দামোদৰ গুৰু সাধু মহাজ্ঞান ।
 তেহে সমে আলচিয়া বুলিছো বচন ॥
 দামোদৰ দেৱৰ মোহোৰ নাহি ভেদ ।
 দুইহস্তৰো বাক্য বাখা দিলো পৰিছেদ ॥ ২৪২
 এহিমতে দুইহস্তৰ বচনক ধৰি ।
 ছয়ো সত্ৰ-ভক্তক পূজিলা সভা কৰি ॥
 দামোদৰ মাধৱৰ সত্ৰৰ ভকতে ।
 বাৰম্বাৰে হৰি ধ্বনি কৰি উৎসৱতে ॥ ২৪৩
 ছয়ো মহন্তৰ বাক্য ধৰিয়া মনতে ।
 লভিলন্ত কৰজোৰে কান্দিয়া প্ৰেমতে ।
 বৈকুণ্ঠ সকলে স্নানকালে শঙ্খ বাই ।
 আগ বঢ়াই কতো দূৰে দিলন্ত পঠাই ॥ ২৪৪

যত্নমণিদেৱ দেৱগোপাল মহন্ত ।
 এহিমতে অসম দেশক আসিলন্ত ॥
 শুনা সামাজিক মহা মহন্ত-চৰিত্ত ।
 মহা পাপ-নাশী পুণ্য ৰাশি ঠাণ্ডা নিত ॥ ২৪৫
 দেখা দেখা বিষ্ণু-বৈষ্ণৱৰ কেন মন ।
 লোকক তাৰিতে সদা কৰন্ত যতন ॥
 কৃপালু দেৱতা কৃষ্ণ কৃপালু বৈষ্ণৱ ।
 হুইবা কথা সঙ্গ বঙ্গ সবাৰো উৎসৱ ॥ ২৪৬
 শুনিলাহা দেৱ বংশী গোপাল মহন্ত ।
 গঙ্গাৰো আনন্দ দেৱ গোপাল সঙ্গত ॥
 নমো নমো কৃষ্ণ বংশী গোপাল চৰণে ।
 নেৰিবা সদায়ে মোক জীৱনে মৰণে ॥ ২৪৭
 তোমাৰ ভৃত্যৰ চৰণৰ কৃপা পাই ।
 পাইলো গীতা ভাগৱত ফুৰো তাকে পাই ॥
 তন্তো তজু পদ নবময় মন মোৰ ।
 নপাই ভক্তি ৰস সেৱা এৰি ফুৰো চোৰ ॥
 থৈয়ো মোক সংস্কৃত মুখে তুৱা নাম ।
 চৰণে প্ৰেমত ভক্তি বোক অবিজ্ঞান ॥
 সভাপদ মনে মোক আশীৰ্বাদ কৰি ।
 বদন ভৰিয়া ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ২৪৮

ঝুমুড়ি

বহুমণিকেরে এহিমতে ছয়োজনে পৰম আনন্দ মনে ।
 আধলিয়া প্রবেশিলা আসি যবে শুনিলেক লোক ভেবে ॥ ২৫০
 গ্রামত ঠারে ঠারে বস্ত্র লৈয়া নমস্কার কৰে গৈয়া ।
 গোপাল- বহুমণি দেৱে যাই আধলিয়া গ্রাম পাই ॥ ২৫১
 দেৱে কাঁহি- বহিলন্ত সত্ৰ কৰি হৰিৰ শুকতি ধৰি ।
 কুচিত্ত সত্ৰ যৈতে যৈতে পাৱে যাক লাগিলন্ত শিখাইবাক ॥ ২৫২
 কৰে: ভূয়া শুনা সবে সাধুনৰ দেৱ বংশী গোপালৰ ।
 সকলৰ যৈতে যৈত যথা যথ যেন যেন শৈল কথা ॥ ২৫৩

প্রথমতে নানা ধান থাকি পাছে বিজ্ঞান ।
 কাঁহীকুচি গ্রাম পাই বহিলন্ত ধান চাই ॥ ২৫৪
 হৰি সেৱে মাত্ৰ নিতে কৰন্ত একান্ত চিন্তে ।
 নাহি আন ব্যৱহাৰ কৃষ্ণ কথা মাত্ৰ সাৰ ॥ ২৫৫
 এহিমতে আছে সবে সবেয়ো শুনিলো ভেবে ।
 ভূয়া সৱে আদৰিলা গৃহ-বাড়ী কৰি দিলা ॥ ২৫৬
 ধন দিয়া মাটি কিনি বচিলন্ত পুষ্কৰিণী ।
 কতো কতো গ্রামে জনে আনন্দ কৰিয়া মনে ॥ ২৫৭
 আসি আসি পড়ি পাৱে নমস্কার কৰি যাৱে ।
 কতোহো শৰণ লৈয়া হৰিক শুভয় গৈয়া ॥ ২৫৮
 ভাগৱত ভক্তি পৰ পূৰ্ব পূৰ্ব মহন্তৰ ।
 সম্প্রদায়-কথা যত তাক কহে সমস্তত ॥ ২৫৯
 সবোহো হোৱয় বোধ বোধে শুনি কৰি ক্ৰোধ ।
 গৃহস্থৰ ঘৰে ঘৰে কুৰি কুৰি বাধা কৰে ॥ ২৬০

বংশী গোপালৰ ঠাই	কিনক ডোমৰা যাই ।
পূৰ্বতো পুৰবে ভোব	শিক্কা ধৰি গৈলা মোৰ । ২৫১
কৰিলো আমৰা যত	উপকাৰ নানা মত ।
ন পানৰিবিহি তাক	দৃঢ় কৰি দিলো হাক । ২৬২
বংশী-গোপালৰ পাখ	যায় যেৱে হৈবি নাথ ।
এহি মতে বাধা শুনি	কতো নাযায় শুনি । ২৬৩
জানো মন্দ কৰি মাৰে	ত্ৰাহি ভয় সবাহাৰে ।
শুনি গান্ধি কতো জনে	নিশ্চয় কৰিয়া মনে । ২৬৪
বোধক নকৰি ভয়	হৰিত শৰণ লয় ।
দেৱ গোপালৰ মুখে	শৰণ ভজন সুখে । ২৬৫
বুঝিয়া ভকতি ধৰে	মহা সুখে ভৱ তৰে ।
ঐভু বংশী গোপালৰ	তুই পদ পছন্দৰ । ২৬৬
ধূলা যদি লিৰে ধৰে	মহা পানীসৰো তৰে ।
কোন জন আছে চাড	তাহাৰ কৰিবে আৰ । ২৬৭
আকাশত সূৰ্য্য জলে	তাক যেন মেঘ বলে ।
ঢাকি কিছু নপাবয়	ইও কথা তেন নয় । ২৬৮
সূৰ্য্য দেৱগোপালৰ	বোধে মেঘ পটন্তৰ ।
বোধ-বাদ অন্ধকাৰ	তৰি লোক হোৱে পাৰ । ২৬৯
সূৰ্য্য-কান্তি গোপালৰ	অন্ধুগ্ৰহ চৰণৰ ।
শিক্কা চকু তাপ পাই	পাপ ভয় নাথ যাই । ২৭০
শুনা সামাজিক লোক	আশীৰ্বাদ কৰা মোক ।
দেৱ গোপালক শ্ৰবি	ডাকি বোলা হৰি হৰি । ২৭১

পদ

গোপালদেৱ এহিমতে আবে দেৱ গোপাল মহন্ত ।
মহিমা আৰু কত গুটি মান ভক্ত সঙ্গত থাকন্ত ।
বিভূতি-
বৃদ্ধি-
সেহি বৎসৰতে অন্ন ছুৰ্ভিক্ষ লোকৰ ।
ভোজনক তুলা নাহিকে ভকতৰ ॥ ২৭২
গুণন্ত গোপালদেৱ মনত বসিয়া ।
কেমনে তুলা মিলে ভক্তক লাগিয়া ॥
কিনিবাক বিস্ত নাই নপাঞো উপায় ।
কেমনে পুষিয়া নাম গৱাইবো সদায় ॥ ২৭৩
হৰিদেৱে যদি পোষে আপুনি ভক্তক ।
তেবেবা ইবাৰ নেৰে ভকতে আমাক ॥
এমনে মনত গুনি কিছো চিন্তা কৰি ।
একদিনা একেশ্বৰে আছা হৰি শ্ৰীৰি ॥ ২৭৪
স্বীয় স্বীয় কাৰ্য্যো পঠাই আছা বৈষ্ণৱক ।
সেহি সময়ত দেখিলন্ত ব্ৰাহ্মণক ॥
অত্যন্ত বিশিষ্ট যুক্তি দেখিতে স্মৃঠান ।
অতিশয় তেজস্বী অগনি বিদ্যমান ॥ ২৭৫
দেখিয়া গোপালে উঠিলন্ত গায়চালি ।
ধীৰে ধীৰে বিপ্ৰে মাতিলন্ত আশা পালি ॥
কৈবৰণা আসা তুমি উত্তম ব্ৰাহ্মণ ।
কৈত থাকা কিবা নাম কিবা প্ৰয়োজন ॥ ২৭৬

এহি বুলি কৰজোৰে থাকিলা গোপাল ।
 ব্ৰাহ্মণে বোলন্ত মোক ভুজায়ো সকাল ॥
 ক্ৰোধায়ে পীড়িত মঞি ভৈলো জীৱ কৰ ।
 শুনি গুণি বুলিলন্ত হুঃখত মনৰ ॥ ২৭৭
 কোন কৰ্ম্ম কৰো আবে কৈক লাগি যাওঁ ।
 শিষ্ট বিপ্ৰ ভুজাইবে ততুল কৈত পাওঁ ॥
 ভোজনৰ অৱশিষ্ট ততুল আছয় ।
 এনয়া বিপ্ৰকে ভুজাইবাক যোগ্য নয় ॥ ২৭৮
 ব্ৰাহ্মণে বোলন্ত কেনে হুখ কৰা মনে ।
 অৱশিষ্ট ততুলক ভুজায়ো এখনে ॥
 হেলা কৰা দেখো হেন পাতি আলজাল ।
 যদি হেন নাহি তেবে ভুজায়ো সকাল ॥ ২৭৯
 আতি ক্ৰোধাতৰ মঞি বৰ হুখ পাওঁ ।
 নেদা য়েবে থাকা তেবে মঞি উঠি যাওঁ ॥
 ব্ৰাহ্মণৰ বাণী খৰ তৰ শুনি হেন ।
 খৰি-খুটি পাণী-পাত আনিলা তেখন ॥ ২৮০
 পাতিলা পাডিয়া দিলা ব্ৰাহ্মণে ৰাঙ্কিলা ।
 সিদ্ধ অন্ন পাত্ৰে বাঢ়ি ভুক্তিৰে বসিলা ।
 গোপালে বোলন্ত মঞি ব্ৰাহ্মণ ভুজাই ।
 দিবে লাগি একখানি বস্ত্ৰ আনো যাই ॥ ২৮১
 এহি বুলি চলি গৈলা সমীপ গৃহক ।
 একখানি বস্ত্ৰ লৈয়া আসিলা স্তানক ॥

আসি দেখে ধানত নাহিকে বিপ্ৰবৰ ।
 কোন ভিত্তি গৈল বুলি কৰিলা বিচাৰ ॥ ২৮২
 পদূলীৰ দুই ভিত্তি ফুৰি বিচাৰিলা ।
 এহি পথে গৈল বুলি কেহো নমানিলা ॥
 উলটি আসিয়া পুহু ধান নিবেখিলা ।
 খৰি হুপুৰিল চক কালি নপৰিলা ॥ ২৮৩
 পাতে নাই কিছু চিহ্ন অন্ন থাকিবাব ।
 কেৱলে নাহিকে চিহ্ন অন্ন বান্ধিবাব ॥
 পাছে দেৱ গোপালৰ বাটিলেক ভাৱ ।
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলি দিলা আৰ্ত্তবাৰ ॥ ২৮৪
 দণ্ডৱতে পৰি প্ৰেমে বাগৰি ফুৰিলা ।
 পুহু পুহু উঠি উঠি পৰি পণামিলা ।
 প্ৰেম ভবে খণো খণো থমকি থাকয় ।
 হুয়ো নয়নৰ ধাৰে লোভক বুৰয় ॥ ২৮৫
 খণো গদ গদ বাক্যে স্তুতি কৰি থাকে ।
 খনো বাহু ভুলি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ডাকে ॥
 খনো মৌন হয় থাকে কেৱলে নমাতি ।
 কৃষ্ণ-পদ-পঙ্কজত মজি প্ৰেমে আতি ॥ ২৮৬
 প্ৰেমানন্দ সমুদ্ৰত সমূলি মজিল ।
 দেহা দৈহিকক অহু মাত্ৰো নশ্বৰিলা ।
 পাছে কভো কৰে নিজ চেতনক পাই ।
 ক্ৰন্দন কৰিলা বহু গুণক বৰ্ণাই ॥ ২৮৭

হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ মোৰ এতু ইষ্ট দেৱ ।
 তুমি বিনে ভকতবৎসল নাহি কেৱ ।
 দেৱৰো দেৱতা তুমি পৰম ঈশ্বৰ ।
 ভকতৰ সদা প্ৰাণ-ধন ইষ্টকৰ ॥ ২৮৮
 বাৰম্বাৰ পালি মোক ফুৰা সৰ্বদায় ।
 সচেতে সপোনে দেখা দিলা ঠাই ঠাই ॥
 এহি মানে কাতৰ কৰোহো তবু পায় ।
 ইহ পৰলোকে মোক নেৰিবা সদায় ॥ ২৮৯
 এহি মতে আনো স্তুতি কৰিলা বিস্তৰ ।
 প্ৰেমে উদ্ভাৱল চিত্ত দেৱ গোপালৰ ॥
 সমীপৰ গৃহীসৱ আসিলা খেদিয়া ।
 বিশ্বয় ভৈলেক কথা সাক্ষাতে দেখিয়া ॥ ২৯০
 সজ্জৰো বৈষ্ণৱে আসি বৃত্তান্ত শুনিলা ।
 মহা খেদ কৰি মনে বিশ্বয় লভিলা ॥
 সেই দিনা নিশা শয়নত বিপ্ৰহৰি ।
 ধৰা ধৰা গোপাল বুলিলা হান্ত কৰি ॥ ২৯১
 মধ্যাহ্নত তুমি মোক কৰাইলা ভোজন ।
 তাৰ ফল দিবো আবে লৈয়োঁক এখন ॥
 নকৰিবা চিন্তা তুমি অব্যক লাগিয়া ।
 দিবোহো সদায়ে মই আপুনি আনিয়া ॥ ২৯২
 এহি বুলি তৃতীয় অঞ্জলি শুভলক ।
 দিয়া গৈল পুত্ৰ নেদেখিলা ব্ৰাহ্মণক ॥

পাছে সেই ততুলক বস্ত্রঃ বান্ধিলা ।

ধেঞা নিয়া বুলি দাঙিবাকো ন পাখিলা ॥ ২১৩

পাছে শুনি বিশ্বয় ভৈলেক গোপালব ।

ভিনি আঞ্জলিতে চাউল দিলন্ত বিস্তব ॥

ব্রাহ্মণব মহিমা আছয় বহুতব ।

অন্ন হেন দেখাই দিবে পাবয় বিস্তব ॥ ২১৪

এমন ব্রাহ্মণ মঞি নতু দেখি শুনি ।

মহিমা কবিয়া চাউল দি গৈলা আপুনি ॥

এহিমতে বিশ্বয় কবন্তে জাগিলন্ত ।

পুত্ৰ বহু প্রেমে হবি স্মরি থাকিলন্ত ॥ ২১৫

গ্নান কবি কহিলন্ত স্বপ্ন-দৃষ্টি যথা ।

বৈষ্ণব সকলে ফলিতাক দিল তথা ॥

পাছ দিনা হন্তে বহু মহিমা হৈলেক ।

সকল দেশব লোক আসিবে লৈলেক ॥ ২১৬

ততুল ডাইল আদি জব্য ভোজনব ।

লৈয়া আসে সদা ছেদ নাহিকে লোকব ॥

কতো কতো স্মরণ-বজ্রত বস্ত্রচয় ।

আনি আগে থৈয়া কৃষ্ণ চরণে ভজয় ॥ ২১৭

কতো আসে কতো যাবে শাবী শাবী জন ।

ঝুমা-ঝুমে লবে হবি চরণে শরণ ॥

সজতো সদায়ে ভৈল ভকত বিস্তব ।

দিনে দিনে অল্পবাগ চড়য় লোকব ॥ ২১৮

বাম কন্দলীয়ে নিতে পচি ভাগৱত ।
 বলভদ্ৰ আতা আনো অনেক ভকত ।
 শুনি থাকে দেৱক আনুৰি সৰ্ব্বদায় ।
 নাম কীৰ্ত্তনৰ ধ্বনি বহু দূৰ যাই ॥ ২৯৯
 হৰি-কথা বসে মজি ক্ৰীমন্তু গোপাল ।
 নজানন্ত যেন আনন্দত দিন কাল ॥
 ক্ৰীকৃষ্ণদেৱ ভৈল যাহাৰ প্ৰসন্ন ।
 তাহান মহিমা কহিবেক কোন জন ॥ ৩০০
 এহি মতে সম্পত্তি মহিমা যেবে ভৈল ।
 দেৱ গোপালৰ মনে অসন্তোষ ভৈল ॥
 হা কৃষ্ণ দেৱ কিনো কৰিলা বিপত্তি ।
 নপাৰো কৰিবে আবে তোমাৰ ভকতি ॥ ৩০১
 কৰি আছো মাত্ৰ তমু চৰণত আশ ।
 কিসক জজ্ঞাল দিয়া কবাহা নিবাশা ॥
 যিটো কায়-বাক্য-মনে ভজিছো তোমাক ।
 সিটো জনে কদাচিতো নবাছে ইহাক ॥ ৩০২
 সম্পত্তি সকলো বিস্মি তোমাৰ সেৱাত ।
 নবাছোহো তাক তুমি নেদিবা সাক্ষাত ॥
 যেমনে বৈষ্ণৱ সমে তমু গুণগান ।
 থাকিবো সদায়ে কৰি শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন ॥ ৩০৩
 এহিমতে বিবয়-সুখত বিৰকত ।
 কৃষ্ণ-সেৱা-সুখ মাত্ৰ সদা অক্লবত ॥

যত যত লোক আসে তাহান সত্ৰক ।

যত যোগ্য সন্তোষি পঠায়ে সমস্তক । ৩০৪

বোধসকলৰ দেখিল মাত্ৰকে হোৱে সবাবো সন্তোষ ।

শত্ৰুতা একে বোধ যিনে কেহো নকহয় দোষ ।

আচৰণ বাহু গুৰু আৰ মাথে ভৈল উলম্বিস ।

মুখত অমৃত হৃদয়ত অগ্নি বিষ ॥ ৩০৫

কৈক লাগি বাওঁ আবে কোন কৰ্ম্ম কৰো ।

গোপালক মাৰো কিবা আমি সবে মৰো ॥

গোপাল আমাৰ আমি ভৈল যমকাল ।

সবে শিষ্টা নিয়ে আমাৰ নাহি ভাল ॥ ৩০৬

এহি বুলি মংগু সাজি সৱক ভেটিলা ।

দেখিল মাত্ৰকে দেৱে চিনিয়া ভেজিলা ॥

তাক দেখি সৰ্ব্ব লোক ভৈলেক বিশ্বয় ।

দেৱ গোপালক লোকে পৰীক্ষা কৰয় ॥ ৩০৭

ভাও মুখে শুড় দিয়া অভক্ষ্য আনিলে ।

তাক দেখিলতে তিনি তেথেন ভেজিলে ॥

সূৰ্য্য ৰাজ উদয়ত সবাবে হৰিষ ।

তৰুৰকুৰ্দু(১) মাথে যেন বহি বিষ ॥ ৩০৮

তাহাৰ লগৰে এক কপটি ব্ৰাহ্মণে ।

সেৱা হলে আসে বাৱে মাৰিবাক মনে ॥

এক দিনা স্বপ্নত বুলিলা বিপ্ৰে বাণী ।

কালি পূৱা বিষ দিয়া পৰ্য্য ভাও আনি ৩০৯

এক বিপ্ৰে দিবে তাক নাখাইবা গোপাল ।
 খাইলে নৰি বাহা জানি কহিলো হো তাল ॥
 জাগি স্নান কৰি প্ৰভু সত্ৰাত বসিলা ।
 তেখেনে কপটী বিপ্ৰে গব্য আনি দিলা ॥ ৩১০
 আগে হুঙ্ক থৈয়া দণ্ডবৃত্তে প্ৰণামিলা ।
 বহু স্তুতি-নতি কৰি বসিলা আৰ্চিলা ॥
 প্ৰৱন্ধে হুঙ্কক পাগি আনিছো নিশ্চয় ।
 ই যদি দেৱত লাগে মোৰ ভাগ্য হয় ॥ ৩১১
 কতবা জন্মৰ ভাগ্যে ভোমাক লভিলো ।
 তমু পদ ধূলায়ে ভগ্নক সাকলিলো ॥
 গোপালে বোলন্ত গব্য কাকো নিদিবাহা ।
 খুজিলেসে মোক মাত্ৰ দেখায়া দিবাহা ॥ ৩১২
 পাছে পৰ বেলা সমাজত গব্য আনি ।
 স্বপ্ন কহি কুঙাক খুৱাইলা কতখানি
 কেপেৰতে কল্পি কল্পি কুঙা মৰিলেক ।
 আঠিয়া কদলী মূলে ভাও বাকিলেক ॥ ৩১৩
 তেখেনে কদলী তৈল অগ্নি-দহু ঠান ।
 দেখিয়া দেৱক সৱে কৰিলা সন্মান ॥
 কৃষ্ণৰ কৃপায়ে দেৱ বংশীগোপালক ।
 বাৰিলন্ত নিভাৰিবে আমাৰা সবক ॥ ৩১৪
 এহিমতে বৌধ সৱে কৰিলা বিস্তৰে ।
 নকহো তাহাক পদ বাহুল্যক ভবে ॥

নাম বিষ্ণু ভাষতী মোহোৰ পিতামহ ।
 পাই দেহ গোপালৰ পদ-অমুগ্ৰহ ॥ ৩১৫
 শিশু নিয়ে দেখি দেহ গোপালৰ ঠাই ।
 ভাহাঙ্কো মৰিবে প্ৰতি বোধে গৈলা ধাই ।
 কণিকৰ আগে জানি পলাই অস্তবিল ।
 নিশা গৃহ পশি বোধে নপাই নিবৰ্ত্তিল ॥ ৩১৬
 সেহি দিনা সিও কণা শুনিলা গোপাল ।
 আতি স্নেহে বিস্তৰ কৰিলা তালফাল ।
 মোৰ অৰ্থে দুঃখ ঠাই ঠাই ভকতৰ ।
 তেবেসে ভবয় যদি কৃপা ঈশ্বৰৰ ॥ ৩১৭
 জকাইচুকা দেশে বড লঙ্কৰ আহয় ।
 তাকো বুলিলন্তু প্ৰভু বচন বিনয় ॥
 বিষ্ণু ভাষতীক ভাল মতে বাধিবাহা ।
 বোধে যেন নমাৰয় প্ৰতি পালিবাহা ॥ ৩১৮
 আনো দেশে দেশে যত বৈকল্প আছিল ।
 সবাকো বাধিবে তুমীসক পাকিলা ॥
 এহিমতে বংশীধৰদেহ য়েবে আছে ।
 বোধসহে ঠায়ে বসি আলচয় পাছে ॥ ৩১৯
 বিবভো বাধিলা কৃকে বংশীগোপালক ।
 পিড়িয় (?) আনিলে আবে আমৰাসক ॥
 মহিমা শুনিয়া বংশীগোপালৰ ঠাই ।
 আশাক এড়িয়া সবে শিষ্য মানে বাই ॥ ৩২০

বিচাৰি নপাই পাছে উপায়ক আৰ ।

যেন তেনে পাৰা নিশা বেড়ি-থুৰি মাৰ ।

এহি কথা ঠাই ঠাই বোধে আলচয় ।

বাৰ ভূঞা কণা-কণি শুনি সবে ভয় । ভৈলা ভয় । ৩২১

সকলে কোনোবা পাৰেও কোনো দেৱক মাৰয় ।

বংশী- কোনখানি কৰিলে আমাৰ বোগ্য হয় ।

গোপালত সেহি বেলা বৰদলৈ বোলে সমস্তক ।

কলাবাৰীত সবে ভূঞা আনিছোহো দেৱ গোপালক । ৩২২

সত্ৰ পাতে এতেকে ইথানে আমি এক সত্ৰ কৰি ।

আনিবোহো আগবটাই দেৱক সাদৰি ।

তামুলি দলৈয়ে বোলে ইটো কথা ভাল ।

আনিলে আসিবা প্রভু শ্রীমন্ত গোপাল । ৩২৩

এহি বুলি বাহু ভূঞা আলচি কাৰ্য্যক ।

কলাবাৰী গ্রামে গৈয়া কৰিলে সত্ৰক ।

বৰদলৈ ভূঞা সমে আগ বাঢ়ি আসি ।

নিলা দেৱ গোপালক আদৰি আশ্বাসি । ৩২৪

কত গুটি ভক্ত মাত্ৰ সত্ৰত থৈলন্ত ।

শতশত কাঁহীকুচি হস্তে লবিলন্ত ।

বাহাৰে পথত ভৈল মহা মহোৎসৱ ।

হয়ো ভিত্তি পথৰ ভূখুল শুনি বয় । ৩২৫

কতো কতো শত্ৰু বাৰে মূল অগাৰ ।

পথে পথে শ্রী সত্ৰৰ উকলি কোকাৰ ।

কতো শিলা কতো ঢোল তবল বাহর ।

গীতা ভাগবত শাস্ত্র পণ্ডিতে পঢ়য় । ৩২৬

কতো ভাল বাসে কতো চাপরি বঝাই ।

বৈকুণ্ঠ সকলে বেটি হবি-নাম পাই ।

মধ্যে দেহগোপাল চৌভিতি প্রজা যাই ।

জয় জয় কৃষ্ণ বুলি আনন্দ বটাই । ৩২৭

এহিমতে মহোৎসবে পশিলা সত্রত ।

যেন পূর্ণ চন্দ্র জলে গগন মধ্যত ।

যতেক সম্ভাব বস্তু মেলাইলা তেখনে ।

বিলাইলন্ত সমস্তব সম্ভোষিয়া মনে । ৩২৮

ভূঞাসবে প্রণামিয়া দণ্ডবতে পবি ।

আজ্ঞা লৈয়া গৈলা ধানে ধানে যানে চড়ি ।

কলাবাৰীত এহিমতে কলাবাড়ী ধানে কতো কাল ।

ভক্তিচল থাকি ভক্তি প্রদর্শাইলা শ্রীমন্ত গোপাল । ৩২৯

দিনে দিনে মহোৎসব মিলয় সত্রত ।

প্রজাব আন্দোল হবি-নাম কীর্তনত ।

সাত কুবি বৈকুণ্ঠ সদায় প্রসঙ্গত ।

থাকয় আরবি সরে কৃষ্ণ কথা বত । ৩৩০

বঢ়াকব কন্দলিয়ে পড়ে ভাগবত ।

ভূঞা পুত্র অনিচ্ছ পদব পাঠক ।

হিন্দুলীয়া যত্নমণি গীত লগাহর ।

জনগাথ সরে অষ্ট বৈকুণ্ঠে ধবর । ৩৩১

মুৰাৰী বোগয় পদ পালি ছয়জন ।
 তিনি বেলা তিনি গুণা নামৰ কীৰ্ত্তন ।
 এহিমতে কৃষ্ণ-কথা নিতান্তে কৰয় ।
 দেৱ সমে ভকতৰ আনন্দ চড়য় ॥ ৩০২
 এক দিনা ব্যৱহেদ নাহিকে প্ৰাণাৰ ।
 যুখে যুখে কৃষ্ণত কৰায়ে নমস্কাৰ ।
 দেৱৰি ভাগুৰী সব ষতক আছয় ।
 সদায় সন্তম ভোজনক নপায়য় ॥ ৩০৩
 বৌধসৱে আসে যাৱে পাছ গুণি গুণি ।
 হৰিত শৰণ পাছে পশিল আপুনি ।
 দানে মানে সন্তোষি সৱাকো পঠায়য় ।
 পুত্ৰ শিষ্য মানে আনি আপুনি দিৱয় ॥ ৩০৪
 পাছে দেৱ গোপাল পৰম মহাজন ।
 কাহাবো মাতৃক আৰ নকৰিলা ছয় ।
 যাৰ যাৰ ষত শিষ্য সৱে তাক দিয়া ।
 পঠায়ন্তু সিয়ো যাৱে আনন্দ কৰিয়া ॥ ৩০৫
 তাৰেপৰা বিবাদ কৰন্তা নাহি কেৱ ।
 অনুয়া-মৎসৰ এৰি সবে কৰ সেৱ ।
 মহাজন হুখী ভিকী বড়ুৱা পণ্ডিত ।
 আনো জন-সমন্তৰ বজ্জিলন্তু চিত্ত ॥ ৩০৬
 বহুযণিদেৱ আতা হন্তে বাই বাই ।
 দেৱ বংশীগোপালৰে হৱে একে ঠাই ॥

হুই তিনি দিন থাকে এক সঙ্গে বসি ।

গগন-মণ্ডলে যেন জলে পূৰ্ণ শশী ॥ ৩৩৭

চতুৰ্ভিতি বেটি থাকে হুইহানো ভকতে ।

যনে যনে হৰি-ধ্বনি কৰে উৎসৱতে ॥

হুয়ো থাকা পূৰ্ব্ব মহন্তৰ কথা তুলি ।

ভকতৰো মন থাকে আনন্দতে তুলি ॥ ৩৩৮

খনো খনো আনন্দতে প্ৰীতি বাঢ়ি যাই ।

তিনি চাৰি দিনে শুনি হৰে কণ প্ৰায় ॥

পুত্ৰ আজ্ঞা লৈয়া চলি যাহান্ত গৃহক ।

আগ বঢ়াই ধৰৈ ভক্তে বজাইয়া শব্দক ॥ ৩৩৯

এহি মতে বহু দিন থাকিয়া তথাত ।

ভক্ত সঙ্গে প্ৰৱৰ্তাইলা কৃষ্ণ দেহতাত ॥

যেহেনে শব্দে চন্দ্ৰ সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ ।

নাহি কিছো মেঘ বৃষ্টি গৰ্জ্জন বতাস ॥ ৩৪০

তেমনে নাশিল বোধ পায়ণ কুপৰ ।

প্ৰকাশিল ভক্ত ভক্তি ভাগৱত গ্ৰন্থ ॥

ডফলাৰ ভয় দেখি শ্ৰীমন্ত গোপাল ।

হুয়োখান সত্ৰক নেদেখি আতি ভাল ॥ ৩৪১

উফনার লোহিতব সন্নহিতে ধান বিচাষিলা ।
 ৩৪৩ ডেবেষাপাষত পাছে সত্ৰক কষিলা ॥
 ডেবেষা- যেন মহোৎসবে কাঁহীকুচি হস্তে ধৈলিলা ।
 পাষত সত্ৰ সেহিমতে ডেবেষা পাষত চলি গৈলিলা ॥ ৩৪২
 স্থাপন, অধিকাৰী সবে লাগ লৈলা আড়ম্বৰে ।
 ভৰালী হয় হস্তী পদাতী চলয় বহুতবে ।
 গোহাট পথে পথে বহু গৃহী পূজিলা সাদৰে ।
 আক লক্ষ্মণ হৰি ধ্বনি জয়-ধ্বনি শুনি নিবস্তবে ॥ ৩৪৩
 গোহাইব মোৰ মাতামহ লুবীকেশ মহা ভাগ ।
 সঙ্গাৰ্য

বহু শিষ্য সমে তেহে ধৰিলন্ত লাগ ॥
 দণ্ডমতে পৰি ছয়ো চৰণত ধৰি ।
 তুতি নতি কৰিলন্ত পূজিয়া সাদৰি ॥ ৩৪৪

বাসুদেৱ বোধে যথা মাৰিবে পূজিলা ।
 তাক স্মৰি দেৱে খেদ বিস্তৰ কৰিলা ॥
 নেতি পথ গৈয়া পাছ ডেবেষা পাষত ।
 মহা আড়ম্বৰে গৈয়া পশিলা সত্ৰত ॥ ৩৪৫

পশিলাৰ বেলি বহু বাস্তক বজাই ।
 জয় জয় হৰি ধ্বনি কৰে ঠাই ঠাই ॥
 ততুল কদলী ইক্ষু ততুল পৰ্ণক ।
 মাস মূগ আদি বস্তু দিলা সমস্তক ॥ ৩৪৬

আজ্ঞা মাগিয়া সবে স্থানে স্থানে গৈলা ।
 সঙ্গী ভক্ত সমে শ্রদ্ধ সত্ৰ তৰি বৈলা ॥

ଗୁନା ସାମାଜିକ ବିଷ୍ଣୁ ବୈଷ୍ଣବ ଚରିତ୍ର ।
 ଯାକ ଗୁନି ହର ମହା ପାଣିଓ ପରିତ୍ର । ୭୪୩
 ବାହାକ ଦେଖିଲେ ତବେ ଶିନିଓ ଜଗତ ।
 ତାହାନ କଥାତ କୋନେ ନକରିବେ ଷତ ॥
 ମନେ-ମଚେତେ ଯାକ ନଚାବନ୍ତୁ ହରି ।
 ତାନେ ଚରିତ୍ରକ ମୁଗୁନିବା କେନେ କରି । ୭୪୪
 ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ବଂଶୀ ଗୋପାଳ ଯାହର ।
 ଇହ ମରଲୋକେ ଯୋବ ତୁମି ସେ ବାହର ॥
 ଯିଟୋ ବନମାଳୀଦେବ ଡୋମାର କିହର ।
 ତାହାନ ବ୍ରତାତ ଭାଗ୍ୟ ଯାନ୍ତି ହୁଅନ୍ତିବ । ୭୪୫
 ଯାନ୍ତି କୈବ ଅଧମ କୈତବା ଭାଗରତ ।
 ତତୋ ତାକ ବାଧ୍ୟା କରି ତାନ ପ୍ରମାଦତ ॥
 ମନ୍ତ୍ର ପୁରାଣର ମନ୍ତ୍ର ଉତ୍ତରା ଧନ୍ତବ ।
 ବୈଷ୍ଣବାମୃତର ମନ୍ତ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୋତ୍ରବ । ୭୪୬
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ରର ମନ୍ତ୍ର ଚାରି ଅଧ୍ୟାୟବ ।
 ଯାକ ଯିବା କରି ଆହୋ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅପବ ॥
 ମରବ ବନ ମାଳୀ ଦେବେସେ ପ୍ରମାଦତ ।
 ଆନୀର୍ବୀଦ ଦିଲ। ଯୋକ ହନ୍ତ ଦି ନିବତ । ୭୪୭
 ଏତେକେ ମନାୟେ ଯୋବ ତାହାନ ପାତ୍ରତ ।
 କୋଟି କୋଟି ନୟନର ଧାକୋକ ମତ୍ରତ ॥
 ହରିତ ଭକତି ମାଧୁ ମଧୁ ଯୁଧେ ନାମ ।
 ବହୋକ ମନାୟେ ତାକି ବୋଲା ବାମ ବାମ । ୭୪୮

ଦୁନାଡ଼ି

এহিমতে বহি ডেবেবা পাৰত

শ্রীযুক্ত দেব গোপাল ।

ଭୂସିକ ପ୍ରସାସି କାର୍ତ୍ତ ବାଞ୍ଛ ଆସି

कथाईनसु मद्र भाग ॥

ভগবানী গৌহাই মৈত্রিক দিলেক

ਸੁਨਦਰ ਗੋਹਾਈ ਆਸਿ ।

অসম বজাৰ **ছয়ো মহা পাত্ৰ**

ଅଟିଳା ହାନ ଏକାନ୍ତି । ୩୫୭

এখানি পুঙ্খনো

এখানি দেহ গোপাল ।

ভাহাৰ পাশতে আপুনাৰ মতে

गुश्क कबाईन डान ।

সিটে। থানে বহু **ভক্ত পৰোত্তম**

তৈল দেয় গোপালব ।

ହେତୁ କୁଟ୍ତି ଉଦ୍ଧୃତ ଅମଳ ବସନ୍ତ

বাজখন্ডা নিবন্ধন : ৩৪৪

উৎসব কবিতা

कथय नाय-कीर्तन ।

তাব স্মৃতি হাই

গুনহা! যো! হুবে মন ।

ନାମ କୀର୍ତ୍ତନତ ଆନନ୍ଦ ବସତ

ଅଧିକେ ଆନନ୍ଦ ମନ ।

କତୋ ଉଚ୍ଚ କବି ଡାକେ କୃଷ୍ଣ ହରି

ବାଗବୟ କତୋ ଜନ ॥ ୩୫୧

କତୋ ଗେଢ଼ି ପାବେ କତୋ ବୀଣା ବାରେ

କତୋ ହାତ ତୁଲି ନାଚେ ।

କତୋ ଡେର ମାବେ କତୋ ପ୍ରେମେ କାନ୍ଦେ

କତୋ ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧେ କାଢ଼େ ॥

ଐତିମତେ ନିତେ ନାମ-ମହୋଂସରେ

ତିନିଓ ପ୍ରସନ୍ନ ହୟ ।

ତାବ ବସ ପାଇ ଭକ୍ତବ୍ରତ ସଦାୟ

କୃଷ୍ଣତ ପ୍ରୀତି ବାଢ଼ୟ ॥ ୩୫୨

ନାମ ଅରମ୍ଭାନେ ଶ୍ରୀଧର କନ୍ଦଳୀ

ଶ୍ରୀଭାଗବତ କହେ ।

ଦେବ ଗୋପାଳବ ବୈକରମନ୍ତବ

ପ୍ରେମତ ଲୋଭକ ବହେ ॥

ଅନେକ ମହନ୍ତ କଥାଗ୍ରାହୀ ମନ୍ତ୍ର

ସରେ ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ।

ବ୍ରହ୍ମାବ ମନତ ବେଦେ ଯେନ ମତ

ଧାକେ ହୁଏ ଯୁକ୍ତି ଧରି ॥ ୩୫୩

ଅନେକ ଦେଶବ ଲୋକ ନିବନ୍ତବ

ଆସେ-ଯାରେ ଧାରୀ ଧାରୀ ॥

হিঙ্গুলীয়া নিভাস্তে চন্ডয় যতেক আসয়
 যহ্মণি সিদ্ধাস্তো দিবে নপাৰি ॥
 আৰু এক দিনা এক জনে কহিলেক
 ভৃগুৰ পুত্ৰ একাদশী দিনা পাই।
 অনিৰুদ্ধক যহ্মণি অনি -কছে ছয়োজনে
 ত্যাগ মৎস্তে সমে অন্ন খাই ॥ ৫৫৮

শুনি ছইকো মাতি পুহিলন্ত দেৱে
 ছয়ো মিথ্যা মাতিলেক।
 শপতো কৰিল দেখি ছইবো কথা
 জিজ্ঞাসিবে পাৰিলেক ॥
 ঘাৰ বান্ধি অন্ন খাবয় এদিনা
 ঘাৰ ভাজি পশিলন্ত।
 দেখি পাছে ছইকো সজ্জৰো হাটিবো
 বাৰু কৰি খেদাইলন্ত ॥ ৩৫৯

ভক্তে বাৰম্বাৰ মাতিলতো আৰ
 নেদিল থান ছনাই।
 সেই অপমানে গৈয়া ছয়ো জনে
 প্ৰৱেশিলা আন ঠাই ॥
 সেই দিনা হস্তে নিয়ম কৰিয়া
 সৱাবে আগে কহন্ত।
 এক দিনা হস্তে আতা মাধৱক
 শব্দৰে বাক্য বোলন্ত ॥ ৩৬০

ইও দোষে আৰ থাকিব নলগ্নে
যায়েক দিলো এবিলা ॥ ৩৬৩

আজি হস্তে একা- দেশী দিনা হলে
হৰিষে সে প্ৰসাদক ।

হুই প্ৰহৰতে দিবাৰী দেহৰি
ভুজোক যাৰ যেন মত ॥

তথানিতো অন্ন নখাইবাহা কেহো
ধৰা যদি মোৰ বাক ।

পাপক এৰাইয়া ভকতি কৰিয়া
পাইবা কৃষ্ণ দেৱতাক ॥ ৩৬৪

এহিমতে আনো নিয়ম কৰিয়া
বৈষ্ণৱ বৰ্গ সহিতে ।

ভক্তি প্ৰৱৰ্তাই থাকিলা সদায়
কৃষ্ণৰ কথা অমৃতে ॥

সুবাসনা হুৰ্বা সনা সমস্তৰে
যাৰ কৃপা কোপে হয় ।

যাৰ পাদ পদ্ম দেখিয়া প্ৰণামি
পানীও সুখে ভৰয় ॥ ৩৬৫

যাৰ নাম গান্ধা সংসাৰ এৰাইয়া
বৈকুণ্ঠত সুখে থাকে ।

পিতা মাতা বন্ধু স্নহদ ইখৰ
শুক দেৱ বোলে থাকে ।

যিটো বাৰম্বাৰ ছয়া অৱতাৰ
 বহু বিধ লীলা কৰি ।
 কীৰ্ত্তি বিস্তাৰিয়া লোক নিস্তাৰিয়া
 পৰিপূৰ্ণ দেৱ হৰি ॥ ৩৬৬
 হে কৃষ্ণ বংশী গোপালদেৱ
 চৰণে ৰতি ৰহোক ।
 এই হোক বুলি সভা সন্দে ডাকি
 হৰি হৰি বুলিয়োক ॥

পদ

জয়মুকুন্দ শুনা আবে এক কথা দেৱ গোপালৰ ।
 আৰু বংশী-জয়মুকুন্দেৰে যথা পন্থ-বিচাৰৰ ॥ ৩৬৭
 গোপালৰ উত্তৰ কুলৰ যত আছে অধিকাৰী ।
 পন্থ বিচাৰ কৈলিক প্ৰমুখ্যে সৱে লৈলেক বিচাৰি ॥
 জয়মুকুন্দক গৈয়া মাতিয়া আনিলা
 দেৱ গোপালৰ সৱে এক ঠাই ভৈলা ॥ ৩৬৮
 চতুৰ্ভিতি আৰবি বসিলা সৰ্বলোক ।
 শুনি থাকো মাত্ৰ আমি ছয়ো বিচাৰোক ।
 পাছে দেৱ গোপালে বুলিলা মুকুন্দক ।
 জগতৰ জাতি-জিয়া খণ্ডিলা কিসক ॥ ৩৬৯

তুমি যাক ধৰিছা কাহাৰ ইটো মত ।
অধিকাৰী নিৰিচাৰী বিহিলা লোকত ॥
বিহা নকৰিলে শুদ্ধি নাহিকে কন্তাৰ ।
তাক আনি নষ্ট-ভ্ৰষ্ট হৈল এককাৰ ॥ ৩৭০

মন্ত্ৰে যুত দিয়া নবগুণ ব্ৰাহ্মণৰ ।
হোম বিনে শূদ্র মাত্ৰ ব্ৰাহ্মণ কিসৰ ॥
পুঙ্কৰ্ণী প্রতিষ্ঠা নকৰিলে শুদ্ধি নহে ।
সন্নাৰে উদ্ভব দিয়া কোন শাস্ত্ৰে কহে ॥ ৩৭১

মুকুণ্ডে বোলয় মঞি নজানো শাস্ত্ৰক ।
একে কৃষ্ণ দেবতাৰ ধৰিছো নামক ॥
শুকদেৱ সনকাদি চাৰিও সিদ্ধৰ ।
নাহি নবগুণ তথাপি তো বিপ্ৰবৰ ॥
যযাতিয়ে শ্মশিষ্ঠাক বিহা নকৰিলা ।
তথাপি তাতাক কোনোজনে নবাছিল ॥
বৰিষা কালত খলি পৰে ঠাই ঠাই ।
প্রতিষ্ঠা নকৰি তাহাৰ পানী খাই ॥ ৩৭৩

কলি-যুগে হৰি-নাম বিনে নাহি গতি ।
এতেকে নামক মাত্ৰ ধৰিছো সম্প্ৰতি ॥
নাম ব্যতিৰেকে মঞি নজানো হো আন ।
মোহোৰ যুগুতি সমিধান এহিমান ॥ ৩৭৪

গোপাল বদতি সাধু ধৰিছা আপুনি ।
কিন্তু লোক নাশ কৰিলাহা চান্দা শুনি ॥

শুকদেৱ সম কিবা সকলে ব্ৰাহ্মণ ।
 বযাতি দৃষ্টান্ত দিলা লাঘৱ বচন ॥ ৩৭৫
 নদী খনা খনি কিবা পুৰ্ণী সদৃশ ।
 যুগুতি নহয় কিছু জগতৰ বিব ॥
 যেমনে কৰিছা তুমি বিশ্বাস নামত ।
 তেমনে কৰিবে লোক নুহিবে শকত ॥ ২৭৬
 যিবাঞ্জে যেন অবস্থাত আছে বহি ।
 তেমনে তাহাৰ ধৰ্ম্ম-শাস্ত্ৰে আছে কহি ॥
 গীতাত কহিছা কৃষ্ণে অৰ্জুন আগত ।
 সমস্তৰে কাৰ্য্য-কাজ প্ৰমাণ শাস্ত্ৰত ॥ ৩৭৭
 অধিকাৰীজনে যত যত আচৰয় ।
 যাক বা প্ৰমাণ কৰি লোকত কহয় ॥
 তাকেসে প্ৰাকৃতজনে কৰিবে উচিত ।
 তাহাক এৰিলে হয় সৰে বিপৰীত ॥ ৩৭৮
 তোমাৰ মতৰ অধিকাৰী নাহিকয় ।
 যদি ধৰে নৰকত পৰিবে নিশ্চয় ॥
 এহি মতে আনো বৃত্তি দিলন্ত বিস্তৰ ।
 নভৈল উদ্ভব কিছু জয়মুকুন্দৰ ॥ ৩৭৯
 পাছে শুনি যিবা কিছু দিলন্ত উদ্ভব ।
 তাক শুনি হা'স ভুলিলন্ত সৰে নব ॥
 ঘূৰিবে লাগিলা সৰে গোপালৰ জয় ।
 শুছিল সকলে সৰে মনৰ সংশয় ॥ ৩৮০

জয় নাৰায়ণ বুলি মুকুন্দ উঠিল।
সৰ্ব্ব জনে জয় জয় গোপাল বুলিল।
সভা ভাঙ্গি সবে স্থানে স্থানে চলি গৈল।
ঘুৰিল সকলে মুকুন্দৰ ভজ ভৈল। ৫৮১

দেৱ গোপালৰ মত হৈলেক প্ৰখ্যাত।
নিঃশংশয় কৰি লোকে ধৰিলে সাক্ষাত ॥

বংশী-
গোপালৰ
নিয়ম-সংঘম
দিনে দিনে যেতিয়কণে মহন্ত আসয়।
আসিবাক নেদি তাক দ্বাৰতে বাধয় ॥ ৩৮২
দীপ ধূপ পুষ্প ধৰি আগ বাঢ়ি গৈয়া।
দ্বাৰতে পূজিয়া তেবে আনে সাদৰিয়া ॥
সিমান ঐশ্বৰ্য্য পায়। দেৱ গোপালৰ।
কৃষ্ণ-সেৱা বিনে ভাগ্য নাহি শৰীৰৰ ॥ ৩৮৩

ততুল কন্দলী ইক্ষু সৈন্ধৱ বজ্জক।
সুৱৰ্ণ বজ্জত পশু মৎস্য কচ্ছপক ॥
তাত্ৰ কাংস পিতলাদি যত ধাতুময়।
মৰিচ তাম্বুল আদি যত বস্তুচয় ॥ ৩৮৪

সমস্তে স্বীকাৰ কৰে যত আসে মানে।
বৈকল্পক দিয়ে মাত্ৰ থাকা সাৱধানে ॥
একে সদ্ধা মাত্ৰ আপ্ত ততুলৰ অন্ন।
হৰি দিগ্ধা নিৰামিষে কৰন্ত ভোজন ॥ ৩৮৫

পুষ্ণু আন বস্তু দিলে নকৰা ভোজন।
প্ৰাৰ্থিলেও ভাল। বস্ত্ৰ নকৰা বসন ॥

ভকতৰ সঙ্গ বসি থাকন্ত কঠত ।

নিশা শয়নত শুনিয়োক যেন মত ॥ ৩৮৬

দীৰ্ঘে-প্ৰশ্নে দুই হস্ত মঞ্চৰিক তৰি ।

আগন ভিৰিয়া থাকা হস্তে মালা ধৰি ।

অল্প মান পাটী মাত্ৰ পাৰয় দেখাই ।

বনমালী শুলে তাকো পেলান্ত গুচাই ॥ ৩৮৭

মাটিৰ চিহ্নত এক দিনা বনমালী ।

জানিয়া পুছিলো ধৌৰে ধৌৰে আসপালি ॥

কিসক কৰিবে লাগে প্ৰভু এনে থানি ।

নকহিৰি কাহাতে বুলিলা দেৱে বাণী ॥ ৩৮৮

ইসৰ নিয়ম মানে পূৰ্ব ধৰি আছে ।

সম্পত্তি ভৈলতো তাক নেবিলন্ত পাছে ॥

এক দিনা এক বিপ্ৰে দেখিলা সোপন ।

বিশিষ্ট ব্ৰাহ্মণে তাক বুলিলা বচন ॥ ৩৮৯

দেখিয়ো ব্ৰাহ্মণ মোৰ গাৱে ধূলি মাটি ।

বংশীগোপালৰ ভাল নাহি কঠ-পাটী ॥

সদায়ে থাকোহো মঞি ভাহান সজত ।

মাটিত থাকন্তে ধূলি লাগিল গাৱত ॥ ৩৯০

তনুলৰ কুমলীয়া চকুৱাক সীবি ।

মোৰ কথা কহি বংশী গোপালক দিবি ॥

জাপি স্নান কৰি বিপ্ৰে চকুৱাক সীলা ।

আসি দেৱ গোপালৰ চৰণে পৰিলা ॥ ৩৯১

দণ্ডতে পৰি পৰি প্ৰণামি পাহত ।
 সভা মথ্যে কহিলা স্বপ্নৰ কথা যত ॥
 শুনিয়া ত্ৰিহৰিমেয়ে উৰ্দ্ধবাহু কৰি ।
 মহা প্ৰেমে বোলাইলন্ত জয় কৃষ্ণহৰি ॥ ৩৯২
 অগ্নো অগ্নো বুলিলন্ত বৈষ্ণৱসকলে ।
 হা হা এ প্ৰেমে সজ পাইলো কত পুণ্য কলে ॥

‘ও জান ৭৭ হো বুলি বাধা কৰিলেক ॥ ৩৯৩
 বা ৭৭ ৭৭ বাণী বুলিলা বিস্তৰ ।
 নিম্পৃহ ভাৱক দেখাই দেৱ গোপালৰ ।
 এত মান সম্পত্তিতো ভোগ লেশো নাই ।
 হা হা কিনো ভৈলো আমি ফুৰো ভোগ চাই ॥ ৩৯৪
 এমন মহন্ত আমি পাইবো কোন ঠাই ।
 তথাপি ইহান ভাব ধৰণ নবাই ।
 গোপাল বদতি যত বিষয়ৰ ভোগ ।
 ভক্তিৰ বাধক হয় যেন মহা ৰোগ ॥ ৩৯৫
 যদি বিষয়ৰ ভোগে ভক্তি নবাধয় ।
 তেহে পূৰ্ব সাধু সাধু কিসক ভেজয় ॥
 অন্ন মানো শৰীৰতো ভোগ নকৰিব ।
 অন্ন কালে হৰিয়ে চিন্তত দেখা দিব ॥ ৩৯৬
 হৰিক হিয়াত ধৰি মহা আনন্দত ।
 থাকন্তে যি সুখ সিটো নাহিকে ভোগাত ॥

এহি বতে আনো যুক্তি কহিলা বিস্তৰ ।

মহন্তসৱৰ কথা পূৰ্ব্ব পূৰ্ব্বতৰ । ৩১৭

চকুৱাক আনি লৈলা ঈশ্বৰ বচন ।

ব্ৰাহ্মণকো লগাইলন্ত হৰিত শৰণ ।

আনো বত যত কথা আহয় বিস্তৰ ।

ধাকোক নকহো তাক শুনা আত পৰ । ৩১৮

পুৰুষোত্তম

ঠাকুৰ

ধানত

*

পুত্ৰ পছিমক যাইতে কৰিলন্ত মন ।

ঐহবিদেৱ থৈলা সত্ৰৰ বন্ধন ।

ভাল ভাল দ্ৰব্য বহু লগতে লৈলন্ত ।

কতো দিনে গৈয়া পাছে স্থান পৰিলন্ত ॥ ৩১৯

মামত পুৰুষোত্তম শঙ্কৰৰ নাতি ।

তাহান ধানত প্ৰৱেশিলা প্ৰেমে আতি ।

ঠাকুৰৰ মনে শুনি আনন্দ মিলিল ।

আদৰিয়া ভক্তে সবে আগ বাঢ়ি নিল ॥ ৪০০

দেৱ গোপালক পাই আনন্দ ঠাকুৰ ।

বোলন্ত আজিলে মোৰ ভৈল মন পূৰ ।

বহু দিন হস্তে মোৰ বাহিত আহয় ।

জানো মোৰ স্থানে গুৰু আসে কি নাময় ॥ ৪০১

আগে নজানিলো গুণ অন্ন বয়সত ।

পাছেসে শুনিলো সবে জেঠাৰ যুথত ।

ঐশ্বৰ্য্যৰ পত্নী বৃদ্ধ লক্ষ্মী আই ।

তাহান মনত আনন্দৰ সীমা নাই । ৪০২

নিশাৰ পাহত প্ৰথমতে স্নান কৰি ।
 দুইহস্তকো ভিনে বস্ত্ৰ দিলন্ত সাদৰি ।
 বস্ত্ৰে অলঙ্কাৰে দুইবো মণ্ডিলা শৰীৰ ।
 সবে বৈষ্ণৱক তুৰিলন্ত মহাবীৰ ॥ ৪০৩

ঠগি টেমি কটাৰী প্ৰমুখ্যে বস্ত্ৰ যত ।
 ডাকো বহুতৰ দিলা ঠাকুৰ সজ্জা ॥

দামোদৰ- শুনা আবে যথা গৈয়া জীমন্ত গোপাল ।
 দেৱৰ সজ্জা- দামোদৰদেৱৰ পশিল সজ্জা-শাল ॥ ৪০৪ ॥
 শালত একাদশী দিনা ডেৰ প্ৰহৰ বেলাত ।

সজ্জা আছন্ত বসি প্ৰসঙ্গে সাক্ষাত ॥
 মালা সমে ত্ৰিপট বস্ত্ৰক হাতে ধৰি ।
 প্ৰৱেশতে দেখি দামোদৰে প্ৰেম কৰি ॥ ৪০৫

তেখনে উঠিয়া মালা বস্ত্ৰ পিন্ধিলন্ত ।
 স্বীয় শৰীৰৰ বস্ত্ৰ তাক পিন্ধাইলন্ত ॥
 বস্ত্ৰ পিন্ধি পাছে দণ্ডবৎ প্ৰণামিলা ।

ভক্তসবে হৰি-ধ্বনি কৰি প্ৰশংসিলা ॥ ৪০৬

কিনো আতি আশ্চৰ্য্য দেখিলো আজি আমি ।
 দেৱ গোপালৰ বস্ত্ৰ দামোদৰ স্বামী ।
 আনো বৰ লোক আসে বহু টকা ধৰি ।

তথাপি তাহাক নচাবন্ত টেব কৰি ॥ ৪০৭

আজি বংশীগোপালক দেখিলন্তে উঠি ।
 বন্ধে যেন আছে-বেখে বস্ত্ৰ লৈলা তুষ্টি ॥

এহি বুলি উঠি সরে পৰি প্ৰণামিলা ।

বৈষ্ণৱ সৱক দেৱে আশ্বাস কৰিলা ॥ ৪০৮

আকৌ পাছে পাছদিনা সমস্তক ভূঞাইলন্ত ।

ঠাকুৰৰ স্তৱণ বসন আদি বস্ত্ৰ বিলাইলন্ত ॥

থানত আঠ দামোদৰদেৱক বিস্তৰ ভব্য দিলা ।

মাহ, মাচ কতো দিন থাকি ঠাকুৰৰ থানে গৈলা ॥ ৪০৯

আক উৰুৱা ঠাকুৰৰ পূৰ্ব গৃহ ভাঙ্গি পেলাইলন্ত ।

চাউল ভাল মতে বড কৰি গৃহ সজাইলন্ত ॥

ব্যৱহাৰ যত যত লোক আহে তাহাক দেখিতে ।

যত কিছো বিত তাৰ পাৱে নিতে নিতে ॥ ৪১০

সৰে বিত ঠাকুৰক দিবন্ত তেখনে ।

লৈবে নপায়ন্ত কিছো আপুনাৰ জনে ॥

ঠাকুৰৰ থানে কতো দিন য়েৱে আছে ।

বৃদ্ধ মাতৃ সমে কাৰ্য্য আলচিলা পাছে ॥ ৪১১

এহে মহাবিৰকত বিষয় শ্ৰুত ।

কৃষ্ণ সেৱা বত সদা মহা ভাগৱত ॥

আগে মংস্ত খুৱাই পাছে কহিবোহো কথা ।

তেবে তাক ধৰিবন্ত নকৰি অন্তথা ॥ ৪১২

এহি বুলি কলা সমে মংস্ত সবে বাটি ।

কদলী পত্ৰত কৰি দিৱে বান্ধি আটি ॥

দন্ত কৰি নিতে তাক কবাস্ত ভোজন ।

দিনা ছয়কৰ পাছে বুলিলা বচন ॥ ৪১৩

এক গুটি অন্তায়ক কবিতা আহোহো ।
 যদি তৰ হুঃখ নহে তেঁবে তাক কহো ॥
 গোপাল বদতি কহিয়োক শুনো তাক ।
 অৱশ্যে কবাবে লাগে মোৰ তযু বাক ॥ ৪১৪
 ত্ৰিশঙ্কৰ নাতি মহা শুধায় ।
 কদাচিতো তোমাৰ অন্তায় নাহিকয় ॥
 যদি অন্তায়ক পাঞ্চা সিও মোৰ জায় ।
 অৱশ্যে কবাবো কহিয়োক সমুদায় ॥ ৪১৫
 ঠাকুৰে বোলন্ত যিটো ধৰ্ম্মক ধৰিছা ।
 ই পুত্ৰ সকলে সত্য কিছো নোহে মিছা ॥
 কিন্তু তযু লাগে মহা সত্ৰ ধৰিবাক ।
 বহুতৰ বৈষ্ণৱক প্ৰতিপালিবাক ॥ ৪১৬
 আক হেতু যিটো ভাগ্য ঈশ্বৰে দিবয় ।
 ভোগ্য কৰি গুচাইবাক তাহাক লাগয় ॥
 আক সদা কৰে যিটো অৱণ কীৰ্ত্তন ।
 তাৰ আৰ ইসৱত কিবা প্ৰয়োজন ॥ ৪১৭
 তোমাত নিয়ম দেখি কঠিন মানিয়া ।
 লোকে জোনো ভকতিক পেলায়ে এৰিয়া ॥
 তোমাৰ বহুত প্ৰীতি মোহোং আহয় ।
 আন্ত লৱা বুলি মোৰো মনে মহা ভয় ॥ ৪১৮
 কুখা নলাপয় মোৰ যি দিনা বুলিলা ।
 তাৰ আগ দিনা মাৰে মংস্ত বাটি দিলা ॥

ভাৰেপৰা এতি নিতে খুৱাই মংস্তক ।
 উষুৱা মিশ্ৰিতে দিয়ে আপু ততুলক ॥ ৪১৯
 প্ৰাৰ্থনা কৰোহে মোৰ মোৰ এবিবাহা ।
 মংস্য মাংস উষুৱাক পুজু নেবিবাহা ॥
 ঠাকুৰৰ বচনক লৈলন্ত আদৰি ।
 মংস্ত মাংস উষুৱা ভুজিলা সেহি ধৰি ॥ ৪২০
 অষ্ট মাস ঠাকুৰ সহিতে আছিলন্ত ।
 মজিয়াতে ৰাজি লগে ভোজন কৰন্ত ॥
 নিতে নিতে শয়নে ভোজনে সৰ্বদায় ।
 কৃষ্ণ-কথা সন্ত-কথা কহন্তে সে যাই ॥ ৪২১
 কামৰূপী বেহেকৱা বৈষ্ণৱ যন্তেক ।
 আসি আসি সেৱা কৰি যাবন্ত প্ৰত্যেক ॥
 অষ্টম মাসত কথা ভৈল যত যত ।
 কন্তেক কহিবো তাক সংক্ষেপ পদত ॥ ৪২২
 পাছে ছয়ো সত্ৰত বিদায় কৰি আসি ।
 ঠাকুৰে সহিতে ঋজু খৈলন্ত বিশ্বাসী ॥
 বৃদ্ধ অজুষ্ঠত ধৰি বিজনে কহয় ।
 ছুইবো ঋজু শেহি জনে সত্যক কহয় ॥ ৪২৩
 আসিবাৰ বেলা সবে বৈষ্ণৱসৰব ।
 ঠাকুৰ সহিতে শোক ভৈলেক বিস্তৰ ॥
 আগ বঢ়াইলন্ত বহুতৰ কথা বাই ।
 ক্ৰন্দন কৰিয়া সবে গৈলন্ত ছনাই ॥ ৪২৪

দেৱ দামোদৰে কান্দিলাস্ত যকযকি ।

বেন প্ৰাকৃতৰ ভিয়া গোড়ে ডকডকি ।

অসমলৈ কতো দিন অসম দেশত প্ৰৱেশিলা ।
প্ৰত্যাৱৰ্ত্তন, ঠাৱে ঠাৱে বহুবিধ ভ্ৰম্যক লভিলা ॥ ৪২৫

আধলিয়াৰ যিটো যিটো ঘানে থাকে আসক্তে পথত ।

দেৱ বহুমণি বহু লোকে লৱে আনি শ্বশণ কৃষ্ণত ॥

যৈত যিবা শুনে দেৱ গোপাল আসিলা ।

লৱৰা-লৱৰি কৰি খেদিও দেখিলা ॥ ৪২৬

হাক দেখিলতে তাপ সকলে হৰয় ।

মিথ্যা বাক্য শুনি যেন অমৃত ঢালয় ॥

যেহেন ঐশ্বৰ্য পূৰ্ণ চক্ৰৰ উদয় ।

সূৰ্য্য তাপ গুচাই লোক শীতল কৰয় ॥ ৪২৭

আসিলাতে সত্ৰৰ বৈষ্ণৱ সৱে আসি ।

আগবাটি মহোৎসৱে নিলন্ত আশ্বাসি ।

নিৰ্দ্দাল্য-প্ৰসাদ দিলা সৱে বৈষ্ণৱক ।

দামোদৰদেৱৰ দিলন্ত পাদোদক ॥ ৪২৮

আধলিয়া দেৱ বহুমণি আসিলন্ত ।

ভেহে সযে আনন্দে সন্তাৰা কৰিলন্ত ।

দিনা চাৰি ঘানে একে সৰে আহিলন্ত ।

বিদায় কৰিয়া পুত্ৰ স্থানক গৈলন্ত ॥ ৪২৯

আনো যন্ত মহাজন সবেও আসিলা ।

কতো দিন ঘানে লোক সন্তত আহিলা ॥

ধূৰ্জাবোনৰ- শুনা আছে মদনগোপাল প্ৰতিমাক ।
 পৰা মদন- যেন মঠে বংশীধৰে পাইলা সেৱিবাক ॥ ৪০০
 গোপাল এক বিপ্ৰে ধূৰ্জাবোলে বনত পশিলা ।
 প্ৰতিমা বেজ-বৃক্ষে শাখা মध्ये প্ৰতিমা দেখিলা ।
 প্ৰাপ্তি লাক্ষ্মকো নকাটিয়া প্ৰতিমা আনিলা ।

গৃহৰ মধ্যত থৈয়া সেৱা কৰিছিল। ॥ ৪০১

দিনা চাৰি অনন্তৰে নিশা শয়নত ।

প্ৰতিমায়ে বোলে বাণী বিপ্ৰৰ আগত ॥

বংশীগোপালৰ স্থানে থৈয়ো নিয়া য়োক ।

নথৱস যেনে মন্দ কৰিবোহো তোক ॥ ৪০২

জাগি স্নান কৰি বিপ্ৰে দ্ৰব্য কিছু লৈয়া ।

লৰিলেক নিয়ন্তোক কহো আগে গৈয়া ॥

শুনা সেই নিশা দেৱ গোপালক আসি ।

ব্ৰাহ্মণে বোলয় বাক্য অন্ন অন্ন হাঁসি ॥ ৪০৩

শুনা বংশীগোপাল ভোমাক বাট চাই ।

বহুকাল আছে মঞি অৰণ্য সমাই ॥

মাধৱ বিপ্ৰৰ সঙ্গ আসি তাৰ ঘৰে ।

আছে জানি তুমি মোক আনিয়ো সম্বৰে ॥৪০৪

জাগি দেৱে প্ৰভুঃসত্তে ভক্তত কহিলা ।

আগে চাই ঘাস বুলি ভক্তত পাচিলা ॥

চাৰিজন বৈষ্ণৱ গৈলেক তাৰ ঠাই ।

পুহাপুহি কৰিলা পথত লাস পাই ॥ ৪০৫

শুভকো'কিয়ারা ব্রাহ্মণ সত্রত ।
 সকলে কহিলা কথা দেব গোপালত ॥
 শুনি হৰি-ধ্বনি কবিলন্ত বাবদ্বাৰ ।
 ঠায়তে শুনিয়া কৰে লোকে নমস্কাৰ ॥ ৪৩৬
 স্মৃঙ্গল কণ চাই গৈলন্ত গোপাল ।
 মূৰ্ত্তিক আনন্তে শুনে স্মৃঙ্গল ভাল ॥
 অধিকাৰীসবো শীঘ্ৰে আসিলা শুনিয়া ।
 হয়-হস্তী-কাঙ্ক কতো দোলতে চড়িয়া ॥ ৪৩৭
 শব্দ তবল ঢোল মহৰী কাহাল ।
 মৃদঙ্গ টোকাৰী বীণা বেণু কবতাল ॥
 আনো নানা বাত-ভণ্ড দণ্ড-ছত্র তুলি ।
 জয়-ধ্বনি হৰি-ধ্বনি কল্যাণ উকলী ॥ ৪৩৮
 কতো গারে কতো বাৰে কতো প্রশংসয় ।
 কতো কতো লহুড়ে শুনিয়া জয় জয় ॥
 ব্রাহ্মণসকল যাই স্থতি-ভোত্র পতি ।
 প্রজাব গিড়ত দলদোপ কৰে মহী ॥ ৪৩৯
 এহিমতে নিয়া পাছে সত্রত ধাপিলা ।
 মাধবদেৱৰ বাক্য লোকত কহিলা ॥
 জিকাতলত আহো মোত মাধৱে কহিলা ॥
 ত্ৰিশঙ্কৰৰ এক প্রতিমা আছিল ॥ ৪৪০
 মদনগোপাল নাম মুকুতি স্মৃঠান ।
 কোঁৱলা বাঁচৈয়ে আক কৰিলা নিৰ্দ্দান ॥

আনন্দে শব্দে যোক বুলিল। বচন।
 ধৈর্যক প্রীতিমা আক পাইবে সাধুজন ॥ ৭৪১
 হেন শুনি মঞি বেল-বৃক্ষত উঠিয়া।
 ধৈর্যাসিলো উপবত পৰশি বাকিয়া ॥
 তোমাৰ হাতত যদি প্রীতিমা পৰয়।
 ভেবে শব্দবব সিটো বাক্য সত্য হয় ॥ ৭৪২
 মঞি সিটো বাক্যে আতি আশা নকৰিলো।
 তাতেসে ইঠাইতে আসি সাজে পাসবিলো ॥
 মোক দৃষ্টি কৰি বহু ধৈর্যস্তু পূৰ্বত।
 কোনেনো বুঝিবে শব্দবব অভিযত ॥ ৭৪৩
 এহি বুলি প্রেমে মাতিবাকো নপাবিল।
 কোঁকাৰি কোঁকাৰি বহু ক্রন্দন কবিল। ॥
 দেহ গোপালৰ প্রেম দেখি সৰ্বজন।
 জয় জয় নাৰায়ণ ঘোষে সৰ্বজন ॥ ৭৪৪
 ভাগিল সমাজ লোক দিশে দিশে গৈল।
 বৈকুণ্ঠ সহিতে দেহ বংশীধৰ বৈল ॥
 মদনগোপাল-ভক্ত শ্রীবংশীগোপাল।
 অগত বিজয় বজি বৈল সত্ৰ শাল ॥ ৭৪৫
 শুনা সভাসদ শাস্ত্র সম্ভব চবিত্র।
 যাক শুনি-ভনি ভয় ভবে বিপবীত ॥
 মোক আনা বুলি যাক হাতস্ত ইথে।
 বৃত্তিকপে শ্রাদ্ধকপে নেড়ন্ত সাদবে ॥ ৭৪৬

শিৱবাদি কপে মহন্তসকলে ।

যাক দেখিলাতে তুই ভৈলা কোতুহলে ॥

মহা বিৰকত হয় বিৰয় সুখত ।

কৃষ্ণ-কথা-বন পান কৰিলা সতত ॥ ৪৪৭

যাব কৃপা দৃষ্টি বাক্য অমৃতক পাট ।

সন্তোষ লভিলো দিব্য মূৰ্ত্তি চাই চাই ॥

সেহি গোপালৰ পদ ধূলি শীৰে ধৰি ।

ভণে বমানন্দে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ৪৪৮

যুক্তাবলী

পূৰ্ববোত্তম শুনা আবে দেৱ গোপালৰ ।

ঠাকুৰে ভক্ত-খানে আসি সৱে বৈষ্ণৱৰ ॥

সৱক বংশী-ৰথা যথা শ্ৰীতি যেন মত ।

গোপাল তাক কিছু কহো সংক্ষেপত ॥ ৪৪৯

ধানটৈ গোমোখাৰ পুত্ৰ বামকক ।

পাচে মূৰাৰি পৰশুৰাম মিটে ॥

বাম বামচৰণ শ্ৰীকৃষ্ণ ।

কামৰূ পৰমানন্দ মিটে ॥ ৪৫০

কানাই কৃষ্ণচৰণ আৱৰ ।
 হৰিচৰণ বিপ্ৰবৰ ॥
 বান্ধুদেৱ গোপীনাথ আদি ।
 যত যত সাধু অপ্ৰমাদী ॥ ৪৫১
 সবে গৈলা স্থানে ঠাকুৰৰ ।
 সেৱা কৰি আছিল বিস্তৰ ॥
 পাছে আসিবাক আদেশিলা ।
 বহুতৰ শিক্ষাবোধ দিলা ॥ ৪৫২
 যাৱা সৱে অসম দেশক ।
 নেড়িবাহা শঙ্কৰ-ধৰ্ম্মক ॥
 অন্তো অন্তো ভেদ নকৰিবা ।
 মৎসৰাদি দোষক এৰিবা ॥ ৪৫৩
 গুৰু বংশীগোপাল আছন্তু !
 মহা ভাগৱত সাধু সন্ত ॥
 পৰম নৈষ্ঠিক ব্ৰহ্মচাৰী ।
 তাক প্ৰণামিবা জাহ্নু পাৰি ॥ ৪৫৪
 তাহান ধানক বাবদ্বাৰ ।
 আসিবাহা আদেশে আমাৰ ॥
 দামোদৰ গুৰু আদি যত ।
 মহন্ত আছিল ই ধানত ॥ ৪৫৫
 মাথৰ জেঠায়ে সমষ্টিত ।
 আলোচিহা লগতবে হিত ॥

তাহাক পাহিলে বাৰহাৰ ।

এৰাইবাক নপাবিলে আৰ । ৪৫৬

সৱে মহন্তৰ আজ্ঞা ধৰি ।

থাকে সেহি দেশে সত্ৰ কৰি ।

তাহান স্থানক যদি ষাৱা ।

ভেৰে সৱে মহন্তক পাৱা । ৪৫৭

মোহোৰ স্থানত কতোকাল ।

আসিলন্ত শ্ৰীমন্ত গোপাল ।

হুকু মাতৃ সমে আলোচিলো ।

মৎস্য-মাংস খুৱায় পাৰ্খিলো । ৪৫৮

আমাৰ বচন ধৰিলন্ত ।

কান্দি বৈলো চলিয়া গৈলন্ত ।

তাক মোক যিটো কৰে ভেদ ।

সিটো জনে মোক কৰে ছেদ । ৪৫৯

এহি বুলি পুত্ৰ নমাতিল ।

নয়নৰ লোতক ৰখিল ।

শুনি সৰে বৈষ্ণৱসবৰ ।

ৰখিল লোতক নয়নৰ । ৪৬০

কৰযোৰে সবেও বুলিলা ।

যিটো শিক্ষা আমাসাক দিলা ।

তাক কোনে নকৰিব পাৰে ।

কহো পূৰ্ব ভাৱকে আয়াৰে । ৪৬১

আমাৰ দেশত আদি মূল ।
 বংশীগোপালেসে পদ্মফুল ॥
 ভাহান স্থানক বাবস্থাব ।
 গৈয়া আসি কৰো নমস্কাৰ ॥ ৪৬২
 পুত্ৰ ভৈল তোমাৰ বচন ।
 নমিবোহো ভাহান চৰণ ॥
 এহি বুলি অল্পজ্ঞা মাগিলা । ৪৬৩
 প্রমামিয়া স্বদেশে আসিলা ॥
 আসি পাছে সবে মহাজনে ।
 শঙ্কৰৰ নাতিৰ বচনে ॥
 আভিশয় আনন্দিত মনে ।
 দেৱ বংশীগোপাল চৰণে ॥ ৪৬৪
 যাক যৈত যি বাক্য বোলয় ।
 সিটো কৰ্ম তেখনে কৰয় ॥
 যাক স্নেহে যি বোধ দিৱয় ।
 যাক চাৱে যাক বা ভংগয় ॥ ৪৬৫
 যাক যেন পৰিহাস কৰে ।
 ইসৰক দেখা শুনা নৰে ॥
 পৰম আনন্দ পাই পাই ।
 ঠাৱে ঠাৱে পুত্ৰ পাই গাই ॥ ৪৬৬
 এহি মতে সমস্ত লোকৰ ।
 আনন্দ কৰাইলা বংশীধৰ ॥

শুনা সামাজিকজন যথা ।

পূর্ব মহন্তব প্রীতি কথা । ৪৬৭

বৈকল্প সহিতে প্রীতি যাব ।

কৃষ্ণদেব বশ্য হোরে ডাব ॥

কৃষ্ণ ভুট বশ্য হোরে যাব ।

কিনো কল সিদ্ধি নোহে ডাব ॥ ৪৬৮

হে কৃষ্ণ কৃপা কবা মোক ।

সন্ত সমে প্রীতি কবারোক ॥

তুয়া পায়ে বতি মুখে নাম ।

বৌক মোব বোলা বাম বাম ॥ ৪৬৯

গদ্য

অগম্য ক্ষেত্র এহিমতে অনেক প্রকাষে বংশী-ধব ।

পবা দৌল- সদা হিত চিন্তি থাক। সমস্ত লোকব ॥

গোবিন্দ বা আপুনার মনে খণো এখানি আশ্রয় ।

গোবিন্দ ঠাকুর তা হা নেদেখিলো অগম্য চান্দ মুখ ॥ ৪৭০

প্রতিমা প্রাপ্তি

অগম্য দৃষ্ট দেখিলোহো বাবদ্যব ।

কিন্তু ওড়বার মুক্তি নেদেখিলো আব ॥

বৈষ্ণব বাক্য শ্রুতি গৈলো দেখিবাক ।
 আপুনিয়ৈ যাইবো বুলি বাধিলা আমাক ॥ ৪৭১
 কিবা দেখা দিলা এই মদনগোপাল ।
 কিবা আন রূপে আসা জিজ্ঞাসিতে ভাল ॥
 এহি মনে গুণি গাহি একা দিনা পাছে ।
 বৈষ্ণবে সহিতে নামঘৰে বসি আছে ॥ ৪৭২
 চতুর্ভুজি বেটি আছে বৈষ্ণবসকল ।
 যেন গ্রহ ঋক তাবা চন্দ্র মণ্ডল ।
 একো একো বৈষ্ণব বিশিষ্ট নবোত্তম ।
 কতো গ্রহ কতো ঋক কতো তাবাগণ ॥ ৪৭৩
 পূর্ণচন্দ্র সম দেহ গোপালর রূপ ॥
 যাক দেখি মহাজন সর হোরে চূপ ॥
 অগ্রত শ্রীহরিদেহ বাপু বামদাস ।
 বামচরণ আতা থাকা এক পাশ ॥ ৪৭৪
 বৃহত শরীর যাব দেহবি শ্রীহরি ।
 বলভদ্র আতা বাসুদেহ বামহরি ॥
 ভগবান ওয়া মধুসূদন সুবাণি ।
 নিত্যানন্দ সনাতন যাদব দৈত্যাবি ॥ ৪৭৫
 ইসব প্রসুখ্যে তেহু কুবি বৈষ্ণব ।
 আগত কহিলা যত বৃত্তান্ত পূর্বব ॥
 সবাকৈ শুনায়া আক বাক্য বুলিলন্ত ।
 শুনিয়া শ্রীহরিদেহ তুমি মহাসন্ত ॥ ৪৭৬

শুনিয়ো দেৱৰি বামচৰণ ত্ৰিহৰি ।
 যাবোক ওড়েবা তোৰা মোৰ বাক্য ধৰি ॥
 শিশু জগন্নাথ নাম মহান্ত আছয় ।
 তাহান্ত কহিবা মোৰ কাকূতি বিনয় ॥ ৪৭৭
 জগন্নাথ সমে তাক দেখিবাক চাঞ ।
 বুলি পঠায়েক মোক কিবা আজ্ঞা পাঠ ॥
 পূৰ্বৰো বৃত্তান্ত মোৰ কহিবা সকলে ।
 যেমনে নপাই আমি আসিলো বিকলে ॥ ৪৭৮
 মোহোৰ বান্ধৱ তুমি ত্ৰিহৰি শুনিবা ।
 শিশু জগন্নাথ পাৱে শৰণ পৰিবা ॥
 তেংসে হিয়াৰ কথা কহিবো তোমাত ।
 মোৰ ছয়া নমস্কাৰ কৰিবা সাক্ষাত ॥ ৪৭৯
 সিংহাসনে ধৰি জগন্নাথৰ আগত ।
 মোৰ ছয়া কৰিবাহা বহু দণ্ডত ॥
 জীৱ-মনে যাৱে সৰে তোমাৰ সঙ্গত ॥
 শৰীৰেসে থাক। যেন জানা ইধানত ॥ ৪৮০
 নাপাওক বিপ্লয়ে কিছু তোৰাসকলক ।
 কৃকে কৃপা কৰি আনন্দোক ইধানত ॥
 এহি বুলি প্ৰেমে নপাৰিলা মাতিবাক ।
 ভক্ত সৰে জয় কৃষ্ণ উচ্চৰিলা বাক ॥ ৪৮১
 পাছে একদিনা শুভ ক্ষণে যাত্ৰা কৰি ।
 দেৱ গোপালৰ পদ ধূলা শিৰে ধৰি ॥

চলি গৈলা বৈষ্ণৱসকল আনন্দত ।

কতিপয় পক্ষে গই উঠিলা সত্ৰত ॥ ৪৮২

শিশু জগন্নাথ গৈয়া আছন্ত বসিয়া ।

প্ৰণামিলা দণ্ডৱতে কাকণ্য কৰিয়া ॥

আশীৰ্বাদ কৰি তেহে পুছিবে লাগিলা ।

কোন দেশ হস্তে তোৰা বৈষ্ণৱ আসিলা ॥ ৪৮৩

তোৰাৰ দেশত কিবা ভক্তি প্ৰৱৰ্ত্তয় ।

ভক্তি প্ৰৱৰ্ত্তক কৰি আচাৰ্য্য আছয় ॥

যতক আচাৰ্য্য আছে যাৰ যেন থান ।

প্ৰৱৰ্ত্তি সহিতে কহিয়োক বিদ্যমান ॥ ৪৮৪

দিলন্ত উত্তৰ ভক্ৰে হয় অৱনত ।

থাকোহো আমৰাসৰ অসম দেশত ॥

মহন্ত তৃতয় আছে আমাৰ ৰাজ্যত ।

শুনিয়োক প্ৰভু কহো যাৰ যেন মত ॥ ৪৮৫

নামে জয়মুকুন্দ মহন্ত একজন ।

নাম মাত্ৰ কহে কৰি ধৰ্ম্মক উচ্ছন ॥

পুষ্কণী-প্ৰতিষ্ঠা নৱগুণ ব্ৰাহ্মণৰ ।

বিবাহ সহিতে সৱে খণ্ডয় লোকৰ ॥ ৪৮৬

দাঢ়ি নথ ৰাখে অন্ন নকৰে ভোজন ।

কল মূল ভুঞ্জে সদা নামৰ কীৰ্ত্তন ॥

আক এক আছয় অনন্ত মহাজন

বোড়ল নামক সদা কৰয় কীৰ্ত্তন ॥ ৪৮৭

নাহি কিছো শৌচ স্নান আচাৰ নিয়ম ।

নখণ্ডয় নিবিহয় ধৰ্ম কৰম ॥

হৃদয়ৰ অভ্যন্তৰে থাকে নাম গাই ।

সঙ্গী ভকতৰো ভোজনাদি নীতি নাই ॥ ৪৪৮

আছে বংশীগোপাল নামত মহাত্মন ।

তেহে কাৰো জাতি-ক্ৰিয়া নকৰে উচ্ছন্ন ॥

আন্ধ বিধি-বিধান নিয়ম-সদাচাৰ ।

এবি জনো লোকসৰ হোৱে একাকাৰ ॥ ৪৮৯

এহি গুণি আপুনিয়ে কৰ্মাদি কৰম ।

জাতি-ক্ৰিয়া ৰাখি ভক্তি কৰিবে দিহয় ॥

শ্ৰীভাগৱত গীতা সম্প্ৰদায় চাই ।

শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ভক্তি কৰন্তু সদায় ॥৪৯০

যদি আছে আনো শুভ আমাৰ দেশত ।

এহি তিনিজন আতি প্ৰখ্যাত লোকত ॥

শিশু জগন্নাথে বোলে মুকুন্দ অনন্ত ।

তয়ো হয় বৈষ্ণৱ আপুনি তৰিবন্ত ॥ ৪৯১

দুইৰো ধৰ্ম্মৰ লোকে ধৰিবাকো নপাৰিবা ।

অধিকাৰী নাহি পদে কোনো নতৰিবাঁ ॥

বংশীগোপালৰ যিটো কহিলা ধৰ্ম্মক ।

সিটো ধৰ্ম্মে নিস্তাৰ কৰিবে জগতক ॥ ৪৯২

মহাভাগৱত তেহে হৰি-প্ৰিয়কৰ ।

বশন্তা ধাপিয়া হিত কৰিব লোকৰ ॥

যি হেতু পৰম ভক্ত কৃষ্ণ দেৱতাৰ ।

ইঠাৱৰেপৰা তাক কৰো নমস্কাৰ ॥ ৪২৩

তেনয় সন্তক এৰি তোমৰাসকল ।

তীৰ্থ-ক্ষেত্ৰ ফুৰি কি অধিক পাইবা ফল ॥

জানো সি দেশত ভাগৱত নপঢ়য় ।

যদি পঢ়ে কোনো স্বামী-টীকা নাহিকয় ॥ ৪২৪

যদি ছয়ো আছে পঢ়ে অভক্ত ব্ৰাহ্মণে ।

তাতে জানো ভাজিধ্যক্তি (৭) নকৰে কাৰণ ॥

আসিলা তোমৰা সবে ইথানক প্ৰতি ।

কহিলেও তোৰা সৰে লুৰুকা সম্প্ৰতি ॥ ৪২৫

যদি হৰি-ভক্ত বিপ্ৰে স্বামী-টীকা চাই ।

শ্রীভাগৱত পঢ়ে যি থানে সদায় ॥

সেহি থান সেহি সঙ্গ এৰিয়া ফুৰয় ।

সিটো জন মহামুঢ় কিছু নজানয় ॥ ৪২৬

যদি বোলা আসিলোহো তাহান আজ্ঞাত ।

তেৰে তোমৰাৰ দোষ নাহিকে সাক্ষাত ॥

মহন্তৰ আজ্ঞা-কৰণেসে মহামৰ্ম্ম ।

সকলে শাস্ত্ৰৰ জানা এহি তত্ব-ধৰ্ম্ম ॥ ৪২৭

বিষ্ণু-বৈষ্ণৱৰ অল্লমানো ভেদ নাই ।

আপুনি ঈশ্বৰে কহিছন্ত ঠাই ঠাই ॥

বৈষ্ণৱৰ বাক্য যিটো ঈশ্বৰৰ বাণী ।

বংশীগোপালতে আক লৈবাহা প্ৰমাণি ॥ ৪২৮

এহি মতে জানো অৰ্থ কহিলা বিস্তৰ ।
 দিলা বৈষ্ণৱক বহিবাৰ বাসা-ঘৰ ॥
 বৈষ্ণৱসকলে তাক নিতে সেৱা কৰে ।
 বহুত বহুত কথা পুছন্ত সাদৰে ॥ ৪৯৯
 ক্ৰীহবিদেৱৰ ভাৱে তুই কবিলন্ত ।
 দেৱ গোপালৰ বাক্য সৱে কহিলন্ত ॥
 কতোদিন আহি পাছে আসিবাক প্ৰতি ।
 প্ৰাৰ্থনাস্ত যথাযোগ্য কাৰ্য্যৰ যুগুতি ॥ ৫০০
 ভাল বুলি প্ৰশংসিয়া উপায় চিহিলা ।
 দৌল-গোবিন্দক প্ৰাৰ্থি আগ কৰি দিলা ॥
 সিংহাসন সমীপত থৈলন্ত সাদৰি ।
 প্ৰাৰ্থনা কৰিলা পাছে কৃতান্তলি কৰি ॥ ৫০১
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ মহাকৃষ্ণ জগত তাৰিয়ো ।
 বংশীগোপালৰ ধানে আপুনি চলিয়ো ॥
 গোবিন্দ মূৰ্ত্তিয়ে যদি যাবা তান ঠাই ।
 দেখায়ো মহিমা আনি সবে থাকো চাই ॥ ৫০২
 এহি বুলি কৰযোবে প্ৰাৰ্থিয়া থাকিলা ।
 কঠ হস্তে মালাধান ধৰিয়া পৰিলা ॥
 গোবিন্দ মূৰ্ত্তিৰ কঠে ফুৰি তিনি পাক ।
 বহিলেক মালাধাৰ দেখিলেক তাক ॥ ৫০৩
 শিশু জগন্নাথে লান্ধ দিয়া মূৰ্ত্তি ধৰি ।
 নচুৱাইলা তুলি জয় জয় কৃষ্ণ শ্ৰৱি ॥

বংশীগোপালৰ ধানে যাস্তু জগন্নাথ ।
 এহি বুলি পুহু প্ৰণামিলা দমাই মাথ ॥ ৫০৪
 কহিবে লাগিলা পাছে সঙ্গোপ কথাক ।
 শুনা শুনা বৈষ্ণৱসকল মোৰ বাক ॥
 দৌল গোবিন্দ মূৰ্ত্তি ইহাঙ্কে বোলয় ।
 ওহি সমীপত এক পুষ্প-বাৰী হয় ॥ ৫০৫
 তাহাতে প্ৰৱেশি এহে শৰীৰ বজ্জাই ।
 পিঙ্কলা বিস্তৰ পুষ্প ভাল ভাল চাই ॥
 পুষ্পমালী আসি পাছে ইহাঙ্ক দেখিলা ।
 কেনে পুষ্প লৈলি বুলি হাতত ধৰিলা ॥ ৫০৬
 ইধানৰপৰা জগন্নাথে দিলা ডাক ।
 নেড়িবি নেড়িবি তঞি পুষ্প-চোৰা তাক ॥
 মালীৰ হাতৰপৰা মুকুটি হৈবাক ।
 লীলা কৰি দিলা পাছে তিনিশ টঙ্কাক ॥ ৫০৭
 সেহি কাৰণত থাকি মনে আৰ কৰি ।
 দৌলত দুঠমু পাছে লীলা কোপ কৰি ॥
 নপাৰিলো তুলিবাক একোৱে প্ৰকাৰে ।
 দৌল-যাত্ৰা ভৈল পাছে আন প্ৰতিমাৰে ॥ ৫০৮
 মোহোত কহিলা দেৱে নিশাত চেতাই ।
 পুষ্পৰ কাৰণে মঞি যাইবো আন ঠাই ॥
 শত ধেমু বধে বাম কৃষ্ণ বেন নয় ।
 জগন্নাথ গোবিন্দৰ সেহিমত হয় ॥ ৫০৯

যেন অৱতাৰ হুয়া নব-নাট্য কৰে ।
 প্ৰতিমা কপতো তেন লীলাক আচৰে ॥
 ত্ৰীৰাম পৰশুৰাম হুয়ো অৱতাৰ ।
 বিহা কৰি যাস্তে ভৈল যেমন প্ৰকাৰ ॥ ৫১০
 এহে জগন্নাথ এহো গোবিন্দ ঠাকুৰ ।
 হুয়ো একে মূৰ্ত্তি জ্ঞান ঈশ্বৰ প্ৰভুৰ ॥
 যাবোক তোমোৰা বংশীগোপালৰ ঠাই ।
 পূজা নেপেলাইবা একো দিনা পথে যাই ॥ ৫১১
 কতো ধানে মহিমা দেখিবা ঠাকুৰৰ ।
 দণ্ডবৎ স্তুতি-নতি কৰিবা বিস্তৰ ॥
 কহিবাহা বংশীগোপালৰ আগে যাই ।
 মোৰ প্ৰীতি লভি যন্তোক সদায় ॥ ৫১২
 মোক মোৰ বোলন্তোক তহিতে থাকিয়া ।
 মনে ধৰিলোহো তাক আশ্বাস কৰিয়া ।
 এহি আশ্বাসিয়া কৰি তুতি-নতি বাণী ।
 জগন্নাথ কণ্ঠ হস্তে দিলা মালা আনি ॥ ৫১৩
 বৈষ্ণৱসকলো পাছে তুতি-নতি কৰি ।
 আসিলেক মহাৰঙ্গে ঠাকুৰক ধৰি ॥
 আসন্তে পথত বহু মহিমা কৰিলা ।
 তুতি-নতি পূজা কৰি ভকতে তুখিলা ॥ ৫১৪
 কতো দিন আসি পাছে সমীপে ঠেকিলা ।
 তাতে থাকি আগে যাই ভকতে কহিলা ।

বাৰ্তা কহা বৈষ্ণৱক বিস্তৰ পূজিলা ।
 গ্রামে-সত্ৰে যত লোক এক যুথ ভৈলা ॥ ৫১৫
 জকাইচুকা বাণফাঙ্গ নাৰায়ণপুৰে ।
 বহু প্ৰজা আছে কতো কাচে কতো দূৰে ॥
 সৱেও শুনিব দিনা ছয়কৰ আগে ।
 জগন্নাথ আসে আগ বাঢ়িবাক লাগে ॥ ৫১৬
 আসিল শুনিয়া প্ৰজা উদ্ভাৱল ভৈলা ।
 লৱডা-লৱডি কৰি শীঘ্ৰে লাগ লৈলা ॥
 অধিকাৰীসৱে নানা বাস্ত-ভণ্ডে গই ।
 শীঘ্ৰে লাগ লৈলা দেৱ গোপালৰ গই ॥ ৫১৭
 গোপালো আছন্ত সমস্তকে বাট চাই ।
 দুই দিনে সৱে লোক ভৈলা এক ঠাই ॥
 পাছে বংশীধৰদেৱে আনন্দ কৰিয়া ।
 মহা-মহোৎসৱে চলি গৈলা সাদৰিয়া ॥ ৫১৮
 যেতিয়কৈ দেখিলা গোবিন্দ ঠাকুৰক ।
 প্ৰেমানন্দে ব্যাপিলেক দেৱ গোপালক ॥
 উৰ্দ্ধৱাহু কৰি জয় জয় কৃষ্ণ বড়ি ।
 প্ৰণামিলা পুত্ৰ পুত্ৰ দণ্ডৱতে পৰি ॥ ৫১৯
 আসনত তুলিলা গোবিন্দ ঠাকুৰক ।
 মহোৎসৱে লড়িলন্ত আপুন সত্ৰক ॥
 সিবেলাত মহোৎসৱ ভৈল বড় বড় ।
 কতক কহিবো তাক সত্ৰেকপ পদত ॥ ৫২০

সকলে লোকের যেন আনন্দ মিলয় ।

ধীরে ধীরে যারে খণো থমকি থাকয় ।

চতুর্ভিতি বেটি প্রজা চলে চাই চাই ।

ঘনে ঘনে হবি-ধ্বনি নানা বাজ্য বাই । ৫২১

সিকালত অধিকাৰী সরে যেন বাজা ।

গায় গায় নানা বাজ্য-ভণ্ডে চলে প্রজা ।

অনেক দগল ঢোল বারে ঠাই ঠাই ।

ঠারে ঠারে গীতি-বাজ্য যুদঙ্গ বজাই । ৫২২

বহুতর লোকে যাই শিঙ্গা বংশী বাই ।

কতো কতো চলে বরকাংসক কোবাই ।

মাদল কেবেলি বারে নাচে ঠাই ঠাই ।

তাৰ ছেলে নট-নটী নৃত্য কবে যাই । ৫২৩

ঠায়ে ঠায়ে বৈকুণ্ঠসকলে নাথ গারে ।

কতো কতো তাল কতো চাপরি বঝারে ।

কতো কতো অধ্বনি কতো ঘণ্টা বাই ।

গোবিন্দ গোপাল ছইকো আবরিয়া বাই । ৫২৪

অধিকাৰী সরে চলে হয়-হস্তী যানে ।

কাহাল মহরী বীণা বারে স্থানে স্থানে ।

দলবেণু পাতকালি বারে কতো ঘনে ।

ঝুমঝুমি উকলি দিয়য় নাথীগণে । ৫২৫

কাৰো কেহো হুতনয় কিছু মাত-বোল ।

হস্তৰ ঠাকুর মাত্র কবে হবি-বোল ।

এহিমতে বাঞ্চে-ভঞ্চে প্রজাৰ আন্দোলে ।
 কম্পে পথ পৃথিবীও যেহেন হিন্দোলে ॥ ৫২৬
 এমনে প্রাৰম্ভে নিয়া সত্ৰত তুলিলা ।
 চতুর্দিশে জয় জয় কৃষ্ণ উচ্চৰিলা ॥
 অল্প স্থানে নোজবয় প্রজা বহুতৰ ।
 বাহিৰতে নানা স্থানে বহিল বিস্তৰ ॥ ৫২৭
 ভাল ভাল বুদ্ধিমন্ত লোকক পাঞ্চিলা ।
 তাৰাসবো গৈয়া সৰ্বলোকক বাঞ্চিলা ॥
 নিৰ্ম্মাণ্য প্রসাদ মানে নিয়ম কৰাট ।
 যুখে যুখে বিভাগিয়া দিলন্ত পঠাই ॥ ৫২৮
 গোবিন্দ ঠাকুৰ দেয় গোপালৰ বলে ।
 নিৰ্ম্মাণ্য-প্রসাদ জনে লভিল সকলে ॥
 শ্রী-বালা-বৃদ্ধ-অন্ধ-পঙ্গুৰে পৰ্য্যন্তে ।
 নপালো প্রসাদ কেহো নকহিলা অস্তে ॥ ৫২৯
 বহু দিনে যত্ৰ কৰি বিস্তৰ সস্তাৰ ।
 মিলাইলিও দিবে নাটে তত্ৰেক প্রজাৰ ॥
 দিয়া ধৈয়া তথাপিভো থাকিল বিস্তৰ ।
 দেখিয়া বিন্ময় আতি ভৈল ভকতৰ ॥ ৫৩০
 ধানে স্থানে গৈলা সবে প্রশংসা কৰিয়া ।
 আনন্দৰ ভবে কম্পে সমস্তবে হিয়া ॥
 গৈয়া লোকে কহিলন্ত অনেক দেশত ।
 জগন্নাথ আসি আছে দেবেবাপাৰত ॥ ৫৩১

বৈষ্ণৱ সৱকো দেৱে শুভ্ৰা কৰিলা ।

ভাৰাসৱে যথাবৃত্তে কথাক কহিলা ।

শিশু জগন্নাথে যত যেমনে বুলিলা ।

তেমনে কৰিয়া তাকো সমস্তে কহিলা ॥ ৫৩২

ডেবেৰাপাৰত আক বুলিলন্ত তেহো নলাগে আসিব ।

মহোৎসৱ ছয়মাস হস্তে মোৰ শৰীৰ পৰিব ॥

সিসব কথাক শুনি গোপাল প্ৰভুৰ ।

চিত্তত মিলিল আতি আনন্দ প্ৰচুৰ ॥ ৫৩৩

এহিমতে গোবিন্দ ঠাকুৰ মূৰ্ত্তি পাই ।

মদনগোপাল সমে থৈলা এক ঠাই ॥

নিতে নিতে প্ৰাতঃ সায়াক্ষ সময়তে ।

নানা স্তুতি ৰডি প্ৰণাময় দণ্ডৱতে ॥ ৫৩৪

বৃহত দেৱবী নাম ত্ৰীহৰি গোসাঞি ।

তেহে পূজা কৰে নিতে সন্তাৰ মিলাই ॥

মদনগোপাল মূৰ্ত্তি গোবিন্দ ঠাকুৰ ।

তুইকো দেখি সমস্তৰ আনন্দ প্ৰচুৰ ॥ ৫৩৫

বাহুজন বৈষ্ণৱে কৰয় পৰিচাৰ ।

তথাপি মাৰিবে আউল নপাৰে প্ৰজাৰ ॥

লোক-যাত্ৰা সময়ত যেমনে হৱয় ।

সেই মতে নিতে প্ৰজা বিস্তৰ আশয় ॥ ৫৩৬

বোগীসৱো বোগ শুচাইবাক আশা কৰি ।

বহু আশি পুত্ৰ মাগে প্ৰণামি সাদৰি ॥

সুৰ্গৰ্ণ বজ্জত ফুল বজ্জ আদি যত ।

দ্রব্য দিয়া প্ৰাৰ্থনা কৰয় নানা মত ॥ ৫৩৭

আনে য়েবে যিবা মনে বাঞ্ছনী আছয় ।

তাকে তাকে মাগি নানা দ্রব্যক দিয়য় ॥

বাঞ্ছিত লভয় শুনি সবে উত্ৰাঙ্গল ।

আমাৰ বাঞ্ছিতক কৰিব সাকল ॥ ৫৩৮

এহি বুলি বজ্জ কৰি আসে বহুতৰ ।

দেখি কিছু হুঃখ মন ভৈল ভকতৰ ॥

লোক-সজ্জটত-ভাগে হৰি-কথা-বস ।

যদি বাধা কৰি লোকে কহিবে দুৰ্ঘণ ॥ ৫৩৯

গোবিন্দ ঠাকুৰ দেৱ যিখানি কৰয় ।

আন কোন জনে তাক বাধিবে পাৰয় ॥

এহি বুলি হাঁসি হাঁসি ভকত থাকয় ।

থণে নাম-গৃহে বসিবাকো নোজোৰয় ॥ ৫৪০

এহিমতে বহুজন আসয় দেখিয়া ।

পাছে একদিনা দেৱে চিন্তন্ত বসিয়া ॥

লোকৰ আনন্দ দিলা ইও বড় ধৰ্ম্ম ।

হৰি কথা-বিবসত মিলে মহা মৰ্ম্ম ॥ ৫৪১

জগতৰ হিত চিন্তি স্থখ দিবে মনে ।

গোবিন্দ ঠাকুৰ দেৱ আসিছা আপুনে ॥

যেন মনে কথা-বস নভাগে আমাৰ ।

তেমনে হৱয় যেন লোক-ব্যৱহাৰ ॥ ৫৪২

প্ৰাৰ্থনা কৰিষো আজি প্ৰভুৰ পাৱত ।
 তেবেসে সিজিব আমাৰ অভিমত ॥
 এহি বুলি মণিকুট গৃহত পলিলা ।
 দণ্ডৱতে পৰি পুত্ৰ প্ৰণাম কৰিলা ॥ ৫৪৩
 পূৰ্বৱৰ্ত্তে তুতি-নতি কৰিলা বিস্তৰ ।
 পাছে বিনাইবাক লৈলা বাঞ্ছিত মনৰ ॥
 দেৱ দেৱ জগন্নাথ গোবিন্দ ঠাকুৰ ।
 প্ৰতিমা স্বৰূপে প্ৰভু মুকতি মধুৰ ॥ ৫৪৪
 ওডেমাৰপৰা আইলা আমাক কপায়ে ।
 কৃপা যেনমত হয় তেমন যুৱাই ॥
 তবু গুণগণ ৰসে অৱগ-কীৰ্ত্তন ।
 কৰিয়া বৈষ্ণৱ সমে থাকো সৰ্ব্বক্ষণ ॥ ৫৪৫
 নকৰিছো আন বিষয়ক আশা মনে ।
 তুৱা পাৱে ৰতি-ৰস মিলোক সন্ধনে ।
 ইহাৰ বিধিনি যদি নোহয় আমাৰ ।
 তেৱে প্ৰভু সৱে কৃপা মিলয় সৱাৰ ॥ ৫৪৬
 সকামী নিষ্কামী যদি তোমাত ভকত ।
 তথাপি তোমাৰ প্ৰভু নিষ্কামীত ৰত ॥
 অন্তৰ্য্যামী ৰূপে থাকি সৱাৰ হিয়াত ।
 যথাযোগ্য কৰায়োক আপুনি সাক্ষাত ॥ ৫৪৭
 এহি বুলি প্ৰেমে মাতিবাকো নপাৰিলা ।
 নমস্কাৰ কৰি নাম-গৃহত বসিলা ॥

সেহিদিনা হস্তে ভৈল যোগ্য ব্যৱহাৰ ।
 সজ্জত নভৈল সজ্জট আতি সকামী প্ৰজাৰ ॥ ৫৪৮
 অমঙ্গল যথা শ্লুখে কৃষ্ণ-কথা-বস কৰি পান ।
 ভক্ত সমে আছা য়েৰে কতো কাল মান ॥
 খনো কাঁহীকুছি খনো কলাবাৰী যাই ।
 ভক্তৰ মন পূৰি আসন্তু হুনাই ॥ ৫৪৯
 পাছে কতো কাল আসি ঈশ্বৰ ইচ্ছাত ।
 মধ্য মধ্য অমঙ্গল মিলয় সাক্ষাত ॥
 গোবিন্দ ঠাকুৰ মূৰ্ত্তি আসন এৰিয়া ।
 মাটিত থাকয় আসি সৰ্ব্বাঙ্গে ঘামিয়া ॥ ৫৫০
 ফেকুৱা বৰয় খনো হাণ্ডিত পশিয়া ।
 খনো শাঙ্খিনী দেখো যাৱে দেখা দিয়া ॥
 ভক্ত সমস্তৰ পূৰ্ব্ব ভাৱ নেদেখয় ।
 প্ৰসঙ্গকো হেলা কৰি বসিয়া থাকয় ॥ ৫৫১
 দেৱ গোপালৰ কিছো মনে অসন্তোষ ।
 দেখিয়া ভক্তৰ প্ৰসঙ্গক হেলা দোষ ॥
 এক দিনা বোলে শুনা বৈষ্ণৱসকল ।
 তোমৰাসৰৰো কেনে ভৈল অমঙ্গল ॥ ৫৫২
 পূৰ্বে আতি তীব্ৰ আছিলাহা প্ৰসঙ্গক ।
 এবৈ বৃথা কথা কহি থাকাহা কিসক ॥
 ইমত স্বভাৱ ভৈলে ভাল হুতিবেক ।
 কৰিবো ইহাৰ কল নীত্ৰে মিলিবেক ॥ ৫৫৩

সেই বেলা মোৰ পিতামহো আসিছিল।
 তাহান আগত দেৱে সকলে কছিল।
 অত্যন্ত বিশ্বাসী ভৃত্য তাহাক দেখিয়া।
 আনো যথা বৃথা কথা কছিল। অবিয়া ॥ ৫৪৪
 শুনি পিতামহো অসন্তোষে বুলিলন্ত।
 জানো কৃষ্ণে ইটো খান উচ্ছন্ন কৰন্ত।
 যিটো কৃষ্ণে মথুৰাত ছয়া অৱতাৰ।
 উছাদ কৰাইলা খান গিয়াতি প্ৰজাৰ ৫৪৫
 সেই কৃষ্ণে যিখানি কৰিব লোলা কৰি।
 তাক গুচাইবেক কোনে উপায় আচাৰি।
 যত যত উপায় কৰয় সাধুগণ।
 কৃষ্ণে নকৰাইলে তেবে সবে হোৱে ছন্ন ॥ ৫৪৬
 এহি বুলি পিতামহো গৈলা সেৱা কৰি।
 গৃহতো আসিয়া দুঃখ পাইলা অৰি অৰি ॥
 শুনা সত্যাসদ কৃষ্ণ বৈষ্ণৱ চৰিত্ৰ।
 অতীৰ্ণ-দায়কো মহা শুদ্ধকাৰী হিত ॥ ৫৪৭
 ওষেযাৰ শিশু জগন্নাথে শুনি যাক।
 বুলি পঠাইলন্ত বহুতৰ প্ৰিয় বাক ॥
 মহন্তৰ কথা শুনি মহন্তসকল।
 প্ৰেমানন্দে মজি যেন হয়ে উদ্ভাৱল ॥ ৫৪৮
 এতেকে সম্ভৱ কথা সম্ভেও শুনিয়ো।
 মঞি-অধমক মনে আশীৰ্বাদ দিয়ো ॥

সুখে বাম কৃষ্ণ নাম সন্তৰ সঙ্গতি ।
 ইহ পৰলোকে সদা কৃষ্ণ ভকতি ॥ ৫৫৯
 এহি তিনি বাহু মোৰ হোক অবিজ্ঞাম ।
 ভনে বমানন্দে ডাকি বোলা বাম বাম ॥

দুলডী

বংশী-	এহিমতে যথা	ডেবেৰা পাৰত
গোপালৰ	তৈল বিপৰ্য্যয় কথা ।	
ডেবেৰাপৰ,	আনো থানে থান	বৈষ্ণৱ মনে
গৰাকামৰ	মিলিবে লৈলেক তথা ॥ ৫৬০	
জয়মুকুন্দৰ	গৰাকামৰত	গোবিন্দপুৰত
গোবিন্দপুৰ	জয়মুকুন্দৰ থান ।	
আক	মহা ভাগৱত	হৰি-নামে বত
জয়হৰিব	বৈষ্ণৱ আতি প্ৰধান ॥	
ধূৰ্ণাবোল	তাহান সঙ্গত	হয় কুৰি শুক
ধানত	কৰয় নাম-কীৰ্ত্তন ।	
বজাঘৰীয়া	শিক্ষা শঙ্খ বীণা	কৰতাল আদি
উপত্ৰ	বাস্তৱত কাম্পে গগন ॥ ৫৬১	
	হুই হস্তে হুই	চামৰ ধৰিয়া
	মধ্যত মুকুন্দ থাকে ।	

কৃষ্ণক দেখিয়া আনন্দে কঙ্গিয়া

উঠি কৃষ্ণ কৃষ্ণ ডাকে ।

ধমকি থাকয় খনো বাগবয়

খনো উঠি নৃত্য কবে ।

তেখনে ভক্তব নামব বাস্তব

শব্দত ধবণী লড়ে । ৫৬৩

এমনে প্রসঙ্গ কবন্তু নিতান্তে

আনন্দতে দিন যাই ।

ফল-মূল গব্য ইক্ষু কলা মাল

বিনাই আন নখাই ।

ডাকে যদি কৃষ্ণে ঠারতে দিয়ারে

বাছিসে ভোজন কবে ।

ধানত থাকিয়া সকলে দেখয়ে

যিজনে যিবা আচবে । ৫৬৪

নাম-কীর্তনত তাহান ভারত

বহুত লোকে আসিয়া

তাহান্ত দেখিয়া আনন্দ লভিয়া

চলয় হবি ভজিয়া ।

তাহানো সঙ্গত অমঙ্গল দেখি

বুলিলা মনে বিচারি ।

যিটো যিটো জনে বাখিবা দেহক

যারোক সবে অন্তৰি । ৫৬৫

জয়মুকুন্দৰ দেৱগোপালৰ

বিচাৰ কালত যাই ।

মুকুন্দক ছাৰি আইল আগ বাঢ়ি

দেৱ গোপালৰ ঠাই ॥

গোপালে বোলন্ত জয়হৰি ভাই

ভূমি ধৰা মোৰ বানী ।

পছিমে যায়োক দেখিবা সন্তক

লৈয়োক শাস্ত্ৰ প্ৰমাণি ॥ ৫৬৬

জয়হৰি ভাৱে উঠি তুষ্ট মনে

দেৱ গোপালৰ পাৱে ।

দণ্ডৱতে পৰি নানা স্তুতি ৰডি

গৈলা দামোদৰ ঠাৱে ॥

দেৱ দামোদৰ আনন্দ কৰায়া

হুয়ো মহন্তক পাই ।

নমস্কাৰ কৰি দুইবো আজ্ঞা ধৰি

আসিলা এক হুঁনাই ॥ ৫৬৭

ধূৱাৰোলে ঠাই বৈলা নাম গাই

গোপালৰ আজ্ঞা ধৰি ।

ধাকয় নিভাস্তে চাৰি কুৰি সন্ত

সহিতে প্ৰসঙ্গ কৰি ॥

এহি তিনি থানে সত্ৰ তিনি থান

ভক্তৰ বিঘিনি হৈল ।

মিটেও কথা শুনি জলিল অগনি
 যেহেন ভৈল ক্রোধে ।

চক্ষুক পকাই যিভিত্তিক চাই

জগ্ৰি পৰে প্রজাগণ ।

বাক্য নাহি মুখে থাকে ছেঠ মাথে

পাত্ৰসরো কম্পমান ॥ ৫৭১

ক্রোধত গুঞ্জৰি চক্ষু টেৰ কবি

পাঞ্চিলে চেঙ্গধৰাক ।

লৈয়া যাস নার যত ভক্ত পায়

ধৰিয়া আন সরাক ॥

চেঙ্গধৰা যাই শীঘ্র বেগে ধাই

নৌকায়ে আসি ঠেকিলা ।

তিনিয়ো সত্ৰক ধৰিবে মুনক

ভিনে ভিনে নৌকা দিলা ॥ ৫৭২

গোবিন্দপুৰষ ভক্ত ধৰি লৈলা

ধানতে তাক কাটিলা ।

ধোৱীলোৰে যাই হৰি ভাৱ ধৰি

ভকতসৱে তুলিলা ॥

ডেবেৰাপাৰত প্ৰাতঃ কালত

পেলাইলা সত্ৰ আৱৰি ।

কেহো নাস্তৰিল সৱেও পৰিল

দেৱক প্ৰমুখ্য কৰি ॥ ৫৭৩

চেঙ্গধৰা গৈয়া ভিতৰ পৰিয়া

দেৱৰ পাৱত ধৰি ।

বুণ্ডতি কবিল। দেবক এষিলা

কথা-ভাষ বহু কবি ।

শুনা দেব বাপ প্রচণ্ড প্রতাপ

রাজা যেন জানো মোৰ ।

তোমাক থৈ যাই আমার মিঠাই

মিলিব জানো দুর্ঘোৰ ॥ ৫৭৪

যদি লৈয়া যাঞে ভেবে নাশ হুঞে

বংশে সমে অধোগতি ।

এতেকে আমাক একরাইবে লাগি

পাছতে আসা সম্প্রতি ।

দেখায়ো নিদিবা লুকায়া থাকিবা

পাত্র সমে আলোচিবো ।

তোমার ভক্তক গোপাল বলিয়া

দেখাই তেভো নেদিবো ॥ ৫৭৫

এহিমতে আনো কথা আলচিয়া

দেবর বচন ধরি ।

কতুটি ভক্তক মিলি চলি গৈলা

পলাইবার ছল কবি ॥

চেন্দধবা যাই শুক্তক যোগাই

বজাত সরে কহিলা ।

বহুয়ো শুনিয়া ক্রোধত অলিয়া

সবাকো কাটিবা দিলা ॥ ৫৭৬

দেব গোপালক ভগাবী গোসাই
গদাধৰে নিয়াইলেক ।

বলোভদ্র আভা মদ্রিগে গোপাল
বুলি গার পাতিলেক ।

মৰাণে মাৰিব ভকতে জানিলা
আমাকে আবে মাৰয় ।

আতি উচ্চ কৰি মুখ ভৰি ভৰি
ৰাম কৃষ্ণ উচ্চৰয় ॥ ৫৭৭

কাৰো ভয় নাই কৃষ্ণ নাম গাই
থাকন্তে সবে মাৰিলা ।

লোকেও জানিলা গোপালদেবো
শৰীৰ তথা পৰিলা ॥

বংশী- ভগাবী বড়ুয়া আৰো চেন্দ্ৰধৰা
গোপালদেৱ ভগাবী গদাধৰ ।

গদাধৰ গৃহত আছয় তিনিমে জানয়
ভগাবী নজানয় আন নৰ ॥ ৫৭৮

বকুয়াৰ দেশে দেশে যত হৰিত ভকত
গৃহত : ভক- পলাই বৈল গুপ্ত হয় ।

বৈষ্ণৱ সবে প্রজাগণে কান্দয় সঘনে
বিপত্তি দেৱক মনে স্মৰিয়া ॥

শুনা সাধু জন সকলে কালত
সুখ দুখ দুই ফল ।

ঈশ্বৰে দিবয় কেহো নবাধয়
ভুঞ্জয় প্রাণী সকল ॥ ৫৬৯

বসুদেৱ দেৱ- কীৰ্ত আদি কৃষ্ণে
অৱতাৰ ধৰিহন্ত ।

তথাপি তাৰাক কংসক নিমিস্ত
কৰিয়া দুখে দিলন্ত ॥

একান্ত ভকত পাণ্ডৱবৰ্গক
বহুত আপদ দিলা ।

আনো ঠাই ঠাই যত দেখা পাই
কৃষ্ণৰে সৈ সৱে লীলা ॥ ৫৮০

জন্ম মৰণ যাৰ যৈত হয়
নিমিত্ত মাত্ৰো কেৱলে ।

এতেকে মহন্ত কহে এহিমানো
কৃষ্ণৰে দেৱ কেৱলে ॥

হে প্ৰাণ কৃষ্ণ তুমি মোৰ ইষ্ট
দেৱতা বাক্ষৰ স্বামী ।

সুহৃদ বাক্ষৰ সহায় ঈশ্বৰ
জানিয়া ভজিছো আমি ॥ ৫৮১

ইহ পৰলোক সহায় দিয়োক
সৎসঙ্গ ভকতি নাম ।

এহি মোৰ হোক সন্তানসদ লোক
ডাকি বোলা নাম নাম ॥

পদ

এহি মতে আছন্ত গোপালদেব যাই ।
 গদাধর ভণ্ডাবীৰ গৃহত লুকাই ॥ ৫৮২
 দেববী শ্রীপতি আতা সঙ্গত আছয় ।
 বুদ্ধ গদাধরো সদা লগতে থাকয় ॥
 তিনিও সদায়ে বসি প্রসঙ্গ নেবয় ।
 ভকতসরক অবি শবীৰ পোষয় ॥ ৫৮৩
 মকমক ক্রন্দন কৰিয়া খনো থাকে ।
 পাছে ধৈর্য্য ধৰি শাস্ত্র জ্ঞান চৰ্চি থাকে ॥
 কদাচিত্ত হৰি লীলা অৰিয়া হাসন্ত ।
 ভকতকো দুঃখ দিয়া হৰিয়ে ক্রীড়ন্ত ॥ ৫৮৪
 গদাধরে বোলে প্রভু দেখিলো ইহাক ।
 বৈষ্ণবসরবো মিলে বিঘিনি বিপাক ॥
 নবনাৰায়ণ রাজা কোপ কৰি মনে ।
 শ্রীশঙ্করকো দিলা ভোটৰ কাৰণে ॥ ৫৮৫
 গৃহ বেড়িলাত শীঘ্রে শঙ্কর পলাইলা ।
 নাৰায়ণ মাধৱক গৃহতে ধৰিলা ॥
 ছয়ো মহন্তক নিয়া ভোটত বিকিলা ।
 ভোটোও প্রৱন্ধে বেত্রে বান্ধি ধৰি নিলা ॥ ৫৮৬
 পঞ্চ দিন পথ গৈয়া ভোটৰ হাতত ।
 নিশা ভৈলে অতি দুঃখ অতি বন্ধনত ॥
 তথাপিতো হৰি-নাম মুখত নেবয় ।
 এক নিশা দুই কর্ণে বচন শুনয় ॥ ৫৮৭

কোনে মাতে তাক একো দিশে নেদেখয় ।
 মেলিলো বন্ধন ছয়োজনে নাহি ভয় ॥
 পাছে তয়ো দেখে নাহি শৰীৰে বন্ধন ।
 ভোট মানে পৰি আছে নিচেই-শয়ন ॥ ৫৮৮
 আসিলেক তয়ো জন জীৱ বেগে ধাই ।
 লভিলা আনন্দ পুষ্প শঙ্কৰক পাই ॥
 যাৱে নেদেখিলা মুখ তয়ো বৈষ্ণৱৰ ।
 নঠৈল ভোজন কিছো জীশঙ্কৰৰ ॥ ৫৮৯
 পূৰ্বত বুলিলা মোক দেৱ দামোদৰে ।
 আপুনি থাকিবো মঞি যাঞো তান ঘৰে ॥
 জানিলো এবেসে সিটো বচন কলিল ।
 গোপাল স্বৰূপে দামোদৰেসে আসিল ॥ ৫৯০
 এহিমতে আনো মহন্তৰ কথা কহি ।
 গদাধৰ দেৱে জীপতিয়ে থাকে ৰহি ॥
 কতো দিন পাছে কতোজনেস জানিলা ।
 দেৱ হুতু গদাধৰ-গৃহত থাকিলা ॥ ৫৯১
 জানে মাত্ৰ আসি নপাৱয় দেখিবাক ।
 আক যত কথা নকহিলো তৈত তাক ॥
 সেই কালে ভৈল জগতৰ দুঃখ আতি ।
 নিশা ভৈল দিনত কতোৰ দিন ৰাতি ॥ ৫৯২
 ৰাম বুলি ভয় কৰে পৰে শুনে বুলি ।
 মনে জাপ্য আৰো চিন্তে অৰয় সমূলি ॥

নাহি কাৰো ধান সত্ৰ সৱে বৈষ্ণৱৰ ।

গৃহস্থৰ ঘৰে থাকে পশি অভ্যন্তৰ ॥ ৫১৩

গৃহী সমস্তৰ ভাগ্য সাফল জীৱন ।

ধন গৰু ভাঙ্গি কৰে ভক্তক বৰ্ণন ॥

কোন বেলা ৰাজ-শাস্তি ভুঞ্জয় বিস্তৰ ।

মিথ্যা মাতি বৰ্ণা কৰি ফুৰে ভকতৰ ॥ ৫১৪

কংসৰ কালত যেন ভৈল যত্নগণ ।

বৈষ্ণৱসত্ত্বৰ জানা ভৈলেক তেমন ॥

বংশীগোপাল এক দিনা গদাধৰ গৃহত নিশাত ।

জানি বণিয়াৰ স্বপ্নত ব্ৰাহ্মণে আসি বুলিলা সাক্ষাত ॥ ৫১৫

পুত্ৰ ৰাজ প্ৰাতসে তোমাক জানো ধৰয় গোপাল ।

ধোৱাৰ ইহাৰ গৃহৰপৰা বঝাযো সকাল ॥

গৃহত : ভাগিয়া কহিলা গদাধৰৰ আগত ।

ভক্ত মহন্তৰ তেখনে ছাড়িয়া গৃহ উঠিলা নাৱত ॥ ৫১৬

বিলাই- ত্ৰিপতিয়ে বৈঠা বাৱে আন কেহো নাই ।

বিপত্তি জ্ঞানি বণিয়াৰ গৃহে উঠিলন্ত যাই ॥

চুখ কৰি গদাধৰে কান্দিয়া থাকিলা ।

প্ৰাতসতে পাছে তাৰ গৃহক পুড়িলা ॥ ৫১৭

বণিয়াৰ পুত্ৰে ৰাজধৰা তাক পাই ।

কৰিলা গুপতে সেৱা দেৱক সদায় ॥

ভণ্ডাৰী প্ৰমুখো কতগুটি পাত্ৰগণ

নিশা আসি সেৱা কৰি যাৱে মনে মনে ॥ ৫১৮

এহিমতে বৰিষেক আছা নগৰত ।
 ভণ্ডাবী সজিতে মন্ত্ৰ কৰিলা সাম্প্ৰত ॥
 নামি আসি নিশা নামভাজত বহিলা ।
 তাতে কতো দিনা মানে শুপুতে আছিল। ৫১১
 ইকথা থাকোক আৱে শুনা পূৰ্ব্ব কথা ।
 থকা বৈষ্ণৱৰ মানে ভৈল যথা তথা ॥
 যিটো দিনা চেঙ্গধৰা নিলা ভকতক ।
 পলুৱায় নিলে যদি দেৱ গোপালক ॥ ৬০০
 মদনগোপাল মূৰ্ত্তি গোবিন্দ ঠাকুৰ ।
 পলুৱায় দেৱবী নিলেক কতোদূৰ ॥
 মালখনি আৰ ঘৰে থৈলেক লুকাই ।
 গুটি চাৰি ভকতেসে সেৱয় সদায় ॥ ৬০১
 দেৱ গোপালৰ বাক্য মাগু কৰি মনে ।
 চেঙ্গধৰা কিছু ভক্ত এৰিলা যতনে ॥
 ভাসন্ত্যৰ আৰ স্তুত শাস্তি নভৈলেক ।
 মহা শোকে ধানে ধানে পাই বহিলেক ॥ ৬০২
 কলাবাৰী গ্ৰামে বৈলা ক্ৰীহৰি গোসাঞি ।
 বামচৰণ আত্ম কাকৈত সমাই ॥
 বৃহত দেৱবী বাপু ধনধনু গ্ৰামে ।
 যাদ' আত্ম বহিলন্তু কচুদোপ নামে ॥ ৬০৩
 কতগুটি মানে মাত্ৰ বৈষ্ণৱ বহিলা ।
 দেশে দেশে বৈল কতো শোকত যৰিলা ॥

স্নেহৰ বিষয় এক বন পশিলন্ত ।
 জগৰৰ আগত শৰীৰ এৰিলন্ত ॥ ৬০৪
 যাক প্ৰতি শোক দেৱ গোপালে কৰিলা ।
 ভকতৰ হৃথ তেহে একো নেদেখিলা ॥
 শ্রীহৰি প্ৰমুখ্যে যত মহন্ত আছয় ।
 দেশে দেশে আনো যত বৈষ্ণৱ থাকয় ॥ ৬০৫
 কিবা গ্ৰামী কিবা ভক্ত সমস্তে প্ৰজাৰ ।
 কিবা শুনো বুলি হিয়া কাম্পয় সন্ধাৰ ॥
 যিবা যৈতে যাক পাৱে তাহাতে পুছয় ।
 বাৰ্তা কহ বাপ মোৰ জুৰাওক হৃদয় ॥ ৬০৬
 উজনিৰপৰা যদি জনেক আসয় ।
 নব নাৰী প্ৰজা যাই আৱৰি পুছয় ॥
 যদি তান মুখে ভাল-মন্দ নপাৱয় ।
 অসন্তোষ হয়৷ হৃথে গৃহক চলয় ॥ ৬০৭
 গৃহস্থ ভক্তৰ মন নপৰে কণ্ঠত ।
 বৈষ্ণৱৰো চিত্ত নপশয় প্ৰসঙ্গত ॥
 গড়গ্ৰামে বৈষ্ণৱৰ যি ভৈল অৱস্থা ।
 দিনা ছয়কৰ পাছে শুনি এক কথা ॥ ৬০৮
 দেৱ সমে মাৰিলেক অনেক ভকত ।
 এহি কথা দেশে দেশে উঠিল সাম্প্ৰত ॥
 যেহি দিনা ইটো কথা উঠিল লোকত ।
 আকাশী ছৰণ যেন পৰিল মুণ্ডত ॥ ৬০৯

হা হা কিনো ভৈল বুলি উৰ্মি উধলিল ।
 দেশে দেশে ভক্তসৱে কান্দিবে লাগিল ॥
 দেৱ গোপালেসে যেন সৱে বাপ-মাতৃ ।
 তেনয় প্ৰকাৰে সমস্তৰে ভৈল ভাৱ ॥ ৬১০
 সেহি দেৱ গোপালৰ চৰণক অৰি ।
 প্ৰেম ভাৱে মুখ ভৰি বোলা হৰি হৰি ॥

লেচাডি

দেশে দেশে ভক্ত প্ৰজাগণ শোকে বিয়াকুল হুয়া মন
 কান্দে বুমা-বুমে পৰম সন্তাপ পাই ।
 কতো কান্দে মাথে ভুকু মাৰি শোকে হুখে দেখে অন্ধিয়াৰি
 হা হা বিধি বুলি থাকে মাথা চপৰাই ॥ ৬১১
 কতোহো ধমকি থাকি থাকি গোপাল গোপাল বুলি ডাকি
 গোপালৰ পাৱ অৰিয়া শোকে কান্দয় ।
 গোপালৰ পাৱ বিনে আৰ কাৰ ধূলা লৈবো বাৰহাৰ
 যাহাক দেখিলে সকল হুঃখ হৰয় ॥
 কতো গোপালৰ পাৱ অৰি বুৰয় লোভক সবসৰি
 শোকে ভকভকি হৃদয় দগধ কৰে ।
 গোপালৰ মুখ-পঙ্কজৰ চৰণ-অমৃত সমসৰ
 যাক গুনি মহা মহা পাপী সুখে ভৰে ॥ ৬১২

কতো দেৱ গোপালৰ মুখ কান্তি জলে চন্দ্রসম মুখ

তাক স্মৰি সৱে কান্দি থাকে মকমকি ।

বান্ধৱ গোপাল বিনে আৰ মাতিবে নপাৰে স্তনস্তাৰ

শোক অগনিয়ৈ হিয়া পোৰে ভকভকি ॥

দেৱ গোপালৰ মুখ চাই আসিলোহা যিটো বাক্য পাই

তাক আমি সৱে থাকেহো হিয়াত ধৰি ।

সিটো বাক্য সুখ পুহু আৰ কৈত পাইবো আমি বাৰম্বাৰ

হা হা প্ৰভু আৱে বঞ্চিলা গোপাল হৰি ॥ ৬১৩

কতো বোলে আসি বহুবাৰ দেৱ গোপালৰ পৰিচাৰ

কৰ্ম্মক কৰিয়া সন্তোষ লগাইলো মনে ।

আবে সেহি প্ৰভু গোপালৰ চৰণ বিনাই ছুখিতৰ

চিত্তৰ সন্তোষ লগাইবে কাৰ বচনে ॥

কতো বোলে আমি ঠাই ঠাই দেৱ গোপালৰ আজ্ঞা পাই

ফুৰিলো আনন্দে লোকক আনন্দ দিয়া ।

বান্ধৱ গোপাল বিনে আৰ পাইবো পুহু পুহু আজ্ঞা কাৰ

কাহাক দেখিলে জুৰাইবে আমাৰ হিয়া ॥ ৬১৪

কেহো বোলে দেৱ গোপালৰ চৰণ ছুখানি শুদ্ধিকৰ

জানিয়া আমৰা শৰণ লৈলোহো যাই ।

আবে গৈয়া আমি বাৰম্বাৰ কাহাক কৰিবো নমস্কাৰ

কোনে বুলিবেক যাবা অন্ন-পানী খাই ॥

কেহো বোলে দেৱ গোপালৰ চৰণ নিকটে ভৈল ঘৰ

তথাপি তাহান মহিমা নজানিলো ।

কৰিলা বিধিনি কৃষ্ণদেৱ নপাইলো কৰিবে ডাক সেৱ

হা হা প্ৰভু আৱে সংসাৰ-তাপে মজিলো ॥ ৬১৫

কেহো বোলে লোক লগ ধৰি আগিলো এবাৰ সেৱা কৰি

হা মন্দভাগী নপাইলোহো পুত্ৰ লাগ ।

কতো বোলে আমি আলচিলো প্ৰভু গোপালক নেদেখিলো

আমি ছুৰ্ভাগীৰ নভৈলেক পুণ্য-ভাগ ।

কেহো বোলে মঞি সেৱা কৰি আসন্তে মোহোৰ মাথে ধৰি

আশীৰ্বাদ দিয়া পঠাইলা দেৱ গোপালে ।

নপাইলো সেৱিবে পুত্ৰ আৰ আমি মন্দভাগী ছুখিয়াৰ

বঞ্চিত কৰাই ৰাজা ভৈল যম-কাল ॥ ৬১৬

কতো বোলে মোক পৰিহাসে মাতিলন্ত দেৱে লাসে লাসে

বৈষ্ণৱসকলে হাসিলেক তাকে চাই ।

মাধা দমাই কৃতাজলি কৰি শুনিয়া আছিলো কৰ্ণ ভৰি

হা ছুৰ্ভাগীয়া নপাইলো আৰ তুনাই ॥

দেৱ গোপালৰ শোক-আগি ক্ৰীহবিদেৱৰ গাৱে লাগি

মনে স্মৰা গুণ-বাভাসে অধিক কৰে ।

জ্ঞান-জপানিল ভুমাঈবাক চাহান্তে শক্তি নাই তাক

নয়ন শৰীৰ লোতক ভস্মত তাৰে ॥ ৬১৭

লোকৰ বিলাপ খণ্ডি পাই শোকানল আঁত বাঢ়ি যাই

নপান্ত শক্তি গোপাল গোপাল বুলি ।

খনোহো থাকন্ত অধো-মুই মনে গোপালৰ পদ ছুই

গেড়ি পাৰি খনো ভূমিত পৰে সমূলি ॥

বৃহত দেৱবী সেই মতে দিনে যুগ ঘাই ক্ৰন্দনতে

বান্ধৱ গোপাল বোলন্তে আকুল হয় ।

শয়নে ভোজনে সৰ্ব্বদায় কৃষ্ণ গোপালৰ গুণ গাই

মধ্যে মধ্যে যেন বাতুলে বাক্য বোলায় ॥৬১৮

স্নেহৰ আত্মদ গোপালৰ মহাজ্ঞান বামচৰণৰ

শোকৰ বালত বচন থিৰ নোহয় ।

অগ্নি-গোপালৰ তাপ পায় বদৰী বৃক্ষৰ সম কায়া

কৃষ্ণ-গোপালৰ গুণক কহি থাকয় ॥

পিতামহ মাতামহ মোৰ দেৱ গোপালৰ শোক ঘোৰ

দেৱবী গোসাগ্ৰিৰ সঙ্গৈ ভৈলা কিছো থিৰ

গোপাল কৃষ্ণৰ গুণগণ কহিয়া থাকয় অমুক্ণ

প্ৰেমত তিমিৰ নয়নৰ বহে নীৰ ॥৬১৯

শ্ৰীকৃষ্ণ আদি মহাজ্ঞান যত যত আছা অমুক্ণ

তাসহাৰ চিত্ত অগনি সদৃশ দহে ।

শঙ্কৰ নাতিৰ বাক্য শ্ৰুতি দেৱ গোপালক অমুসৰি

প্ৰেমভাৱে তান গুণ কান্দি কান্দি কহে ॥

বহুমণিদেৱে শোক পাই কান্দি কান্দি বোলে সমুদায়

বান্ধৱ গোপালে চাড়িয়া গৈলন্ত মোক ।

যাইবো আবে মঞি কাৰ ঠাই কোনে স্নেহ কৰিবেক পাই

হা হা কৃষ্ণদেৱ অনাথ কৰিলা মোক ॥৬২০

সকলে মহন্তে যাৰ ঠাই প্ৰৱেশমাত্ৰকে কল্পি যাই

ভয়ে আনন্দতে চৰণে পৰি নময় ।

বান্ধৱ গোপালে স্নেহ কৰি আলীৰ্বাদ দিলা মাথে ধৰি
 তেবে হুঃখ গুচি সকলে আনন্দ হয় ॥
 অমৃত-সদৃশ বাক্যচয় গুনিয়া ভূপিত্তি নথগুয়
 সৱাকৈ বঞ্চিয়া থাকন্ত সন্তোষ দিয়া ।
 তেমন প্ৰকাৰে কোনে আৰ ভয়া আনন্দক বাইবাৰ ?
 তেজস্বী মহন্ত লোকত আছে দেখিয়া ॥৬২১
 পূৰ্বতে নাসন্ত ইন্দেখক তথাপি মহন্ত বচনক
 মান্য কৰি আসি ভাৰিলা অনেক লোক ।
 তেহে যদি আৱে চলি গৈল। আমাৰ আনন্দ দূৰ ভৈলা
 হা হা প্ৰাণ কৃষ্ণ দিলা মহা শোক মোক ॥
 এহিমতে আনো বহু ঠাই বহুত মহন্তে শোক পাই
 ক্ৰন্দন কৰয় গোপালদেৱক শ্ৰবি ,
 সেহি গোপালৰ পদ-বন্দ লভিবাক মনে বমানন্দ
 প্ৰাৰ্থনা কৰয় সম্ভৱ চৰণে ধৰি ॥ ৬২২
 যাৰ পানোদক শিবে ধৰি সকলে কৰ্ম্মৰ মূল কৰি
 বাম কৃষ্ণ নাম ধৰি আছা দৃঢ় কৰি ।
 কৃষ্ণে আক সত্য কৰন্তোক যত আছা সন্ত শিষ্ট লোক
 কৃষ্ণত প্ৰাৰ্থিয়া ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

ঝুমুৰি

কিঞ্চাকট। এহিমতে নিবন্তবে
 গ্রামত ক্ৰন্দন কৰন্তে যাই
 গোপালদেৱ এক মাস গৈল য়েবে

মহা দুখ ভকতৰ
 গদাধৰ সন্মৈ চাই
 ফুৰি ফুৰি নানা ধানে
 সমস্তকে কহিলেক
 কণা-কণি কহে কথা
 আনজন মাৰিলেক
 এহিমানে মাত্ৰ কয়
 যেন সূৰ্য্য-উদয়ত
 মেঘৰ নিমিস্তে কেৱ
 তথাপি হৃদয় দঢ়
 আমাসাক দায়াতৰে
 বৈমানি কি নাহে আৰ
 এহিমতে আশাতৰে
 গৈল যদি বৰিষেক
 কৈত আছা কেনমতে
 তথাপিহো ন পায়
 নেদেখি গোপাল-মুখ
 ভক্তক দেখিবে প্ৰতি

শোকে হৃৎথে ভকতৰে ৬২০
 লোভকৰ ছেদ নাই।
 শুনি বংশীধৰে ভেৱে । ৬২৪

গুচাইবাক প্ৰতি নৰ ।
 দিলা দেৱ পঠিয়াই ॥ ৬২৫
 সেহি আসি কাণে কাণে ।
 দেৱতাক বাখিলেক ॥ ৬২৬
 দেৱ হুহু আছে তথা ।
 দেৱতাক বাখিলেক ॥ ৬২৭
 কিন্তু স্থিতি নজানয় ।
 মেঘ থাকে উপৰত ॥ ৬২৮
 নেদেখয় সূৰ্য্যদেৱ ।
 সৱাৰে আনন্দ বড় ॥ ৬২৯
 বাখিছে পৰমেশ্বৰে ।
 পাইবো দেখা দেৱতাৰ ॥ ৬৩০
 আছা লোক নিবন্তবে ।
 তথাপিহো নোলাইলেক ॥ ৬৩১
 জিজ্ঞাসিলা নানামতে ।
 লোকে সূৰ্য্য নলভয় ॥ ৬৩২
 মহন্তসৱৰো হুঃখ ।
 দেৱ গোপালৰ মতি ॥ ৬৩৩

ভৈল দেখি জীপতিব

আলোচন কবিলন্ত

নিশা ভাগে হুনিলন্ত

ব্রহ্মপুত্রে ভটীয়াই

গুপ্তে ভকতে চাই

দেখি আতি ভয় নাই

ভৈল কিছু মন-তুষ্টি

কতিপয় দিন আছে

দেশতে উঠিল কথা

এহি বুলি আসে খাই

আসে যারে লোক যত

ভগ্নাৰীয়ে সেহি বোলে

আসোক সকলে লোক

একে ধাথে বহুকাল

বাজ-পথ এবিবন্ত

বাজ-চক্ষু একে মাত্র

যদি ছুটে দেই খল

মোৰ দূতে শীঘ্ৰে যাউ

এহি বুলি দূত গৈল

যিটো সর অমুখাগী

জীহবিদেরক আদি

গুনিলেক যেতিঞ

জুয়ে চিত্ত নোচে থিৰ ।

নামডাঙ্গ এবিলন্ত ॥ ৬৩৪

শীঘ্ৰ কবি লবিলন্ত ।

বহি গৈয়া নানা ঠাই ॥ ৬৩৫

পাছে কতো দিনে যাই ।

ফিঞ্চাকটা গ্রাম পাই ॥ ৬৩৬

তহিতে বহিলা উঠি ।

লোকে জানিলেক পাছে ॥ ৬৩৭

দেব হুহু আছে এখা ।

গুপ্তে সেৱা কবি যাউ ॥ ৬৩৮

নিশা কতো দিবসত ।

দূত পঠিয়াই দিলে ॥ ৬৩৯

দেৱে ভয় নকৰোক ।

থাকিবাব নাহি ভাল ॥ ৬৪০

আন ধানে থাকিবন্ত ।

আছো আমি বহু পাত্র ॥ ৬৪১

তথাপি আমাৰ বল ।

আনিবেক পলুৱাই ॥ ৬২৪

সৱাবে নির্ভয় ভৈল ।

নিবহুৰে আসে ভাগি ॥ ৬৩৪

যত সাধু অশ্রমাদী ।

উদ্বাৰল কৰে মন ॥ ৬৪৪

হস্তত সন্দেশ ধৰি
 দেৱগোপালৰ পাৱ
 বহু দণ্ডৱত কৰি
 কৰি নানা তুতিচয়
 বৃত্তান্ত যতেক যাৰ
 যেন ভৈলে সূৰ্য্যোদয়
 তাসম্বাৰ দেখি মুখ
 প্ৰতি বৈষ্ণৱক দেখি
 অমৃত-বাক্যক নৰে
 বিজনে বিধানে থাকে
 যদি বাইবে ইচ্ছা নাই
 যজ্ঞমৰ্ণদেৱে যায়।
 আনন্দৰ সীমা নাই
 দেৱ গোপালৰ মন
 প্ৰেমত লোভক বুৰে
 ভয়ে তাত নথাকিলা
 শ্ৰীকৃষ্ণ মহাজন
 বাসুদেৱ বাম কৃষ্ণ
 সুৰাৰি পৰমানন্দ
 কায়স্থ পৰশুৰাম
 কনাই পুৰুষোত্তম
 আবাসৰো আভিশয়

আসিলেক শীঘ্ৰ কৰি ।
 দেখিয়া বাটিল ভাৱ ॥ ৬৪৫
 প্ৰেমে চৰণত ধৰি ।
 সৱে তাপ দূৰ হয় ॥ ৬৪৬
 কহি কৰে নমস্কাৰ ।
 পদ্য বিকশিত হয় ॥ ৬৪৭
 দেৱৰো পৰম সুখ ।
 প্ৰেমত থাকয় পেখি ॥ ৬৪৮
 গুনিলে মনক পূৰে ।
 তহিতে পঠান্ত তাকৈ ॥ ৬৪৯
 ভূভো যাৱে আজ্ঞা পাই ।
 দেৱ গোপালক পায়। ॥ ৬৫০
 মাতিলন্ত একে ঠাই ।
 ভাঙ্ক পায়। অজ্ঞান ॥ ৬৫১
 দেখন্তাৰ মন পূৰে ।
 পুণ্ডু আজ্ঞা মাগি লৈলা ॥ ৬৫২
 মাৰো কৃষ্ণচৰণ ।
 হৰিচৰণ শিষ্ট ॥ ৬৫৩
 বামভাৱ নিত্যানন্দ ।
 বামচৰণ নাম ॥ ৬৫৪
 ভূঞা-পুত্ৰ মনোৰম ।
 লোকত প্ৰখ্যাত হয় ॥ ৬৫৫

মহাজন-ধৰ্ম্ম ধৰি

শঙ্কৰ-নাতিৰ ঠাই

তাৰাসনো বাৰহাৰ

দেৱ গোপালক পাই

প্ৰেমে চিন্ত নোহে থিৰ

প্ৰেমত পাৱত ধৰি

আমাৰেমে মহাভাগ

এহি চৰণত ৰতি

ইদেশত আমি দেৱ

অত্যন্ত তেজস্বী শুদ্ধ

কৃষ্ণৰ একান্ত ভৃত্য

আনো বহু গুণ-শালী

তোমাত বিনয় আৰ

এতেকেমে বাৰহাৰ

শুনি দেৱ গোপালৰ

তাসহাক আশ্বাসিয়া

পৰম আনন্দ কৰি

শুনা শুদ্ধ বুদ্ধ জন

যাত মহাপ্ৰীতি কৰি

যাৰ শুদ্ধ তেজ-বলে

অগ্ৰগামী মহন্তৰ

পাদ-পদ্ম মনে স্মৰি

ঠাকুৰৰ আজ্ঞা পালি ।

বাৰহাৰে আসে যাই ॥ ৬১৬

আসি কৰে নমস্কাৰ ।

প্ৰীতি আতি বাঢ়ি যাই ॥ ৬১৭

বহে নয়নৰ নীৰ ।

বোলন্ত বিনয় কৰি ॥ ৬১৮

তোমাক পাইলোহো লাগ ।

কৰোক আমাত মতি ॥ ৬১৯

তোমাকেমে কৰো সেৱ ।

ব্ৰহ্মচাৰী মহাবুদ্ধ ॥ ৬২০

শকতৰ প্ৰিয় নিত ।

ভগতৰ ধৰ্ম্ম পালি ॥ ৬২১

কোন আছা বিজ্ঞমান ।

কৰো আমি নমস্কাৰ ॥ ৬২২

বহে নয়নৰ নীৰ ।

ভাল অন্ন বস্ত্ৰ দিয়া ॥ ৬২৩

পঠায়ন্ত দেৱ হৰি ।

গোপালৰ গুণগণ ॥ ৬২৪

বহু লোক গৈল তৰি ।

মহাজনসৱ অলে ॥ ৬২৫

দেৱ বংশী গোপালৰ ।

ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ৬২৬

পদ

এহিমতে ফিৰ্ণাকটা গ্ৰামত থাকন্তে ।
 মণিপুৰ আৰম্ভিয়া লিঙ্গৰি পৰ্য্যন্তে ॥
 যত গ্ৰামী মহন্ত থাকয় থানে থানে ।
 সৱে আসি লোক .. অকুৰাগী মনে ॥ ৬৬৭
 ৰাজা জানিবাৰ ভয়ে পাছে আলচিয়া ।
 বহু থানে থাকিলন্ত সান্নিধ্য জয়া ॥
 পূৰ্বৰ ভকত মানে সৱে মাৰ গৈলা ।
 যিবা একৱাইলা তাকো থানে থানে ধৈলা ॥ ৬৬৮
 পুত্ৰ অনুৰাগে ভক্ত ভৈলেক বহুত ।
 যদিবা বিদায় দন্ত আৰ হোৱে তত ॥
 যাকবা খেদয় কোপ কৰিয়া মনত ।
 সিও মজা প্ৰেমে কান্দি ফুৰয় পাছত ॥ ৬৬৯
 ৰাজা-ভয়ে কাহাকে ফুৰয় অপতাই ।
 সিও লাগ নেৰে পুত্ৰ পাছে পাছে যাই ॥
 দেৱৰ চৰণ তেজি যাউবো কাৰ ঠাই ।
 যিটো কোপ কৰে মোৰ সেতি বহু-প্ৰায় ॥ ৬৭০
 ক্ৰন্দন কৰয় দেখি পাছে স্নেহ কৰি ।
 দিয়ে স্থান সিও পাছে থাকে সেৱা কৰি ॥
 এহিমতে ভকত ভৈলেক চাৰি খত ।
 বহুত তুঙ্গ লাগে প্ৰতি দিবসত ॥ ৬৭১

যি খানত থাকে জোড়ে বহুতৰ গ্ৰাম ।
 অন্ন অন্ন কৰি মাত্ৰ গাহে হৰি-নাম ॥
 মুকুন্দে পঢ়য় পদ খণো জয়ধাম ।
 খাৰকায়ে খণো জগন্নাথে পঢ়ে ক্ৰম ॥৬৭২
 ভাগৱত-বক্তা একোজনো ৰিত নাই ।
 বহু কন্দলিয়ে একো ৰূপ পটি বাই ॥
 খণো খাৰকটা গ্ৰামে খণো চোতাৰীত ।
 খণো কাঁহীকুচি গ্ৰামে ধোবা-চুবুৰীত ॥ ৬৭৩
 খণো বনগ্ৰামে খণো চাপৰ গ্ৰামত ।
 খণো দিফলুত খণো অভয়পুৰত ॥
 খণো নাৰমৰা গ্ৰামে খণো বাৰাহিত ।
 খণো কলাবাৰী গ্ৰামে খণো সৌৰানিত ॥ ৬৭৪
 ইসৰ খানত থাকে সক কৰিয়া ।
 পলৰীয়া খান বহু নকহে লেখিয়া ॥
 তাহাতে থাকিলে যদি শুনলু নিৰ্ভয় ।
 তেবেসে বৈষ্ণৱ মানে সঙ্গত বঞ্চয় ॥ ৬৭৫
 যিটো দিন শুনি থলে কহিছে ৰাজাত ।
 সিদিনা পলাস্ত সৰে নেদেখি উধাত ॥
 যেন বহু ৰাজহংস সৰোবৰে থাকে ।
 বাত কৰি উৰি গলে নেদেখিয় তাকে ॥৬৭৬
 পক্ষ মাস ভৈলে পুহু হোৱে এক ঠাই ।
 থাকহু আনন্দে সৰে হৰি নাম গাই ॥

বাৰখন
 'পলৰীয়া
 খান'

যেন বৰিষাত সূৰ্য্যে মেঘৰ নিমিত্তে ।
 ধৰণে প্ৰকাশয় ধৰণে নেদেখি সাত্ৰাতে ॥৬৭৭
 যেন সূৰ্য্য-উদয়ত সন্নাৰে আনন্দ
 মেঘে-ছন্ন কৰিলে মানয় দিন মন্দ ॥
 ভক্ত মাস গোপাল যে সূৰ্য্য উদয়ত ।
 নৰ-নাৰী প্ৰজা আসে যাবে আনন্দত ॥৬৭৮
 ৰাজা মেঘ ভয়ত পলান্ত যিটো ধণ ।
 নিৰানন্দ প্ৰজাৰ দেখিয় দুখ-মন ॥
 দ্বাদশ থানৰ কথা আছয় বিস্তৰ ।
 তাহাক নকহি পদ হয় বহুতৰ ॥৬৭৯

গদাধৰ দেৱ গোপালৰ সঙ্গৈ শুকত স্তম্ভৰ ।
 ভগৱীৰ হেন শুনি ভগৱী গোহাঁইৰ ভৈল ডৰ ॥
 দূত দূত পঠাই কহিলেক গোপালদেৱত ।
 ভক্ত খেদিলে সে পাবে ৰাখিবে ভয়ত ।৬৮০
 ভক্ত নেখেদিলে আমি ৰাখো কেন কৰি ।
 প্ৰচণ্ড নৃপতি মাৰিবেক পাছে ধৰি ॥
 শুনি দেৱে কোপ কৰি সিদ্ধান্ত দিলেক ।
 শূকৰ-ভক্ষকে হুঁমু মোক ৰাখিবেক ॥৬৮১
 শ্ৰীকৃষ্ণে যাক বিকালত ঘিৰা কৰে ।
 ডাক কি কৰিবে পাবে নিলাজ বেতৰে ॥
 মঞি হুঁমু মানি আছো তাহাক বন্ধক ।
 নিলাজ কুস্তায়ে বুলি পঠাইলে কিসক ।৬৮২

দূতে দুধ মনে গৈয়া সকলে कहিলা ।
 শুনি বকরাৰ বব আনন্দ মিলিলা ॥
 কিনো মহাভাগ্য মোৰ আছয় পূৰ্বত ।
 দেৱ মোক ভূত্য বুলি ধৰিছা মনত ॥৬৮৩
 মহাপাত্ৰ ৰাজ্যৰ বুলিয়া নমানিল ।
 নানা নিন্দা বাক্য বুলি ভূত্য-শিক্ষা দিল ॥
 এহি বুলি দূতক কৰিলা সতকাৰ ।
 অপূৰ্ব প্ৰসাদে মোক কৰিলা উদ্ধাৰ ৬৮৪
 দেখা সাধু সব ভাৱ দেৱ গোপালৰ ।
 কাহাতো অপেক্ষা নাহি ঈশ্বৰত পৰ ॥
 তেজস্বী মহন্তসৱ যাৰ আন্তা পায় ।
 ভকত কাম্পয় বাক্য থিৰ হুহি কায়া ॥৬৮৫
 গুণ-গ্ৰাহী মহন্তৰ স্বভাৱ कहিলো ।
 বিষয়ীসৱৰ তেনে স্বভাৱ শুনিলো ॥

ববফুকন নামে ববফুকন ৰাজ্যৰ পাত্ৰ হয় ।
 বংশীগোপাল সহস্ৰ সহস্ৰ লোক যৌহাত খাটয় ॥৬৮৬
 সংবাদ এক দিনা তেহে বহু নৌকায়ে আসিলা ।
 অল্প ভক্ত সমে দেৱ গোপাল আছিল ॥
 গৃহত পশিয়া দেখি দেৱ গোপালক ।
 তৰতৰি কাম্পে তহু নাসে সমীপক ॥৬৮৭
 আসিয়োক বুলি দেৱে সাদৰি মাতিলা ।
 জাহ্নু পাৰি শুয়ে কাম্পি মাটিত বসিলা ।

নত্ৰ জয়া কৰযোৰে নামাতি আছয় ।
 তাৰ কম্প দেখি ভক্তে গুপ্তে হাসয় ॥৬৮৮
 পাছে দগুৰতে নমি কাৰ্য্য নিবেদিলা ।
 শুনি দেৱে তাক চাই বচন বুলিলা ॥
 ৰাজাৰ প্ৰমুখ পাত্ৰ বিষয়ে চতুৰ ।
 ধৰিষাক মনে তুমি ধৰ্ম্মক প্ৰভুৰ ॥৬৮৯
 মহাপুঙ্ক ধৰ্ম্ম ইটো বৈষ্ণৱসৱৰ ।
 তোমাৰ পাপত মজি ফুৰা নিবন্তুৰ ॥
 ফুকনে বোলয় প্ৰভু পাপীক তাৰিত ।
 তোৰাসৰ অৱতাৰ ধৰিছা কলিত ॥৬৯০
 যিহেতু আমৰাসৰ পাপতে মজিলো ।
 তাতেসে তোমাৰ পাৱে ভজিবে আসিলো ॥
 শুনি পাছে স্নেহ কৰি শিখাই পঠাইলন্তু ।
 গৈয়া তেহেঁ দেৱ তেজি বিদ্যায় ভৈলেক ॥৬৯১
 সাধু দেখি যথা মোৰ কম্পিল শৰীৰ ।
 তেমনে নকৰোঁ ভয় আশা নৃপতিৰ ॥
 এমনে অধিপ আনো যদিবা প্ৰাকৃত ।
 সৰ্বজনেন যাক দেখি হয় সচকিত ॥৬৯২
 দেখি দেখি আনন্দ তৃপ্তি নধণ্ডয় ।
 বদন-পঙ্কজে যেনে অমৃত ঢালয় ।
 নয়ন-পঙ্কজ যাক যাক নিবীক্ষয় ।
 সৱে কৰযোৰে প্ৰেমে মাধাক দমাই ॥৬৯৩

যাক যিবা আঁজা কৰে তেখেনে সিজনে ।
ভাগ্য পাইলে বুলি কৰে উদ্ধাৱল মনে ।
তাক প্ৰসংখ্য অসম্ভাৱে আনজনে ।
আমি দুৰ্ভাগীক কিয় নবাঞ্চে এমনে ॥৬৯৪

আঁজা পায়। সেৱা কৰে গোপালক ।
নিস্তাৰ কৰিলে সিটো সকলৈ বংশক ॥

দামোদৰদেৱ এহি মতে সমস্তৰে আনন্দ কৰাই ।
আৰু পুৰুষোত্তম
ঠাকুৰৰ
খানদৈ
গোপাল-
দেৱৰ পাঁচনি
আছন্ত হৰিৰ ভক্তি-মাৰ্গ প্ৰৱৰ্ত্তাই ॥৬৯৫
এক কথা শুনা দেৱে কৰিলা যেমনে ।
বোলে ৰুগ্নাথ শুনা গজনাৰায়ণে ॥
হুয়ো গৈয়া দেৱ দামোদৰৰ সত্ৰত ।
কহিবাছা মোৰ দণ্ডৱত শত শত ॥৬৯৬

শতবাৰ সত্য কাটি বুলিলো যতান ।
তেহে মোৰ গতি জীৱনে মৰণে ।
ইহ পৰলোকে মোৰ কাৰ্য-বাক্য-মনে ।
ভৌক শ্ৰীতি দেৱ দামোদৰৰ চৰণে ॥৬৯৭
শঙ্কৰ-নাতিতো মোৰ শ্ৰীতি জনাইবাহা ।
মেধি সমস্তৰ যথাবৃত্ত কহিবাছা ॥
এতি বুলি বহু জ্বাৰ দিয়া পঠাইলেক ।
তাৰাসৰো দামোদৰ-সত্ৰক পাইলেক ॥৬৯৮
লেখা-পত্ৰ আগৈ থৈয়া নমি দণ্ডৱত ।
তুতি-ভক্তি দেৱৰ কহিলা বৃত্ত বৃত্ত ॥

বলদেৱ আদি কৰি মহন্ত সৱাৰ ।
 ভূতি-নতি আশীৰ্বাদ ভৈলা বাৰদ্বাৰ ॥৬৯৯
 পাছে গৈয়া ঠাকুৰত শ্ৰীতিক জনাইলা ।
 মেধি সমস্তৰে বৃত সকলে শুনাইলা ।
 শুনিয়া ঠাকুৰে বোলে দুঃখ কৰি মনে ।
 কোনেনো পাষণ্ডে বিহি আছয় এমনে ॥৭০০
 গীতা ভাগৱত মূৰ্ত্তি তুলসী ব্ৰাহ্মণ ।
 আন্ধ-হৰি বাসৰ নমানে যিটোজনে ॥
 সেহিটো কলিৰ মূৰ্ত্তি পাষণ্ড দুৰ্জ্জন ।
 মহাপুৰুষৰ জোহী বাহিৰ সিজন ॥৭০১
 এহি বুলি নৱঘোষা কৰিয়া যতনে ।
 দিলা দেৱ গোপালত শ্ৰীতিকা কাৰণে ॥
 এহি ঘোষা দিলা নিয়া গুৰু হাতত ।
 এতেকে জানিবা গুৰু মোৰ অভিমত ॥৭০২
 সিসৱ মতক মঞি নাহি কহিবাৰ ।
 তাক কহে যিটোসৱ নোহয় আমাৰ ॥
 এহি বাণী ঠাকুৰৰ আনো আনো মহন্তৰ ।
 সেৱা কৰি আজ্ঞা লৈয়া সৱে আইল ঘৰ ॥৭০৩
 আসি পাছে সৱে কথা কহিলা দেৱত ।
 দেৱে শুনি মহাতৃষ্টি লভিলা মনত ॥
 নৱঘোষা সজ্ঞাত ভৈলেক ঠাকুৰৰ ।
 ঠাকুৰক প্ৰশংসা কৰিলা বহুতৰ ॥৭০৪

বনগ্ৰামত আৰু এক কথা শুনা বহু মহন্তৰ ।
 আখলিয়া থাকি বনগ্ৰাম মধ্য গৃহে লক্ষ্যৰ ।
 যত্নমণি দেৱ আছে শুনি আইল আখলিয়া দেৱ ।
 শ্রীহৰিদেৱ আসিলন্ত শ্রীহৰিদেৱ কৰিণাক সেৱ ॥৭০৫
 আৰু আনো বড় বড় মহাজ্ঞান আসিহন্ত ।
 গোপাল মোৰ পিতা-মাতামহ ছয়ো আসিহন্ত ॥
 দেৱৰ সংবাদ

যত্নমণিদেৱ সমে দেৱ গোপালৰ ।
 উঠিল পূৰ্বৰ শ্রীতি কথা বহুতৰ ॥৭০৬

যত্নমণিদেৱে বোলে দেৱগোপালক ।
 তযু সঙ্গ আমি আসিলোহো ইদেৰক ॥
 মহন্তসৱৰ দৃঢ় বচনক ৰড়ি ।
 এতকাল বঞ্চে আমি মহা শ্রীতি কৰি ॥৭০৭

কৃষ্ণৰ কপাত বৈল মহন্তৰ বাক ।
 নপাইল ধৰ্ম্মৰ ঘাটি তোমাক আমাক ॥
 তুমি শুদ্ধ ব্ৰহ্মচাৰী মহাভাগৱত ।
 কিনো নিসিখিল মোৰ তোমাৰ বাক্যত ॥৭০৮

আবে শুনো কতো তযু বাক্য এৰি যাই ।
 বোধ হয় ধৰ্ম্ম নাশি ফুৰে ঠাই ঠাই ॥
 মহামূৰ্খ অধম কহয় স্বেচ্ছামত ।
 সমানে তুলসী শালগ্ৰাম ভাগৱত ॥৭০৯

শ্রীকৃষ্ণ-বিধি একাদশী কিছু নমানয় ।
 মহাপাপী হয় সৱে পৰিবে নিশ্চয় ॥

বোৱনে (?) ৰাপু তুমি আ'মি আনো জন ।
 একে শ্রীতি কৰি কাল গৰাইলো সঘন ॥৭১০॥
 তোমাৰ আমাৰ ভকতৰ ভেদ নাই ।
 বোধে ধৰ্ম নাশি কাৰ উকরাইবে ছাই ॥
 যাৰ যাৰ মহাভাগ্য আহয় পূৰ্বত ।
 অৱশ্যে পৰিবে সিটো সম্ভৱ ধৰ্মত ॥৭১১॥
 যিসৰ ভাগিল পাপ বাসনা বহুত ।
 সেহিসে পাষণ্ড হয় শূহিবে মুকুত ॥
 হৰিৰ নিৰ্ম্মাণ্য পদ-জল প্ৰসাদক ।
 হৰি-পূজা মূৰ্ত্তি দণ্ডৱতক গী থাক ॥৭১২॥
 ইসৰ প্ৰমুখ্যে আনো হৰিৰ সেৱাক ।
 নিন্দা কৰি ফুৰে যিটো সেহি বোধৱাক ॥
 মহা মহন্তৰ ধৰ্ম পথক নজানি ।
 ধৰ্ম ধাৰ্মিক নিন্দা বাঞ্চে চাউল-কাণি ॥৭১৩॥
 মহামুখ অজ্ঞানী লোকৰ মাখে যাই ।
 সতকাৰ লই ফুৰে মহান্ত বোলাই ॥
 মহন্তসকলে ধৰ্ম কৰিলে প্ৰকাশ ।
 তাক নিন্দা পাপীসৰ হুইবে সৰ্বনাশ ॥৭১৪॥
 এহিমতে আনো কথা কহিলা বিস্তৰ ।
 যেন যেন মতে প্ৰতি পূৰ্ব মহন্তৰ ॥
 যত্মগিদ্দেৱ আদি মহন্তসকলে ।
 শুনি শুনি আনন্দে গৈলন্ত কৌতূহলে ॥৭১৫॥

সবংশে তবিলো বুলি লক্ষণে মানিলা ।

দেয়ো বহুভাবতীৰ গৃহে থাকি গৈলা ॥

পিতামহে মাতামহ কৃতার্থ ভৈলন্ত ।

বহন্ত বহন্ত কথা শ্রুতিয়া লৈলন্ত ॥৭১৬

এহি মতে সবে সন্ত একে শ্রীতি কবি ।

জগতক নিস্তাবিলা হবি-ভক্তি ধবি ॥

নাহব- বহুমণিদেব থাকি নাহব-আটিত ।

আটিত বৈশাগত কৃষ্ণা ত্রয়োদশী যে তিথিত ॥৭১৭

আধলিয়া দেহ এবি গৈলা যদি বৈকুণ্ঠপুৰক ।

বহুমণিব শুনি দেবে বিস্তব কান্দিলা কবি শোক ॥

তনু ত্যাগ মহন্তব আজ্ঞা ধবি ছয়ো আসিলোহা ।

তেবে বাপু গৈল এবে আমি বহিলোহো ॥৭১৮

দেশে দেশে বহুত মহন্ত গ্রামীগণে ।

শুনি উপবাসে থাকি বৈলা শোক মনে ॥

বিস্তবে আসিয়া মহোৎসব কবিলেক ।

কতো দেশে দেশে সভা কবি থাকিলেক ॥৭১৯

তানে পতিব্রতা সতী পত্নী বহিলন্ত ।

জ্যেষ্ঠ পুত্র সমে পাছে সত্র ধবিলন্ত ॥

আপুনি গোপালদেবে যাক বিহা দিলা ।

জ্যেষ্ঠ পুত্র সমে আসি দেবক নমিলা ॥৭২০

জগতানন্দক দেবে শিখাটলা বিস্তব ।

যেমনে ধবাবে পাৰে ধর্মক সন্তব ॥

দণ্ডবতে দেৱক প্ৰণামি বাৰম্বাৰ ।

আসিলন্ত দুয়ো পায় আনন্দ আপাৰ ॥৭২১

স্থলে এহিমাৰ্ণে কহিলোহা কথা-সাৰ ।

কিছো কথা আৰম্ভিলো দেৱ গোপালৰ ॥

গোপাল- পুৰোহিত দেৱৰ ভাৰতী হুই জন ।

দেৱৰ সৌ- অনন্ত মুৰাৰি নিত্যানন্দ সনাতন ॥৭২২

বাণি সত্ৰতঃ হৰি মিত্ৰ আদি পূৰ্ব দেশৰ মহন্ত ।

আচাৰ্য্য খৰজি পাঠক আদি পছিমৰ সন্ত ।

বিচাৰঃ বাম উজ্জনীয়া কান্থ আতা আনে মহাজন ।

কন্দলিৰ পুত্ৰ শ্ৰীকৃষ্ণ আদি সাধু ঠাকুৰৰ গণ ॥৭২৩

হৰিচৰণ

বৰ কন্দলি আদি যতোক পণ্ডিত ।

প্ৰৱৰ্ত্তি আছয় মাৰ্ণে হৰি-ভকতিত ॥

তেসম্বে সহিতে কথা দেৱ গোপালৰ ।

কতোক কহিবো তাক আছয় বিস্তৰ ॥৭২৪

এহিমতে বহু কথা আছে তাক ধৰ্ত্ত ।

আচাৰ্য্য-বিচাৰ কথা শুনা তাক কৰ্ত্ত ॥

শুনন্ত গোপালদেৱে বৃদ্ধ ভৈলো আসি ।

কোনে সত্ৰ ধৰিবেক ভকতি প্ৰকাশি ॥৭২৫

ইহাৰ উত্তম পাত্ৰ শ্ৰীহৰি আছন্ত ।

কিন্তু তেহো বৃদ্ধ অল্প কাল থাকিবন্ত ॥

আছে বামচৰণ ইহাৰ পাত্ৰ হয় ।

বুকুল ? নিমিত্তে সেৱাক নৰিহয় ॥৭২৬

কৃষ্ণদেৱে যদি আনি দিয়ে একজন ।
 তেৱে মোৰ মনবাঞ্ছা হৈবেক পূৰণ ॥
 এহি মনে গুণি আছে সৌৰাণি সত্ৰত ।
 বাম কন্দলি আসি মিলিল সাম্প্ৰত ॥৭২৭
 দগুৱতে প্ৰণামিয়া বুলিল। বচনে ।
 এহি পুত্ৰ গুটি দিলো দেৱৰ চৰণে ॥
 সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে কহো সাৰ ।
 অগ্নে জলে পিণ্ডে আশা নকৰো ইহাৰ ॥৭২৮
 যদি দেৱে স্বীকাৰ কৰয় দ্বাস বুলি ।
 তেৱে আৰ সৰে পাঞ পিণ্ড-জলাঞ্জলি ॥
 স্বতসে অগ্নিছে। দেহা-দৈহিক তোমাত ।
 পুত্ৰ আক বিকিলোহো দেৱত সাক্ষাত ॥৭২৯
 গুণি পাছে দেৱে গুণি কৰিলা স্বীকাৰ ।
 ভকু সমে আলোচন কৰি বাৰম্বাৰ ॥
 ভকু সত্ৰ দিবো বুলি উচ্ছা কৰিলন্ত ।
 নানা ধানে তাহাক পঢ়ায়া তুলিলন্ত ॥৭৩০
 খণো ব্যক্তে থাকে খণো পলায়া কুবন্ত ।
 খণো ভাগৱত খণো পদক শুনন্ত ॥
 নিদ্রমে প্ৰসঙ্গ কৰিবাক নপারন্ত ।
 খণো একে পদ কিৰি কিৰিয়া শুনন্ত ॥৭৩১

পছিমলৈ পাছে শুনি নিশ্চয় কৰিয়া দেৱে মনে ।
 পলাবৰ পছিমক যাইবো মঞি পলায়া এমনে ॥
 ব্যৰ্থ কতকুটি বৈষ্ণৱক লৈলন্ত লগত ।
 আয়োজন নৌকা কতখানি মাত্ৰ চলয় সঙ্গত ॥৭৩২
 এহিকথা কুমৰ গোহাঁই শুনিলেক ।
 সৌলা-শিঙ্গৰিৰ ফাটে দূত পঠাইলেক ॥
 যদি প্ৰভুদেৱ যাই দেশ চাৰি মোৰ ।
 সতে সত্যে শূলত দিবোহো দেহ তোৰ ॥৭৩৩
 শুনি নীত্ৰে গৈয়া দূতে চকিত কহিলা ।
 পাছে দেৱে পলাই য়েৱে যাইবাক নিদিলা ॥
 চকিয়াল দূতে দণ্ডৱতে পৰি পৰি ।
 কঠিনেও কাকণ্যেও নানা স্তুতি ৰড়ি ॥৭৩৪
 তেৱেসে পাৰিলা নিবৰ্ত্তাইবে ছল কৰি ।
 আগ বঢ়াই ধৈলৈ আনি অনেক সাদৰি ॥
 পুহু আসি ৰহি পাছে ধিৰ কৰি মন ।
 ভাগৱত লিখাইবাক কৰিলা যতন ॥৭৩৫
 ছয়ো জোড় ভাগৱত তাৰ পদ যত ।
 সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণ কথা-ভাগৱত ॥
 গীত ৰত্নাৱলী ৰত্নাকৰ ভক্তিসাৰ ।
 আনো উপগ্ৰহ যত যত আছে আৰ ॥৭৩৬
 সকলে পুস্তক কৰাইলন্ত বচনত ।
 সকলে গ্ৰন্থক ক্ৰমে পঢ়ে প্ৰসঙ্গত ॥

ମହାକ୍ରୀୟା । ହରିଷିକ୍ଷାଦେବୀ ଆଗତ ।

কতো দিন পঢ়িছিল। শ্রীভাগবত ॥৭৩৭

মধু ভগ্নাবীয়ে পচে পদক সত্তত ।

କୃ କୋକିଳଃ କ୍ଷୁନି ଶୁନି ଯେନ ଯତ୍ତ ।

কৃষ্ণ গোপালৰ পাদপদ্ম মনে স্মৰি ।

সভাসদে ডাক চাষি বোলা হবি হবি ।৭৫৮

—ছবি—

ଟାପବଗ୍ରାମତ ଟାପବଗ୍ରାମତ ଟାକି ଏକଦିନା ଦେବେ ନିଷା

মহিমা- উঠিলন্ত শৌচ কবিবাক ।

প্রদর্শন অতি অঙ্ককাষে ছন্ন দেখি ভয়ে ভক্তগণ

খেদি গৈল অগ্নি আনিবাক ।

অগনিকো নহু আনে ভুলো দেবে শোচ থানে

চবি গৈলা বাডীকৈ প্ৰতিয়া ।

তেখনে আকাবচয় শুচে বেন সূর্যোদয়

সব্বে ভক্কে উঠিল জাগিয়া । ৭৩৯

কতো ভৈল ঘ'সিলেক কতো স্নানে লবিলেক
এতেকতে দেৱ আসিলন্ত ।

হস্ত-পদ পখালিয়া যদি গৃহ প্ৰৱেশিয়া
পুহু ঘোৰ আন্ধাৰ ভৈলন্ত ॥

তাক দেখি ভক্তগণে পৰম বিশ্বয় মনে
মহা প্ৰেমে বুলিলা বিস্তৰ ।

অমাবস্যা নিশা কালে গাৱকো নেদেখি ভালে
ই পুহু মহিমা গোপালৰ ॥ ৭৪০

দেৱ গোপালৰ ভয় হয় বুলি কৃপাময়
কৃষ্ণে আসি প্ৰকাশ কৰিলা ।

তাক কেহো নজানিয়া পুৱাইলেক মনে লৈয়া
শয্যা চাৰি স্নানক লৰিলা ।

এহিমতে আনো বাণী বুলি সৱে নিশা জানি
শয্যা পাৰি পুহুহো শুভিলা ।

সেহি কথা সৰ্ব্বজনে শুনি শুনি প্ৰেম মনে
দেৱক যামুৰ নহানিলা ॥ ৭৪১

ঘোৰা আৰো এক দিনা দেৱে বজ্জকগ্ৰামক নিশা
চুবুৰীত শয়নত স্বপ্নক দেখিলা ।
মহিমা- বহু চোম-বৃক্ষগণে দেহ এৰি বজ্জমনে
প্ৰদৰ্শন ভুতি কৰি দেৱক নহিলা ॥

পায়ী তম্বু দবশন তবি আমি বৃক্ষগণ

চলি যাঞ বৈকুণ্ঠপুৰক ।

এহি বুলি আকাশক শাবী শাবী বিমানত

উঠি উঠি গৈলা আকাশত ॥৭৪২

দেৱে উঠি প্রভাতত কহিলন্ত বৈকুণ্ঠত

যেমনে তবিল বৃক্ষগণে ।

সেহি দিনা ছপবত ঝইঝই বৃক্ষ যত

মবিল দেখিলা সৰ্ব্বজনে ॥

পশু পখী বৃক্ষগণ আনো যেহি সেহি জন

সাধু সঙ্গে তবিল জগত ।

ব্রহ্মা হৰে নাৰদত আনো নানা মহন্তত

কহি আছে আপুনি পূৰ্বত ॥৭৪৩

দিকলু আক এক দিনা দেৱে দিকলু-মুখৰ হন্তে

মুখৰণবা বাজ-ভয়ে গধুলা লবিলা ।

মৌলজি নিশা আতি অন্ধকাৰ নজানিয়া দিশ-পাৰ

জ্ঞান : গঙ্গানাবায়ণ যে বুলিলা ॥

মহিমা- শুনিয়ো লক্ষণ তুমি কহিয়োক দেৱ আমি

প্রদর্শন কেন কবি অন্ধকাৰে যাঞ ।

জানো নোকা বৃক্ষাঞ কিবা বৰ ডকা পাঞ

লোহিতৰ সিপাৰ নপাঞ ॥৭৪৪

এহিমতে বিয়াকুল কহা নাপাঞ পাব-কুল

শুণি-শাস্তি যদি সৱে আছে ।

শুনি দেৱে হাসিলন্ত সমস্তকে বুলিলন্ত

আসিও মোহোৰ পাছে পাছে ॥

শুনো ৰাম চিড়ি ডাটি কটৰে ধৰিবি আটি

ভুজুইবে কামনি দিয়া নার । ৭

কিছু ভয় নকৰিব।

আপুনি ঈশ্বৰে নিৰা

হৰি অৰি বৈঠা মাত্ৰ বার ॥

দেখিবি আপুনি যাই

সৌলজি জানক পাই

নোকা ভালে উঠিবা ঘাটত ।

হেন শুনি ভক্তগণে

আনন্দ কৰিয়া মনে

নোকা মেলি দিলেক ভাৱত ।

ৰাম চিৰি বৈঠা ডাটি

তুলি তুলি মাৰে চাটি

কিন্তু দিশ-বিদিশ নকলানে ।

দেৱৰ বাক্যক ধৰি

সৱে ভক্ত দৃঢ় কৰি

বৈঠা বাৱে ভয়ে কম্পমানে ৷৭৪৬

কিবা নোকা ভটীয়াৱে

কিবা দীৰ্ঘে উজুৱাৱে

কিবা উত্তৰক প্ৰতি যাৱে ।

আতি ঘোৰ অন্ধকাৰে

লোহিতৰ বাজোৱাৰে,

পতি কেহো উদিশ নপাৱে ॥

দেৱে মাত্ৰ হাঁসি হাঁসি

বোলে পাইলো পাইলো আসি

কোনো কিছো ভয় নকৰাহা ।

ভাত পাছে নোকা যাই

সৌলজি জানক পাই

নিজ খান পাইলা দেখিবাহা ৷৭৪৭

সেহি দিনে সিটো কথা আশ্চৰ্য্য দেখিয়া তথা
দেৱ গোপালৰ পায়ে পৰি ।

পুত্ৰ পুত্ৰ প্ৰণামিয়া অৰিয়া দেৱৰ লীলা
নানা ৰঙ্গে বহু তুতি ৰুড়ি ।

কুমৰ আৰ এক দিনা দেৱে বসিহস্ত কৰি সেৱ
গৌহাইৰ ভগাবীয়ে কহিলা দেৱত ।
ঘৰৰ সিধা : ভগৱত চাউল নাই আজি ভক্তে কিবা খাই
মহিমা- ভগৱত চাউল নাই আজি ভক্তে কিবা খাই
প্ৰদৰ্শন মোৰ চিন্তা লাগিছে মনত ॥৭৪৮

দেৱে হাঁসি বুলিলন্ত কমললোচন সন্ত
কিনো খাইবা আজি চাউল নাই ।

নাম গায়। দূপৰত কৰি হৰি দণ্ডৱত
ধাকিৰাহা হৰিক থিয়াই ॥

পুত্ৰ সমস্তকে চাই বুলিলন্ত শঙ্কা নাই
উজনীয়া কুমৰ আসিব ।

অনেক সম্ভাৱ কৰি সাতখান নৌকা ভৰি
হুপৰত জানিবা ঠেকিব ॥৭৪৯

হুপৰ ভৈলেক য়েৱে আসিল কুমৰ ভেৱে
সমস্ত ভক্তে দেখিলেক ।

সুখৰি দেৱৰ ৰাণী সৰ্ব্বজনে দেৱ জানি
প্ৰেমে বহু সেৱা কৰিলেক ॥

পৰ যেনা প্ৰসঙ্গৰে অনন্তৰে ৰংগীধৰে
বুলিলন্ত ভক্তক ৰচন ।

আক এক ডেকা বৰ্ডা গৃহ হন্তে পঞ্চিম দিনৰ জব্য
মহিমা আনা যায় লক্ষ্যণ এখন ৷৭৫০

ভকতে বোলয় প্ৰভু নিশা যাবে নপাৰয়
ব্যাক্ত গণ্ড মহিষ শূকৰে ।

ভালুকে সহিতে নিতে পথে পথে মনুষ্যক
মাৰে শুনো কহে সৰে নৰে ॥

দেৱে বোলে নভবিব শৃগালকো নেদেখিবি
আছোক ব্যাভাদি ভয়চয় ।

শুনিয়া দেৱৰ বাণী মহা সত্য হেন জানি
গৈলা পাছে এবিয়া সংশয় ৷৭৫১

চাৰিও প্ৰহৰে নিশা গৈল কিছো নেদেখিল
পুহু আসি দেৱক সেৱিলা ।

তাক দেখি ভকতৰ সীমা নাই আনন্দৰ
দেৱৰেবে মহিমা মানিলা ॥

নিত্যানন্দক দেৱে বোলে নিত্যানন্দ বেহাৰ সত্ত্বেত তুমি
বেহাৰলৈ এহি জব্য সবে নিয়া দিবা ।

পঠায়

কন্দলি-পুত্ৰক আমি সত্ৰ অধিকাৰ দিবো
তাক আতাসত্ত্বেত কহিবা ৷৭৫২

বাঙ্কণী আতায়ৈ সমে সৰে শুভে বলৰামে
আশীৰ্বাদ দিয়োক আমাক ।

দেৱ দামোদৰ-পাৱ- সেৱা-বলে শুদ্ধভাৱ
হৈয়াছে দেখিছো ভাসৱাক ॥

শঙ্কৰ নাতিতো কৈবা যেন মতে এহে বৈবা
মোৰ মহাসজ্জক ধৰিয়া ।

ভাসম্বাৰ আশীৰ্বাদে যেন শুনে অশ্রমাদে
পাকে ভাগৱতক কহিয়া ॥৭৫৩

এহি বুলি ভাগে ভাগে যাকে যেন যোগ্য লাগে
দিলে জব্য বহুত কহিয়া ।

নিত্যানন্দ দেৱৰীয়ে সবে কথা ধৰি দিয়ে
গৈয়াসিলা সৱাতে কহিয়া ।

আৰু চাৰি মোৰ আৰ এক দিনা দেৱে লাখুটি ধৰিয়া হাতে
মহিমা নৌকাত উঠিয়া চলি যাস্তে ।

পহে যুক্ত পথ পাই লাসে ডেৱ মাৰি গৈল
ভক্ত পুত্ৰ বহিলা চাহাস্তে ॥৭৫৪

মোৰ পিতামহে চাই মহা বিন্ময়ক পাই
বাডি ধৰি পতক জুখিলা ।

পহে ডেৱ মৰা থান একাদশ হস্তমান
দেখি সবে বিন্ময় মানিলা ।

এক দিনা কঞ্চা কাঠ কাটি সবে সাজে মঠ
তাৰ এক চৰ্চতি তোলয় ।

বিন্মব শুকতে ধৰি বল দিয়া টান কৰি
দাজি পুৱাইবাক নপাবয় ॥৭৫৫

দেৱে দেখি হাস্য কৰি এক হস্তে মলা ধৰি
সবে এড়া গুপ্তক কহিলা ।

সবেও এবিলা যেৱে বাম হস্তে ধৰি তেৱে
 লাসে দাঙ্গি তন্তুত খুৱাইলা ॥
 তাক দেখি ভক্তগণে অভ্যন্ত বিস্ময় মনে
 গুণি-গুণি নপাইলেক পাৰ ।
 দেৱ বংশীগোপালৰ মহিমা মুহিকে ইটো
 মানিলেক কৃষ্ণ দেৱতাৰ ॥৭৫৬
 বিস্তৰ ভকতে যাক তুলিবাক নপাৰিল
 তাক একহস্তে খুৱাইলেক ।
 নন্দেৰ নন্দনো আসি দেৱৰ শৰীৰে পঞ্জি
 ভূত্যৰ শকতি দেখাইলেক ॥
 এক নিশা শয়নত দেৱ বংশীগোপালক
 বিপ্ৰে আসি বুলিলা বচন ।
 কালি আসি সদাগৰ ছুঙ্ক দিবে বহুতৰ
 তাতে ৰাজি দিবা মোক অন্ন ॥৭৫৭
 প্ৰাতসে স্বপ্নক কহি প্ৰসঙ্গ কবন্তু বসি
 সদাগৰসৱ আসিলেক ।
 ঘটে ঘটে ছুঙ্ক ভৰি বহু ভাৰ আগ কৰি
 দণ্ডৱতে পৰি নমিলেক ॥
 সদাগৰে বোলে স্বামী স্বপ্নত দেখিলো আমি
 বিপ্ৰে হাঁসি বুলিলে আমাক ।
 বহুতৰ ছুঙ্ক লৈয়া বংশীগোপালক গৈয়া
 সেৱা কৰা ধৰি মোৰ বাক ॥৭৫৮

ভাতেসে আমবাসবে চুপ্ত কিনি আনি আবে
আসিলোহো দেৱা কৰিবাক ॥

দেৱবেসে চৰণত ভক্তি আৰো স্বৰূপত
জন্মে জন্মে নেৰিবা আমাক ॥

সদাগৰ বাক্য শুনি ভক্তে কৰে হৰি-ধ্বনি
দেৱবেহু প্ৰেমত কান্দিলা ॥

পাছে উঠি সাৱধানে সেহি চুপ্তে পৰমানে
বাঙ্কি ঈশ্বৰত নিবেদিল ॥৭৫৯

সেহিমতে বাৰম্বাৰ মোৰ প্ৰভু বংশীধৰ
পৰমায় দিলা ঈশ্বৰক ॥

এক দিনা এক থান পৰমায় বাঙ্কি ভাল
ধৈয়া আসিলন্ত বাহিবক ॥

ক্ষণিক বিত্ৰম কৰি জুৰ ভৈল মনে ধৰি
পুত্ৰ প্ৰৱেশিলা অভ্যন্তৰে ॥

পৰমায়-খালি চাই দেখে অৰ্দ্ধখানি নাই
যেন বাটি নিলে কোন নৰে ॥৭৬০

পাছে দেৱ গোপালৰ মহা প্ৰেৰ-সমুদ্ৰৰ
মথো চিন্ত ক্ৰীড়ন্ত সমূলি ॥

এহি কৃষ্ণ-ধ্বনি শুনি অনন্ত কন্দলি আদি
প্ৰৱেশিলা কিনো ভৈল বুলি ॥

সিটো মহা আশ্চৰ্য্যক দেখি সবে মকমক
কান্দিলেক পৰম প্ৰেমত ॥

পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ ভকত বংশল হস্ত

দেখিলোহো দেৱ গোপালত ॥৭১॥

মোৰ পিতা মহন্তত পূৰ্ব কথা কাহলন্ত

দেৱ বংশীধৰ ধৰ্মী যথা ।

মহা শুদ্ধ ব্ৰহ্মচাৰী সৰ্বকালে নিৰ্বিকাৰী

যাত নাহি কিঞ্চিতে অন্তথা ॥

খৰজিৰ
সনাতনৰ
ছল-বুদ্ধি

খৰজিৰ সনাতন

বকৱায়ে যাৰ মন

মুহিবাক পত্নীক পাঞ্চিলা ।

একোমতে নপাৰিয়া

গলে বস্ত্ৰ বান্ধি গৈয়া

দণ্ডতে আগতে পৰিলা ॥৭২॥

ক্ষমাপন কৰাইলেক

দেৱতাক ভৎসিলেক

শুন অৰে পাপী দুৰাচাৰ ।

একে কলি পাপাচাৰ

পাপৰ নাহিকে ওৰ

আমাক পৰীক্ষা কৰ আৰ ॥

আফু ভাজ ধোৱা খাই

আনো পাপ ঠাই ঠাই

কৰি কেনমতে গতি পাইবি ।

মহন্তৰ ধৰ্ম এৰি

ঘোৰ সংসাৰত পৰি

ভানো সৱে অধোগতি যাইবি ॥৭৩॥

এছি বুলি আসিলন্ত

আনো শুন অপৰ্যন্ত

দেৱ গোপালৰ কৈবো কত ।

মিকালত একেশ্বৰে

বংশী বায়া বংশীধৰে

বলি থাকে সত্যৰ মধ্যত ॥

দ্বিজ বর্মানন্দ খাগটিয়া আস্তা মোক বোলে তুমি চিনিয়োক
পদ-পট্টোত্তা এহি দেখা বংশী যে গোপাল ।

পবম মহন্ত হব জগতক নিস্তাষিব
মহাধর্ম খাপিলন্ত ভাল ॥৭৬৪

এতেকে আনকো এষি ইহান আগত পবি
আন্তে তুমি পদ শুনাযোক ।

তান বাক্য ধরি মনে পদ শুনাই ঘনে ঘনে
যেন কচি শুনাই দিলে মোক ॥

পাছে দেরে ভাটি যাই পবম ধর্মক পাই
পুঙ্খ ইদেশক আসিলন্ত ।

শুনি সমীপক গৈলো পাছে পবিচয় ভৈলো
দেখি ভৃত্য বুলি ধবিলন্ত ॥৭৬৫

পবম ধর্মক পাই পাছে দেরে ভাটি যাই
পুঙ্খ ইদেশক আসিলন্ত ।

শুনি সমীপক গৈলো পাছে পবিচয় ভৈলো
দেখি ভৃত্য বুলি ধবিলন্ত ॥

শরণ ভঞ্জন ভক্তি লভিয়া আনন্দ যতি
পাইলো দেব গোপাল-কৃপাত ।

সুহৃদ বান্ধব পিতা শুক প্রাণ ইষ্ট দাতা
মানি আছো দেবক, সাক্ষাত ॥৭৬৬

বদ্বাকব
কন্দলিব
শবণ

বদ্বাকব কন্দলিয়ে প্রচণ্ড বাজাক ভয়ে
একো মতে সুখ-শান্তি নাই।

বাজা মোক খজি আছে জানো ধৰি কাটে পাছে
কোন বুদ্ধি কৰো কি উপায়।

অন্ন-পানী ছুকচয় বাত্রি নিদ্রা নাহিকয়
এক নিশা দেখিলা স্বপ্নত।

বিপ্রে বোলে শুন তঞি উপায় কৰোহো মঞি
যার বংশীগোপাল-পাশক ॥৭৬৬

তানে আশীর্বাদ-মালা শিবত ধৰিয়া ভাল
প্রসাদ লভিবি নৃপতিব।

কন্দলিয়ে জাগিলন্ত স্নানি তৈকে লবিলন্ত
যৈত আছে দেয় বংশীধব ॥

দেয়ে তাক্স মাণ্ড কবি আশীর্বাদ মালা ধৰি
শিবত দিলন্ত কন্দলিব।

কৃত-কৃত্য ভৈলো আমি বুলিয়া প্রশংসা-বাণী
আগক গৈলন্ত নৃপতিব ॥৭৬৮

তাক্স দেখি নৃপবৰে হাঁসি বোলে দায়াতবে
নাহি ভয় শঙ্কা নকৰিবা।

আগে দায় ধৰিলোহো কাটিবাকো খুজিলোহো
এবিলোহো নিশ্চয়ে জানিবা ॥

এহি বুলি তাক্স বাজা পুছ কবিলন্ত পূজা
সুতর্ন বজত বস্ত দিয়া।

কন্দলিও আসি ঘবে

প্রশংসিতা নিবন্ধে

দেবের বাক্যক স্মরণিয়া ॥ ৭৬৯

তাবেপৰা বাৰম্বাৰ

आनि आनि सम्मनिये

দেব গোপালত শ্রীতি করে।

শুনাই আগে ভাগস্বত

দেখিয়া দেব তব

শবণ মৈলেক অনন্তবে ।

আনো আনো যত নবে

দেব বংশীগোপালকে

ଆଶୀର୍ବାଦ କ୍ରମାଂକ ୩୩୩ ।

মনোবধ পাই পাই

দেবদেব কীৰ্ত্তিক গাই

সকলে লোকভু কহিছিল। ১৭৭০

এহিমতে পিতামহে

ଆନୋ ବହୁ କ୍ଷମା କହି

দেব বংশীগোপাল প্রভু ।

शठ्ठा कान्ति कान्ति थाकि

বাক্কর গোপাল ডাকি

মহানন্দ লাভয় প্রচুৰ ॥

दुमडि

ଅନା ବହୁ ଜନ

পৰম পদ্মা

গোপালদেব-চবিত্ত ।

କଳି ବୁଝେ ମାବ

হবি অৱতাব

সঙ্গেসে জানা বিদিত ১৭৭১

পদ

দেবৰগ্ৰামৰ একদিনা দেৱ থাকি দেৱৰগ্ৰামত ।
 মন্দিৰৰ দেখন্ত মহেশে আসি বোলন্ত স্বপ্নত ॥৭৭৪
 মহেশ দেৱ- ত্ৰিশূল ডম্বক হাতে ধৰি হাঁসি হাঁসি ।
 গোপালৰ প্ৰেম-ভাৱে সাৱটিয়া ধৰিয়া আঁহাসি ॥
 কাষটৈ শুনিয়ো গোপাল তুমি মোহোক দেখিতে ।
 অহাৰমহিমা কিয় নযৱাহা কিবা ভিন্ন কৰা চিন্তে ॥৭৭৫
 মোহোৰ বান্ধৱ সদা হৰি-ভকতেসে ।
 মোতো মহা প্ৰীতি আছে ভক্তৰ নিশেষে ॥
 এতেকে আসিলো মঞি দেখিবে তোমাক ।
 ঈশ্বৰ সমান মানো বৈষ্ণৱসৱাক ॥৭৭৬
 এহি শুনিলাতে দেৱ গোপাল জাগিলা ।
 হৰি হৰি হৰি হৰ বুলিয়া কান্দিলা ॥
 স্নান কৰ স্বপ্ন কহি বুলিলা প্ৰেমত ।
 কক্ষক দেখিবে যাইবো কালি প্ৰভাতত ॥৭৭৭
 যিটো নিশা দেৱে দেখিলন্ত মহেশক ।
 সিনিশাত হৰে বুলিলন্ত ঠাকুৰক ॥
 শুনিয়ো দেৱৰী কালি প্ৰভাততে মঞি ।
 সম্বক দেখিবে যাইবো হস্তী কাছ ভঞি ॥৭৭৮
 প্ৰাত্ৰসে ঠাকুৰ দেৱে নৱায়া সাৰৰী (?) ।
 হস্তী কহাই দ্বাৰত বাখিলা আপ কৰি ॥

হস্তীকো দেখয় জাহ্নু পাৰি উঠিলেক ।
 গন্তীৰ গতিয়ে পাছে চলিবে লৈলেক ॥৭৭৯
 নাহিকে মাহুত তভো চলয় ফোকাই ।
 বহুত দেৱবীসৱো পাছে পাছে যাই ॥
 দেৱ গোপালৰ থাকিবাব থান পাই ।
 দেখে গজ বহিলেক কঙ্কক দমাই ॥৭৮০
 দেৱবীসকলো মহা বিস্ময় দেখিয়া ।
 প্ৰণামিয়া পৰি পৰি স্বপ্নক কহিয়া ॥
 দেৱে শুনি মহা প্ৰেমে কান্দিলে বিস্তৰ ।
 হা হা মোক প্ৰতি দায়্য আছয় সম্ভৱ ॥৭৮১
 সপ্ৰেম কুটুম্বে যেন কুটুম্বক পাই ।
 নৱ নৱ কৰি মহা প্ৰেমে চাৱে যাই ॥
 এহি বুলি বিস্তৰ কান্দিলে মকমক ।
 লোভকে তিয়াইল শৰীৰ বসনক ॥৭৮২
 আপুন স্বপ্নক পুহু সৱাতে কহিলে ।
 সৱে জয় জয়-ধ্বনি লোকে উচ্চৰিলে ॥
 পাছে দেৱে মহা প্ৰেমে হৰক সাদৰি ।
 হস্তীকো খুৱাইলা কলা ইক্ষু আদি কৰি ॥ ৭৮৩
 আগ বঢ়াই থইলে পুহু গৈলেক সকলে ।
 এহি কথা দেশে দেশে কৈলা কোতুংলে ॥
 পাছ দিনা দেৱে গৈয়া কজৰ মন্দিৰে ।
 পুহু পুহু আলিজিয়া মূৰ্ত্তিক শৰীৰে ॥৭৮৪

জানু পাৰি আলিঙ্গিয়া আছিল। প্রেমতে ।

হবি হব একে আত্মা মানিয়া মনতে ॥

বহু তুতি-নতি প্রীতি কৰিয়া আসিলা ।

দেহবীসকলে পাছে দেহক ভজিলা ॥৭৮৫

শুনা সাধুগণে অর্থ মনে অরুগাই ।

কজ্জবো পৰমানন্দ গোপালক পাই ॥

ভাল বুলিলন্তু কজ্জে দশপ্রচেতাত ।

এতেকে সম্ভৱ কথা শুনিয়ো সাক্ষাত ॥৭৮৬

কজ্জদেৱে আগবাঢ়ি যাস্তু যাব ঠাই ।

তান কথা শুনিবাক হেলা মুখুৱাই ॥

পদ-পুথি নে আৰো একখানি কথা শুনা আতপৰে ।

ভাগবত ? তিনিটি বৈকল্প আইলা পশ্চিম দেশৰে ॥৭৮৭

গৌৰাঙ্গ মুৰাৰি দাস আৰো নাৰায়ণ ।

জাতিত অধম কিন্তু ধৰ্ম্মিষ্ঠ শোভন ॥

গৌৰাঙ্গ ভাতিজ হয় খোডত নাৰায়ণ ।

দেহ দামোদৰক সেৱিছে তিনিজন ॥৭৮৮

কতো দিনা আছি পাছে আত্মা মাগি লৈলা ।

নোকা কিনিবাক গ্ৰামে গ্ৰামে পৰ্য্যটিল ॥

সত্ৰে সত্ৰে ভকতন্ত ধাকিয়া পুছয় ।

ভাগবত ভাগবতী আছে নাহিকল্প ॥৭৮৯

আছে বুলি পাছে দেখো পদসে পঢ়য় ।

ভাগবত বুলি সেই পদক কহয় ॥

পদ-পাঠকক ভাগৱতী বুলি কয় ।
 ভাগৱত ভাগৱতী দুইকো নজানয় ॥৭১০
 গীতা বদ্বাৰলী বদ্বাকৰ বামায়াণ ।
 ঘোষা ভক্তিসাৰ মোক্ষনিৰ্ণয় কীৰ্ত্তন ॥
 আনো যি পুস্তক মাত্ৰ দেখে যিতিখণ ।
 সমস্তকে ভাগৱত বোলে সৰ্ব্বজন ॥৭১১
 মাসা চাৰি বিচাৰি জানন্তা নপাইলেক ।
 পুত্ৰ আসি দেৱ গোপালত কহিলেক ।
 স্নান কৰি আছে আন লোক নাহিকয় ।
 দণ্ডৱতে প্ৰণামিয়া বুলিলা বিনয় ॥৭১২
 কিছুমান বাক্য প্ৰভু বুলিবাক চাঞ ।
 নজানোহো কিবা কোপ প্ৰসাদ বা পাঞ ॥
 সূৰ্যাসম প্ৰকাশক মহা ভাগৱত ।
 দেৱৰ সদৃশ কোন আছে ইদেশত ॥৭১৩
 কিন্তু একখানি কথা দেখিছো দেৱত ।
 কিয় নমানয় দেৱে শ্রীভাগৱত ॥
 শুনি দেৱে হুঃখ-মনে বুলিলা বচন ।
 ভাগৱত নমানিছো বোলস কেমন ॥৭১৪
 পৰম আদৰে মঞি শুনো ভাগৱত ।
 কোন অৱমান ভৈল কহিয়ে সাম্প্ৰত ॥
 শুনি নাৰায়ণে প্ৰেমে দিলহু উত্তৰ ।
 শুনিয়োক যেন মত ভৈল অনাদৰ ॥৭১৫

তুমি হেন মহাজন আছা বিজ্ঞমান ।
 সবেও নজানে ভাগৱত কোনখান ॥
 দেৱ আছন্তেও যদি লোকে নজানিলে ।
 একেখৰে দেৱে মানি কি কাৰ্য্য সাধিলে ॥৭৯৬
 চাৰি মাস ফুৰে। আক বিচাৰি বিচাৰি ।
 ভাগৱত নজানয় কেহো নৰ-নাৰী ॥
 পুস্তক মাত্ৰকে সবে বোলে ভাগৱত ।
 আছোক আনৰ কথা ভোমাবে সত্ৰত ॥৭৯৭
 জগন্নাথে কেনে ভাগৱতী বোলাৱয় ।
 শ্লোকগুটি পাঠতে ত্ৰিতয় বজ্ৰ হয় ॥
 কালি দেখে ভাগৱত পঢ়ন্তে কন্দলি ।
 থোউলা ? কলিক বুলি পঢ়ে পদ মেলি ॥৭৯৮
 শ্ৰীভাগৱত শাস্ত্ৰ অমৃত-সাগৰ ।
 দুৰ্ভগীয়া লোকে আৰ নপাৱে ওচৰ ॥
 কুপালু শক্ৰে আৰ অৰ্থ পদ-ছলে ।
 লোকক দেখাইলে কেশৱৰ কুপা-বলে ॥৭৯৯
 পদ-বস পাই পাছে ভাগৱত পিব ।
 ঘোৰ সংসাৰক পাছে সুখে নিস্তাৰিব ।
 হেন ভাগৱত লোকে যেমনে জানয় ।
 তেমন প্ৰকাৰ কৰিবাক যোগ্য হয় ॥৮০০
 হেন শুনি হাসি দেৱে দুইহানো বচন ।
 ধৰিল মনত প্ৰশংসিয়া ঘনে ঘন ॥

এক দিনা দেৱে ভক্ত সমে আলচিলা ।

কন্দলি পুত্ৰ কন্দলি পুত্ৰক নাম দিবে ইছা ভৈলা ॥৮০১

হৰিচৰণৰ পূৰ্বে হৰিচৰণ পিতৃয়ে নাম দিলা ।

নতুন নাম দেৱ গোপালৰ পাৱে যি দিনা অৰ্পিলা ।

ভাগৱত মিত্ৰ সেই দিন হস্তে আতি কান্তি উজ্জলিল ।

সমস্তে লোকৰ অনুৰাগ-পাত্ৰ ভৈল ॥৮০২

গোৰাগ-বৰণ কায় দেখিতে সূঠান ।

ভাগৱত ব্যাখ্যাতে ৰঞ্জাৱে সভাখান ॥

শুভ বাৰে শুভ ক্ষণে সূমঙ্গল কৰি ।

ভাগৱত মিত্ৰ নাম দিলন্ত সাদৰি ॥৮০৩

যথাযোগ্য উপযোগ বস্তু ভাল ভাল ।

দিলন্ত বিস্তৰ কৰি শ্রীমন্ত গোপাল ॥

ধৰি একদিনা শুভ বসিয়া সভাত ॥৮০৪

সৱাকৈ শুনায়া প্ৰেমে বুলিলা বচন ।

শুনিয়েক বাপুসৱ কৰি এক মন ॥

একদিনা দেৱ দামোদৰ বসিছন্ত ।

নাম গায়া ভকতেও পদক পঢ়ন্ত ॥৮০৫

তথাপি বোলন্ত কেনে মন নকৰাহা ।

প্ৰসঙ্গৰ বেলা গৈল কিয় বসিছাহা ॥

ভকতে বোলয় দেৱে মন নকৰিছে ।

ভক্তসৱে নাম গায়া পদক পঢ়িছে ॥৮০৬

দেৱে বোলে মঞি এতমান কলা ভৈলো ।

নাম গায়া পদ পঢ়ে তাকে। মুণ্ডনিলো ।

ত্ৰীকৃষ্ণ-মুখ-বাণী ত্ৰীভাগৱত ।

তাৰ পাঠ বিনে হইব প্ৰসঙ্গ কেমত ॥৮০৭

শুক নাৰদাদি কৰি মহন্তসৱৰ ।

যাত বাৰম্বাৰ ক্ৰীড়া সন্তোষ মনৰ ॥

হেন বাণী ভক্তসৱে শুনিয়া মনত ।

অত্যন্ত শ্ৰদ্ধায়ে পান কৰে ভাগৱত ॥৮০৮

এতেকে তোৰায়ো অতি শ্ৰদ্ধা কৰি মনে ।

ত্ৰীভাগৱত বস পিয়োক সৰনে ॥

পাঁচ শ্ৰৱণি আৰ এক কথা শুনা দেৱ গোপালৰ ।

নিয়োগ প্ৰসঙ্গ নিয়মি বোলে আগত ভক্তৰ ॥৮০৯

যদি ভাগৱত সৱে শুনা সাৱধানে ।

তভো পঞ্চ শ্ৰৱণি পাতিবো বিদ্যমানে ॥

মহন মুকুন্দ কৃষ্ণচৰণ ককণা ।

ত্ৰীহৰি শ্ৰৱণি পাতিলোহো পাঞ্চজনা ॥৮১০

দ্বাৰকা লখন মধুসূদন ত্ৰীহৰি ।

কমললোচন জগন্নাথ জয়হৰি ॥

নিত্যানন্দ গোপাল গোবিন্দ জয়ৰাম ।

মধু হৰিবল্লভ গোকুল পশুৰাম ॥৮১১

বিষ্ণু সনাতন ৰাম ত্ৰিনিবন্ধন ।

বহুবাহু বহুমণি আনো ভক্তগণ ॥

সবে কৰ্ম কবন্তে পাঞ্চকো নধৰিবা ।
মোহোৰ সজত পাঞ্চো বসিয়া থাকিবা ॥৮১২
এহি বুলি পাঞ্চকো দিলন্ত দ্রব্যচয় ।
সবে বৈষ্ণৱকো পাছে দিলা মহাশয় ॥
হস্ত তুলি হৰি-ধ্বনি কৰাই বাৰম্বাৰ
একে ধানে সৱাকো কৰিলা নমস্কাৰ ॥৮১৩

ভাগৱত সবে বৈষ্ণৱৰ মনে আনন্দ মিলিলা ।
মিশ্ৰৰ পুহু পুহু প্ৰেমতে দেৱক প্ৰণামিলা ॥
ভাগৱত মধ্য কৰি প্ৰভুক আবৰি থাকা বসি ।
ব্যাখ্যা : প্ৰসঙ্গ পাতিয়া ভাগৱত পিয়ে বসি ॥৮১৪
ছোট বন- শ্ৰীভাগৱত মিশ্ৰে নানা সুৰ তুলি ।
মালীৰঅদ্ভুত ভক্তে বস-আনন্দত মজিলা সমূলি ॥
স্বৰণ-শক্তি পৰমার্থ-বস ঢালি কহে ভাগৱত ।
 বৈষ্ণৱসবৰ মন পশয় অৰ্থত ॥৮১৫
 সনাতনে ছয়ো বেলা পদক পঢ়য় ।
 নিশা ভৈলে বিপ্ৰ নিবন্ধনে শুনাৱয় ॥
 দেৱ গোপালৰ পূৰ্ণ প্ৰেমে সদা চৰে ।
 আনন্দতে নয়নৰ লোতক নিগড়ে ॥৮১৬
 যত ভক্ত সত্ৰৰ আনোবা যত হয় ।
 সৰ্ব্ব লোকে এক মহা আশ্চৰ্য্য দেখয় ॥
 দেৱ ভাগৱত মিশ্ৰে ভাগৱত কহে ।
 দেৱ বনমালীৰ কণ্ঠত সবে বহে ॥৮১৭

আগে ভাগৱত শুনি থাকে সাৱধানে ।
 সৰেখানি পাছে আসি কহে বিজ্ঞমানে ।
 শ্লোক টীকা সংহাৰ পাঠক উচাবয়
 পাছে প্ৰতি পদ তাৰ ব্যাখ্যাক কৰয় ॥৮১৮
 আৱৰিয়া বহু লোকে শুনিয়া আছিল।
 মহাজন সৰো দেখি আশ্চৰ্য্য বুলিলা ॥
 এমন কথাক নতু দেখি নতু শুনি ।
 নপঢ়িয়া ভাগৱত কহয় আপুনি ॥৮১৯
 বহুকাল বহুবাৰ পঢ়ে ভাগৱত ।
 ততো তাৰ অৰ্থ নপায় ভাল মত ॥
 চোট বনমালী আত্মা অল্প বয়সত ।
 সিংহ হেন বাখ্যা কৰে শ্ৰীভাগৱত ॥৮২০
 বিশ্বয় দেখিয়া দেৱ গোপাল বোলয় ।
 সামান্য লোকত ইটো কথা নঘটয় ॥
 কোনবা পৰম যোগী সিদ্ধ আছিলেক ।
 যোগ-ভট্ট হয় আসি মানুহ ভৈলেক ॥৮২১
 কৃষ্ণৰ কৃপাত পুত্ৰ ভাগৱত কহে ।
 জানো চিৰকালে দেহা বহে বা নবহে ॥
 এহি বুলি আশীৰ্বাদ দিলন্ত বিস্তৰ ।
 আনো বহু কথা আছে দেৱ গোপালৰ ॥৮২২
 যেন মতে যাক যৈত যিটো শিলা দিলা ।
 যেন মতে বাংশ-মুঠা গৃহতে লুড়িলা ॥

যেমনে লুডিয়া সবে যবন মাৰিলা ।
তাৰ বংশ সিও যত বিঘিনি লভিলা ॥৮২৩
যত যত মন্ত্ৰস্তৰ যত যত কথা ।
যেন মতে বংশীধৰে কহিলন্তু কথা ॥
সিসব কথাৰ পদ বহু হয় আৰ ।

দেখি ভয়ে স্থূলে তাক কৰো নমস্কাৰ ॥৮২৪

খোবা চুবুৰী যেন মতে ধৰ্ম্ম থাপি গৈলা বৈকুণ্ঠক ।
সত্ৰৰ কথা : তাৰ মাত্ৰ সংক্ষেপিয়া কৰিবো পদ ৮ ॥
ভাগৱত একদিনা বজকৰ গ্ৰামৰ সত্ৰভ ।
মিশ্ৰক বুলিলন্তু দেৱে সবে বৈষ্ণৱ আগত ॥৮২৫
উত্তৰাধি- কৰাৰী পতা শুনিবা বৈষ্ণৱসৱ কৰি এক মন ।
হয়

দেৱ দামোদৰ আদি সন্তৰ বচন ॥
ধৰিয়া ইদেৰে আসি আছেো এতকাল ।
গোবিন্দ ঠাকুৰ মূৰ্ত্তি মদনগোপাল ॥৮২৬

ভাগৱত আদি মোৰ যতোক পুস্তক ।
দ্রব্য সমষ্টিতে আৰো বৈষ্ণৱসৱক ॥
ইটো সত্ৰ অল্পৱৰ্তী যতোক আছয় ।
এহি ধৰ্ম্ম অনুমানি আশা কৰিছয় ॥৮২৭

সমস্তকে দিলো আনি ইহান হাতত ।
ভাগৱত মিশ্ৰ বাপু পালিবা সাম্প্ৰত ।
নামত কৰ্ম্মাই মোৰ পিতৃৰ কনিষ্ট ।
তানে নিজ মন্ত্ৰা মোৰ ত্ৰাতৃজ বিশিষ্ট ॥৮২৮

ধৰ্ম্মশালী সহিষ্ণু দস্তাদি নজানয় ।
 ভাগৱত শাস্ত্ৰ পঢ়িবাক নপাৰয় ॥
 ইহাকো দিলোহো আমি তোমাৰ হাতত ।
 থাকিবাহা ছয়ো ধৰ্ম্ম পালিয়া সতত ॥৮২৯
 মহন্তৰ আশীৰ্বাদ কৃষ্ণৰ কৃপাত ।
 তোমাক আনিয়া দিলে আমাক সাক্ষাত ॥
 ভক্ত ভাগৱত মূৰ্ত্তি একে বস্তু জানি ।
 সমস্তকে আবৰিবা সমভাৱ জানি ॥৮৩০
 মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম্ম যেমনে বহয় ।
 তেমনে প্ৰৱৰ্ত্তি সদা থাকিবে লাগয় ॥
 বিস্তৰ কহিবো কিবা শুনা সমুদায় ।
 মোহোৰ সম্বন্ধি তুমি ভৈলা শুক-প্ৰায় ॥৮৩১
 তেজ বল শক্তি আদি মোৰ শৰীৰত ।
 যত আছে সৰে দিলো তোমাৰ দেহত ॥
 এহি বুলি স্নেহত মলচি নিজ কায় ।
 মিশ্ৰদেৱ শিষ্যত দিলন্ত সমুদায় ॥৮৩২
 মিশ্ৰদেৱে-কৰযোৰে অৱনত-কায় ।
 জাহ্নু পাৰি আছা প্ৰেমে মাথা চপবাই ॥
 গোপালৰ মুখ-পদ্য এক দৃষ্টি কৰি ।
 আশীৰ্বাদ বাক্যামৃত পিলা কৰ্ণ ভৰি ॥৮৩৩
 দেৱ গোপালৰ কৃপা-দৃষ্টিৰ বলত ।
 কৃত-কৃত্য ভৈলো হেন মানিয়া মনত ॥

প্ৰতি বচনতে ভক্তে হৰি-ধ্বনি কৰে ।
 মিশ্ৰদেৱে মাথা দমাই ধৰন্ত সাদৰে ॥৮৩৪
 পাছে বহুবাৰ নমি লৈলন্ত শিৰত ।
 দেৱৰ চৰণ চাই বহিলা প্ৰেমত ॥
 পুহু বুলিসন্ত দেৱে ভকতক চাই ।
 আৰো কিছু বুলিবোহো শুনিয়ো তুনাই ॥৮৩৫
 গোবিন্দ ঠাকুৰ মূৰ্ত্তি আৰো ভাগৱত ।
 মদনগোপাল সমে থাকে যি থানত ॥
 সেহিসে আমাৰ সত্ৰ তাহাতে থাকিবা ।
 আমি সমে সমন্তকে তেৱেসে লভিবা ॥৮৩৬
 চাউল কানি আসে যদি গাৱে গাৱে যাইবি ।
 তেবে মোৰ সত্ৰ এৰি কেনে মোক পাৰি ॥
 জগন্নাথ আসিছন্ত গোবিন্দ ঠাকুৰ ।
 ইহানে সেৱাত সৱে হুইবে মন পৰ ॥৮৩৭
 এহিমতে আনো বাক্য বুলিলা বিস্তৰ ।
 হৰি-ধ্বনি বাৰম্বাৰ ভৈলা ভকতৰ ॥
 পুহু বুলিলন্ত ভকতক কৃপা কৰি ।
 জানো মোৰ ভক্ত পোষে নোপোষন্ত হৰি ॥৮৩৮
 হুখীয়া ভক্তক মোৰ যদি দায়াতৰে ।
 আপুনি ঈশ্বৰ কৃষ্ণে পোষে নিবন্তৰে ॥
 তেৱে বৈবে পাৰিব সকলে এক ঠাই ।
 হা হা প্ৰাণ কৃষ্ণ তুমি নেৰিবা সদায় ॥৮৩৯

হে কৃষ্ণ কৰো তযু চৰণে কাতৰ ।
 আপুনি চিহ্নিবা হিত সদায় ভক্তৰ ॥
 তৈলটোপা চাউলমুঠি গাৱে কানিধান ।
 ভক্ত সমস্তক বস্ত্ৰ লাগে এহিমান ॥৮৪০
 এহি বুলি মনে নবাখিলো আমি ধন ।
 পাইলো মানে সৱে বিলাই কৰিলোহো ছন ।
 ইটো মহা সত্ৰ আক ধৰণ হুঙ্কৰ ।
 ততো বক্ষা হুইব অনুগ্ৰহে গোবিন্দৰ ॥৮৪১
 এহিমতে বহু খেদ কৰি ভক্তক ।
 লোতক প্ৰিয়ল কান্দিলন্ত মকমক ॥
 শুনা সভাসদ ভাৱ দেৱ গোপালৰ ।
 আছন্ত সদায় হিত চিন্তি ভক্তৰ ॥৮৪২
 পাছত ভক্তৰ অৰ্থে খেদ কৰিলন্ত ।
 কৃষ্ণ-চৰণতো বহু প্ৰাৰ্থিয়া গৈলন্ত ॥
 সেহি খেদ-কুপা-বলে মহা সত্ৰ বৈল ।
 দেশে দেশে যাৰ কীৰ্ত্তি সূৰ্য্য যেন বৈল ॥৮৪৩
 সেহি প্ৰভু গোপালৰ পদ-বেণু-বলে ।
 বলদেৱ আদি সাধু সূৰ্য্য যেন জ্বলে ।
 অল্প জানা যাৰ অনুগ্ৰহ লেশ পাই ।
 সমস্তকে জিনি ফুৰে মাতৃদ্বাও নাই ॥৮৪৪
 হে বংশীগোপাল কৃপাল নৱনিধি ।
 তযু পদ-পঙ্কজেসে যোব মন সিদ্ধি ॥

পৰিহাস-ছলে কৃপা কৰিলা আমাক ।
 হা হা মন্দভাগী মঞি হুবুজিলো তাক ॥৮৪৫
 কদাচিতো মিথ্যা নহে তযু বাণীচয় ।
 যি বুজিলা তঞি মোক পাইবি বাৰম্বাৰ ।
 সেহিসে বাক্যৰ অৰ্থ ঘটিল আমাৰ ॥৮৪৬
 তযু ভ্ৰাতৃজৰ সঙ্গে পিলো ভাগৱত ।
 এখন ভৈলেক পান তোমাৰ যশত ॥
 তোমাৰ দাসৰো দাস হুয়া সৰ্বদাই ।
 শ্রীভাগৱত ৰাম কৃষ্ণ নাম গাই ॥৮৪৭
 যেমনে থাকিবে পাইবো ইহ-পৰ লোকে ।
 জীৱনে মৰণে তুমি নেৰিবাহা মোকে ॥
 কৃষ্ণ গোপালৰ পদ পঙ্কজক স্মৰি ।
 ভণে ৰমানন্দে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥৮৪৮

ছবি

বংশী-	আৰো এক দিনা দেৱে	নাম জ্ঞাপ্য কৰি আছে
গোপালক	পুছে কৃষ্ণচৰণ অৱনি ।	
বস্ত দিষ্টতা	তযু পাৱে কৰি সেৱ	আন নজানোহো কেৱ
আক	দেৱেসে আমাৰ শিৰোমণি ॥	
ভেৰাব গুৰু		

পুছিবাক দায় নাই সন্নাৰো সংশয় পাই
তাতে পুছে গুণক দেৱৰ ।

শুনি দেৱে প্ৰেমে পাছে কণেক ভক্তিৱা আছে
হুমহুমি কান্দিলো বিস্তৰ ॥৮৪৯

মাতিবাকো নপাৰিয়া ঘনে ঘনে কোকাৰিয়া
ধীৰে ধীৰে বুলিলা বচন ।

কিনো উপকাৰী তঞি কৰিলো তোহোক মঞি
কিবা দিবো কৰি নিকৰণ ॥

ইহ পৰলোকে মোৰ দেৱ দামোদৰ গুণ
জানিবাহা সকলে ভকত ।

বিচাৰ যুগুতি কথা কহো আমি যথা তথা
তাক পাইলো আতা মাধৱত ॥৮৫০

ই মোৰ বহুস্তচয় আনো কালো দুপুহয়
আজি কৰিলোহো উপকাৰ ।

এহি বুলি প্ৰেম ধৰি হস্ত কৃতাজলি কৰি
সন্নাৰো কৰিলা নমস্কাৰ ॥

মাৰিকুচিৰ যিটো মোৰ মাতামহে বংশীধৰ অহুগ্ৰহে
জ্বীকেশৰ ধৰ্ম্মধাৰী মহন্ত ভৈলন্ত ।

অসম্পূৰ্ণ পছিম-ধাজা জ্বীকেশ নাম তানে থাকি মাৰিকুচি প্ৰায়ে
এক দিনা তেহো আসিলন্ত ॥৮৫১

দণ্ডবৃত্তে নমিলন্ত স্নেহে আত্মা মাতিলন্ত
পছিম যাইবাক ইহা কবি ।

শুনি দেহে হাসিলন্ত মনে আত্মা নেদিলন্ত
বহু স্নেহে বুলিলা সাদৰি ॥

আনসরে পৰিহরি অরণ-কীর্তন কবি
ধাকি মুখে সমস্তকে পাই ।

পথত গমন দুস্থে নামো নাহিবেক মুখে
কিনো পাইবা পছিমক যাই । ৮৫২

কিস্ত যদি দামোদৰ আদি সরে মহন্তক
আন ধর্ম দেখিবাক যাবা ।

নকবোহো বাধা তাক কিবা তুমি চলিবাক
নপাৰিয়া আপুনি নযাবা ॥

পথতো বিধিনি আছে কিবা মোক স্মৰা পাছে
যেন যোগ্য কৰিয়ো তেমনে ।

হেন অন্তিমতি পায় নমস্কাৰ কবি যায়
সংশয়ত কৰিলা গমন । ৮৫৩

বৰপেটা মানে যাউ দেহ-বাক্যে বিন্দি পাই
উলটি আসিয়া দেহ-ধানে ।

যি কিছো বিস্তক নিলা সমস্তে দেহকে দিলা
কিঞ্চিভো নিনিলা বিংশ্তমানে ৭ ॥

অমোঘ দেহৰ বাণী নজানিল অন্ন প্রাণী
দোষ ক্ষেমি লৈয়ো ভৃত্য বুলি ।

এহি বুলি চৰণতে পৰিলন্তু দণ্ডহতে

দেৱে পাছে খৰিলন্তু তুলি ॥৮৫৪

পাছে অল্পমতি লৈয়া আপুন সজ্জক গৈয়া

হৰি-সেৱা কৰিয়া বহিলা ।

এহিমতে আনো বেলা যাক যাক যি বুলিলা

তাৰ অৰ্থ তেমনে কলিলা ॥

কৃষ্ণই নৈৱেত্ত কৰন্তু দেৱে যেন নজানন্তু কেৱে

নৈৱেত্ত মোদক তাহুল পাত্ৰ ভৰি ।

গ্রহণ কৰে

আগে গগি বান্ধি থৈ পাছে তাৰ লেখা লৈ

লৈলেক নলৈলে চাঞ হৰি ॥৮৫৫

পাত্ৰ মেলি মেলি চাই কতুটি কতুটি নাই

দেখি মহা প্ৰেমত মজিয়া ।

জানিলোহো নিষ্টে নিষ্টে লৈলে বন্তু প্ৰাণকৃষ্ণ

এহি বুলি লোভক বুৰয় ॥

খণো খণো কৃষ্ণে আসি নিশা স্বপ্নে মাগি হাসি

মোক পৰমায় দিয়া বুলি ।

পৰমায় দিয়া দিয়া আনন্দে কম্পিত হিয়া

নাম গায় নাচে হাত তুলি ॥৮৫৬

বনগাৰত : ৰাজ-সম্পত্তিৰ নয় নিতান্ত সম্ভাৰ হয়
 ভোগ- ততো ভোগ লেশো নকৰয় ।
 ঐশ্বৰ্য্যত
 অনিচ্ছা : বৈষ্ণৱকে মাত্ৰ দিয়ে আপুনি সদায় হিয়ে
 পুৰুষোত্তম কৃষ্ণ-পাদ-পদ্মত বসয় ।
 ঠাকুৰে দিয়া আতি বৃদ্ধ দেহ জানি শঙ্কৰ-নাতিৰো বাণী
 তলিচা ভক্তে প্ৰাৰ্থি তলিচা দিলেক ।

তিনি দিন পাছে যাই মোৰ পিতামহে পাই
 মহা হুখে তাকে কহিলেক ॥৮৭৭

শুনিয়ে ভাৰতী ভূমি আপদে মজিলো আমি
 শুনিলো কি নতু শুনো তাক ।

শুনি পিতামহে ডৰি কিবা ভৈল হৰি হৰি
 বুলি শোকে ভৈল তৰ্কবাক ॥

পুত্ৰ দেৱে বোলে বাণী শুনো ভৈল যেনখানি
 শঙ্কৰ নাতিৰ বচনে ।

শ্ৰিতবত তুলা দিয়া ছুইখান কানি সীয়া
 শুইবে লাগি দিলা ভক্তগণে ॥৮৭৮

ঠাকুৰৰ বাক্য হানি হয় দেখি মনে মানি
 তাত শূয়া থাকো তিনি দিন ।

যিবা এক গুটি নাম অবিহিলো অবিজ্ঞান
 তাকে নিদ্রা কৰাইলে বিহীন ॥

আত কৰি কোন মোৰ আপদ নাহিকে ঘোৰ
তাতে মগ্নি কহিলো তোমাত ।

যিহেতু সুহৃদ তুমি কেমন স্বভাৱ আমি
পূৰ্ব হস্তে জানিছা সাক্ষাত ॥৮৫৯

সুখ লেশো নকৰয় ইন্দ্ৰিয়ৰ কোভকৰ
এহি হেতু মহন্তসকলে ।

পৰিত্যাগ কৰে আক নেৰে কৃষ্ণ দেৱতাক
সৰ্বদায় হৃদয়-কমলে ॥

এহি বুলি মৌনে বৈলা পিতামহে ঐশামিলা
ভাৱ দেখি দেৱ গোপালৰ ।

বুলিলা চৰণে ধৰি জগত নিস্তাৰ কৰি
জানিছোহো ভাৱক দেৱৰ ॥৮৬০

এহি বাক্য বুলি তদা বনগ্ৰামে থাকি সদা
আনো কথা দেৱ গোপালৰ ।

নেৰে কতি কহি থাকে গোপাল গোপাল ডাকে
লোভক বুৰয় নয়নৰ ॥

এহিমতে বহুতৰ সত্ৰে সত্ৰে মহন্তৰ
দেৱৰ গুণক কহি থাকি ।

শুনি শুনি আনোজনে তৃপ্তি নখণ্ডে মনে
জয় জয় গোপালক ডাকি ॥৮৬১

জয়হৰিক
সাধনা

এহিমতে বংশীধৰে হিত চিন্তি ভকতৰে
কতো দিন আছন্ত আনন্দে ।

এক দিনা জয়হৰি দেৱৰ চৰণে পৰি
ভাৰু পাৰি প্ৰেম কৰি কান্দে ॥

দেখি দেৱ গোপালৰ সৰসৰি নয়নৰ
লোভক পড়িল তান শিৰে ।

স্নেহে উঠা উঠা বুলি তুলিলন্ত হাত মেলি
সান্নাটিয়া বুলিলন্ত ধীৰে ॥৮৬২

নকান্দ নকান্দ তঞি তোতেসে ৰহিবো মঞি
গুণি চাস আছে কোন মোৰ ।

মিশ্ৰ সমস্থিতে তঞি সদায় থাকিবি মঞি
আশা কৰিছোহো ধৰ্ম্মে ভোৰ ॥

বশ্য কৰি চাস মোক পৰীক্ষা কৰিছো তোক
গঙ্গানাৰায়ণক পাৰিয়া ।

যিটো হয় পটন্তৰ সিনে মহা সত্ৰধৰ
এতেকেসে নযাঞো তোক দিয়া ॥৮৬৩

যদিসে বিশ্বাস কৰি থাকো মোৰ বাক্য ধৰি
পাছে সৱে হুইবেক তোহোৰ ।

কৃষ্ণত বিশ্বাস কৰি মহা শুদ্ধ ধৰ্ম্ম ধৰি
কিনো দুঃখ হুইবেক ভোৰ ॥

জগন্নাথে বোলে দেৱ ঠাকুৰৰ নাহি কেৱ
শ্রীগোটে ধৰিছো সত্ৰক ।

ই পুত্ৰ ভ্ৰাতৃজ হয় কোনে আক নমানয়
তথাপিভো নোবোলা কিসক ॥৮৬৪

দেয় কিছো কবি ক্রোধ ভাহাকে দিলন্ত বোধ
 যেন মাতিবাক নপায়য় ।
 হবিষ-বল্লাভে কিছো বুজিবে খুজিলা তাকে।
 প্রত্নস্তব দিলন্ত তেনয় ॥

ভক্তব
 মহিমা

লক্ষ কবি গৃহস্থবে এক দিনা বংশীধবে
 বোলে আমি থাকো যৈত যৈত ।
 তাব যত যত লোক কতো বংশে নিস্তরোক
 কতোব নিস্তার আছে কৈত ॥৮৬৫
 ভকতে বোলন্ত দেয় অর্থ নজানিলো কেয়
 ভোমার চবণ-ধূলা পাই ।
 কিবা হেতু কতো তবে কতো নবকড় পাবে
 সংশয়ক ছেদিবে যুরাই ॥
 দেবে বোলে শুনা তেয়ে ভক্তক দেখিলো যেরে
 মানিবাক পাৰে আতিশয় ।
 কিনো আমালাব ভাগা ভকতক পাইলো লাগ
 আবাসবে নামক গারয় ॥৮৬৬
 হবি-কথা থাকে শুনি হবিযে কৃপায়ে আনি
 আমবাৰো ভাগ্য পদ্বালেক ॥
 এহি বুলি আদবয় দোষ-দৃষ্টি নকবয়
 ভেবে সিটো বংশ ভবিলেক ।
 কতো হুট পাপকারা ভক্তব সমীপ পারা
 ভক্ত-দোষ আকলি থাকয় ।

পূৰ্বৰ নানান গুণ তাক কিছু নজানয়
দোষ লেশ তাকেসে কহয় ॥৮৬৭

যেন দিয়া পুৰুষৰ সৰ্ব গাৱে অলঙ্কাৰ
কোনো ফোঁহা তাত পূজ থাকে ।

দেহ অলঙ্কাৰ এৰি মাথিয়ে পূজত পৰি
পূজ পিয়ে স্বাদ মানে তাকে ॥

সেহি মতে ভকতৰ দোষ কহা অধমৰ
বংশ মানে যাই অধোগতি ।

বংশৰ নাশৰ হেতু ভৈলা সিটো ধূমকেতু
বুলিলোহো মঞি তাক প্ৰতি ॥৮৬৮

যাৰাসবে সৰ্বদায় ফুৰে হৰি-নাম গাই
তাহাৰ ভাগ্যৰ নাহি অন্ত ।

তাকে দেখি নমস্কাৰ কৰে যিটো বাৰম্বাৰ
তাকো মোৰ বোলে ভগৱন্ত ॥

সমস্তে শাস্ত্ৰৰ সাৰ হৰি-ভক্ত হৰি-নাম
তাক নকৰিবা কোনো হেলা ।

হয়ো হিত জগতৰ পুণ্য দাতা পাপহৰ
হয়ো বাধে সঙ্কটৰ বেলা ॥৮৬৯

লুইতৰ
বৃত্ত

শুনা এক দিনা লোকে কৃপায়ে গোপালদেৱে
লোহিত মধ্যত নৌকা বাৰি ।

হয়ো হাতে জল ধৰি বুলিলন্ত প্ৰেম কৰি
ব্ৰহ্মপুত্ৰ ডুমি ছইবা সাক্ষী ॥

জন্ম সীমা কৰি মোৰ হৰি-নাম কীৰ্ত্তনত
 যত পুণ্য মিলিয়া আহয় ।
 যদি মোত নিষ্ট কৰি তুই তৈল মহা হৰি
 তাতো যিবা মহা পুণ্য হয় ॥৮৭০
 যাহাৰা এখণ আছে বাৰা সবে হুইব পাছে
 হৰি ভকতিক আশা কৰি ।
 সত্য কৰি বোলো বাক দিলো পুণ্য ভাস্থাক
 নিস্তৰোক পুৰুষ উদ্ধাৰি ॥
 হৰি-ধ্বনি ভকতৰ বহু নৌকা হিন্দোলৰ
 বলত লোহিত খলকিল ।
 গাৱ বলে নাৱ বাৱে তথাপিতো প্ৰেম ভাৱে
 শ্ৰমে বহু আনন্দ মিলিল ॥৮৭১
 শুনিয়োক সভাসদ গোপাল-চৰিত্ৰ-পদ
 শুনা ভাৱ দেৱ গোপালৰ ।
 আপুনিয়ৈ সৰ্বদায় হৰি-ভকতিক পাই
 হিতক চিন্তিলা জগতৰ ॥
 বান্ধৱ গোপাল হৰি প্ৰহ্লাদৰ ভাব ধৰি
 লোকক ভাৰিয়া গৈলা ভৰি ।
 সেহি কৃষ্ণ গোপালৰ পথ ধৰা নিবন্তৰ
 ডাক ছাৰি বোলা হৰি হৰি ॥৮৭২

পদ

দিক্ষলু আক এক দিনা দেৱে দিক্ষলু মুখত ।
 মুখত : সজব মধু ভণ্ডাৰীক মাতি পুছে সমাঝত ॥
 ভঁৰালব
 নিয়ম-শিক্ষা বস্ত্ৰ কিছো লোণ কিছো তোহোৰ হাতত ।

আছেনেকি কিবা নাহি নজানো সাম্প্ৰত ॥৮৭৩

ভণ্ডাৰী বোলয় প্ৰভু আছে কিছোমানে ।
 দেৱে বোলে তাক থৈয়া আছ কাৰ থানে ॥
 ভণ্ডাৰীয়ে বোলে কিয় থান পুছে দেৱে ।
 মনে মনে থৈয়া আছো নজানয় কেৱে ॥৮৭৪

কতখানি লাগে তাক মাত্ৰ কহিয়োক ।
 দেৱে বোলে ভাল মনে মনে থাকিয়োক ॥
 অল্প অল্প কৰি সৱে ভকতে হাসয় ।
 দেৱেতো ইহাৰ ভাল-মন্দ নজানয় ॥৮৭৫

গোপ্য বস্ত্ৰ গোপ্য থানে পুছে সমাঝত ।
 ভণ্ডাৰী নকহে কথা লোকৰ ভয়ত ॥
 দেৱে বোলে ভক্ত-সেৱা কৰিবে ইছাই ।
 তাতেসে পুছিলো তোত কিবা আছে নাই ॥৮৭৬

স্তনা মিশ্ৰ বাপু যত হৰিৰ সেৱাৰ ।
 বস্ত্ৰক কি লাগে আৰো ঘটিবে আমাৰ ॥
 মিশ্ৰ নিগদতি প্ৰভু কৃষ্ণৰ সেৱাৰ ।
 যত লাগে মানে সৱে আছয় আমাৰ ॥৮৭৭

গোপাল বদতি সবে তোমাৰ হাতত ।
 পৰিছে কি নপৰিছে কহিয়ো সাম্প্ৰত ॥
 মিশ্ৰদেৱে বোলে নতু পৰয় হাতত ।
 দেৱে ভগ্নাৰীক চাই বুলিল। ক্ৰোধত ॥১৭৮
 ভগ্নাৰী বোলে কেনে কোপ কৰা স্বামী ।
 এহি পতি থাকে আনি আনি দেও আনি ॥
 দেৱে বোলে ভগ্নাৰী ভালেতো বোলে বাক ।
 খোজানিকি মাথে বান্ধি থাকিবো বোঝাক ॥১৭৯
 এহি বুলি হাতে তুলি বজা টনা খানি ।
 সবাকো স্তনায়া ভগ্নাৰীক বোলে বাণী ॥
 এনে টনাখানি আদি যত বস্তু হয় ।
 আপুনাৰ অৰ্থে তঞি নকৰিবি ব্যয় ॥১৮০
 যদি ব্যয় কৰ তঞি আপুন ইচ্ছাই ।
 বংশে সমে নৰকত পৰিবি সমুদায় ॥
 গোবিন্দৰ অৱশেষ বস্তু আছে যত ।
 বাপুৰ বচন লৈয়া ভাজিবি পাছত ॥১৮১
 সবে বৈষ্ণৱ বস্তু আমাৰ নোহয় ।
 ইহান আঙায়ে দিবি যাক যেন হয় ॥
 বস্তুক ধৈৰ্য্যৰ গিৰী দ্বাৰকা হৈবেক ।
 আনি আনি দিবে পুত্ৰ লুকায়া ধৈৰ্য্যক ॥১৮২
 চাউল তৈল খাব জানো বেহানি যতোক ।
 বৈষ্ণৱসত্ত্বক সদা পজায়ে দিবেক ॥

এহিমতে আনো শিক্ষা দিলন্ত বিস্তৰ ।
 জয় জয় হৰি-ধ্বনি ভৈলা ভকতৰ ॥৮৮৩
 সেহি বেলা আসি মহাজন পশু-ৰাম ।
 বিস্তৰ বুলিলা তুতি কৰিয়া প্ৰণাম ।
 ইদেশত মহন্তসৱৰ সেৱা-থান ।
 দেৱৰ চৰণ বিনে নাহিকয় আন ॥৮৮৪
 এহি মতে আনো বাক্য বুলিয়া কান্দিলা ।
 দেৱে তাক শ্ৰীতিৰ কাৰণে শিখা দিলা ॥
 ঘনে ঘনে আনো বহু মহন্ত আসিলা ।
 দানে মানে সমস্তৰে মন সন্তোষিলা ॥৮৮৫

কুকৰাবাহীৰ শুনা আৱে যি কাৰণে কুকৰাবাসীত ।
 সত্ৰ যেত মতে বংশীধৰদেৱ ভৈলা ধিত ॥
 এক দিনা হুত্ব মনে বোলন্ত গোপাল ।
 একখানি থান মোৰ নভৈলেক ভাল ॥৮৮৬
 কাঁহীকুচি কলাবাৰী ডেবেৰাপাৰত ।
 তিনিখানি থান আছিলেক ভালমত ॥
 এথৰে তিনিওখান নোহে থাকিবাব ।
 আনো যত থান যত নাম গৃহস্থৰ ॥৮৮৭
 গঙ্গা জগাৰীক পাছে বুলিলা বচন ।
 একখানি থান চায়ো যাত পশে মন ॥
 নৌকা-পথ ৰাজ-পথ যাক নপায় ।
 যেন হুয়ো ভিত্তি দ্বাৰ লোহিত্তৰ হয় ॥৮৮৮

এহি বুলি গজা গৈয়া বিচাৰি চাপৰি ।
 ফুৰি ফুৰি পাইলা সুবধৰ নিকা খৰি ।
 গৰ্ভখানি মাটি জুখি ভালা দেখিলেক ।
 দেৱক বহিয়া কথা তহিকে নিলেক ॥৮৮৯
 থানক দেখিয়া উঠি নৃত্য কৰিলেক ।
 এহি থানতেসে সত্ৰখানি বহিবেক ॥
 খাগৰিক জোৰা দিয়া কহলি কৰিলা ।
 সপ্ত-খুটলীয়া কৰি গৃহক নিৰ্ম্মিলা ॥৮৯০
 উত্তৰ-দক্ষিণা কৰি গৃহ বিদ্যমান ।
 পূৰ্বে এক ঘাৰ পছিমত দুইখান ॥
 চাৰি পাৰ্শ্বে ভকতৰে ভৈলে বাসায়ৰ ।
 অল্প থানো যাতো ভকত বহুতৰ ॥৮৯১
 উত্তৰ দক্ষিণ জুৰি বৈলেক বিস্তৰ ।
 কতোৰো নভৈল গৃহ সাজিবাক খৰ ॥
 থান নাহি দেখি মাগি সোমাইলে বিস্তৰ ।
 থান নাহি পদে কাৰো আশুখ মনৰ ॥৮৯২
 কাথৰে কাথৰে কতো ছালি বচাইলেক ।
 যেন ভেন কৰি সবে তাতে বহিলেক ॥
 দেৱ গোপালৰ চৰণৰ ধূলি-বলে ।
 পঞ্চাশত বৈষ্ণৱ বহিল অৱিকলে ॥৮৯৩
 প্ৰসঙ্গৰ বেলা হৈলে সত্ৰো নোশোৱৰ ।
 তিনিও ছৱাৰে ছৱাদলিত বসয় ॥

দেৱ বসে পূৰ্ব মুখে পছিম তন্তুত ।
 প্ৰভুৰ ভাতিজ বসে দখিণ পাৰ্শ্বত ॥৮২৪
 দেৱক সমুখে পূৰ্ব তন্তু আৱজিয়া ।
 মিত্ৰদেৱে থাকে ভাগৱতক কহিয়া ॥
 শ্ৰৱণি দেউৰী আদি যত সাধুচয় ।
 দেৱক আৱৰি সৰে বসিয়া থাকয় ॥৮২৫
 সমস্তৰে চকু-দৃষ্টি দেৱ গোপালত ।
 দেখি দেখি কাৰো তৃপ্তি নথো মনত ॥
 কহে সূক্ষ্ম নৱগুণ উত্তৰী প্ৰকাশ ।
 মাথে মাথা বন্ধা নিৰ্ম্মাণ্য প্ৰকাশ ॥৮২৬
 বহল হৃদয়ে তিল নিৰ্ম্মল জলয় ।
 শৰীৰে দোপাটী পটে প্ৰকাশ কৰয় ॥
 কটিতটে কপাসৰ ভূনি পিন্ধিছন্ত ।
 বস্ত্ৰ বিনে কিছু অলঙ্কাৰ নধৰন্ত ॥৮২৭
 সিও বস্ত্ৰ সামান্য ভৈলেনে তাক ধৰে ।
 যদিবা প্ৰাৰ্থয় নৰে স্বীকাৰ নকৰে ॥
 ধৰম-যুৰীয়া পাৱ দেখিতে শোভন ।
 শৰীৰৰ কাস্তি শুদ্ধ গোৰাজ বৰণ ॥৮২৮
 সুবৰ্ণ কাহিলি সম শৰীৰৰ কাস্তি ।
 বিনিষ্ট সুন্দৰতৰ দেখি নথ-পাস্তি ॥
 হেনয় শোভন কপ থাকন্ত মধ্যত ।
 হাতে মালা কৃষ্ণ নাম নেৰন্ত সুধত ॥৮২৯

হৃদয়ত হৰি-ৰূপ নেবন্তু সদায় ।
 কৰ্ণে ভাগৱত অৰ্থ শুনা অৱগাই ।
 পৰম নৈষ্ঠিক মহা শুক ব্ৰহ্মচাৰী ।
 মহামোগী সৰ্বকালে কৃষ্ণ-সেৱা কৰি । ১০০
 নিতান্তে প্ৰাতসে স্নানি মণিকূটে বসি ।
 একচিন্তে সহশ্ৰেক কৃষ্ণ নাম ঘূৰি ॥
 তেৱে বহু দণ্ডৱতে নমি নাম ঘৰে ।
 বসি ভাগৱত শুনি মালা ধৰি কৰে ॥১০১
 অন্ন ভুঞ্জি পৰবেলা প্ৰসঙ্গ কৰয় ।
 গধূলী প্ৰসঙ্গ কৰি অন্ন মুভুঞ্জয় ॥
 নাহি নিদ্ৰা নিশা সদা জপে হৰিনাম ।
 খণো হাসে খণো কান্দে বুলি কৃষ্ণ নাম ॥১০২
 এহিক্ৰমে সৰ্বকালে নিয়ম যাগাৰ ।
 জীৱন-মুকুত যাক দেখিলে নিস্তাৰ ।
 সেহি প্ৰভু গোপালক আৱৰি ভকত ।
 যাত কথা কয় তাক লেখা দিবো কত ॥১০৩
 অৱগি মুকুন্দ হৰিবলভ মহন ।
 যত্ৰবায় জগন্নাথ দ্বাৰকা লক্ষণ ॥
 বনমালী বিপ্ৰ জয়হৰি নিবঞ্জন ।
 গোকুল পশুৰাম বিষ্ণু সনাতন ॥১০৪
 কেশৱচৰণ মধুসূদন ভগৱানী ।
 মাধৱচৰণ ৰামচৰণ সুৰাৰি ॥

শ্রীপতি বামন কৃষ্ণচৰণ শ্ৰৱণি ।
 বৃহত দেৱবী জয়হৰি যত্মণি ॥১০৫
 বাম শ্রীপদ্বৰ্ণ বাম বমাই বহুপতি ।
 মথুৰা মাধৱ ভৱানন্দ হৰিগতি ।
 পদ্মপাণি নিত্যানন্দ দামোদৰ হৰি ।
 লোমা বনমালী বামচৰণ দেউৰী ॥১০৬
 শ্ৰৱণি কৰুণা গঙ্গা শ্ৰৱণি শ্রীহৰি ।
 বামদাস পকা মধুসূদন জয়হৰি ।
 আনো নানা নামে বহু ভকত আছে ।
 একৈক নামতে এক উপাধি আছে ।
 তাক উচ্চৰিলে পাছে মাতিলে মাতয় ॥
 সৱাকৈ বজায়া দেৱ গোপাল জলয় ।
 হেম দৌল বঞ্জি যেন বড় কুন্তয় ॥১০৮
 পৰম ধৰ্ম্মিষ্ঠ আপুনাৰ বংশ নিজ ।
 নামে জয়হৰি সাধু দেৱৰ ভাতৃজ ।
 আৰো যিটো ভাগৱত মিশ্ৰদেৱ হয় ।
 দেৱত কবিয়া ছয়ো ন্যানে প্ৰকাশয় ॥১০৯
 তিনিকো আৰবি ভক্তে থাকে প্ৰসঙ্গত ।
 যেন ব্ৰহ্মা বিষ্ণু কল্প ত্ৰিদশ মধ্যত ।
 কৃপা দৃষ্টি কৰি যি দিশক চান্দ দেৱ ।
 সি দিশৰ ভক্তে মাথা দমাই কৰে সেৱ ॥১১০
 স্নেহত ভক্তৰ যেন দেৱে জীৱ প্ৰাণ ।
 তেজস্বী নিমিতে সবে ভয়ে ত্ৰাসমান ॥

জুয়ো ভিত্তি দূৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ প্ৰবাহ ।
 নিৰ্ভয় খানক পাই ভক্তৰ উৎসাহ ॥১১১
 তিনিও প্ৰসঙ্গে নাম গায়ে উচ্চ কৰি ।
 কতো কতো বায়ে ভাল কতোহো চাপৰি ॥
 নাম-কীৰ্ত্তনৰ মহা আনন্দ বসত ।
 হস্ত তুলি নাচে বসি গোপালে কঠিত ॥১১২
 তেখেণে ভক্তৰ আতি আনন্দ চড়য় ।
 উৰ্দ্ধ হস্ত তুলি ভাল চাপৰি ধৰয় ॥
 ভালচাপৰি নাম-কীৰ্ত্তনৰ বোল ।
 শ্ৰুতিনিয়া মাত যেন মহীক বিন্দোল ॥১১৩
 নাম-অৱসানে ভাগৱত প্ৰসঙ্গত ।
 নাহি কিছু বাৰ যেন নিৰ্জ্ঞান বনত ॥
 পাছত চতুৰ নিৰঞ্জন বিপ্ৰবৰে ।
 কঠৰ ধনিত ভকতৰ মন হৰে ॥১১৪
 মিশ্ৰদেৱে নানা সঞ্চে শ্ৰুত তুলি তুলি ।
 ব্যাখ্যা কৰি নিয়ে ভকতৰ মন তুলি ॥
 একে ভাগৱতামৃত বসব শুণাৰ ।
 শ্ৰুত ব্যাখ্যায়ো মন হৰয় সৱাৰ ॥১১৫
 একৈক ভকত কৃষ্ণ কথাত চতুৰ ।
 এক চিতে পিয়ে কথা বসক প্ৰভুৰ ॥
 দেৱ গোপালৰ পদ-ধূলাৰ বলত ।
 সৱে ব্ৰহ্মচাৰী শুদ্ধ মহা ভাগৱত ॥১১৬

যেন শৌনকাদি সভা নৈমিষাষণ্যত ।
কুকরাবাসীৰ সভা ভৈলা সেহিমত ॥
দিনে ছয়োবেলা পদ পচে সনাতন ।
নিশা পদ শুনারন্তু বিপ্র নিবন্ধন ॥১১৭
পদৰ কীৰ্ত্তন ওঝা ভরানন্দে কৰে ।
মাধৱচৰণ সমে পালিসরে ধৰে ॥
এহি মতে হৰি কথা প্রসঙ্গ কৰিয়া ।
থাঙ্কিল আনন্দে ভকতক মুখ দিয়া ॥১১৮

বংশী-
গোপাল
দেবৰ শবীৰ
অন্ত

একদিনা বৈশাখত বৃহস্পতি বাৰে ।
আক দুই দণ্ড ভৈলে সূৰ্য্য অস্তমাৰে ॥
সেহি বেলা হিৰত বসিহস্ত দেৱ ।
পেট-কামুৰীয়া কৰিবাক লৈলা স্নেহ ॥১১৯
তাকো কিছো আশীৰ্বাদ কৰিছন্তু ।
চক্ষু পকাই কঠে কাতি ছয়া পৰিলন্তু ॥
ৰাম বুলি মিশ্রদেৱে ধৰিলন্তু তুলি ।
লৱড়ি আসিল সৱে কিনো ভৈল বুলি ॥১২০
জয়হৰি বাপু আসি ধৰিলেক পাছে ।
উত্তাৱল ছয়া সৱে আৱৰিয়া আছে ॥
অস্তৰ অস্তৰ বুলি কতো হেম্পাচয় ।
তথাপিতো পাছ গুচাইবাক নপাবয় ॥১২১
জগন্নাথে মোক হাতে সৱটি ধৰিল ।
তাতেসে চেপাত মোৰ পৰাণ ৰুহিল ॥

অল্প কৰি কৃষ্ণ-নাম সবে উচ্চৰয় ।
 বান্ধৱ গোপালে দেখে চক্ষু নেমেলয় ॥২২১
 মিশ্ৰদেৱে আৱজায়া ধৰিছে গায়ত ।
 ঘনে ঘনে বস্ত্ৰে লোহো মলচে নেত্ৰত ॥
 ভক্তৰ চক্ষুৰ লোভকৰ ছেদ নাই ।
 এক দৃষ্টি আছে দেৱ গোপালক চাই ॥২২২
 পাছে চক্ষু মেলি দেৱে সৱাকো চাহিলা ।
 কিয় আৱৰিছে মোক বুলিয়া পুছিলা ॥
 মিশ্ৰদেৱে কহিলন্ত যথাবৃত্ত হয় ।
 দেৱে বোলে আজি গৱ ভাল নকৰয় ॥২২৩
 দেৱকো নিলেক নাম-গৃহৰ ভিতৰে ।
 ভকতসকলো গৈল স্বীয় স্বীয় ঘৰে ॥
 সিটো দিনা কাহাৰো ভোজন নহৈলেক ।
 বাহিৰে-ভিতৰে নাম-ঘৰে থাকিলেক ॥২২৪
 বান্ধৱ গোপাল ঘোষা নিশা লগাইলেক ।
 ঘোষা এৰি সবে পাছে কান্দিবে লৈলেক ॥
 দেৱৰো শৰীৰ কিছো নকৰিল আৰ ।
 গুচিল সন্তাপ পাছে ভক্তৰ হিয়াৰ । ২২৫
 সেহি বৎসৰতে পাছে শ্ৰৱণ মাসতে ।
 উত্তৰ কূলক ৰাজা ভাঙ্গিলা সাম্প্ৰতে ॥
 শ্ৰদ্ধাক থাপিলা আনি দক্ষিণ কূলত ।
 তিনি মাস অনন্তৰে আঘোণ মাসত ॥২২৬

শেষ পক্ষে শুক্লবাবে দেবর শবীৰ ।
 বায়ুঝাই ধৰি পৰি নঠৈলেক ধিৰ ॥
 আসনে বসিলা পাছে ত্রাতৃজে ধৰিলা ।
 ভাগৱত মিশ্ৰে শুনি লৱৰি আসিলা ॥২২৮
 শুনি ভক্তসৱে শীঘ্ৰে আসি আৱৰিলা ।
 কি ভৈল কি ভৈল বুলি উশ্মি উথলিলা ।
 ছয়োজনে শবীৰতে ধৰি আৱজাই ।
 আসিলা জিজ্ঞাসি বায়ু নাসে আছে নাই ॥২২৯
 নাসাতো কণ্ঠতো দেখে বায়ু আসে যাৱে ।
 শোকত ভকতে লাসে লাসে নাম গাৱে ॥
 কতোকণে চক্ষু মেলি দেখন্ত ভকতে ।
 অল্ল কৰি নাম ধৰি কান্দয় বেকতে ॥২৩০
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ মুখে উচ্চৰিলা ।
 ভক্ত সমস্তৰো জয় ৰাম ধ্বনি হৈলা ॥
 কতোকণে আছি পাছে সমস্তকে চাই ।
 শিক্কা বোধ দিলা পূৰ্ব্ব কথা স্মৰাই ॥২৩১
 দেৱৰ চৰণে কিছু চিত্ত ধিৰ ভৈলা ।
 মিশ্ৰদেৱ আদি ভক্তে সাৱধানৈ বৈলা ॥
 অজ্ঞো-অন্যে মনে গুণি বুলিলা বচন ।
 জানো চলি যাস্তু দেৱ বৈকুণ্ঠ ভুবন ॥২৩২
 কেহো বোলে শবীৰত কিছু ব্যাধি নাই ।
 কেমনে জানিবা দেৱ বৈকুণ্ঠক যাই ॥

কোনো বোলে মহা যোগী নজানি মহিমা ।
 যিহেতু ভক্তক শিক্ষা দেন্ত বাজি সীমা ॥১৩৩
 বৃদ্ধ লোকে আপুনিও কহিছা প্রত্যেক ।
 বয়স ভৈলেক চৌধ অধিক শতেক ॥
 তথাপিতো বৃদ্ধ হেন নেদেখি দেৱক ।
 কিবা বহুকাল পালি থাকন্ত সত্ৰক ॥১৩৪
 কিন্তু যোগ-বলে বায়ু তিলেক প্রয়ল ।
 সেইসে কৰায়ে দেহ ক্ষণতে নিহল ॥
 কেহো বোলে অৱশ্যেই দেৱ গোপালৰ ।
 বায়ুঝাই মাত্ৰ ছইব নিমিত্ত দেহৰ ॥১৩৫
 কিন্তু বহুকাল কিবা অৱশ্যে চলয় ॥
 তাক কেহো কহিবাক নপাৰি নিশ্চয় ॥
 জানো অৱশ্যে তেজি বাস্তৱ গোপাল বান্ধৱ ।
 এহি বুলি কাৰো মনে নাহিকে উৎসৱ ॥১৩৬
 পাছে পশ্চিমৰ সাধুসৱৰ বাৰ্ত্তাক ।
 জানিবাক পঠাই দিলা ভৃত্য দ্বাৰকাক ॥
 গোমোখাৰ পুত্ৰ ৰামকৃষ্ণ আসিছিল ।
 তাহান বাক্যত কৃষ্ণচৰণে বহিলা ॥১৩৭

প্ৰভৃ
 গোপাল-
 দেৱ
 অস্তিম বাজি
 এক মাস ভৈল মাত্ৰ দ্বাৰকা পাছত ।
 মাঘ মাসে শুভ কালে কৃষ্ণ তৃতীয়াত ॥
 দেৱ গোপালৰ গাৱে বায়ু বৰ হৈল ।
 প্ৰাতঃসতে সকলে ভকতে লাগ লৈল ॥১৩৮

বহুমণি ভূত্যে কহিলন্তু সমস্তত ।
 দেবর শরীবে ভৈল বায়ু বৰষত ॥
 তোৰাসবে আজি লাগ নেৰিবা সদায় ।
 নপৰা নাহিকে বলিবাক জুঘুৰাই ॥২৩৯
 মিশ্রদেব আদি কৰি সৰে বৈষ্ণৱৰ ।
 বিধাকুল ভৈল মন দেখি আখাহুৰ ॥
 হা হা প্রভু গোপালৰ চুখানি চৰণ ।
 বঞ্চিত কৰায়ে জানি দেৱ নাৰায়ণ ॥২৪০
 এহি বুলি কেহো আৰ লাগ নেৰিলন্তু ।
 পূৰ্ব্বৱৰ্ত্তে নিয়মনে স্নান কৰাইলন্তু ॥
 ধৌত বস্ত্ৰ পিন্ধি দেৱে বসিলা আসনে ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ নাম মাত্ৰ শ্ৰবি ঘনে ঘনে । ২৪১
 মিশ্রদেৱে ভাতৃজে ধৰিছা চাপি কোল ।
 বাই ধৰি পাছে নাহিকয় মাত-বোল ॥
 উসমিস লাগি গৈল সকলে সন্তত ।
 নাহি লোভকৰ ছেদ সৱাৰো নেত্ৰত । ২৪২
 এক-দৃষ্টি চায়া আছে দেৱৰ মুখক ।
 অন্ন কৰি মাত্ৰ সৰে গৱয় নামক ॥
 শালগ্ৰাম আনি লৈয়া আহন্ত দেউৰী ।
 অগক চন্দন গায়ে দিলা ভাল কৰি ॥২৪৩
 জগন্নাথ-অৱশেষ দমনা কৰাল ।
 চাপু ? বস্ত্ৰ পিন্ধাইলন্তু ভাল ভাল ॥

অহুৰ্জল কৰাইবাক সাস নকৰয় ।
 সারথানে একদৃষ্টি নিৰেখি আছয় ॥২৪৪
 ভাৰতী সহস্রনাম কন্দলিয়ে গীতা ।
 পঢ়ে মাত্ৰ মুখে মনে লাগে মহা চিন্তা ॥
 শৰীৰৰ কাস্তি আতি দেখিতে শোভন ।
 কিস্ত মুখে মাত্ৰ কিছো নাহিকে বচন ॥২৪৫
 কতোক্ষণ আছি কৃষ্ণ-নাম উচ্চাৰিলা ।
 ভকতসকল জয় বাম ধ্বনি দিলা ॥
 পুত্ৰ পুত্ৰ বাম-ধ্বনি কৰিলা ভকত ।
 ভাৰপৰা উঠি আহি বসিলা সত্ৰত ॥২৪৬
 চৌপাশে আৱৰি সৱে বসিলা ভকত ।
 উদ্ভাৱল ছয়া কান্দে পৰম শোকত ॥
 শোক-প্ৰেমে বৈষ্ণৱসকলে নাম গাই ।
 প্ৰেমভাৱে দেৱে সমস্তকে আছে চাই ॥২৪৭
 একস্থানে সমস্তকে নমস্কাৰ কৰি ।
 অপবাধ ক্ৰমাপণ কৰাইলা সাদৰি ॥
 মধু ভগৱীক মাতি অনাইলন্ত ধন ।
 মিশ্ৰদেৱ আদিক কৰিলা সন্তৰ্পণ ॥২৪৮
 কন্দলি ভাৰতী মিশ্ৰ আনো যত প্ৰাণী ।
 সমস্তকে অৰ্চিলন্ত বিষ্ণু-বুদ্ধি মানি ॥
 মিশ্ৰদেৱ বোলে প্ৰভু কিয় দিযে ধন ।
 কৰি আছে আশা তমু হৃতম্ চৰণ ॥২৪৯

প্রভুবেসে নানা ধানে দিবাক লাগয় ।
 দেৱৰ প্ৰসাদে মোৰ সকলে আছয় ॥
 গোপাল বদতি তষু মোহ নাহিকয় ।
 সকলে তোমাৰ বস্তু যতক আছয় ॥২৫০
 যত যত বাক্য আমি বুলিছো পূৰ্বত ।
 শ্ৰৱণি দেৱৰী আদি শুনিছে সাম্প্ৰত ॥
 কিছোমানে শঙ্কা তুমি মনে নকৰিবা ।
 নাম ভাগৱত ভক্ত সমানে মানিবা ॥২৫১
 শঙ্কৰ-মাধৱ-দামোদৰ-প্ৰসাদত ।
 তুমি হেন ব্যক্তা পাইলো মোহোৰ ভাগ্যত ॥
 ভাগৱত পাঠ তুমি কাহাকো নিদিবা ।
 মহাভাগ্য মানি মনে আপুনি পঢ়িবা ॥২৫২
 ইহ পৰলোকে লৈবা ভক্তক বান্ধৱ ।
 সৰ্ব্ব সুখ হৈব তেৱে নেৰিবে মাধৱ ॥
 পৰম দেৱতা কৃষ্ণ ভকতৰ বশ্য ।
 সৰ্ব্বশাস্ত্ৰ-সাৰ ইটো কহিলো বহস্ত ॥২৫৩
 জয়হৰি সমে ছয়ো হইবা এক শ্ৰীতি ।
 নপাইবাহা দুঃখ সুখ মিলিবেক আতি ॥
 যিটো জনে যিবা সেৱা ধৰিছে যে মন ।
 তাক মুগ্ধচাইবা মোৰ ধৰিবা বচন ॥ ২৫৪
 নিৰঞ্জন বাপু তুমি ভূঞা-সনাতন ।
 পূৰ্বৱৰ্ত্তে পদ পঢ়িবাহা ছয়োজন ॥
 হা হা ইটো বেলা নেদেখিলো আৰকাৰ ।
 পছিয়া ভক্তৰ কিছো নপাইলো বাৰ্ত্তাক ॥২৫৫

বহুকাল গুণি তাৰ নপাইলোহো দোষ ।
তাহাৰ সেৱাত মঞি ভৈলোহো সন্তোষ ॥
কহিবা মোহোৰ আশীৰ্বাদ বাৰকাক ।
এহিমতে আনো শিক্কা দিলন্তু সৱাক ॥২৫৬

শুকজনাব
মহাপ্ৰয়াণ

মহাপ্ৰেমে কৃষ্ণ-নাম কীৰ্ত্তন কৰিলা ।
সৱে ভকতক চাই বচন বুলিলা ॥
দেখোহো ভক্তৰ অগ্নি বজ্জৰ উপৰে ।
খেড সম কিসক ধৰিছা নিবন্তৰে ॥২৫৭
শুনিয়া ভক্তৰ মনে বিষাদ মিলিলা ।
দেৱ-বিয়োগে শোক-অগ্নিসে দেখিলা ॥
কন্দলি বুলিলা প্ৰভু সেহি সময়ত ।
ৰাম-নাম মাত্ৰ দেখি স্নগম মনত ॥২৫৮
দেৱে বোলে মোহোৰ অত্যন্ত অবিজ্ঞামে ।
পূৰ্ব ধৰি অভ্যাস আছন্তু কৃষ্ণ-নামে ॥
এহি বুলি সদা কৃষ্ণ-নামক নেবয় ।
ভক্তসৱে দেখে ভোজনক নকৰয় ॥২৫৯

* * *

পাল কৰি কৰি সৱে কৰিলা ভোজন ॥
দেৱে পুণ্ড কৃষ্ণ-নিবেদিত স্মিহাৰ ।
কিছো মাত্ৰ ভক্ত-বাক্যে কৰিলা আহাৰ ॥২৬০
নাম-কীৰ্ত্তনৰ একো ভিল ছেদ নাই ।
তাৰ বস কৰ্ণে পান কৰন্তু সদায় ॥

কৃষ্ণ-নাম-আবৃত্তক নেৰয় কণ্ঠত ।
 মন নিবেশিয়া কৃষ্ণ-পাদ-পঙ্কজত ॥১৬১
 হৰি-নাম বিনা আৰ আন নমাতিলা ।
 গধূলী গোবিন্দ আগে প্ৰণাম কৰিলা ॥
 অপৰাধ মাগিলন্ত নানা তুতি বড়ি ।
 নমস্কাৰ কৰিলন্ত দণ্ডৱতে পৰি ॥১৬২
 পুত্ৰ নাম-গৃহতে ৰহিলা নিশা-ভাগ ।
 নাম গায়া বৈষ্ণৱে নেৰিলা সদা লাগ ।
 নাহি ভয় নানা থানে থানে বহু বাতি ।
 শোকে নাম-কীৰ্ত্তনে নজানি দিন-ৰাতি ॥১৬৩
 ক্ষণ-প্ৰায় গৈল নিশা প্ৰভাত ৰজনী ।
 তিথি কৃষ্ণ চতুৰ্থী বাৰতো ভৈল শনি ॥
 পাল কৰি সমস্তে কৰিলা শীঘ্ৰে স্নান ।
 অস্ত্ৰে অস্ত্ৰে স্বপ্নক কৰিলা বিদ্যমান ॥১৬৪
 আমি দেখো বিমান আসয় শাৰী শাৰী ।
 দেৱ গোপালক সৱে ৰহিল আৱৰি ॥
 কেহো বোলে নাৰদ আসিল বীণা বাই ।
 গোপালদেৱক আকাশক লৈয়া যাই ॥১৬৫
 কেহো বোলে শঙ্কৰ মাধৱ দামোদৰ ।
 তিনিৰো বিমান কাছে আছে গোপালৰ ।
 এহিমতে বহুজনে নানা স্বপ্ন কহে ।
 শুনি সমস্তৰে নয়নৰ নীৰ বহে ॥১৬৬

প্ৰভাতে উঠিয়া মিশ্ৰদেৱে বুলিলন্ত ।
 আজিমে গোপালদেৱে বৈকুণ্ঠ যাইবন্ত ॥
 যতেক দেখিলো আমি নকহওঁ তাক ।
 শীঘ্ৰ কৰিবাক লাগে স্নান কৰাইবাক ॥ ৯৬৭
 এহি বুলি শীঘ্ৰে স্নান কৰাইবে ধৰিলা ।
 দেখি দেৱে বোলে শৌচ কৰিবে নেদিলা ॥
 গুনিয়া ভকতে তথা শৌচ কৰাইলেক ।
 সমস্তে ভকতে বেৰি নামক গাইলেক ॥ ৯৬৮
 সমস্ত ভকতে বেৰি গাৱে হৰিনাম ।
 আপুনিও কৃষ্ণ-নাম নেৰে অশ্ৰাম ॥
 ভাৰতীয়ে অন্তৰ্জল কৰাইলেক ।
 পুণ্য বৃক্ষ তুলসী কাথৰে বোৱাইলেক ॥ ৯৬৯
 সেই বেলো দেৱে পাৰিষদক দেখিলা ।
 কৈবৰণা আসা বাপু বুলিয়া পুছিলা ॥
 ভক্তে বোলে দেৱে কৰযোৰে পুছে কাক ।
 জানিলো আসিল পাৰিষদেমে নিবাক ॥ ৯৭০
 এহিমতে প্ৰহৰেক বেলো য়েৱে গৈল ।
 দেৱৰো বৈকুণ্ঠ যাইবে প্ৰতি ক্ষণ ভৈল ॥
 অগক চন্দনে মহাপ্ৰসাদ কৰিল ।
 জগন্নাথ শেষ বস্ত্ৰ আদি ভাল ভাল ॥ ৯৭১
 যথাযোগ্য দিলে সৰে দেৱৰ শৰীৰে ।
 গীতা শালগ্ৰাম মূৰ্ত্তি ধৰিলন্ত শিৰে ॥

মিশ্ৰদেৱে জামু পাৰি ধৰিলা গাৱত ।
 জয়হৰি বাপু ধৰি আছয় পাৱত ॥২৭২
 ভাৰতী সহস্ৰ নাম গীতাক কন্দলি ।
 সূৰ তুলি তুলি আতি পঢ়ে কঠ মেলি ॥
 বৈষ্ণৱসকলে নাম গাৱয় আৱৰি ।
 দেৱে আছে কৃষ্ণ কৃষ্ণ নামক উচৰি ॥২৭৩
 সেহি বেল গগণ-মণ্ডল ঢাকিলেক ।
 অঁৰ ভৈল সূৰ্য্যালোক বিস্ময় ভৈলেক ॥
 বিমানৰ বশ্মি কিবা সূৰ্য্যৰ কিৰণ ।
 একো থিৰ কৰিবাক নপাৰিলা জন ॥২৭৪
 দেৱ দামোদৰ-পদ-ৰেণুক পূৰ্বত ।
 থৈয়া আছে তাক আনি দিলেক মুখত ॥
 কৃষ্ণ বুলি দেৱে গগনক চাহিলন্ত ।
 ভৈল থিৰ নয়ন বাক্যক এবিলন্ত ॥২৭৫
 দেখিলা বৈষ্ণৱসৱে দেৱ গৈল চলি ।
 উচ্চ কৰি হৰি-ধ্বনি দিলা কঠ মেলি ॥
 যাবত শক্তি আছে দেহত সৱাবে ।
 তাৱত কৰিল হৰি-ধ্বনি বাৰম্বাবে ॥২৭৬
 পৃথিৱীত হৰি-ধ্বনি স্বৰ্গতো আন্দোল ।
 হুণুনিয় ঠাৱতে কাহাৰো মাত-বোল ॥
 সেহি ভাৱ স্মৰি সৱে সামাজিক জন ।
 উচ্চ কৰি বোলা হৰি হৰি ঘনে ঘন ॥ ২৭৭

যেথণে গোপালদেৱ বৈকুণ্ঠ গৈলেক ।
 প্রথমতে যিটো হৰি-ধ্বনি কৰিলেক ॥
 সেহি ধ্বনি সকলে দিশতে নিকলিল ।
 সমস্তে লোকৰে শুনি বিস্ময় মিলিল ॥১৭৮
 এতমান হৰি-ধ্বনি কুকরাবাসীত ।
 কাৰ আজি কিবা ভৈল নজানো তহিত ॥
 আনবেলা এতমান হৰি-ধ্বনি নাই ।
 আকাশত কৰে শুনি আনন্দ বটাই ॥১৭৯
 জানো আজি প্রাণ-বংশীধৰদেৱ যাই ।
 এতেকেসে মহা উৰ্মি আকাশ কম্পাই ॥
 এহি বুলি যিবা যিটো কস্মত আছিল ।
 এহি অনুৰাগি মনে লৱৰ মাৰিল ॥১৮০
 বৈষ্ণৱসকল শোকে বিয়াকুল ভৈলা ।
 বিধিৱতে দেৱক দোলাত তুলি লৈলা ॥
 কতো কতো দহাৰ সন্তাৰ লৈয়া যাই ।
 কতো দোলা বহে বহুতৰে নাম গাই ॥১৮১
 উত্তৰ দিশত ব্রহ্মপুত্ৰৰ তীৰক ।
 লৰিল উভতি প্রজা নেদেখি পথক ॥
 শুনা সভাসদ দেৱ গোপাল-চৰিত্ৰ ।
 বসিক সন্তৰ ইটো প্ৰিয় মহামিত্ৰ ॥১৮২
 পৰম যুকুত দেৱ নাৰদ সাক্ষাত
 ক্ৰবৰ চৰিত্ৰ গাৱে সন্তৰ সভাত ॥

আনো যিবা গারে শুনে সম্ভব চৰিত্ৰ ।
 পাপবাশি নাশে হয় পৰম পৱিত্ৰ ॥১৮৩
 মহাপুণ্য অভ্যুদয় মিলয় তাগাৰ ।
 সপ্ৰেম ভকতি পাৱে কৃষ্ণ তুষ্ট তাৰ ॥
 এতেকে শুনিয়ে বৃষ্ণ গোপালক শ্মৰি ।
 ভণে বৰ্মানন্দে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৮৪

ঘোষা

হৰি এ হে জয় হৰি বংশীধৰ ॥

মুক্তাৱলী

গুৰুদেৱৰ
 তনু-দাহ

নৰকপে ধৰ্ম্মৰ তনয় ।
 বৈকুণ্ঠক গৈলন্ত নিশ্চয় ॥
 তাহান দেহক তুলি লৈয়া ।
 চলিল ভকত আৱৰিয়া ॥১৮৫
 দীৰ্ঘ-প্ৰস্থে পথ বহুতৰে ।
 জুৰি যাই প্ৰজা নিবন্তৰে ॥
 বহু তাল চাপৰি বৰাই ।
 হৰি-নাম মথ্যে মথ্যে গাই ॥১৮৬

কতো কতো উৰ্দ্ধ কৰি ।
 ঘনে ঘনে বোলাৱন্ত হৰি ॥
 কিবা ভক্ত কিবা গ্ৰামীণ ।
 সমস্তৰে উদ্ভাৱল মন ॥১৮৭
 শোকে কাৰো চিত্ত নোহে ধিৰ ।
 সদায় চক্ষুৰ বহে নীৰ ॥
 বুমা-বুমে সৱে নৰ-নাৰী ।
 কান্দি কান্দি ফুৰে গেৰি পাৰি ॥১৮৮
 হে প্ৰাণ বান্ধৱ গোপাল ।
 সেৱা কৰি আছে এতকাল ॥
 এৱে তুমি আমাক এৰিয়া ।
 কৈক যাৱা বাক্য হুস্তনিয়া ॥১৮৯
 সকলে সন্তাপ পাসৰিয়া ।
 কাহাক নমিবো শিৰ দিয়া ॥
 কোনে বুলি অমৃত বচন ।
 জুকৱাইবে সৱে প্ৰাণ-মন ॥১৯০
 যাৰ পদ-পঙ্কজ দেখিলে ।
 সৱে তাপ গুচি সুখ মিলে ॥
 যাৰ মুখ-পদ্ম-নিৰীক্ষণে ।
 আসে যাৱে জগতৰ ভনে ॥১৯১
 যাৰ পাদোদক শিৰে ধৰি ।
 বহু লোক গৈলেক নিস্তৰি ॥
 কতো কতো মহন্ত হৈলেক ।
 কুল সমে লোক তাৰিলেক ॥১৯২

সেহি প্ৰভু গোপালদেৱৰ ।
 ধূলি বিনে কি কৰে জীৱৰ ॥
 এহি মতে আনো বাক্যচয় ।
 বুলি হাতে হিয়া ঢাকুৰয় ॥১১৩
 গোপাল গোপাল গেৰি পাৰি ।
 কতো শোকে পাৰয় লোটাৰি ॥
 কতো কান্দি কৰে আৰ্ত্তৰাৱ ।
 বান্ধৱ গোপাল কৈক যাব ॥১১৪
 শোকে মত্ত ভৈল সৱে প্ৰাণী ।
 মাথে ভুকু মাৰে টানি টানি ।
 শোক-অগ্নি লাগিয়া হিয়াত ।
 কতো কতো পৰে চাট চাট ॥১১৫
 দেৱ গোপালৰ শোক-আগি ।
 সকলে লোকত গৈল লাগি ॥
 কাৰো গাৱে শ্ৰুতি-বুধি নাই ।
 বিয়াকুল হুয়া প্ৰজা যাই ॥১১৬
 যেন ঘোৰ অৰণ্য-বনত ।
 অগ্নি লাগিল বতাসত ॥
 উদ্গি আন্দোলৰ পয়োভৰে ।
 ধূম-সম ভৈল নিবস্তৰে ॥১১৭
 এহিমতে শোক-কাণ্টে যাই ।
 লোহিতৰ নিজ শাস্তি পাই ॥

বহুত বলুকা জুৰি বৈল ।
 দেৱৰ শৰীৰ নমাই থৈল ৷২৯৮
 ধন কিছো দিয়া বিচাৰমান ।
 লোহিতত মাগি লৈল খান ।
 কতো চিতা সাজিলা বিধানে ।
 পাছে উৎসৰ্গিলা বিধি মনে ৷২৯৯
 দেৱৰ শৰীৰ নৱাইলেক ।
 আসনতে বৈসায়্যা থৈলেক ॥
 ললিতা বলিত হাত-পায় ।
 মৃতকৰ নেদেখি স্বভাৱ ॥১০০০
 শৰীৰৰ কান্দিও জলয় ।
 যেন বাক্য বুলিবে খোজয় ॥
 জাপ্য মালা ধৰিছা হাতত ।
 নিৰেখি আছয় যেন মত ॥১০০১
 সেহি বেলা নৌকা বহুতৰ ।
 চপাই গৈয়া পলিলা ওচৰ ॥
 কাহৰ কৰিলা বহুবাৰ ।
 আমিও কৰোহো নমস্কাৰ ॥১০০২
 এহি বুলি কান্দিয় বিস্তৰ ।
 দেখি দায়া ভৈল ভকতৰ ॥
 বহুল কৰিয়া পথ দিলা ।
 পাছে সৰে দেৱক দেখিলা ॥১০০৩

পৰি পৰি কান্দিয়া নমিলা ।
 প্ৰেমে বহু প্ৰাৰ্থনা কৰিলা ॥
 তাৰ সঙ্গী অসমে দেখিয়া ।
 বুলিলেক বিস্ময়ে আসিয়া ॥১০০৪
 কিয় ভাল কৰি নচান্স ।
 নজানিসে ক্ৰন্দন কৰস ॥
 কদাচিতো দেৱ নমৰয় ।
 তোৰ দেৱ জীয়ায়ে আছয় ॥১০০৫
 তোমৰাৰ মনক বুঝয় ।
 মৃতবেসে বাক্য নমাতয় ॥
 যত লাগে দেখিছো বিস্তৰ ।
 এনে থান নহে মৃতকৰ ॥১০০৬
 এহি বুলি প্ৰণামিয়া গৈলা ।
 দেৱৰ মহিমা নজানিলা ॥
 পাছে তুলি দেৱৰ শৰীৰ ।
 চিতাত থৈলন্তু কৰি থিৰ ॥১০০৭
 কন্দলি ভাৰতী বিধি চাই ।
 জয়হৰি অগ্নিক ফুৰাই ॥
 চিতাৰ মধ্যত যদি দিল ।
 কোতূহলে অগ্নিয়ে ধৰিল ॥১০০৮
 বহুত অগক কাঠ দিল ।
 বহু হৃত কলসে ঢালিল ॥

প্রদক্ষিণে ফুৰিয়া পূৰ্বত ।
 নাম গাৱে বহুত ভকত ॥১০০৯
 কামদেৱে নাম লগায় ।
 আনোজনে শুনিয়া ধৰয় ॥
 যেখনে দেৱৰ দেহ পাই ।
 হৰহৰি অগ্নি জ্বলি যাই ॥১০১০।
 তেখেণে ভকতে নাথ এৰি ।
 কান্দিবে লাগিল পৰি পৰি ॥
 যেন গাৱে অগ্নি লাগিল ।
 ক্ৰন্দনৰ উৰ্মি উধলিল ॥১০১১
 কতো শোকে মাথা আকালয় ।
 কতো হাতে হিয়া ঢাকুৰয় ॥
 কতো পৰি বালিত বাগৰি ।
 গোপাল গোপাল গেৰি পাৰি ॥১০১২
 চিতা-অগ্নি দেহ চাই চাই ।
 কান্দে শোকে পৰি ঠাই ঠাই ॥
 অগ্নিৰ আনন্দ বিস্তৰ ।
 যুহুৰ্ত্তে দহিলা কলেৱৰ ॥১০১৩
 খৰি কিছো নিমিত্ত ভৈলেক ।
 দেহ গৈল খৰি থাকিলেক ॥
 জয়হৰি পিণ্ডক দিলেক ।
 অৱশিষ্ট অস্তিক থৈলেক ॥১০১৪

আত্মাৰিক লোহিতে খেপিল ।
 ভস্মখান পাছে খানি নিল ॥
 লোহিতৰ ভৈল ভাগ্যোদয় ।
 তাক দেখি সৱাৰে বিস্ময় ॥১০১৫
 চাৱলিকে কুণ্ড কৰি আতি ।
 নিলা খানি লেহি দিনা ৰাতি ॥
 শুনা সভাসদগণ যত ।
 দেখা দেৱ গোপাল মহন্ত ॥২০১৬
 স্বাহাৰ দেহৰ পায়্য সজ ।
 অগ্নি-লোহিতৰ মহা ৰজ ॥
 দেৱ গোপালৰ পাৱ স্মৰি ।
 নিবন্তৰে বোলা হৰি হৰি ॥১০১৭

লেচাৰি

উক্তসৱব দেৱৰ শৰীৰ দাহ কৰি লবিলা ভকত পাৰি ধৰি
 বিলাপ পৰম শোকৰ তাপত দেখে আত্মাৰ ।
 ধিৰ ছয়া ভৰি নপাৰয় যেন কোনোভনে আঁজোৰয়
 গমন কৰিতে দেখয় তেন প্ৰকাৰ ॥
 কতো ডাকি কতো হুমহুমি সৰেও কান্দয় সুখাৰুমি
 কতো শাস্ত্ৰ বলে ধৈৰ্য্যক ধৰিবে চাই ।

তথাপি নোভয় যিৰ মন দেৱ গোপালৰ গুণগণ
স্বৰিয়া প্ৰেমত হোৱয় মৃডক প্ৰায় ॥১০১৮

গোপালদেৱৰ পদ-মূল শ্ৰাব শ্ৰবি হুৱা বিয়াকুল
বিলাপ কৰিল যাব যেন লৈল মতি ।

আমাক অনাথ কৰি থৈল বান্ধৱ গোপাল তেজি গৈল
কোনেনো চিন্তিবে আমাৰ হিত সম্প্ৰতি ॥

সমস্তে বান্ধৱ পৰি হৰি দেৱৰ চৰণে আশা কৰি
তাহান সঙ্গত বঞ্চি আছো এতকাল ।

আবে আমি সবে দুখীয়াৰ দেৱ বিনে কৈল অন্ধকাৰ
হা হা মন্দ ভাগী লোকৰো হুহিবে ভাল ॥১০১৯

কাৰ পাৱে পৰি দণ্ডৱতে শ্ৰণাম কৰিবো নিতে নিতে
কোনে স্নেহ কৰি বহু আলীৰ্বাদ দিব ।

কাহাৰ আদেশ শিৰে ধৰি কাৰ পদ-জল পান কৰি
কাৰ অৱশেষ প্ৰাৰ্থনা কৰি ভুক্তিবো ।

কোনেনো সত্ত্বৰ মध्ये বসি প্ৰকাশ কৰিবে যেন শক্তি
কাহাক আৱৰি থাকিবো আনন্দ কৰি ।

বান্ধৱ গোপাল বিনে আৰ শূৰ্য্য বিনে যেন অন্ধকাৰ
হুহিবে প্ৰকাশ সত্ত্ব আৱে আজি ধৰি ॥১০২০

প্ৰেমে চিন্তে আসি বাবদ্বাৰ কাহাৰ কৰিবো পৰিচাৰ
কোনে প্ৰশংসিয়া বুলিবেক ভাল ভাল ।

আবদাৰ মন-প্ৰাণ টানি নিবে কৰি বহু বৃহু বাণী
হা হা কৈক গৈলা বান্ধৱ মোৰ গোপাল ।

চাপৰি বজাই ভাল ৰাই যেখনে আমৰা নাম পাই
 তেখেণে নামৰ কীৰ্ত্তন-বসন্ত তুলি ।

লোতক জুৰয় সবসৰি নামত অত্যন্ত প্ৰেম কৰি
 ভাল ভাল বুলি প্ৰশংসয় হাত তুলি ॥১০২১

তাহানে বদন-চন্দ্ৰ চাই আমাৰ আনন্দ চড়ি ৰাই
 নাম-কীৰ্ত্তনৰ মহানন্দে মত্ত হুই ।

নেদেখি দেৱৰ চান্দ মুখ হুহুইবেক পুত্ৰ সিটো মুখ
 কিমতে মুমাঠেৰে আমাৰ হিয়াৰ জুই ॥

হে বংশীধৰদেৱ স্বামী তোমাক নেদেখি দেৱ আমি
 জীৱন ধৰিয়া থাকিবো পুত্ৰ সত্ৰত ।

তুমি বিনে শোভা আমাৰ যেন পতিত্ৰতা বিধৱাৰ
 সদৃশ জীৱন কি কাম আছে সাম্প্ৰত ॥১০২২

এহিমতে আনো বাক্য বুলি বাহাস্তে পথত কান্দি কান্দি
 কতো কতো ভক্ত চলিবাক নপাৰয় ।

ভাসৱাক কতো তুখো জনে ধৰি ধৰি আনো গ্ৰীৱ-গলে
 মাথা হিয়া যেন ঢাকুৰিবে নপাৰয় ॥

পাছে সেহিমতে চলি ৰাই যেন তেন কৰি সত্ৰ পাই
 দেৱৰ থানক দেখি পুত্ৰ শোক কৰি ।

অন্তৰ্জল গৰ্ভ সমীপত চাট চাট পৰি সন্তাপত
 কৈ গৈল গোপাল গোপাল পাৰয় গেড়ি ॥১০২৩

কতোহো দেৱৰ আসনত নিচালে পবিল দণ্ডত
 মাথা আকালিয়া কান্দে আৰ্শ্বৰ কৰি ।

তাসম্বাক কতো কতো জনে ধৰি ধৰি বাধি ধিৰ মনে
বহিবাক প্রতি বুঝাইলেক শান্ত অধি ।

মিশ্রদের জয়বিদের প্রভুৰ আসনে কবি সের
কান্দিলা অনেক দেৱৰ গুণ বর্ণাই ।

তাকো শুনি আতি মহাশোকে বিস্তৰ কান্দিলা বহু লোকে
তাহাক আমবা कहিয়া পাৰ নপাঞি ॥১০২৪

পাছে সরে জ্ঞানে ধৈৰ্য্য ধৰি পাঞ্চিলা ভক্তৰ শীত্ৰ কবি
দেৱৰ কাৰ্য্যক যেমনে উদ্ভূত হয় ।

দেশে দেশে লোকে শুনিলেক অনুবাণীসরে কান্দিলেক
সাধুসরে শোকে দেখিলেক তমোময় ।

যেন সূৰ্য্য-অন্তৰ্জাত গৈল অন্ধকাৰ ব্যাপি লোক বৈল
ভয়-পিত আদি সকলে আসি মিলয় ।

তেমনে গোপাল-সূৰ্য্য গৈল ভক্তৰ আনন্দ দূৰ ভৈল
শোক-খেদ আদি ভয়াদিৰ সম হয় ॥১০২৫

দেশে দেশে যত সাধু সন্ত
যত যত গ্রামী যত অধিকাৰী তাৰ ।

সমস্তে বোলয় খেদ কবি আৱে আসি কাৰ ধূলা ধৰি
পৰম চূৰ্ণোৰ সংসাৰৰ ছইবো পাৰ ।

যাৰ পদ-জল নিবে ধৰি আছো হৰি ভজি আশা কবি
যাৰ অৱশেষ ভূজো বাৰম্বাৰ পাই ।

যাৰ আজ্ঞা ধৰি দৃঢ় মনে সরে শোকে কাৰ-বাক্য-মনে
অজ্ঞান ভেজিয়া কল্পিয়া থাকে সদায় ॥১০২৬

প্ৰচণ্ড প্ৰতাপী নৃপতিৰ

নাতি পুত্ৰ পত্নী পাত্ৰগণ

বাহাব তেজত বহুতে হৰি ভজিল ।

আৱে সেহি প্ৰভু বংশীধৰ

বৈকুণ্ঠে গৈলন্ত ভকতৰ

অত্যন্ত বিশ্বাস সেৱাৰ ধলী গুচিল ॥

ভেনয় তেজস্বী মহাজন

কোন আছে তাস্ত দিয়া মন

কম্পমান ছয়া থাকিব লোক সদায় ।

হৰ গোঁৰী সদ্ভাদত পাই

ষিটো কথা কহে ঠাই ঠাই

ইও কথাগুটি বুজিবে আত বুৱাই ॥১০২৭

কহিছা শঙ্কৰে পাৰ্ব্বতীত

কলি যুগে গৈয়া পৃথিবীত

মুচুকুন্দ ৰাজা জনম লভিব যাই ।

নামত গোপাল বিশ্ৰব

লভিয়া প্ৰসাদ ঈশ্বৰৰ

লোকক তাৰিবা হৰি-ভক্তি প্ৰৱৰ্তাই ॥

ঈশ্বৰবদন্ত সম্পত্তিত

যাব অণুমাত্ৰো নাহি চিন্ত

কৃষ্ণৰ চৰণে ভকতি লভি সদায় ।

বাহাব আগত নিতে নিতে

মহাজনসৱে প্ৰেম চিন্তে

দণ্ডৱতে পৰি প্ৰাৰ্থনা কৰয় যাই ॥১০২৮

এহি চৰণৰ ধূলো ধৰি

তবু আশীৰ্বাদ আশ কৰি

আমো আমিসৱে নেডিবা তুমি আমাক ।

ভোমাৰ প্ৰসাদে ইদেখত

হৰি-ভক্তি-পথ ভালমত

লভিয়া আনন্দে ধৰিছো হৰি-সেৱকে ।

এহিমতে আনো বহুতৰ

গুণ কহি দেৱগোপালৰ

নিষত্বে লোকে উপবাসে ৰহিলেক ।

পতিলা পেলায়া ধৌত ছয়া বাঘ ঘিবা আছে বস্ত লৈয়া
আসিবাক প্রতি উত্তম সরে ভৈলেক ॥১০২৯

গুনা সভাসদ নিবন্তব পৰম নৈষ্ঠিক মহন্তব
দেৱগোপালৰ চবিত্ৰ সুন্দৰ বব ।

পৰম পাৱন হিতকৰ অতীষ্ট-দায়ক মনোহৰ
সান্ধাতে কৃষ্ণৰ চবিত্ৰৰ সমসৰ ।

আপুনি ঈশ্বৰ দুৰ্বাসাত কহিয়া আহন্ত নৱমত
মোহোৰ ভক্তৰো অল্পমানো ভেদ নাই ।

একাদশ স্বৰ্গে উদ্ধত বৈকুণ্ঠ-অমৃত অৰ্জুনত
এহিমতে কহি আছা আনো ঠাই ঠাই ॥১০৩০

ই মাত্ৰ কথাক বুলি যাক তাৰোপৰি আছে বুজিবাক
মহন্তসকলে ইহাৰ তত্বক জানে ।

এতেকে আদৰি গুনিবাক লাগয় ইহাক আমি বাক
লিখি আছো মহাষম্ কৰি সাৱধানে ।

ইহাত নাহিকে বঢ়া আন যতেক ভৈলেক বিস্তমান
তাহাৰে বহুত এড়িয়া অল্প লিখিলো ।

নমানিবা আত আত্ম-তাপ দেৱগোপালৰ পায়্য তাপ
লভিয়া ভক্তৰ বজ মনে কথা কহিলো ॥১০৩১

শঙ্কৰ মাধৱ দামোদৰ গোপাল পৰমানন্দ বাম
কৱীবা চৈতন্ত কবিসম্ম বলোবাম ।

ভাগৱতমিশ্ৰ জয়হৰি নিবন্ধন নাম বনমালী
সবাকৈ শ্ৰবিল ডাকি ধোলা বাম বাম ৷

সত্ৰৰ

শুন। আবে সত্ৰৰ প্ৰস্তুত কথা যত ।

কথা

বৈষ্ণৱসকলে কৰিলেক যত যত ॥১০৩২

বিলাপৰ পাছে কিছো চিত থিৰ কৰি ।

দেয়ৰ আসনে ভিটি বান্ধিলা সাদৰি ॥

তাহাৰ উপৰে কট বস্ত্ৰ পাৰি থৈলা ।

অস্তৰ্জল গৰ্ভ খানে ভিণ্ডিক নিৰ্ম্মিলা ॥১০৩৩

তাহাৰ উপৰে চোট গৃহ নিৰ্ম্মিবাক ।

মিথ্ৰদেৱে আজ্ঞা দিলা আমাৰ পিতাক ॥

তেহে গৃহ ভাগ খানি কৰিলা নিৰ্ম্মাণ ।

তাৰ পছিমত আছে মুনেকৰা স্থান ॥১০৩৪

তাতে ভিণ্ডা বান্ধি পীৰা লাখুটি ছত্ৰক ।

পত্ৰেকে সহিতে থৈয়া বচিলা গৃহক ॥

তিনি দিন উপবাসে ভকত আছিল ।

বহু ধনে দানে-মানে চতুৰ্থী কৰিল ॥১০৩৫

ষষ্ঠ দিনা নিশা আহি আমাৰ পিতাক ।

স্বপ্নত বিশিষ্ট বিপ্ৰে বুলিলন্ত বাক ॥

কেনে অস্তৰ্জলে গৰ্ভ খানক এডিলা ।

কাথৰত ভিণ্ডি বান্ধি গৰ্ভ খচকিলা ॥১০৩৬

এহি বুলি কুণ্ডলী আকাৰে অঙ্ক দিলা ।

এহিসে গৰ্ভৰ খান বুলিয়া কহিলা ॥

গুহু বোলে শুন ভক্তি কহিব মিথ্ৰত ।

তদ্বুল নাহিকে বহু গোবিন্দ-গৃহত ॥১০৩৭

কৰ্কটী খানত অন্ন তদ্বলৰ খান ।
 দিয়ে মাত্ৰ কিয় নেদে অঞ্জলি প্ৰমাণ ॥
 আমি ভুট নহৈলে কিসলে দিয়ে তাক ।
 জাগিয়া প্ৰভাতে পিতা কহিলা তাহাক ॥১০৩৮
 শুনি মিশ্ৰদেৱৰ পাছে অসন্তোষ মনে ।
 গৰ্ভৰ গৃহক আসিলন্ত তেতিখনে ॥
 পিতৃক বুলিলা তুমি শুনা পদ্যপাণি ।
 যেমনে শুনিলা তুমি দেৱৰেসে বাণী ॥১০৩৯
 তেমনে আপুনি তুমি ভিত্তি বান্ধিয়োক ।
 আগে গৰ্ভ খানি ভাল প্ৰমাণ লৈয়োক ॥
 পূৰ্বতো সঙ্গতে থাকি দেৱক তুখিলা ।
 কৰ্ম্মত চতুৰ বহু প্ৰসাদ লভিলা ॥১০৪০
 সেহিতে ভাগ্যৰ তুমি আজিও দেখিলা ।
 কৰ্ম্ম কৰিবাক প্ৰতি তোমাকে পাঞ্চিলা ॥
 শুনিয়া পিতৃয়ে পাছে তাহান আগতে ।
 স্বপ্নত দেখহা খান খানিলা সাম্প্ৰতে ॥১০৪১
 দেখে সেহিমতে মাত্ৰ পূৰ্ব গৰ্ভ আছে ।
 তাতে সিচুকিয়া ভিত্তি বান্ধিলেক পাছে ॥
 কৰ্কটী খানত পশি দেখে বিত্তমান ।
 অন্নমাত্ৰ দিয়া আছে তদ্বলৰ খান ॥১০৪২
 দেখি মিশ্ৰদেৱে মনে অসন্তোষ ভৈলা ।
 আঞ্জলি আঞ্জলি কৰি গুৱা দিবে দিলা ॥

অষ্টম দিনত বহু মহন্ত আসিল ।
 নৱম দিনত সভা-ধানক জুবিল ॥১০৪৩
 দশম দিনত দুয়ো মুণ্ডন কৰিলা ।
 দশাহী কৰ্ম্মক যথাযোগ্যে সমাপিলা ॥
 মধ্যাহ্ন বেলাত হাটী-বাটী পানী-ঘাট ।
 পূৰ্ব্ব দক্ষিণ উত্তৰৰ তিনি বাট ॥১০৪৪
 জুবিল সকলে থানে ঘণ্টাল প্রজাৰ ।
 ভেটি যোগাটবাক শক্তি নাহিকয় আৰ ॥
 ভাল ভাল শক্তিমন্ত বহুত ভকতে ।
 কাচি-পাৰি প্ৰৱন্ধ কৰিয়া ভালমতে ॥১০৪৫
 বাখিয়া ফুৰয় মিশ্ৰদেৱক আৰৰি ।
 তাসত্বাক ৰাখে কতো কতো পাছ ধৰি ॥
 তথাপি বহুত দুঃখ ৰাখন্তাসম্ভৰ ।
 হস্ত ধৰাধৰি কৰি থাকে নিবন্তৰ ॥১০৪৬
 অগ্ৰত এগুটি পথ কৰিয়া থাকিলা ।
 সেই পথে গৈয়া লোকে কহিবে পাৰিলা ॥
 সুবৰ্ণ বজ্জত বস্ত্ৰ লোণ কপৰ্দক ।
 খাভূময় পাত্ৰ সমে নিলেক অগ্ৰক ॥১০৪৭
 ততুল কদলী আদি উপাধি আপাৰ ।
 তাহাক সমীপে নিবে শকতি কাহাৰ ॥
 কিন্তু কহে মাত্ৰ তাৰ স্থল লেখাখানি ।
 ভাল বুলি মিশ্ৰদেৱে বোলে শ্ৰিয় বাণী ॥১০৪৮

অমৃত শ্ৰৱয় মিশ্ৰদেৱৰ বচন ।

শুনি শুনি সৱাৰে সন্তোষ হোৱে মন ॥

পাছে জয়হৰিদেৱ পাশক চলয় ।

তাহানো মধুৰ বাক্যে সৱে সুখী হয় ॥১০৪৯

ছুহানো বাক্যত আন সৱে তাপ হৰে ।

একে দেৱগোপালৰ সন্তাপত পৰে ॥

সি পুত্ৰ অধিক ভৈল দেৱৰ স্থানত ।

সৱাৰে চক্ষুৰ নীৰ বহয় শোকত ॥১০৫০

বান্ধৱ গোপাল আছিলন্ত এহি ঠাই ।

কৈক গৈলা প্ৰভু তুমি আমাক পেলাই ॥

পূৰ্বতো কৰিছো আমি সেৱা বাৰম্বাৰ ।

হৰি-ভক্তি পাইলো আমি প্ৰসাদে তোমাৰ ॥১০৫১

ইহ পৰলোকে সাৰ কৰিছো তোমাক ।

তুমি গুৰু ইষ্ট বন্ধু নেড়িবা আমাক ॥

এহিমতে আনোঁয় তুতি বাণী ৰডি ।

কতো কান্দে আসন-ধানত পৰি পৰি ॥১০৫২

কতো কান্দে দেহ-ত্যাগ-ধানত পৰিয়া ।

শোকে মগ্ন দেহ আভি ভূমিত লুটিয়া ॥

গোবিন্দ ঠাকুৰ আপে কতোতো কান্দয় ।

গোপালৰ পদ-ধূলা-সঙ্গতি মাগয় ॥১০৫৩

কতো ভকতৰ বাসা পৰিয়া কান্দয় ।

আনো পৰিচয় ভক্ত সঙ্গ আলাপয় ॥

কতো দিন আগে আসি শ্রীহৰি গোসাঁই ।

সত্ৰ পশি বুলিলন্ত ভক্তক শুনাই ॥১০৫৪

কৈত আছে কৈত আছে হুতিয় গোপাল ।

শুনি মিশ্ৰদেৱে আগে আসিল সকাল ।

দেখিল মাত্ৰকে দণ্ডৱতে পৰিলন্ত ।

মিশ্ৰদেৱে পৰি আলিঙ্গিয়া ধৰিলন্ত ॥১০৫৫

হুয়ো হুইক নমস্কাৰ কৰি বাৰম্বাৰ ।

বিস্তৰ কান্দিয়া প্ৰেম লভিয়া আপাৰ ॥

বৃহত দেৱবী বাপু আদি কৰি যত ।

মহাজনসৱ আছে ইটো প্ৰদেশত ॥১০৫৬

শ্রীহৰি দেৱবী মতে সৱে আদৰিলা ।

মিশ্ৰদেৱে যথাযোগ্যে সৱাকে তুঘিলা ॥

গৃহে গৃহে সভাত তন্ত্ৰতে বসাইলেক ।

সমস্তকো ভোজন-সন্ত্ৰাৰ দিয়াইলেক ॥১০৫৭

এক তিলো হৰি-কীৰ্ত্তনৰ ছেদ নাই ।

নাম গায়া কীৰ্ত্তন কৰয় ঠাই ঠাই ॥

পাছদিনা প্ৰাত্ৰসে পশিলা নাম-ঘৰ ।

পণ্ডিতসকলে উৎসৰ্গাইলা সৱে বৰ ॥১০৫৮

পিণ্ড দিয়া পাছে হুয়ো কলে উঠি উঠি ।

পণ্ডিতসৱক দান দিয়া মন তুষ্টি ॥

সুৱৰ্ণ-বজ্জত আদি বস্ত্ৰ অপৰ্য্যন্ত ।

যাব যাতে অভিলাষ তাহাক দিলন্ত ॥১০৫৯

দলৈমানেন সবাবে ভৈলেক মন পুৰ ।
 সরে উঠি আশীৰ্বাদ কৰিলা প্রচুৰ ॥
 কন্দলি ভাৰতী চক্ৰবৰ্তী আদি যত ।
 পণ্ডিত তেজস্বী বেদ-মূৰ্ত্তি যেনমত ॥১০৬০
 সৱাবে আনন্দ প্রশংসিলা বাৰেবাৰ ।
 জয় জয় কৃষ্ণ হৰি কৰিলা জোঁকাৰ ॥
 বত্নাকৰ কন্দলি বুলিলা প্রেম কৰি ।
 দেৱগোপালৰ পদ-ধূলি আছে। ধৰি ॥১০৬১
 যিকালত আসি আমি মাগিলো শৰণ ।
 দেৱতা গোপালে মোক বুলিলা বচন ॥
 ইদেশত তুমি ৰাজা সরে পণ্ডিতৰে ।
 তোমাক পূজয় ৰাজা সাধু নিবন্তৰে ॥১০৬২
 তমু মুখে ভাগৱত কৰিবো শ্রৱণ ।
 কেমনে লগাইবো মঞি তোমাক শৰণ ॥
 শুনিয়া বুলিলো মঞি কৰি দণ্ডৱত ।
 শুনিয়োক পিতৃ মোৰ যেন অভিমত ॥১০৬৩
 নানা বিদ্যা শিখি লোকে তোমাকে সেৱয় ।
 মোৰ বিদ্যা পাণ্ডিত্যত আন নাহিকয় ॥
 পণ্ডিত-বিদ্বাক ধৰি সেৱিলোহো আগে ।
 আৱে মোক শৰণ লগাইবে তমু লাগে ॥১০৬৪
 এমনে বহুত আনো কৰিলো প্রাৰ্থনা ।
 আতি শ্রদ্ধা দেখি মোক কৰিলা ককণা ॥

গোবিন্দ ঠাকুর আগে কবাই দণ্ডিত ।
 শবণ-ভজন ভক্তি কহিলা যেমত ॥১০৬৫
 তাহান প্রসাদ মঞি সকলে লভিলো ।
 পদ-জল লৈয়া স্নান ভোজন কৰিলো ॥

জন্ম কৰ্ম পাণ্ডিত্য সকলে সাফলিলো ॥১০৬৬
 হেন বন্ধু এড়ি গৈলা ভৈলোহো অনাথ ।
 এহি বুলি বহু কান্দিলন্তু দমাই মাথ ॥
 এমনে অনেক বহুদেবী পণ্ডিতৰ ।
 ভৈল ভার স্মৰি গুণ দেব গোপালৰ ॥১০৬৭
 মিত্রদেবে সন্মাকে কৰিয়া সতকাৰ ।
 গৈলন্তু বাহিৰ কুড় লাগিল প্রজাব ॥
 সেই মিত্রদেব বুলি কহে সাৰ কথা ।
 কিন্তু সমীপক যাইবে নপাবয় তথা ॥১০৬৮
 সহস্র সহস্র প্রজা আনুৰি বহিলা ।
 একোমতে কোনো ভেটিবাক নপাৰিলা ॥
 দণ্ড দুই মানে ধিৰে আছিলন্তু চাই ।
 সভা প্রবেশিবাক শকতি দেখে নাই ॥১০৬৯
 পাছে যেন তেন কৰি ফিৰিয়া গৈলন্তু ।
 শক্তিমন্তু বহু লোকে বাখিয়া নিলন্তু ॥
 গৃহ প্রবেশায়্য দ্বাৰ বান্ধিয়া বহিলা ।
 তাতে গৈয়া বহু লোকেসে দেখিলা ॥১০৭০

বাজাৰ কুমাৰ আৰো প্ৰিয় নাতি এক ।
 দুয়ো বহু ধন দিয়া দূত পঠাইলেক ।
 কান্ধু বড়া মধু বড়া আদি দূতগণে ।
 ভগৱাদি ৰাখে মিত্ৰদেৱৰ বচনে ॥১০৭১
 ৰাজগৃহ দুৰ্গ-অধিকাৰী সনাতন ।
 আৰো যিবা প্ৰিয় ভক্ত আছে পাত্ৰগণ ॥
 তাসম্বাৰো আসি আছে দূত বহুজন ।
 দিয়া পঠাইলন্ত বহু বিবিধ দ্ৰব্যগণ ॥১০৭২
 বহু টকা সম্ভাৰ আনিলা গাৱে গাৱে ।
 চাৰি দিন আগে যোগাইলন্ত ভাৱে ভাৱে ॥
 সমস্তে দূতকে ভিয়ে পূৰ্বতে পাৰিলা ।
 যাক যিটো কৰ্ম দিলা বিশ্বাসে নেড়িলা ॥১০৭৩
 বৰ জগন্নাথ মধুসূদন ভগৱাণী ।
 ছুইহানো সজত ভৈল বহু আজ্ঞা কৰি ॥
 প্ৰাতঃসতে দুয়ো গৈয়া মঞ্চত চড়িলা ।
 ভাল দুৰ্গ বান্ধি দান দিবক লাগিলা ॥১০৭৪
 দুৰ্গকো ৰাখিব দিলা বহু অধিকাৰী ।
 দুৰ্গ মধ্যে প্ৰজাকো থৈলেক দ্বাৰ মাৰি ॥
 লোণ কপৰ্দক বস্ত্ৰ সুবৰ্ণ বজ্জত ।
 গাৱে গাৱে পাত্ৰ ভৰি লৈলা সমীপত ॥১০৭৫
 যাক যিবা লাগে পুছি পাছে দিল ।
 দান দিয়া পাছে উত্তৰক মেলি নিল ॥

পুন দক্ষিণৰপৰা আসয় বিস্তৰ ।
 দান দিয়া তাকো মেলি দিলা নিবস্তৰ ॥১০৭৭
 এহি মতে দুৰ্গ ভৰি ভৰি বাৰদ্বাৰ ।

* * *

চাৰিও দিশৰ পথ জুৰিয়া আছয় ॥
 আসে যাৱে প্ৰাণীসৱ লানি নভাগয় ॥১০৭৭
 সভা কাথৰত বিলাইবাৰ বস্তুচয় ।
 ভণ্ডাৰ কৰিয়া তাক বহুতে ৰাখয় ॥
 ছপৰতে তাক মাত্ৰ বিলাইবে পাৰিল ।
 পৰবেলা ভৈলে সবে ভণ্ডাৰ ভাঙ্গিল ॥১০৭৮
 দধি গুৰ কদলী সন্দেশ মাস চাউল ।
 লুড়িয়া নিয়ন্ত্ৰে প্ৰজা যেন ভৈল বাউল ॥
 অপৰ্য্যন্ত বস্তু তাক কতেক নিবেক ।
 চকটি পোলাইলে জানো প্ৰাণমি ভৈলেক (?) ॥১০৭৯
 বখীয়াসকলে মিশ্ৰদেৱত কহিলা ।
 শুনি হাসি বোলে কৃষ্ণে আনন্দ কৰিলা ॥
 প্ৰাণীৰ হিয়াত থাকি কৃষ্ণৰেমে ক্ৰীড়া ।
 নমানিবি দুঃখ যদি লভিলাহা পীড়া ॥১০৮০
 নিশা ভৈলে পাছে বহু প্ৰদীপ লগাইলা ।
 খানে খানে হৰি-নাম কীৰ্ত্তন কৰিলা ॥
 মিশ্ৰদেৱে আসি নিশা পশিলা সভাত ।
 উপযোগ বস্তু হত দিয়াইলা সৱাত ॥১০৮১

অতি বৰ সভা ভৈল দেখন্তে অদ্ভুত ।
 পৰম আনন্দ ভৈল মিলিল বহুত ॥
 কুকৰ্কেত্ৰ-যাত্ৰা ভোজ্যমান জগতৰ ।
 ভৈল মহা মহোৎসৱ আনন্দ মনৰ ॥১০৮২
 সেহিমতে মহোৎসৱ দেৱগোপালৰ ।
 পৰম আনন্দ ভৈল সৱে শুকতৰ ॥
 আনন্দতে ক্ষণপ্ৰায় ভৈল সমস্তৰে ।
 যথাযোগ্য অৰ্চা কৰিলন্ত নিবন্তৰ ॥১০৮৩
 বিদায় মাগিলা সৱে গৈল দেশে দেশে ।
 সৱে সাজ কৰিলন্ত দিনা হয়কৈসে ॥
 মিশ্ৰদেৱে জয়হৰিদেৱ সমন্বিতে ।
 ভক্ত সমে হৰি কথা কৰি একচিত ॥১০৮৪
 বহিলা সদায় সুখ ভৈলা পূৰ্বমতে ।
 কিছো কিছো কৰি শোক ভেজিলা সুখতে ॥
 প্ৰাতঃসতে গোৱিন্দ ঠাকুৰ সেৱা কৰে ।
 পাছে আসনতে আসি প্ৰণামে সাদৰে ॥১০৮৫
 তাত পাছে অন্তৰ্জল ভিণ্ডি সেৱা কৰি ।
 পাছে পাছকাত সেৱা কৰন্ত সাদৰি ॥
 পাছে নাম-ঘৰে বসি প্ৰসঙ্গ কৰয় ।
 গধূলো প্ৰসঙ্গ এহিমতে প্ৰৱৰ্ত্তয় ॥১০৮৬
 দেৱগোপালৰ খেদ-কুপাৰ বলত ।
 ভৈল অতিবেক শ্ৰদ্ধা হৰি-প্ৰসঙ্গত ॥

হবি-প্রসঙ্গ বলে ভকতি সম্পত্তি ।

ছুটটিল দিনে দিনে বাটি গৈল আতি ॥১০৮৭

অয়হবিদের যথাযোগ্যে ত্রিপক্ষিকো কবিলা দেবর ।

গজাত অস্থি দান-পুণ্য সমস্তক কবিলা বিস্তর ॥

লগাবলৈ

গ'ল ,

পাছে ছয়ো দেবে ভক্ত সমে আলচিলা ।

মিষ্টদের গজাব ভীষক অস্থি নিবে ইচ্ছা ভৈলা ॥১০৮৮

সজ্ঞত ব'ল তাম্রময় টেমাত ভবিয়া অস্থিচয় ।

শিবত লৈলস্তু মিষ্টদের মহাশয় ॥

ভক্তসরে চলি গৈলা চৌপাশে আরবি ।

প্রেমে কান্দি মধ্যে মধ্যে হবি-ধ্বনি কবি ॥১০৮৯

গৈয়া লোহিততো শিবে অস্থিক ধবিয়া ।

দণ্ড চাবি আছিলস্তু নৌকা ভরা দিয়া ॥

তেরেসে শিববপবা নৌকাত ধৈলস্তু ।

ভক্তসরে দেখি মনে বিস্ময় ভৈলস্তু ॥১০৯০

মিষ্টদেরে ছয়ো হাতে শিবত তুলিয়া ।

একেহবে প্রহবেক আছে কি কবিয়া ॥

এহিমতে স্মৃঙ্গলে আগ বটাই ধৈলা ।

নৌকাত উঠিয়া অয়হবিদের গৈলা ॥১০৯১

দৃষ্টি দেখি মানে সরে নিবেধি আছিল ।

ধনে ধনে জয় জয় হবি-ধ্বনি দিলা ॥

সুনা সাধুসর কথা দেবগোপালব ।

খিতি কপে সুখল সাখিলা অগতব ॥১০৯২

বহু ধন ভাঙ্গি বহু সম্ভাৰ কৰাই ।
 কোনো দেশে কিছো উক্ত বৰে এক ঠাই ॥
 তাতে তাৰ মহাভাগ্য মিলয় আপাৰ ।
 গুণগ্ৰাহী ভৈলে ভাগ্য মিলিল সৱাৰ ॥১০৯৩
 ইটো পুত্ৰ মহোৎসৱ দেৱগোপালৰ ।
 এক থানে দেখি শুক বহুত দেশৰ ॥
 বহু দেশে যাক যাক পাই প্ৰজা তৰে ।
 তাক একবাৰে পাই সৱে সেৱা কৰে ॥১০৯৪
 এতেক গোপাল পাদ-পদ্ম মনে অৰি ।
 ভণে বমানন্দে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

ছবি ।

থাকি লোহিতৰ কাছে মিত্ৰদেৱ-ভক্ত পাছে
 ক্ৰন্দন কৰিলা বহুতৰ ।
 অস্থিৰ লগত যেন গৈল সৱে শ্ৰাণ-মন
 মহাশোক হৈল সমস্তৰ ॥১০৯৫
 বাক্স গোপাল আজি আমাক এডিয়া গৈলা
 আজি সৱে ভৈলোহো আনাথ ।
 এহি বুলি শোক কৰি দেহৰ চৰণ অৰি
 কান্দি শোকে চপড়াইলা মাথ ॥

পাছে সরে প্রেম-চিতে মিশ্রদের সম্মিথে
গৈয়া পশিলেক সত্ৰ-শাল ।

থাকিল সন্তাপ-হুখে সরে কান্দি বোলে মুখে
হা হা বাক্সর গোপাল ॥১০৯৬

মিশ্রদেরে নিতে নিতে জাহ্নু পাৰি প্রেম-চিতে
দেবগোপালৰ আসনত ।

নমস্কাৰ কৰি থাকি গোপাল গোপাল ডাকি
কান্দি যাবে হুখে যেনমত ॥

যেথণে দেৱক স্মৰি থাকি মালা হাত ধৰি
তেথণে সৱাকো পাসবয় ।

নমাতন্ত কাকো বাৰ কোকাবন্ত বাৰহাৰ
দীৰ্ঘস্থাসে গোপাল বোলয় ॥১০৯৭

নাহিকে তাহান আন গোপালেসে জীৱ-প্রাণ
সুহৃদ বাক্সর পিতা মাতা ।

ইহ পৰলোকে সাৰ শুক ইষ্ট পৰমার্থ
সমস্ত প্রকাষে সৰ্বদাতা ॥

সচেতে সপনে সদা কৃষ্ণ গোপালৰ কথা
কহি স্মৰি মহাপ্ৰেম কৰি ।

মহা শিষ্ট ধৰ্ম্ম-শালী ভক্ত-পথ প্ৰতিপালি
থাকিলন্ত মহাসত্ৰ কৰি ॥১০৯৮

লোক-শিক্ষা ভেড়িঞে দেহু কায় বাক্য মনে
অভিমান লেশো নকৰিলা ।

সর্ব্ব-শাস্ত্র-সাধু কহি পাছে বোলে মাত্র এহি
ঐগোপালদেবেরে কহিলা ।

ভকতব কল্লভক গোপালদেবেরে শুক
সরে মনে মানিয়া ধরিয়া ।

অশ্ব দেবাদিক এবি অরুণ-কীর্তন কবি
মহামুখে সকলে লভিবা ॥১০৯

এহিমতে আনো শিক্ষা দিয়া লোক নিস্তাবিয়া
ভাগবত কহি নানা ছন্দে ।

সূর্য্য যেন প্রকাশিল বহু সাধু ধর্ম্মশীল
শুনিয়া আছিল মহানন্দে ।

শুনা আবে মিটো কথা জয়হবিদের বখা
অস্থি লৈয়া পছিম গৈলন্ত ।

যেত যেত নিশা পাই বহিলন্ত ঠাই ঠাই
তৈতে বহু বিত্ত লভিলন্ত ॥১১০

যিথানে প্রথমে বহে তৈতে অন্যা-অন্যা কহে
দেব গোপালব অস্থি আনে ।

শুনি সরে উদ্বারলে খেদি আসে কোতূহলে
লৈয়া নানা বস্তু বিত্তমানে ।

অস্থি আসনত বৈয়া তাতে ধন-পুস্প দিয়া
দণ্ডবতে পবি প্রণাময় ।

কিনো আমাসাব ভাগ্য দেব অস্থিক লাগ
পাইলো বুলি কবে জয় জয় ॥১১১

এহিমতে নিতি নিতি বহু ধানে বহু চিন্তে
আনন্দতে বেহাৰ পাইলন্ত ।

বলদেৱে^১ প্রেম-মনে শুনিলাতে তারঞ্জে
আগ বাটি খেদি আসিলন্ত ॥

দেৱবীয়ে শব্দ বাই ভক্তসরে নাম গাই
কীৰ্ত্তনীয়া নটুয়াসকলে ।

বাণ বাই গীত গাই এমনে আনন্দে পাই
তুলিয়া নিলন্ত কোতুহলে ॥১১০২

নাম-গৃহ আসনত অস্থি ধৈয়া দণ্ডবত
কবি প্রণামিলা প্রেম ধৰি ।

মহা মহোৎসৱ ভৈল বংশীধবদেৱ বৈল
মানি সরে বোলে হৰি হৰি ॥

বলদেৱে প্রেমে ভুলি অস্থিক শিৰত তুলি
আনন্দক লভিল আপাব ।

তেমনে বান্ধনিদেৱ অস্থিক কবীয়া সের
ভক্তেও কবীলা নমস্কাৰ ॥১১০৩

পূৰ্বে থাকি ইদেশত দেৱগোপালৰ হত
মহিমা দেখিলা বহুতৰ ।

তাক শ্রবি শ্রবি আতি কহিছিলো দিনে-বাতি
আগত সকল বৈকুণ্ঠ ॥

শ্রীভাগৱতে যত কহে নানা প্রসঙ্গত
মহন্তৰ লক্ষণ বিচাৰি ।

সরে দেয়গোপালভে ষটি আছে স্বকপত
 তাক্‌ অবিবাক যেয়ে পাৰি ॥১১০৩
 দেখিলোহো বাবাসরে তাক্‌ সেৱা কৰৈ যেয়ে
 কদৰ্ঘ্যো সুন্দৰ হয় আতি ।
 মিলে তাৰ অভ্যুদয় বহু গুণ পাত্ৰ হয়
 সূৰ্য্য যেন জলে তাৰ খ্যাতি ।
 কৃষ্ণে যাৰ তুষ্ট হয় বাবদ্বাৰ স্বপ্ন দিয়া
 মাগিয়া খাইলা পৰমায় ।
 স্নাক যিবা বুলিলেক সেহিমতে ষটিলেক
 যেন কহি গৈল সৰ্ব্বজনে ॥১১০৪
 কতেক কহিবো আৰ পৰম মহন্ত সাৰ
 মোৰ প্রভু ত্ৰীমন্ত গোপাল ।
 মহাপুৰুষ ব্রহ্মচাৰী ভক্ত-পথ-অধিকাৰী
 ধৰ্ম্ম-পথ ধাপিল ভূ-তলে ।
 এহিমতে আনো গুণ কহি বলদেৱ মনে
 প্রেমভ আনন্দে মজিছিল ।
 তাহান সঙ্গক পাই জয়হৰিদেৱে বাই
 কতোদিন আনন্দে বজিলা ॥১১০৬
 বলদেৱে পুছিলন্তু জয়হৰি কহিলন্তু
 যাক যেন বুলিলা গোঁসাই ।
 বাবদ্বাৰ এক বাপী তনি পাছে শুদ্ধ জানি
 প্রশংসিলা দুষণ নপাই ।

ধন্য ধন্য শুদ্ধ মতি দেৱৰ ভাতিজ আতি
নিৰুপট মহন্ত চিনিলা ।

যদি ভাগৱত মিশ্ৰ ইহাঙ্ক লগায়ে কিঙ্ক
তেৱে তাঁক কপটী জানিলো ॥১১০৭

এহিমতে যেৱে আছে জহহবিদেৱে পাছে
এক নিশা দেখিলা সপন ।

গৌৰাজ-বৰ্ণীয়া নাৰী ছয়ো হাতে শাখ পিকি
প্ৰেম কৰি বুলিলা বচন ॥

শুনা শুনা জয়হৰি কিসক বিলম্ব কৰি
আছা গোপালৰ অস্থি আনি ।

এভো হেলা এডিয়োক লীজ কৰি আসিয়োক
যদি তুমি ধৰা মোৰ বাণী ॥১১০৮

এহি শুনি জাগিলন্ত প্ৰান্তসতে স্নানিলন্ত
পাছে বলদেৱত কহিলা ।

শুনি দেৱ কান্দিলন্ত প্ৰেমে বাক্য বুলিলন্ত
হা হা গজা মায়েসে আসিলা ॥

ভগীৰথ বাক্য ধৰি সাধু-সজ্ঞ আশা কৰি
গজা মাৱ সদায় থাকন্ত ।

এতেকেসে মহাবজ্জ গোপালদেৱৰ সজ্জ
আশা কৰি বেদি আসিলন্ত ॥১১০৯

হৰি-পদ্ম-ধূলা ধৰি জগত পৱিত্ৰ কৰি
গজা যাক সদা আশা কৰি ।

বিলম্বক নসহিলা বজ্জে যেন খেদি আইলা
নিজ প্ৰৱাহক পৰিহৰি ॥

যিটো মহা হৰি-দাস তাহাৰ সঙ্গক আল
দেৱে তীৰ্থে কৃষ্ণেও কৰয় ।

সকলে শাস্ত্ৰয়ো কয় তাৰ যিটো সঙ্গ লয়
সিও জগতক নিস্তাৰয় ॥১১১০

ঈশ্বৰে কহিছা যাক সাক্ষাতে দেখিলো তাক
দেৱগোপালত নিষ্ট কৰি ।

অহো মোৰ মহাভাগ তাহাক পাইলোহো লাপ
সেৱা কৰি আছো পূৰ্বক ধৰি ॥

পূৰ্বক মোক বুলিলন্তু তুমি মহাভাগৱন্ত
ধৰ্ম্মক ধৰিছা মহন্তৰ ।

সেহি আশীৰ্বাদ ভৈল দেৱদামোদৰে লৈল
চৰণৰ কৰিয়া কিঙ্কৰ ॥১১১১

সংসাৰ তাপৰ ওৰ দাতা মহাবন্ধু মোৰ
মানি আছো দেৱ গোপালক ।

এহিমতে বহুতৰ আনো গুণ গোপালৰ
কহিয়া কান্দিলা মকমক ॥

পুখু কৃতাজলি কৰি গঙ্গা-তীৰ লক্ষ্য কৰি
প্ৰাৰ্থিলন্ত গঙ্গাত বিসয় ।

গঙ্গাদেৱী হুয়ো তোৰ এড়ি অস্থি-বন্ধা মোৰ
যেমনে আমাৰ সুখ হয় ॥১১১২

আব এক পক্ষমানে অস্থি বাখি ইটো ধানে
সেরা কবি থাকে। আমি আই।

তাত পবে নবাখিবো। অরশ্বেকে পঠাই দিবো।
 পাইব গৈয়া অস্থিৰ তযু ঠাই ॥

এহি বুলি প্রার্থিলন্ত এক পক্ষ বাখিলন্ত
নিতে সেরা কবলন্ত প্রেমত ।

হিয়ে ধৰি শিৰে তুলি গোপাল গোপাল বুলি
শয়নতো ধৰৈ শিখানত । ১১১৩

নবাখিলা তাত পৰে গজাৰ পাপক ডৰে
ভক্ত সন্মে আলোচন কৰি ।

পূজিলন্ত বাবদ্যাব দণ্ডস্বত্তে নমস্কাৰ
কবি শিবে লৈলন্ত সাদৰি ।

আগ বাড়াইবাক মনে বান্ধনি গোসাঁই সম্মে
 যেটি গৈল সমস্তে বৈষ্ণব ।

কতো প্রেমে শব্দ বাই কতো হৃদি-নাম গাই
ভৈল মহা উন্মি মরণোৎসব । ১১ : ৪

নগরীয়া লোকে ভাগি সেরা কবিবাক লাগি
আসিল আনন্দ কবি মনে ।

দেখি পবি প্রণাময় উঠি সরে জয় জয়
হবি হবি ধনি কবে ঘনে ॥

পাহে জয়হবিদেষ সন্মাকে কবিতা সেত
অস্থিক লৈলসন্ত কর্ত পাতি ।

হুয়ো দেৱে ভক্তে আব পুহু কবি নমকাব
সত্ৰক আসিলা প্ৰেমে আতি ॥১১১৫

অস্থিৰ সত্ৰত যেন সকলে আনন্দ গৈল
নিবানন্দ ভৈল সত্ৰখান ।

যেন অকম্পাতে আসি নৱনিধি দ্বিলাইলেক
পুহু হৰাইলেক বিজ্ঞমান ॥

জয়হৰিদেৱে যাই ভেলাডোৱাৰক পাই
আনন্দ কৰিয়া বহিলন্ত ।

ভক্ত সমে প্ৰেমে আতি নিলা আগ বাঢ়ি মাতি
পূৰ্ব্বৱৰ্ত্তে মান্য কৰিলন্ত ॥১১১৬

লক্ষ্মী আই কান্দিলন্ত অস্থি সেৱা কৰিলন্ত
দেৱগোপালৰ গুণ শ্ৰবি ।

পূৰ্বে দেৱে দিয়াহন্ত যত বস্ত্ৰ অপৰ্য্যন্ত
প্ৰেমে তাক দেখাইলা আদৰি ॥

পাছে ভৈৰৱৰা গৈলা সৰে আগ বাঢ়ি বৈলা
নগৰৰ ভৈলন্ত বাহিৰ ।

যৈত তৈত থাকি গৈল সৰাৰে আনন্দ ভৈল
কতো দিনে পাইলা গজা-ভীৰ ॥১১১৭

গজা-ভীৰ পায় পাছে বহিলা গজাৰ কাছে
মনে মহা আনন্দ কৰিয়া ।

দেৱৰ অস্থিক ধৰি গজাৰ চৰণ শ্ৰবি
প্ৰেমে শোকে কম্পমান হিলা ॥

পাছে উপবাস কবি বিধি-ব্যবহাৰ কবি
 ষোড়শ দৌষক ত্যাগ কবি ।

স্নানি পাছে গঙ্গা-জলে আনি আনি কৌতূহলে
 ব্রাহ্মণক ভূজাইলা সাদৰি ॥১১১৮

বৈষ্ণৱ ব্রাহ্মণগণে দানে-মানে তুষ্ট মনে
 নিতে নিতে আশিষা দিলন্ত ।

এহিমতে মহাভাগে কতোদিন অজুবাগে
 অস্থি নিদি নৈৱেদ্য কৰন্ত ॥

আৰো কতোদিনমানে ব্রহ্মভোজ-অন্নসানে
 অস্থি দিয়া ঘাইবো আমি চলি ।

এহিখানি বাছা কবি অস্থিক আহন্ত ধৰি
 তাক গঙ্গা বুজিলা আকলি ॥১১১৯

বিলম্বক নসহিয়া মধ্যনিশা প্রকোপিয়া
 খসাই আনি সমীপ ঠেকিল ।

কুণ্ডলী আকাৰে ধৰি গিড়িস গিড়িস কৰি
 খসাই আনে জাগিয়া দেখিল ॥

জয়ে ত্রাসমান ভৈলা উদ্গি কৰিবাক লৈলা
 কৈক যাঞ কি কৰো বুলিয়া ।

পাছে জয়হৰিদেৱ জামু পাৰি কৰি সেৱ
 বুলিলন্ত অঞ্জলি ধৰিয়া ॥১১২০

তুনা তুনা গঙ্গা মাৰ প্রণামো তোমাৰ পাৰ
 আজি নিশা কথা কবিলোক ।

তম্বু বাহা প্ৰতিপালি সত্যে সত্যে দিবা কাৰি

নেদো যদি দোষ দিবা মোক ॥

হেন শুনি গজা মাৰ

এড়িলন্ত ফোৰ ভাৱ

এক লেশো নখসাইলে আৰ ।

শুচিল সববে ভয়

সবে কৰে জয় জয়

পৰি পৰি কৰে নমস্কাৰ ॥১১২১

শুনি সেহি উৰ্মি-বাণী

যাত্ৰীক লুড়য় মানি

খেদি আসি পাইলে গ্ৰামীচয় ।

অস্থিক নপাই তথা

গজাৰ ভৈলেক যথা

তাক শুনি ভৈগৈল বিস্ময় ॥

পাছ দিনা পূৰ্ব্বৱতে

স্নানে দানে বিধিৱতে

অস্থি লগাইবাক নামিলন্ত ।

তাম্ৰময় পাত্ৰ লৈয়া

অস্থি টেৰাতে ধৈয়া

মন্ত্ৰ পঢ়ি অস্থি ধৰিলন্ত ॥১১২২

তেখনে গজাৰ ধাৰ

পাক দিয়া বাৰম্বাৰ

জয়হৰিদেৱৰ গোপাশে ।

ফুৰে দেখি ভয়ে ভাৰ

অস্থি-পাত্ৰ সমে এড়ি

ভীৰক উঠিল। মহাত্ৰাসে ॥

মন্ত্ৰ পঢ়ি ভাল কৰি

লগাইবাক জয়হৰি

নপাৰিয়া ব্যাকুল ভৈলন্ত ।

জল-ধাৰা পাক এড়ি

প্ৰথমে মধ্যক গৈল

পাছে দক্ষিণক বহিলন্ত ॥১১২৩

সিটো মহা আশ্চৰ্য্যক সৰ্বলোকে দেখিলেক
 তীব্ৰত থাকিলা মহাত্মাসে ।
 আশ্চৰ্য্য দেখিলা প্ৰাণী সমস্তে বুজিলা বাণী
 গজা হিত সাধিলা গোপালে ।
 পৃথিৱীৰ পাপীগণে পাপ কায়-বাক্য-মনে
 গজাত স্নানিয়া গুচায় ।
 হৰিক হৃদয়ে ধৰি মহাজনে স্নান কৰি
 সিটো পাপ সমস্তে হৰয় ॥১১২৪
 এতেক সম্ভৱ সজ্ঞে আশা কৰি মহাৰঞ্জে
 সৰ্বকালে গজায়ে থাকন্ত ।
 আজি দেৱগোপালৰ অস্থি সৰ্ব-পাপহৰ
 জ্ঞানি পায়৷ ব্যাকুল ভৈলন্ত ॥

ভুলড়ি ॥

শুনা সভাসদ পৰম সম্পদ
 পাইবে যাৰ ইহা আছে ।
 বিষ্ণু-বৈষ্ণৱ কথা মনোহৰ
 ইহাতে সকলে আছে ॥১১২৫
 বিষ্ণু-বৈষ্ণৱ কথা অমৃতৰ
 বসন্ত বাহাৰ বড়ি ।

তাকে পান কৰি আন পৰিহৰি

সি পাৱে প্ৰেম-ভকতি ॥

হৰি-পদ-জল

পৰম নিৰ্মল

ত্ৰিজগতে পুণ্যকাৰী ।

যাক ব্ৰহ্মা হব

সেৱিলা লোকব

ভৈলা সৰ্বপাপহাৰী ॥১১২৬

তিনিও পুৰুষে

তপ অহনিশে

কৰি পাছে ভগীৰথ ।

যাহাক নমাইলা

বংশকো তাৰিলা

লভিলন্ত মনোবধ ॥

সকলে ক্ৰীহৰি

মধ্যত গজাৰ

মহিমা প্ৰচুৰ কয় ।

হেনয় গজাৰো

সংসজ পাইবাক

আকুল ভাৱ আছয় ॥১১২৭

সংসজত যাব

পিৰীতি আপাব

সকলে সিদ্ধিল ভাব ।

সৱাবে বহন্ত

কৃষ্ণে ভৈল বশ

এহি সৰ্ব-শাস্ত-সাৰ ॥

হে প্ৰাণ কৃষ্ণ

তুমি মোৰ ইষ্ট

দেৱ বন্ধু হিতকাৰী ।

ইহ পৰলোকে

নৈয়ো সৰা মোকে

ভূত্যাৰো ভূত্যাৰ কৰি ॥১১২৮

কৃষ্ণ পদে সদা সপ্রেম ভকতি
 মুখে বাম কৃষ্ণ নাম ।
 পাউক বমানন্দে পবন আনন্দে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥

পদ

এহিমতে জয়হবিদেব অস্থি দিয়া ।
 কান্দি কান্দি প্রণামিলা তীৰত পৰিয়া ॥
 যেন নরনিধি বলরস্ত্রে কাড়ি নিলা ।
 দেব অস্থিক গঙ্গা তেমনে হবিলা ॥১১২৯
 হস্ত হস্তে অস্থি গঙ্গা নিলা বিত্তি খণে ।
 পুণ্য যেন ভৈল বল শক্তি জেজ মনে ॥
 নাহিকে উৎসাহ হাস আনন্দ বদন ।
 গোপাল গোপাল মাত্র ডাকয় সঘন ॥১১৩০
 কৃষ্ণ বিনে অর্জুন যেনয় অরুণা ।
 জয়হবিদেব তৈলেক তেন ভখা ॥
 কান্দিলাস্ত বহু গুণ বর্ণাই বর্ণাই ।
 পূর্বরতে বেহাষক আসিলা ছুনাই ॥১১৩১
 গঙ্গা বৃন্দান্ত যত সকলে কহিলা ।
 ভক্ত সনে ছুরো দেব প্রেমত মজিলা ॥

ভাৱ হুয়ো দেৱে বহু স্নেহ কৰিলন্ত ।
 যাত্ৰ সতকাৰে বহুদিন বাখিলন্ত ॥১১৩২
 অস্থিক নিয়ন্তে যথা জয়হৰিদেৱ ।
 সমস্ত ভক্তক ভূজাই কৰিলন্ত সেৱ ॥
 তেমনে আসিয়া পুহু নৈৱেত্ত কৰিলা ।
 শুক-গৃহে মানি বহু ধন ভাজি দিলা ॥১১৩৩
 দেৱ দামোদৰ শুক গোপালদেৱৰ ।
 জানি জয়হৰিদেৱে মানিলা বিস্তৰ ॥
 ঠাকুৰৰ সত্ৰৰ ভকতে পাছে নিলা ।
 তৈতো ধন দিয়া পুহু নৈৱেত্ত কৰিলা ॥১১৩৪
 কতিপয় দিন থাকি পুহু আসিলন্ত ।
 বলোদেৱ সমে কতোদিন আছিলন্ত ॥
 বিদায় কৰিয়া পুহু স্বদেশে আসিলা ।
 মিশ্ৰদেৱ সমে সৱে ভক্তে আৱৰিলা ॥১১৩৫
 দামোদৰদেৱৰ সত্ৰৰ নিৰ্ম্মাল্যক ।
 গজাজল সমে সৱে দিলন্ত ভক্তক ॥
 বলদেৱ সমে বহু ভক্ত সমস্তৰ ।
 আশীৰ্ব্বাদ শ্ৰীতি বাৰ্তা কহিলা বিস্তৰ ॥১১৩৬
 যত যত ভৈলেক গজাৰ ভাৱ যথা ।
 কহিলন্ত এপকি সকলে সিটো কথা ॥
 সকলে ভকতে মিশ্ৰদেৱ আদি কৰি ।
 আগাব আনন্দ পাইলা বোলা হৰি হৰি ॥১১৩৭

গজমুণ্ডা- গজমুণ্ডাশ্ৰমে থাকি সৰ্বস্ব-কৰ্ম ।

শ্রমত কবিলন্ত বিধি-ব্যৱহাৰ বেদ-কৰ্ম ।

সাবৎসৰিক কৰ্ম ভাতে আতি মহোৎসৱ ভৈল ভালমতে ।

বহুত মহন্ত বাত দেখিলা জগতে ॥১১৩৮

আমাৰ পিতৃয়ে মিত্ৰদেৱৰ বচনে ।

সজাৰৰ সজাইলন্ত যজ্ঞয় যেমনে ।

কতক কহিবো সিটো মহোৎসৱ-গুণ ।

একাদশ হাত কৰি অগ্নি কৰি ন্যূন ॥১১৩৯

ছপৰত প্ৰজাৰ গিড়ত বহুজন ।

আধা মৰা ভৈল কাৰো হুৰাইলেক ধন ।

পৰবেলা মিত্ৰদেৱ আসন্তে গৃহক ।

প্ৰজাৰ গিড়ত নপাৰয় আসিবাক ॥১১৪০

ভাল ভাল লোকে তাক ৰাখিলা আনয় ।

তথাপিহো একোমতে পথ নপাৰয় ॥

টকা দশেকৰ কড়ি সিঞ্চি পেলাইলেক ।

তাক গৈল প্ৰজা ভাগি তেৱে আসিলেক ॥১১৪১

গৃহ পশি খলখলি হাসি বুলিলেক ।

কপৰ্দক নিমিত্তেসে প্ৰাণ ৰহিলেক ॥

জয়হৰিদেৱৰ পাশত প্ৰজাচয় ।

দলদোপ কৰি যেন মেদিনী কল্পয় ॥১১৪২

কুব্জা-

বাহীত

বাজ-ভয়

এহিমতে মহোৎসৱ কৰিলা সিঠাই ।

“কুব্জাবাসীক পাছে আসিলা ছুটাই ॥

তাত পবে মহোৎসব কুকড়াবাসীত ।
 ভৈল বাবদ্বাষ কিস্ত বাজ ভয়-ভীত ॥১১৭৩
 খণো একেলগে থাকে সকলে ভকত ।
 খণো যুখে যুখে থাকে বাজাব ভয়ত ॥
 যেন অম্মারতীপুবে সভা ত্রিদশষ ।
 দৈত্য-ভয়ে বাবদ্বাষে অরুদ্বা দেব ॥১১৭৪
 তথাপি নির্ভয় পাইলে থাকে মহাবল ।
 পূর্বতো অধিক ভক্ত ভৈল তান সঙ্গে ॥
 পঞ্চ শত বৈষ্ণব থাকয় একে ঠাই ।
 অযাচিত চাউল আসে সরে হাক খাই ॥১১৭৫
 গোপালদেব খেদ-কৃপা বলত ।
 নাহিকে বিকল মুখ থাকয় সতত ॥
 নিতে নিতে বহু নৌকা সম্ভাব মিলয় ।
 আনো দুখী ভিক্ষী আসি সন্তোষ পারয় ॥১১৭৬
 পণ্ডিত মহন্ত পাত্র মন্ত্রী ববনাথী ।
 নিতে নিতে জুমা-জুমে আসে শাবি শাবি ॥
 অত্যন্ত তেজস্বী সভা দেখি ভয়-ভীত ।
 যাত পশি সরাবে সন্তোষ হয় চিত্ত ॥১১৭৭
 প্রথমতে দুইহস্তক সরে সেবা কবে ।
 ধানে ধানে ফুৰি ফুৰি সেরে নিবন্তবে ॥
 এমনে আনন্দে নিতে থাকয় বিদিতে ।
 বাজ-ভয় ভৈলে পাছে পলায়ে দ্বিভিতে ॥১১৭৮
 যত বত কথা মিত্রদেব কালত ।
 পাছে যত ভৈল লড়িদেব কালত ॥

অবক্রান্ত
 বায়ক্কব
 জন্ম :
 বেহাবত

সিসর কথাব পদ বিস্তর হোৱয় ।
 সংকেপিয়া কবিলেও গ্রন্থ বহু হয় ॥১১৪৯
 তথাপিভো সুলকপে কহো কিছোমান ।
 সভাসদসবে শুনিয়োক সাৱধান ॥
 এহিমতে মিশ্রদেৱে মহাসত্ৰ ধৰি ।
 আছিলন্ত শ্রীভাগৱত ব্যাখ্যা কৰি ॥১১৫০
 সৱাৰে সন্তোষ দিয়া থাকন্ত সদায় ।
 খণে অসন্তোষে ৰাজ-ভয়ত পলাই ॥
 বাৰম্বাৰ পলায়ন-শ্রমক দেখিলা ।
 লোক-দুখ দেখি পাছে পছিমক গৈলা ॥১১৫১
 কতো কাল অশ্রুফলন্ত তীৰ্থত আছিল ।
 সিদেশৰ আসি বহু মহন্তে দেখিলা ॥
 তহিতে জন্মিলা তান পুত্ৰ মহাশিষ্ট ।
 সাধুগণ সমে নাম ধৈলা ৰামকৃষ্ণ ॥১১৫২
 দানে-মানে বহুজ্ঞাত। সাধুক অচ্চিলা ।
 মহা সাধু হৈবা বুলি গণিতাক দিলা ।
 দেৱেবা ইহান সম্পত্তি নেদেখয় ।
 এহি বুলি কহি গৈল ৰহিল সংশয় ॥১১৫৩
 তৈতে থাকি এক মহোৎসৱ কবিলন্ত ।
 বেহাৰকো গৈয়া বলদেৱ দেখিলন্ত ॥

কুকৰাৰা হীত গোপালদেৱৰ বাক্য ধৰিয়া মনত ।

ফাগু যাত্ৰা : বৈষ্ণৱসত্ত্বৰ বহু প্ৰাৰ্থনা-বাক্যত ॥১১৫৪

ৰজাব পুৰুষ স্বদেশক আসি কুকৰাৰাসীত ।

ওচৰত বহিল সৱাবে ভৈল আনন্দিত চিত্ত ।

গোচৰ যেন প্ৰাণ আসিল ইন্দ্ৰিয় উল্লসিল ।

সেহিমতে সৱে লোকে আনন্দে আসিল ॥১১৫৫

পূৰ্ব্বৱৰ্ত্তে হৰি-কথা কহিয়া আছিল ।

জয়হৰিদেৱে সমে শ্ৰীভিয়ে বঞ্চিলা ॥

ভক্ত সমে ছয়ো দেৱে আলোচন কৰি ।

এক মহা ফাগুযাত্ৰা কৰিলা সাদৰি ॥১১৫৬

দৌলৰ উপৰে তুলিলেক মগৰক ।

ময়ূৰ পথায়ে বিচিলেক ঈশ্বৰক ॥

মৈৰা পাখি মগৰক দেখিয়া অজ্ঞানী ।

ৰাজাৰেমে ছয়ো বস্ত্ৰ লৈলা মনে মানি ॥১১৫৭

মহামূৰ্ত্ত অজ্ঞান স্বতসে পাপমতি ।

নসহয় মহাহৰি ভকত-ভকতি ॥

কৰু বোৰ আদি যেন দুৰ্জ্জনসকলে ।

দেখি আছি ঈশ্বৰক নমানে কেৱলে ॥১১৫৮

সেহি দুষ্টে কহিলেক ৰাজাব আগত ।

দেৱৰেমে চিহ্ন ধৰি আহয় ভকত ॥

দেৱৰ কণ্ঠৰ হাব জ সুমুঠৰ ।

ভগাবীয়ে ভকতক দিয়া আছে সাৰ ॥১১৫৯

আতি মূৰ্খ নৃপতিসে তাকে সত্য মানি ।
 পৰীক্ষিত বকরাক বোলে দিয়া আনি ।
 পৰীক্ষিতে বুদ্ধি কবি ভক্তক এড়িলা ।
 সাজ-পাতি নিয়া সরে বাজাত দেখাইলা । ১১৬০
 মগবক দেখি রাজা হাসিয়া বুলিলা ।
 বিপ্র দোলা-বাড়ি সাজিবার নজানিলা ।
 দোলা-বাড়ি নহে ইটো মগব সাজিলে ।
 এহি বুলি ভয়ে কেহোজন নহিলে । ১১৬১
 মোক ভাজি হুতু বিপ্র রাজাসে উঠয় ।
 এহি গুণি রাজা মনে সংশয় কবয় ।
 সভাসদো জানে বোলো মিত্রদের ছব ।
 রাজচিহ্ন ধবি রাজ খুজিলে উঠব । ১১৬২
 এতেকেসে রাজা শুনি কবিলেক ভয় ।
 নকবিবা নকবিবা সিসর সংশয় ॥
 যৈসানি গোপালদেব খাপিয়া খৈলন্ত ।
 যৈসানিবেপবা একেভাৱে আছিলন্ত । ১১৬৩
 বৈকরক দিয়া পাট সামান্য বস্ত্রক (?) ।
 পিঙ্কিহিলা আৰো হৰি-নিশ্চাল্য-পুষ্পক ।
 উকা কাষ্ঠ সহুৰাত শুখুল ভুজিলা ।
 কাংস আদি পাত্র পাঠিলে বৈকরক দিলা । ১১৬৪
 নানিলা সকলে শৰীৰৰ অলঙ্কার ।
 বাহি দন্ত দৰ্প মনে পৰ-তিষকাৰ ।

পৰম গজীৰ শীৰ হৰি-সেৱা-পৰ ।

নাহি পৰ-দেব হিংসা অনুয়া মৎসৰ ॥১১৬৫

তথাপিভো তাক ছুটুজনে নসহিলা ।

ৰাজ্যৰ আগত ৰাজপদ ৰাহ দিলা ॥

ভাগিলেক মহাসত্ৰ কুকৰ্মাবাসীত ।

কুকৰ্মাবাহী জেষ্ঠৰ মানত কৃষ্ণা অষ্টমী তিথিত ॥১১৬৬

সত্ৰ ভাঙিলে, তাৰেপৰা ভক্ত নভৈলেক এক ঠাই ।

বংগুবত মিঞাদেৱ আনো ভক্ত কুৰিলা লুকাই ॥

বৈকুণ্ঠ-নানা ধানে কুৰি পাছে দেৱৰগ্ৰামত ।

প্ৰয়াণ আহন্তে দেখিলা এক দুৰ্জনে সাক্ষাত ॥১১৬৭

সিটো ছুটু দ্ৰোহী সদা মঠা ত্ৰাঙ্গণৰ ।

তাক কোপে দিলা গৈয়া ৰাজ্যত গোচৰ ॥

মঠা দ্বিজে বিপ্ৰ দেৱ-ৰাজ্যৰ গ্ৰামত ।

ধৈয়া আছে মই দেখাই দিবোহো লাঞ্ছিত ॥১১৬৮

তনি ৰাজা গুপ্তে পৰীক্ষিতক পাৰিলা ।

পৰীক্ষিতো পায় গৈয়া সকলে কহিলা ॥

নৌকাত তুলিয়া পাছে ৰাজঘৰে নিলা ।

ভাল কৰি ধৈয়ো বুলি ৰাজ্যয়ে পাৰিলা ॥১১৬৯

নিয়ন্তে পথত আৰো ৰাজ্যৰ খানত ।

একা অনুৰাগে বত কহিবোহো কত ॥

নিলে মাজ ৰাজা তাক পুহিবে নপাইলা ।

ঈশ্বৰ-ইহাত তৈতে ৰণৰা পৰিলা ॥১১৭০

পত্নীক বোলন্ত মোৰ দেহা পৰিবেক ।
 অৱশ্যেই ইটো বালকটি ৰহিবেক ॥
 যত্ন কৰি ইহাত পঢ়াইবি ভালমতে ।
 সন্ত-ধৰ্ম্ম ইহাত ৰহিব পূৰ্ব্বৱৰ্ত্তে ॥১১৭১
 এহি বুলি আশীৰ্ব্বাদ দিলন্ত বিস্তৰ ।
 আনকো শিখাইলা কছি শাস্ত্ৰ পূৰ্ব্বাপৰ ॥
 কোনোজনে কৃষ্ণত ভকতি নেডিবাহা ।
 মোৰ দুখ দেখি জানো বিমন কবাহা ॥১১৭২
 ভকতে পাঠকচক্স মুখে সুধিলেক ।
 জয়হৰি বাপুক পুত্ৰক ৰখাইলেক ॥
 শাস্ত্ৰ-মত তুলি আনি বহু শিক্ষা দিলা ।
 পূৰ্ব্ব সাধু সমস্তৰো দৃষ্টক কহিলা ॥১১৭৩
 ভৈলেক উত্থান একাদশী আশোণত ।
 দেহ-ত্যাগ হুইব হেন মানিলা মনত ॥
 বাম-কৃষ্ণ নাম সদা নেড়িলা মুখত ।
 মন নিৱেশাইলা কৃষ্ণ-পদ-পঙ্কজত ॥১১৭৪
 দেৱ গোপালৰ পদ-ৰেণু শিৰে ধৰি ।
 দেহ এড়ি চলি গৈলা বৈকুণ্ঠনগৰী ॥
 বহু ভক্তে সত্ৰ এড়ি আৱৰি আহিলা ।
 শোকে মৰ্ম্ম দহে ঘনে হৰিক শ্ৰবিলা ॥১১৭৫
 দেহাক দহিয়া পাছে কাৰ্য্যক কৰিলা ।
 ৰখাৰোপ্যে বেদ-বিহিতক আচৰিলা ॥

তানে পতিব্রতা পত্নী শাস্তি সূচবিভা ।
 বিস্তব কান্দিলা শোকে কন্দলি-ছহিতা ॥১১৭৬
 বামকৃষ্ণ নাম যিটো আছন্ত তনয় ।
 তেহে গুম্ব শোক তাপ হুঃখ নজানয় ॥
 বাজপত্নী ছইকো নিয়া সর্বধা পালিলা ।
 জগতব লোকে শোকে বিস্তব কান্দিলা ॥১১৭৭
 অসম দেশবপবা বেহাৰ পর্যান্তে ।
 দেশে দেশে অনেক কান্দিলা সাধু-সন্তে ॥
 বৎসব দশেক পালিলন্ত সত্ত্ব খাল ।
 যেন আছে সেহি দেহ জীমন্ত গোপাল ॥১১৭৮
 মিশ্রদেহ গৈল লোক দিনতে আক্কাব ।
 হা মিশ্রবাপু বুলি সঘনে কোকাব ॥
 বামহবি নিবজনে অস্থিক নিলন্ত ।
 গঙ্গাত লগায় ব্রহ্ম-ভোজ কবাইলন্ত ॥১১৭৯

লড়ি গোসাই এহিমতে যেরে ভাগবত মিশ্র গৈল ।
 জয়হবিদেহব সূর্য্য বিনে যেন অন্ধকাৰে লোক বৈল ॥
 সত্ত্ব ভক্ত নাহিকে সত্ত্বৰ খিতি অধিকাৰী নাই ।
 সকল : জয়হবিদেহ বা গৈলেক কোন ঠাই ॥১১৮০
 বজাঘবীরা জানি আছে মাত্র লোকে আছন্ত এড়াই ।
 অহুগ্রহ সেহ কবিবাক প্রেতি বিচাৰি নপাই ॥
 অশুখ-অশাস্তি তৈল মনত লোকব ।
 পাছে কিহো শাস্ত তৈল রাজাব জগব ॥১১৮১

কতোদিন অনন্তবে দেব জয়হবি ।
 বিদিত্তে ফুৰিবে লৈল। কিছো কিছো কবি ॥
 কতো কতো ভকতে আসিয়া লাগ লৈল ।
 কতো কতো আজ্ঞা ধৰি দেশে দেশে বৈল ॥১১৮২
 জয়ৰ নিমিত্তে একেখানে নথাকিলা ।
 গোবিন্দ ঠাকুৰ সমে ফুৰিবে লাগিলা ॥
 যৈত যেহিদিন থাকে প্রসঙ্গ নেড়য় ।
 শাৰি শাৰি প্রজাগণ আসয় যাবয় ॥১১৮৩
 দিনে দিনে বহুত সম্ভাৰ আসি মিলে ।
 সৱাৰে সন্তোষ হয় তাহাঙ্ক দেখিলে ॥
 শ্ৰামবৰ্ণ তনু সদা মধুৰ বচন ।
 নাহি স্বীয় পৰ সাধু পৃথিৱী-সহন ॥ ১৮৪
 নাহি দম্ভ দৰ্প অতি মনে অহঙ্কাৰ ।
 গুণবন্ত সমস্তক কৰে সতকাৰ ॥
 দানে মানে ভাৱে বাক্য সকলে তুঘিলা ।
 তাক কেহো জনে অনুয়াদি নকৰিলা ॥১১৮৫
 দেৱগোপালৰ পূজা মানি সৰ্ব্বজনে ।
 প্রণামিলা পৰি পৰি কায়-বাক্য-মনে ।
 যুখে যুখে প্রজা নিতে হৰিক ভজয় ।
 বখায়ে'প্যে মিথ্যা বোধ সকলে লভয় ॥১১৮৬
 এহিমতে আনো নানা বহুত গুণক ।
 সংকল্প পদত তাক কহিবো কভেক ॥

সজ্ঞত থাকিলা সদা বহুত ভকত ।
 মিত্রদেৱ-পুত্ৰ-পত্নী আছিল সজ্ঞত ॥১১৮৭
 শ্ৰৱণি মহন মধুসূদন ভগৱী ।
 ছই পশুৰাম হৰিচৰণ সুৰাৰি ॥
 বিষ্ণু ভৱানন্দ হৰিবল্লভ লক্ষণ ।
 বসুপতি নবোত্তম মধুসেনুদন ॥১১৮৮
 কামু নিত্যানন্দ জয়ানন্দ জয়হৰি ।
 আনো ভক্ত ব্ৰাহ্মণ ধৰ্মাদি কৰি ॥
 তাহ সেৱা কৰি কৰে হৰি-সেৱা-বত ।
 মোৰো ভাগ্য কিনো আছিল পূৰ্বত ॥১১৮৯
 তাৰ যেনে মঞি ছখিতক কৃপা কৰি ।
 পিতামহ মাতামহ গুণক সুমৰি ॥
 অশ্বক্রান্ত হস্তে মোক পঢ়িবাক দিলা ।
 বনমালীদেৱৰ সজ্ঞত পুহু থৈলা ॥১১৯০
 তাহান আজ্ঞাত থাকি দেৱৰ সজ্ঞত ।
 ক্ৰীড়াগৱত পাইলো তাহান বহুত ॥
 পুহু আনি দাস কৰি লৈলন্ত সজ্ঞত ।
 ক্ৰীড়াগৱত কহি আছিলো সজ্ঞত ॥১১৯১
 বাসুদেৱ বিদ্যে আৰো ভকতচৰণ ।
 পদপাঠ ক্ৰমে শুনাইলেক হুয়োজন ॥
 এমনে আছিল বহু কাল ঠাই ঠাই ।
 বৃদ্ধ ৰাজা মৰিলেক ভাঙ্গ মাস পাই ॥১১৯২

ৰাজ্যৰ কুমৰ ৰাজ্য ভৈলেক ভঙত ।
 নষ্ট ভৈল ভয় ব্যক্ত ভৈল ভক্ত যত ॥
 ৰাজ্য গৃহ সজাই দিলা কুকৰাবাসীত ।
 জয়হৰিদেৱ পাছে তাতে ভৈল স্থিত ॥১১৯৩
 পূৰ্বৱৰ্ত্তে হাটী-বাটী ভৈল ভক্তৰ ।
 মহা মহোৎসৱ ভৈল দেৱ গোপালৰ ॥

পাঠক দেউ জয়হৰিদেৱ তাতে নপৰা পৰিলা ।
 নিৰঞ্জন বাপু দেহা নৰহিব হেন আপুনি জানিলা ॥১১৯৪
 সত্ৰাধিকাৰ : আপুনাৰ নিজ অংশ লক্ষ্মীনাৰায়ণ ।
 জয়হৰিদেৱ
 বৈকুণ্ঠ তাহে সত্ৰ দিবো হেন কৰিছিলো মন ॥
 কিন্তু অল্প বয়স ধৰিবে নপাৰয় ।
 আছে ৰামকৃষ্ণ মিশ্ৰদেৱৰ তনয় ॥১১৯৫
 তাহানো তনয় কথা দেখি শুনিছন্ত ।
 পাছে হেন নিশ্চয় কৰিয়া বুলিলন্ত ॥
 নিৰঞ্জন বাপু ভাগৱতত সজ্ঞান
 ৰাজ্য প্ৰজা সকলো কৰয় তাক মান ॥১১৯৬
 পৰম গহীন ধীৰমতি মহাসন্ত ।
 সত্ৰ-অধিকাৰী যোগ্য তেহেহে হৱন্ত ॥
 হেনয় নিশ্চয় কৰি ভক্তে সহিত ।
 পাকিলা ভক্ত তাক আনিতে ভহিত ॥১১৯৭
 আসিলন্ত স্তু দেৱ নিৰঞ্জন-ঠাই ।
 কহিলা সকলে কথা মাথাক দয়াই ॥

তুনি দেৱ নিবন্ধন বাইবাক উঠিল ।
 ভকতসকলো তান সজত চলিল ॥১১৯৮
 বিলম্ব কৰিয়া নেস্ত ভকতে দেৱক ।
 দেহৰ অশুষ্ক জানি তেহে বুলিলেক ॥
 নপাইলেক আসি দেখো বাপু নিবন্ধন ।
 তেহে নতু পাস্তে যদি মিলয় মৰণ ॥১১৯৯
 এহি মালাখানি দিবা তাহান শিৰত ।
 কহিবা তাহান আগে বাত্য হেনমত ॥
 দামোদৰ গোপালাদি সন্ত সমস্তৰ ।
 আজ্ঞাপৰ অধিকাৰী সত্ৰ ঠাকুৰৰ ॥১২০০
 যিটো ভাব আছিলেক এদিনা আমাত ।
 আজি সমস্তকে দিলো তাহান মাখাত ॥
 সত্ৰ-ভকতক কৰিবেক প্ৰতিপাল ।
 হৰি-সেৱা প্ৰৱৰ্ত্তাই বঞ্চিত কাল ॥১২০১
 এহি বুলি মৌন ভৈলা দেৱ জয়হৰি ।
 ভকত সকলো বহিলন্ত শোক কৰি ॥
 মালাখান ধৈলা নিয়া লৰাইব উপৰে ।
 ভকতসকলে নাম পাস্ত নিবন্তৰে ॥১২০২
 সেহি সময়ত পৈয়া দেৱ নিবন্ধন ।
 পাইলন্ত ভকতগণো ভৈলা বদমন ॥
 কহিলন্ত জয়হৰিদেৱৰ আগত ।
 খৰাইলন্ত মালাখানি তাহান হাতত ॥১২০৩

দেৱ নিবন্ধনে মাথা পাতি আছিলন্ত ।
 লডিদেৱে তান শিবে মাথাক দিলন্ত ॥
 সাধু সমস্তৰ বাক্য আমি ধৰিছিলো ।
 আজি সমস্তক তবু শিবে সমৰ্পিলো ॥১২০৪
 প্ৰতিপাল কৰিবা তকত সমস্তক ।
 ধৰ্ম পৰায়ণ হুয়া ৰাখিবা সত্ৰক ॥
 আৰো বহু বাক্য বুলি হৰি শ্ৰবিলন্ত ।
 সেহি বেলা ৰাজ্যৰ বচন শুনিলন্ত ॥১২০৫
 গোবিন্দ ঠাকুৰ সমে আউনিআটিত ।
 পাঠক শুকলে সমে থাপিবো নিশ্চিত ॥
 মদনগোপাল সমে কুকৰ্ণাবাসিত ।
 বনমালী আতাক থাপিবো মোৰ চিত ॥১২০৬
 এহি দুই কাৰ্য্য যদি মোৰ সিজিলেক ।
 তেৱে ৰাজপদ জীৱ সাফল হুইবেক ॥
 হেনয় শুনিয়া তৰু সকলো ৰহিল ।
 পাঠকদেৱক সত্ৰ অধিকাৰ দিলা ॥১২০৭
 দেৱগোপালৰ দেহ গৈল যিটো থানে ।
 তাৰ সমীপত ৰহিলন্ত সাৱধানে ॥
 পূৰ্ব নৰি মনবাঞ্ছা আছিল বিস্তৰ ।
 দেৱগোপালৰ থানে দেহ এড়িবাৰ ॥১২০৮
 বাৰম্বাৰ বোলে মোৰ কুকৰ্ণাবাসীত ।
 থাকি দেহ এড়িবাৰ আছে মোৰ চিত ॥

কুকৰাবাসীক পাইলে সৱে মোৰ হস্ত ।
 বাত দেৱগোপালৰ দেহ পৰিহস্ত ॥১২০৯
 মহন্তৰ মনবাঞ্ছা মিথ্যা নষ্টলেক ।
 দেহ এডিবাৰ সেহি খান লগিলেক ॥
 পৰম বিশ্বাস কৰি কায়ে বাক্যে মনে ।
 দেৱ গোপালৰ বাক্য ধৰিলা যতনে ॥১২১০
 বনমালীদেৱ আৰু দেৱ নিবঞ্জন ।
 ছয়ো পাশে সাৰটি ধৰিলা ছয়োজনে ॥
 লক্ষ্মীনাৰায়ণে ধৰি আছিল পাৱত ।
 চাৰিপাশে নাম গাৱে সকলে ভকত ॥১২১১
 ফাগুন মাসৰ শুক্লা অষ্টমী তিথিত ।
 দেহ এডি ধিত হৈলা বৈকুণ্ঠপুৰীত ॥
 লোহিত ভীৰত দেহ দহিলা ভকতে ।
 লক্ষ্মীনাৰায়ণে কাৰ্য্য ধৰিলা সান্দ্ৰাতে ॥১২১২
 বৰবৰুৱায়ে বহু সঁজাব দিলেক ।
 বিধিৱতে সৱে মহোৎসৱ কৰিলেক ॥
 সুৰাৰিয়ে অস্থি নিয়া লগাইলে প্ৰজাত ।
 সেৱা জনাইলন্ত বলদেৱৰ সন্তাত ॥১২১৩
 পাছে ৰাজা গোবিন্দ ঠাকুৰ অনাইলেক ।
 সত্ৰ সাজি আউনিআটিত থাপিলেক ॥
 বিস্তৰ ভকত সমে নিবঞ্জনদেৱ ।
 বহিলন্ত গোবিন্দদেৱক কৰি সেৱ ॥১২১৪
 বনমালীদেৱ মদন গোপাল সঙ্গে বিস্তৰ ভকত ।
 কুকৰাবাহীত কুকৰাবাসীত বৈলা ৰাজা-আদেশত ॥

আউনি-
 আটিত সত্ৰ-
 হাপন

নিবঞ্জনদেৱ

অধিকাৰী :

তাৰ অধিকাৰী ভৈল্য দেৱ বনমালী ।
 থাকিলন্তু সৰে ভকতৰ আজ্ঞা পালি ॥১২১৫
 যেন হুই গোটা সূৰ্য্য গগন-মণ্ডলে ।
 জগতকে প্ৰকাশ কৰিয়া আতি অলে ॥
 সেহিমতে হুয়ো মহা শুদ্ধ ব্ৰহ্মগাৰী ।
 আভিশয় তেজস্বী পণ্ডিত সত্ৰ-ধাৰী ॥১২১৬
 দেৱগোপালৰ পদ-বেণুৰ বলত ।
 বহু ভক্ত সন্ত ভৈল্য মহাভাগৱত ॥
 এহিমতে কতদিন যেনে বহি গৈলা ।
 ৰাজ্য প্ৰজা বহু ভক্ত সৱাবে ৰজ ভৈল্য ॥১২১৭
 ৰাজ্য সমে বৈষ্ণৱত লৈয়া অনুমতি ।
 বনমালীদেৱ গৈলা পছিমক প্ৰতি ॥
 নিবৰ্জনদেৱে পাছে কান্দিলা বিস্তৰ ।
 তেহে গৈলা মঞি আবে ভৈল্য একেশ্বৰ ॥১২১৮
 পাঠকদেৱৰ কতো নিৰ্ভয় ভৈলেক ।
 ৰাজ্য প্ৰজা পাত্ৰ মন্ত্ৰী বশ্ত কৰিলেক ॥
 যাব ভেজে সৰ্বলোকে কস্পিয়া আছিল ।
 দিনে দিনে বহুতৰ সন্তাৰ মিলিলা ॥১২১৯
 মহা স্নেহগণে আসি হৰিক ভজিলা ।
 অনেক দেশত যাব যশস্তা কহিলা ॥
 ধন জন সম্পত্তি ভৈলেক বহুতৰ ।
 হাটী-বাটী নাম-গৃহ আতি আড়ম্বৰ ॥১২২০

মহা সত্ৰ ভৰিয়া বহুত ভকতৰ ।
 নামৰ ধ্বনিত মন হৰে জগতৰ ॥
 নাম-অৱসানে বসি সত্ৰৰ মধ্যত ।
 দেৱনিৰঞ্জে কহে শ্ৰীভাগৱত ॥১২২১
 কণ্ঠ কোকিলৰ ধ্বনি নানা সৰু তুলি ।
 কহন্তে শুনিয়া সৰ্বলোক যাই তুলি ॥
 কমললোচন দ্বাৰকাক আদি কৰি ।
 বহুত ভকতে শুনি থাকে তাক বেৰি ॥১২২২
 নিৰপেক্ষ মহাপুৰুষ সৰে ব্ৰহ্মচাৰী ।
 সৰ্বকালে অঃনিশে হৰি-সেৱা কৰি ॥
 বিচাৰে চকুৰ ভাগৱত বস পাই ।
 প্ৰসঙ্গ কৰন্তে ক্ষণ-প্ৰায় দিন যাই ॥১২২৩
 পাঠকদেৱৰ কালে মহিমা যন্তেক ।
 সংক্ষেপ পদত তাক কহিবো কন্তেক ॥
 বাজসম বিভূতিকা তৃণ সম মানি ।
 হৰি-সেৱা যাত্ৰ কৰিছিলো সত্য জানি ॥১২২৪
 অত্যন্ত উদাস সদা হৰিৰ সেৱাত ।
 মুখে নাম হৰি-পদ নেডন্ত হিয়াত ॥
 বিচাৰে চকুৰ হৰি-সেৱা বস মানি ।
 বহু কাল আছিলন্ত মহা সত্ৰ পালি ॥১২২৫
 শুনিলোহা সত্যসদ সন্তৰ কথাক ।
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱক একে লগে দেৱিৱাক ॥

সেহি মতে দেব গোপালৰ ভূত্যাগণ ।
 গোপালদেবৰ যেন দ্বিতীয়া চৰণ ॥১২২৬
 ভাসৱাৰ কথা দেব গোপাল চবিত্র ।
 মনে মানি সবে শুনিয়োক একচিত্ত ॥
 নমো বংশীগোপাল কুপাল গুণশালী ।
 তব ভূত্যা সঙ্গে থাকিয়োক আজ্ঞা পালি ॥১২২৭
 শ্রীভাগৱতৰ সমুখে কৃষ্ণ নাম ।
 পাইবো যেনমতে সবে বোলা বাম বাম ॥

ছবি

বেহাৰত	এহিমতে ইদেশত	দেব গোপালৰ সত্ৰ
দামোদৰ-	সম্প্রদায় মহন্ত শুনিলা ।	
দেবৰ	শুনা আৱে বেহাৰত	দেব দামোদৰ সত্ৰ
অন্তিম	যত সাধু সম্প্রদায় লীলা ॥১২২৮	
লীলা	দেব বংশীগোপালৰ	হিত চিন্তি জগতৰ
	প্রসঙ্গক নিয়ম কৰিলা ।	
	তাক দেখি ভক্তগণে	পৰম বিশ্বাস মনে
	দেশে দেশে প্রৱৰ্ত্তি বহিলা ।	
	যাব যাব বাণিচয়	বহু দেশে প্রকাশয়
	দূৰ্য্য যেন কেড়ি অন্ধকাৰ ।	
	বহুত পণ্ডিতগণে	যাক দেখিলাত মনে
	ভয় হয় এড়িলে বিচাৰ ॥১২২৯	
	যাব আজ্ঞা শিবে ধৰি	ইদেশত সত্ৰ কৰি
	দেব গোপালেও বহিছিল।	

ভাগৱত ভট্টাচাৰ্য্য দেৱে বাৰ পদ সেৱি
সূৰ্য্য যেন প্ৰকাশ কৰিলা ।

লোহিতৰ ছয়ো পাৰ্শ্ব কামৰূপ দেশ মध्ये
বাৰ আন্তা ধৰিয়া শিৰত ।

সন্ত ভূষণ আদি বহু সাধু অপ্ৰমাদী
ভক্তি কৰাই ভাৰিলা জগত ॥১২৩০

সেহি দেৱ দামোদৰ বৰপেটা নগৰৰ
পৰা গৈয়া বেহাৰে বহিলা ।

লক্ষ্মীনাৰায়ণ ৰাজা আগ বাঢ়ি নিয়া পূজা
কৰি যাক সত্ৰ সাজি দিলা ।

সঙ্গত বহুত ভক্ত হৰি-সেৱা-অনুৰক্ত
হুয়া আছিলন্ত সৰ্বদায় ।

একৈক ভকতে যেন জগতক ভাৰে হেন
বতাবতে হৰি তুষ্ট যাই ॥১২৩১

ভাগৱত পঞ্চাননে প্ৰাতঃসৰ পাঠ কহে
পৰবেলা বলদেৱে কহে ।

ঈদামোদৰদেৱে আসি সৰে মহন্তৰ
ভনি প্ৰেমে চকু-নীৰ বহে ।

হৰি-সেৱা বিনে আন দেহ-নিৰ্বাহকো প্ৰতি
কিঞ্চিৎকো বন্ধ নকৰিলা ।

ঈৰ্ষৰ প্ৰসাদত দেহা-নিৰ্বাহক বত
অব্য আসি ধানতে দিলা ॥১২৩২

পূৰ্বে দেৱ দামোদৰে যিকালতে ভক্তি ধৰে
একদিনা আছে নিৰাহাৰে ।

ভভো কাতো নকহয় বিস্ত কিছো নাহিকয়
আশা মাত্ৰ সেৱাত কৃষ্ণৰে ॥

এক গৃহী ব্ৰাহ্মণৰ জ্বা আছে বহুতৰ
ধাত্ত সমে সৰিস কপাস ।

স্বপ্নত ব্ৰাহ্মণে তাক বোলে কৰা মোৰ বাক
যায়ো তঞি দামোদৰ পাশ ॥১২৩৩

কিছো মাত্ৰ গৃহে থৈবি সৱেখানি বস্তু লৈবি
দিবি নিয়া দামোদৰ হাতে ।

নেদ যদি কহো তঞি গৃহকো পুড়িবো মঞি
পাছে হুখ লভিবি সাক্ষাতে ॥

জাগি বিপ্ৰে ডৰিলেক পাশে গৈয়া কহিলেক
শ্রীশঙ্কৰতো প্ৰেম কৰি ।

শঙ্কৰে বিশ্বয় হয়। প্ৰেমে বহু লোক দিয়া
জোৰাই নিয়া দিয়াইলা সাদৰি ॥১২৩৪

দামোদৰ-চৰণত কৰি বহু দণ্ডত
স্বপ্ন কৰি বহু জ্বা দিলা ।

দামোদৰদেৱ তাক বুলিলন্ত প্ৰিয় বাক
জ্বাসন্ত গ্ৰহণ কৰিলা ॥

শ্রীমন্ত শঙ্কৰে পাছে মাধৱক স্বপ্নীয়ক
সজ্ঞন-পৰিহ পৰিহিলা ।

আমঠেৰ ত্ৰব্য ধন বাখা কিনিও প্ৰয়োজন

দামোদৰ গুৰু নিদিলা ॥১২০৫

যিটো গুৰু দামোদৰ সদা হৰি-সেৱ-পৰ

হুয়া হৰি বশ্ত কৰিলেক ।

এতেকেসে আক হৰি কৃপা বহুতৰ কবি

শ্ৰম দিয়া বিস্ত দিয়াইলেক ॥

ইহান সঙ্গত সুখে বহ লোক নিস্তৰিব

পাছতো তৰিব মত ধৰি ।

এতেকে বোলোহো আমি পাৰা যে গৃহিণী তুমি

আক সেৱা কৰিবা সাদৰি ॥১২০৬

শুভাৱে ব্ৰাহ্মণ সেৱা এহি পুত্ৰ মহাজন

বিশেষ কৰিয়া মানিবাহা ।

যিবা পাৱা স্ৰৱা-জাতি তাকো দিয়া প্ৰেমে আতি

মধ্যে মধ্যে সেৱা কৰিবাহা ॥

শঙ্কৰদেৱৰ বাক্য শিৰোগত কৰি মানি

পত্নী আতি মাথৱে সাদৰি ।

আসি আসি প্ৰেমভাৱে দেৱদামোদৰ-পাৱে

যাক্ত নমস্কাৰ কৰি কৰি ॥১২০৭

ভাবপৰা নিবন্তবে আসি আসি বহুতৰে

দেৱ দামোদৰক ভজিলা ।

বহুতৰ ত্ৰব্য দিয়া হৰিত শৰণ লৈয়া

মহিমাকো বিস্তৰ দেখিলা ॥

একদিনা একজনে নৈৱেত্ত কৰিয়া মনে
 খুজি খালগ্রামক নিলেক ।
 পাছে দেৱ দামোদৰে মণিকূট-অভ্যন্তৰে
 পুস্তকতে পূজা কৰিলেক ।
 দেৱৰীয়ে দুপৰত ফুল দেখে আসনত
 চাকি পাত্ৰ এক লেশো নাই ।
 দেৱত কহিলে কথা দেৱে বোলে গৈল যথা
 জানিলো গৈলেক আন ঠাই ।
 ভকতে বোলায় দেৱ আন নোসোমাই কেৱ
 কোনে কৈক নিলে কহিয়োক ।
 দেৱে বোলে খালগ্রাম নিলে নৈৱেত্তৰ ধান
 যায়ো লাগে প্ৰমাণ লৈয়োক ॥১২৩৯
 শুনিয়া আশ্চৰ্য্য কথা ভকতেও গৈয়া তথা
 নৈৱেত্ত ধানত কহিলেক ।
 নৈৱেদ্য কৰোক চাই ছয়ো চাকি একে ঠাই
 আছে দেখি বিস্ময় ভৈলেক ।
 দেখুৱাই সমস্তক সৰে দেখি আশ্চৰ্য্যক
 বিস্ময়তে হৰি-ধ্বনি কৰি ।
 দেৱ দামোদৰ সন্ত হৰি বশ্য কৰিলন্ত
 জানিলোহো হা হা হৰি হৰি ॥১২৪০
 বাজা প্ৰজা পাত্ৰগণ সেৱা কৰিবাক মনে
 প্ৰসঙ্গৰ বেলা যদি আসে ।

ভাসনাক চাই থাকে নপাৰন মাতিবাকে
অপৰাধ হয় বুলি থাকে ॥

প্ৰসঙ্গৰ অৱসানে প্ৰণামিয়া সাৱধানে
ভেৰে সৰে যাই নিজ খান ।

আশীৰ্বাদ প্ৰশ্নোত্তৰ কৃপা-দৃষ্টি আত পৰে
লোকে নপাই বহু বাক্য আন ॥১২৪১

ৰাত্ৰি দিনে সৰ্বদায় কৰ্ণে মুখে ছেদ নাই
হৰি-বসে আকুল সদায় ।

বিভৱ সম্পত্তি মানে তুচ্ছ দেখি সাৱধানে
থাকে হৃদি কৃষ্ণ-পদ পাই ॥

কতোক কহিণো আমি দেৱ দামোদৰ-গুণ
যাক দেখি তৰে ত্ৰিঙ্গত ।

ত্ৰিশক্ৰমেও যাক মহিমা দেখিয়া আতি
প্ৰশংসিলা বিস্তৰ পূৰ্বত ॥১২৪২

সপ্ত কুৰি বৎসৰত বৃদ্ধ কালে বৈশাখত
শুভ্ৰা প্ৰতিপদ তিথি পাই ।

সৰে বৈষ্ণৱৰ আগে বুলিলন্ত মহাতাপে
পূৰ্বাপৰ ৰাখি সৰ্বদায় ॥

শুনিবা বৈষ্ণৱচয় এহি যদি সত্ৰ বয়
বৈষ্ণৱসকলে থাকে আত ।

ভেৰে বলোৰাম আত। ভাগৱত শুনিবাহা
মহাতাপ মিলিব তোহাত ॥১২৪৩

শরণ ভজন যাক ধৰি আছে আমি বাক
বাঞ্ছনি পৰমানন্দ লৈবা ।

যদি মহাত্ম্য বশে
ভেবে তুমি সারথানে কৈবা ॥

সত্ৰ-অধিকাৰ পদ সকলে ভোমাৰ ভৈল
কিন্তু তাৰ নিয়ম যতেক ।

পূৰ্ব্বতো বুলিছো আমি সকলে এখনো তাক
ডাঙ্গৰ আতায়ৈ কৰিবেক ॥১২৪৪

এহিমতে শিক্ষা দিয়া কৃষ্ণ-পদে মন ধৈয়া
নাম ধৰি দেহ এড়িলন্ত ।

পাছে দেহ দাহ কৰি বিধিৰতে কাৰ্য্য কৰি
হুয়ো দেৱে সত্ৰ ধৰিলন্ত ।

বলদেৱ সমষ্টিতে বাঞ্ছনিদেৱ চিতে
বলবামদেৱ
আক বাঞ্ছনি কিঞ্চিতেক আত নলাগিল ।
পৰমানন্দ- অন্যো অন্যে হুইহন্তবে শ্রীভিত্তেসে নিবন্তবে
দেৱ বহু কাল ক্ষণপ্রায় নিল ॥১২৪৫

বৃহত কাশ্মস্ব আতা ডিমকরা ববহৰি
ববআতা কমলাকান্তৰ ।

নিভ্যানন্দ সনাতন পদ্মপানী নিবজ্ঞন
আদি আনো মহন্তসৱৰ ॥

নাহি নিবানন্দ ভেদ প্রসঙ্গত অবিচ্ছেদ
হুইহন্তক আৱৰি আহিলা ।

ভাসবাব নিবীক্ষণে অনেক দেশম জনে
 কৃত-কৃত্য মনড মানিলা ১১২৪৬
 দেহ বলোবামে নিতে ছহি ভাগবতাত্ত
 পিয়ারন্ত সমস্তে ভক্তক ।
 ভাক পিয়া ভক্তগণে সমস্তকে ভেজি মনে
 যেন পারা থাকে বৈকুণ্ঠক ।
 বহুত শবীৰ আতি সৌবাহ-বষণ কান্তি
 বলদেহ থাকন্ত বসিরা ।
 অত্যন্ত ভেজহী যাক দেখি হয় তর্কবাক
 সর্বজনে থাকন্ত, কলিরা ১১২৪৭
 সহায়োগী উর্দ্ধবেতা নিবপেক মহাবক্তা
 যেন শুক মহাধর্মশালী ।
 দানী মানী সন্ত শিষ্ট বৈকুণ্ঠসরব ইষ্ট
 হিত-দাতা ধর্ম-প্রতিপালী ।
 কতক কহিবো আমি ঐবলদেহব গুণ
 যাব যশ অনেক দেশত ।
 মহন্তসকলে বহে যেন গঙ্গা-নীৰ বহে
 যাক গুনি তবে লোক বত ১১২৪৮
 ভেমনে বাহুনিদেহ ঐদামোদব-সেহ
 কবি অছামর ধর্ম-নিষ্ট ।
 কুক-কথা-বসে যাব জীৱন-সর্বব সাব
 উর্দ্ধবেতা শান্ত দান্ত শিষ্ট ।

এহিমতে বহুকাল মহাসত্ৰ প্ৰতিপাল
কৰি ছয়ো দেৱ আছিলন্ত ।

দামোদৰৰ পূৰ্ব্ব দেশ হন্তে যাই সেহি মহাসত্ৰ পাই
বেহাৰ সত্ৰত বনমালীদেৱ বহিলন্ত ॥১২৪৯

বনমালীদেৱ ছয়ো দেৱে তাক পাই বিস্তৰ আনন্দ লভি
মহান্ধেহ কৰি বাধিলন্ত ।

আলচিয়া ভক্তে মিলি তাকে সত্ৰ দিবো বুলি
এক ঠাই এড়িয়া দিলন্ত ॥

ছয়ো মহন্তৰ বানী শুনি মহাভাগ্য মানি
মহানন্দ লভিয়া মনত ।

ছয়ো মহন্তক সেৱ কৰি বনমালীদেৱ
থাকিলন্ত বেহাৰ সত্ৰত ॥১২৫০

পৰ বেলা ভাগৱত দেৱ বনমালী কহে
পুৱা বেলা কহে বলদেৱ ।

বাক্ৰনিদেৱ আদি যত সাধু অপ্ৰমাদী
আৱৰি শুণয় কৰি সেৱ ॥

ছই শত বৈকৱৰ নাম ধৰি কীৰ্ত্তনৰ
গগন চাপিয়া প্ৰলম্পয় ।

চাপৰি-ভালৰ ছন্দে বৈকৱৰ পয়োভবে
মহীকো ধেহেন হিন্দোলয় ॥১২৫১

সৱে ব্ৰহ্মচাৰী শুদ্ধ পৰমাৰ্থী মহাবুদ্ধ
সদা হৰি সেৱাত চতুৰ ।

শাস্ত-দাস্ত সমচিন্ত হৰি-সেৱা-ৰসে বিস্ত
মনে লৈলা আন কৰি দৃষ ॥

ভাসৱাৰ স্বভাৱক হৰি সেৱা-প্ৰসঙ্গক
অৰি অৰি অনেক মহন্তে ।

দেশে দেশে সজ্ঞ কৰি
থাকে হৰি সেৱা প্ৰৱৰ্ত্তন্তে ॥১২৫২

যিটো সজ্ঞ-মহিমাৰ শুনি শুনি দেখিবাক
নানা দেশী বহু ভক্ত যাই ।

সেৱা কৰি সাদৰিয়া নিৰ্মালা প্ৰসাদ লৈয়া
আসে পুত্ৰ বহু-গুণ গাই ।

সেহি নিৰ্মালাৰ কণা লভে যিটো যিটো জনা
ভাসৱাৰো আনন্দ আপাৰ ।

কৃতার্থ ভৈলোহো মানি বুলি নানা তুতি-বাণী
আনন্ত্যকো কৰে সতকাৰ ॥১২৫৩

সেহিতো বেহাৰ সত্বে তুষো দেৱ সমৰিতে
বৈষ্ণৱগৱক সেৱা কৰি ।

দিলে বস্তু অপৰ্য্যন্ত বনমালীদেৱ সন্ত
বিস্ম-বৈষ্ণৱৰ প্ৰীতি ধৰি ॥

বলদেৱৰ একদিনা বলদেৱে ৰাকনি গোসাঁই সথে
বৈকুণ্ঠ-প্ৰয়াণ যথাযোগ্যে কাৰ্য্য আললিলা ।

দেৱদামোদৰ-উপ- যোগ্য-শ্ৰেয় জব্য দিয়া
অভিষেকি অগ্ৰ পূজা দিলা ॥১২৫৪

বলোদেহে বোলে আমি মনে চিন্তা কবিহিলো
আমাব পাহত কোনজনে ।

বৈষ্ণব মন পুৰি ভাগবত ব্যাখ্যা কবি
ধাকিবেক সত্রক ধৰণে ॥

কিনো আমাসাব ভাগ্য কৃষ্ণে পড়াইলা লাগ
বনমালী আতাক আনিয়া ।

এহে মতা গুণবস্ত্ত ধৰিবাক পাৰিবস্ত্ত
বৈষ্ণবক পালন কৰিয়া ॥১২৩৫

যিটো ভাগবত শাস্ত্র বহু কাল পড়িলেক
কতো পারে কতো নপায়য় ।

এহে কিনো তপসাইলা তাক নপড়িয়া লৈলা
সিংহ যেন ব্যাখ্যাক কবয় ॥

ভাগবত-ব্যাখ্যা যিটো অথও ঐশ্বর্য ইটো
কৃষ্ণে কৃপাত লভিলা ।

বালকতে যাব শিবে কৃষ্ণে কবি বংশীধবে
হস্ত দিয়া আশীর্বাদ দিলা ॥১২৪৬

পূৰ্বে আসি বহিলস্ত্ত কতো কাল আহিলস্ত্ত
ভাগবত মিলে নিলস্ত্ত ।

কৃষ্ণে গুহু আনিলস্ত্ত আবে আসি বহিলস্ত্ত
ভাগবত কহি বহিবস্ত্ত ॥

পূৰ্বে দামোদরদেহে আমাক দিলস্ত্ত পাঠ
এত কাল পড়িয়া আহিলো ।

আৱে সিটো আভাচয় যেমনে পাছতো বয়
বনমালী আতাকেসে দিলো ॥১২৫৭

দেৱদামোদৰ-বাণী সন্ত-সম্প্ৰদায় জানি
অত্যন্ত বিশ্বাস কৰিবাহা ।

বৈষ্ণৱসৱক মনে আদৰিয়া সৰ্ব্বকণে
ভাগৱত শুনাই থাকিবাহা ।

এহিমতে আনো শিক্ষা দিয়া তাক বলদেৱে
আখিন্ত কৃষ্ণা পঞ্চমীত ।

চলি গৈলা বৈকুণ্ঠক পেৱা কৰি কৈশৰক
বহিলা বৈষ্ণৱ-মণ্ডলীত ॥১২৫৮

বাঙ্কনি পাছত পৰমানন্দ- দেৱক কৰিয়া সেৱ
পৰমানন্দেৱ বনমালীদেৱ বহিলন্ত ।

বৈকুণ্ঠ : দুয়ো পাঠ ভাগৱত ব্যাখ্যা কৰি প্ৰসঙ্গত
বনমালীদেৱ বৈষ্ণৱসৱক শুনাইলন্ত ॥
সত্ৰাধিকাৰী

কতো কাল গৈল য়েৱে বাঙ্কনিদেৱৰ তেৱে
বৈকুণ্ঠ যাইবাব কাল ভৈল ।

পূৰ্ব সাধু-সম্প্ৰদায় বহে বেন সমুদায়
ভেনমতে বুলিষাক লৈল ॥১২৫৯

শুনা সৱে সাধু লোক দেৱ দাহোদৰে মোক
সত্ৰ-অধিকাৰ দিয়া গৈল ।

বলদেৱ আতা সমে এক-প্ৰাণ ঐতি কৰা
মহাস্থখে এককাল গৈল ॥

বলদেব চলি গৈল আশাসাব কাল ভৈল
 আবে দেবদামোদব-বাণী ।
 মোব শিব হস্তে আজি বনমালী আতা-শিবে
 দিলো মঞি সরে থাকা জানি ॥১২৬০
 দেবদামোদব-সত্র- অহুস্বর্তী যত যত
 সন্ত আছে অনেক দেশত ।
 দেবদামোদব-বাণী মানে যদি সত্য জানি
 সরে বৈব আতাৰ হাতত ॥
 পূৰ্বাপৰ অহুসবি আতাৰ বাক্যক ধৰি
 প্রৱৰ্ত্তি থাকয় যত যত ।
 সমস্তে আমাৰ হয় যিটো এডে সিটো নয়
 সত্য কবি বোলো স্বৰূপত ॥১২৬১
 বলদেবে দিলা পাঠ আমাৰো বচন তাত
 হুয়ো কথা তুমি নেড়িবাহা ।
 সন্ত-সম্প্রদায় ধৰি প্রৱণ-কীৰ্ত্তন কবি
 বৈকল্পক প্রতিপালিবাহা ॥
 এহিমতে আনো শিলা দিলহু পৰমানন্দ-
 দেবে যত সম্ভব সম্ভাৱ ।
 তাক বনমালীদেবে দণ্ডৱতে সেৱা কৰি
 ধবিলন্ত বিশ্বাসে হিৱাত ॥১২৬২
 আৱণ মাসত গুৱা দশমী তিথিত পাছে
 থাকনি গোসাঞি চলি গৈলা ।

বনমালীদেবে পাছে ভক্ত সমে পূর্বরূতে
সিটো ধর্ম্ম সুখে ধবিলন্ত ।

মহন্তৰ সম্প্রদায় বন্ধা কবি সমুদায়
বৈষ্ণবসরক পালিলন্ত ।

যাক পায়া ভক্তগণে আনন্দ লভিয়া মনে
ভাগবত মিত্রক দিলন্ত ॥১২৬৩

অযাচিত্তে বিস্ত পাই তাকে ভাজি পুবি যাই
বৈষ্ণবসরত ভাগ্য মানি ।

হুখী ভিক্ষী পণ্ডিত আনো লোক সমস্ত
সন্তোষিলা মন জানি ॥

বাদ কষিবাক মনে আসিয়া পণ্ডিতগণে
সমুখ হইবাকো নপাষিলা ।

প্রেমনাবায়ণ বাজা দেখি ছয়া মহালক্ষা
পণ্ডিতক বিস্তৰ ভক্তসিলা ॥১২৬৪

অনেক দেশব যত মহা মহা পণ্ডিতক
জিনিয়া মতজি আসিলেক ।

মোষ বেহাষতো আসি পণ্ডিত নপাই হাসি
মোকে উল্লসন্ত কবিলেক ॥

মঞি कहিলোহো পাছে বনমালীদেব আছে
নপচিয়া কহে ভাগবত ।

পড়ে পড়ে আড়ম্ববে ভায়ে যুক্তি ব্যাখ্যা কবে
প্রেম তার লগারা হবিত ॥১২৬৫

পুত্র মোষ বাকা লই তাহান আনক গই
 ভাগরত ব্যাখ্যা কবিলেক ।
 আশ্চর্য্য মানিয়া মনে প্রশংসিয়া ঘনে ঘনে
 বহু স্তুতি-নতি কবিলেক ॥
 আসি মোক বুলিলাহা সাধু সাধু কহিলাহা
 বনমালীদেবের মহত ।
 যিটো বনমালীদেব তাহাঙ্ক পঢ়ায়া কেন
 ভঙ্গাইবেক নাহিকে লোকত ॥১২৬৬
 যিটো মঞি বহু থানে ফুৰি ফুৰি বিদ্যমানে
 মোষ সম পণ্ডিত নাপাইলো ।
 সেহি মোষ আগে বসি সিংহ হেন মহাযশী
 ভাগরত কহয় দেখিলো ॥
 ভেহে যিটো ব্যাখ্যা কয় তাক আনে সুবুঝয়
 বেদাদি শাস্ত্রকো বোকাবয় ।
 মোষ মহাভাগ্য ভৈল তাক দৰিষন হৈল
 রাজা তোৰ ধন্য ভাগ্যোদয় ॥১২৬৭
 এহি বুলি ঐতিধব পণ্ডিত বিনয় ছয়া
 চলি গৈল আপুন দেশক ।
 সেহি বনমালীদেব পাতাস্তা নাহিকে কেন
 , ভক্তো বাদ কবিবি কিসক ॥
 এহিমতে রাজা পাছে পণ্ডিতসহক নিন্দি
 তাক সতকাব কবিলেক ।

আনো পাত্ৰ মন্ত্ৰী নবে সাধু সন্ত নিবন্তবে
 তাহান জয়ক ঘূষিলেক ১১২৬৮
 এহিমতে দামোদৰ- দেৱ মহা মহন্তৰ
 জগত-বিজয় সত্ৰ-খাল ।
 বনমালীদেৱে তাক ধৰি মহন্তৰ বাক
 সৰ্বধা কৰিলা প্ৰতিপাল ॥
 সাধুসৱে বোলে ইটে; বনমালীদেৱতে যে
 শক্তি-বল যতেক আহয় ।
 দেৱগোপালৰ-পদ- বেণু সেৱিবাৰ বলে
 সৱে থানে বৃষ্টিবে লাগয় ১১২৬৯
 বালকতে আসি তেহে দেৱ গোপালৰ স্নেহ
 সন্ততে আছিল। সৰ্বকালে ।
 ভাগৱত কহে নিতে দেখি স্নেহে প্ৰেম চিন্তে
 আলীৰ্বাদ দিলন্ত গোপালে ॥
 সেহি আলীৰ্বাদ কলে মহাপুৰুষ ধৰ্ম্মবলে
 লভিলন্ত সকলে কুশল ।
 কান্দন্ত কৃষ্ণক ধৰি ভাগৱত ব্যাখ্যা কৰি
 পাইলা হৰি-ভক্তি মহাকল ১১২৭০
 বনমালীদেৱে বখা পছিয়ে বহিলা তথা
 পূৰ্ব দিশে দেৱ সিংহন ।
 হুয়ো সন্ত সূৰ্য্যাবধ গোপালৰ অঙ্গুচে
 বৈল বক্তি জগন্তৰ মন ॥

শুনা শুদ্ধ বুদ্ধ জন মহন্তৰ গুণগণ
 পৰম পৱিত্ৰ আতি বস ।
 চাৱা গৱে মনে গুণি মহন্তৰ কথা শুনি
 কোনজনে হুইবেক বিষস ॥১২৭১
 সন্তৰ কথাত যাৰ আতি শ্ৰীতি বাঢ়ে ভাৰ
 ইহ পৰলোকে হিত হয় ।
 পৰম দেৱতা হৰি তাকে মোৰ বুলি ধৰি
 কৃপা কৰি সদায় ক্ষয় ॥
 অত্যন্ত বিশ্বাস কৰি সন্ত-বাক্য অমুসৰি
 সেৱা কৰে সন্ত ঈশ্বৰৰ ।
 তাৰ হৰি বশ্য হয় কহিহন্ত কৃপাময়
 আগত অৰ্জুন উদ্ধৱৰ ॥১২৭২
 ভাগৱত কথা নহে কিস লই কথা কহে
 হেন বুদ্ধি হেলা সুবুৱাই ।
 সন্তৰ চৰিত্ৰ কহি প্ৰেমত লোভক বহি
 মহন্তৰো প্ৰেম চড়ি বাই ॥
 শ্ৰীশঙ্কৰৰ কথা আতা মাধৱৰ কথা
 দামোদৰ গোপালদেৱৰ ।
 আসাৱ্যৰ যতধৰ আনো নানা মহন্তৰ
 কথা আত আহয় বিস্তৰ ॥১২৭৩
 শঙ্কৰ-মাধৱ-কথা পদ-বন্ধে লিখি আছে
 দেখি যিঞা আত নকহিলো ।

সম্প্ৰদায়-প্ৰসঙ্গৰ মহন্তৰ অল্পমত
 কিছো মাত্ৰ ইহাত লিখিলো ॥

উপ- বিষ্ণু-বৈষ্ণৱৰ মন পৰম অমৃত বন
 সংহাৰ মহা মহা মহন্তে পিতৃৱ ।

শৌনক বিহুৰ স্মৃত শুক ব্যাস পৰীক্ষিত
 তাসংহাৰ বাণ্য সাৰী হয় ॥১২৭৭

দেৱ গোপালৰ কথা জয়া আছে যথা তথা
 তাৰ ভালে ক্ৰম নজানিলো ।

পূৰ্বে ব্ৰহ্ম সঙ্গীসৱে যি কহিলা কথা তেৱে
 পদবন্ধে নিবন্ধিয়া থৈলো ॥

মোৰ কিছো নাহি প্ৰজ্ঞা বৈষ্ণৱসৱৰ আজ্ঞা
 শিবে ধৰি হৰিৰ কৃপাত ।

সম্ভৱ চৰিত্ৰ পদ কবিলোহো সভাসদ
 শুনি তুষ্ট হৱোক আমাত ॥১২৭৮

মুচমতি অতি মন্দ দীন হীন বমানন্দ
 বৈষ্ণৱত প্ৰতি আশা কৰি ।

জপে শুনি সাধু লোক আশীৰ্ব্বাদ কৰা বোক
 প্ৰাৰ্থিলো চৰণে মনে ধৰি ॥

ভুলড়ি

নমো নন্দ স্মৃত বেদবো গুপ্ত
 দেৱবো দেৱতা হৰি ।

জগত উদ্ধাৰ কৰিলা ইবাব

দেৱকীত অৱতৰি ॥১২৭৬

কোটি কোটি বাবে নানা অৱতাবে

নিস্তাৰিলা বহুজন ।

ভভো মন্দভাগ নপাই তবু লাগ

লভিছো জন্ম-মৰণ ।

মঞি মন্দ পাপী

তোমাৰ চৰণ কোল ।

বিষয়ৰ বিষ লাগো অহৰ্নিশ

বাউল যেন ভৈলো ভোল ॥১২৭৭

পতিত-পাৱন ককণা-সাগৰ

ছৰিত দীন-বৎসল ।

অগতিৰ গতি হিতদাতা আতি

শুনিছো নাম সকল ।

হে প্রাণ কুক তুমি মোৰ ইষ্ট

চেন বহু প্রাণধন ।

ইহ পৰলোকে তবু চৰণকে

কৰিছো এক শৰণ ॥১২৭৮

শৰণাগতক মই অধমক

নেড়িবা প্রভু ইবাব ।

বৈকুণ্ঠ শ্রীতি সপ্ৰেম ভকতি

বহোক পাৱে ভকতি ।

বাম কৃষ্ণ নাম যেন অবিজ্ঞান

মোৰ মুখে নছাড়য় ।

বিবয়-বিষক্তি প্রাণীত মিত্ৰতা

কব্যোেক দায়াময় ॥১২৭৯

কাম ক্ৰোধ লোভ অনুয়া মৎসৰ

দন্ত দৰ্প ক্ৰোধ মহা ।

পৈশূক্ত বিবাদ ধৰ্ম্মক উদ্ধাদ

পৰপীড়া প্রাণীজোহ ।

ইসৰ প্রমুখ্যে মনো বহু হুৎথে

পীড়িয়া মাৰে আমাক ।

নপাই আৰ ওষ সংসাৰ দুৰ্ঘোষ

পৰি ভুঞ্জো যাতনাক ॥১২৮০

ইসৰ নিকাৰ প্রসাদে তোমাৰ

ভেৰে মোৰ দূৰ হয় ।

যদি প্রাণ বহু কৰা কৃপা-বিন্দু

তুমি দেৱ কৃপাময় ।

তোমাৰ কিঙ্কৰ ক্ৰীমন্ত শঙ্কৰ

মোৰ মহা হিতকাৰী ।

বধন্ত আসিয়া মোক দেখা দিয়া

দিলে আজ্ঞা উপকাৰী ॥১২৮১

এভেকে শঙ্কৰ দেৱতা আমাৰ

সদায় বতি বহোক ।

তাহানে বাকাত মোৰ মন চিন্ত
পশিয়া শ্মৰি থাকোক ॥

যিটো শঙ্কৰৰ পথত জগতে
কৰি আতি বতি-শ্রীতি ।

ভক্তি লক্ষ্মীপতি লভিয়া ভকতি
বৈকুণ্ঠত হোৱে থিতি ॥১২৮২

হে বংশীধৰ তোমাৰ ভূতাব
ভূতাব কিঙ্কৰ মই ।

বোৰ সংসাৰত অনেক দুঃখত
বহুতাপে ফুৰো যাই ॥

মঞি দুখীয়াক যি বুজিলা বাক
তাকে শ্মৰি আছো মনে ।

ইহ পৰলোকে নেড়িবাহা মোকে
তোমাৰ ছুই চৰণে ॥১২৮৩

তোমাৰ মহত্ব অল্প বয়সত
মঞি পানী নজানিলো ।

ভুৱা পদ-দাস সেৱাৰ বলত
আয়েসে কিছো বুজিলো ॥

হে বংশীধৰ গোপাল কৃপাল
তোমাৰ গুণ-কীৰ্তন ।

যি কিছো কৰিলো তোমাত অপিলো
লৈয়োক হুৱা প্ৰসন্ন ॥১২৮৪

সম্ভব সভাৰ মধ্যৰ প্ৰচাৰ

কৰোৱাৰ আগুনি তাক ।

যেমনে মহন্তে ইহাক শুনন্তে

আশংসা দিৱে আমাক ।

যাৰ সৰে আঙা দিলে যাৰ সৰে

শুনিব ভণিব বজ্জে ।

সবাবে কৃষ্ণত ভকতি সত্তত

মিলিব বৈকল্প-সঙ্গে ॥১২৮৫

বৈকল্পত শ্ৰীতি কৃষ্ণত ভকতি

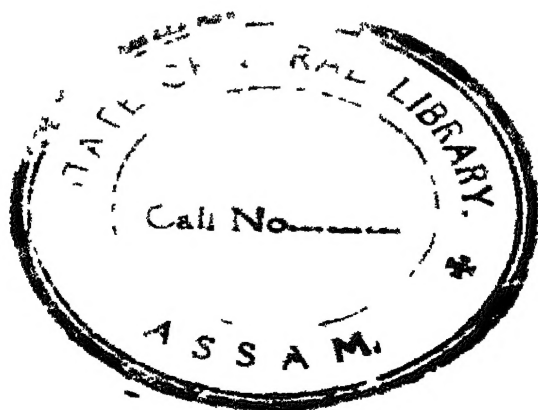
মুখে বাম কৃষ্ণ নাম ।

সদা মোৰ হোক সামাজিক লোক

ডাকি বোলা বাম বাম ॥১২৮৬

ত্ৰিকায়্য নমোঃ । ত্ৰিগোপালায় নমঃ ॥ . . . ॥

লিপি-কাৰ-বিষয় মাঘৰ ॥ ৪ জোৱাত ॥ বিটপতিবাৰে ॥ তিম ইকাদশি
 মেলা ॥ গোপা[ল]দেৱৰ ॥ পুস্তক সমাপ্ত ॥ পদ্মপানিদেৱৰ ॥
 দাস হলিধামে লীলিতং ॥ বিশ্ব বিশ্ব শূনি জাহ্ন (?) শাকে
 যেশগতে বৰো ॥ বিসং দিন গতে সৈন্তে চতুৰ্থিং প্ৰহৰ
 করে ॥ ত্ৰিগোপালন্ত চৰিত্ৰং লিপিকৰ্ম্ম যথাবৃত্তং ॥ অত
 : ক ॥ জনিতং দোষং কন্ত তে বুধসম্মতঃ ॥ : : :: ॥
 : : : ॥ — — ॥ ৭ ॥ ৭ ॥ ৭ ॥

শুভবৎ ॥ ১৭০

যেটা ছপা ওঝোঝোৰ ব্যতিক্রমৰ বাবে ওহ, ওৰ্ণ, এৰ ফৰ্মাত কেইটিমান তুল বৈ গ'ল। পাঠকসকলে তলৰ
মতে বেন তথ্যই নহ। বাকী দুই-এটি তুল আট বিধৰ, পাঠক নিজে শিৰোৰ ধৰিব পাৰিব।

পিঠি	শাবী	ছপা হৈছে	হ'ব গাণিহিল
৩৭, ৩৯	শিৰোনামা	দামোদৰদেবৰ সন্তত	মাধবদেবৰ সন্তত
৪০	শিৰোনামা	অসম দেশত	অসম দেশত
৪৫	শিৰোনামা	ঐক্যেৰ পৰা ঐত্যাৰ্জন	ঐক্যেৰ পৰা পৰা পৰা ঐত্যাৰ্জন
৫১, ৫৩	শিৰোনামা	দামোদৰদেবৰ সন্তত	গোপাল আৰু যত্নমণি শুকৰ অসম যাত্ৰা
৫৫	শিৰোনামা	দামোদৰদেবৰ সন্তত	যত্নমণি আধিনিয়াত, কাহীকুচিত গোপাল
৫৭, ৫৯, ৬১	শিৰোনামা	দামোদৰদেবৰ সন্তত	গোপালৰ মহিমা-বিকৃতি
৬৩	শিৰোনামা	দামোদৰদেবৰ সন্তত	বৌদসকলৰ শক্ৰতা
৬৫	শিৰোনামা	ঐক্যেৰ গোপালদেবৰ চৰিত্ৰ	কলাবাবীত সন্ত
৬৭	শিৰোনামা	ঐক্যেৰ গোপালদেবৰ চৰিত্ৰ	কলাবাবীত ভক্তিৰ চন
৬৯	শিৰোনামা	ঐক্যেৰ গোপালদেবৰ চৰিত্ৰ	ভেবেবাণাবত সন্ত
৭১	শিৰোনামা	—	ভেবেবাণাবত সন্ত
৭৩, ৭৫	শিৰোনামা	ঐক্যেৰ গোপালদেবৰ চৰিত্ৰ	যিহুনায়া যত্নমণি আৰু অনিৰুদ্ধক ভাণ্ড
৭৭	শিৰোনামা	ঐক্যেৰ গোপালদেবৰ চৰিত্ৰ	অসমুদৰ আৰু গোপালৰ পৰ-বিচাৰ

শুধবনী পিঠি

পিঠি

শাৰী

নিৰোনামা

নিৰোনামা

১২, ১৫

দাঁতিৰ টোকা

২

১০

১৪

১২

দাঁতিৰ টোকা

৭

১০

১৪

ছন্দ হৈছে

ঐক্যবদ্ধগোপালদেবৰ চৰিত্ৰ

দামোদৰদেবৰ সত্ত্বত

অঙ্কসা

অমিত্ত

লতিলা

যুৰাই

বাইৰো

পাৰ্শ্বিকা

কতিৰ টল

কুৰু

পদ্মপুৰাণৰ

সৰে

হ'ব লাগিছিল

গোপালদেবৰ নিয়ম-সংহত

গোপালদেবৰ নিয়ম-সংহত

অঙ্কসা

সমিত্ত

লতিলা

যুৰাই

বাইৰো

পাৰ্শ্বিকা

কতিৰ টল

কুৰু

পদ্মপুৰাণৰ

সৰে

